

12/87

5

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SAVEZNA SKUPŠTINA
STENOGRAFSKE BELEŠKE

GODINA 1963.

BEOGRAD

SVESKA 3

SAVEZNO VEĆE

5. SEDNICA OD 20. DECEMBRA 1963. GODINE

PRIVREDNO VEĆE

5. SEDNICA OD 20. DECEMBRA 1963. GODINE

SAVEZNO VEĆE I PRIVREDNO VEĆE

3. ZAJEDNIČKA SEDNICA OD 20. DECEMBRA 1963. GODINE

SAVEZNO VEĆE I ORGANIZACIONO-POLITIČKO VEĆE

3. ZAJEDNIČKA SEDNICA OD 21. DECEMBRA 1963. GODINE

PROSVETNO-KULTURNO VEĆE

4. SEDNICA OD 23. DECEMBRA 1963. GODINE

SOCIJALNO-ZDRAVSTVENO VEĆE

4. SEDNICA OD 23. DECEMBRA 1963. GODINE

SAVEZNO VEĆE

6. SEDNICA OD 27. DECEMBRA 1963. GODINE

ORGANIZACIONO-POLITIČKO VEĆE

4. SEDNICA OD 27. DECEMBRA 1963. GODINE

SAVEZNO VEĆE I ORGANIZACIONO-POLITIČKO VEĆE

4. ZAJEDNIČKA SEDNICA OD 27. DECEMBRA 1963. GODINE

S A D R Ž A J:

5. sednica Saveznog veća od 20. decembra 1963. god.

Strana

Pre dnevnog reda:

Usvajanje zapisnika prethodnih sednica —	5
Saopštenja — — — — —	6

Dnevni red:

1. Pretres Predloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu — — — — —	6
2. Pretres Predloga zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu — — — — —	19
3. Pretres Predloga zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu — — — — —	19
4. Pretres Predloga zakona o upotrebi sredstva federacije za investicije u privredi — — — — —	19
5. Pretres Predloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija — — — — —	19
6. Pretres Predloga odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa — — — — —	22
7. Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa — — — — —	22
8. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju — — — — —	22
9. Pretres Predloga odluke o oslobađanju delatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu — — — — —	22
10. Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozniha sredstava i pretovarne mehanizacije — — — — —	22
11. Pretres Predloga odluke o finansiranju i izgradnji železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo—Ploče — — — — —	22
12. Pretres Predloga odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče — — — — —	22
13. Pretres Predloga zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika — — — — —	23
14. Pretres Predloga odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fonda invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja — — — — —	23
15. Utvrđivanje mandata izabranih sudija Ustavnog suda Jugoslavije u trajanju od 4 god. — — — — —	23
16. Pretres Predloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije — — — — —	23

5. sednica Privrednog veća od 20. decembra 1963. g.

Pre dnevnog reda:

Usvajanje zapisnika prethodnih sednica —	31
Odsustva poslanika — — — — —	31

Dnevni red:

1. Pretres Predloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu — — — — —	32

2. Pretres Predloga zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu — — — — —	45
3. Pretres Predloga zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu — — — — —	45
4. Pretres Predloga zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi — — — — —	45
5. Pretres Predloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija — — — — —	45
6. Pretres Predloga odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa — — — — —	46
7. Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne da plaćaju doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa — — — — —	46
8. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju — — — — —	46
9. Pretres Predloga odluke o oslobađanju delatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu — — — — —	46
10. Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozniha sredstava i pretovarne mehanizacije — — — — —	46
11. Pretres Predloga odluke o finansiranju izgradnje železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo—Ploče — — — — —	47
12. Pretres Predloga odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče — — — — —	47
13. Pretres Predloga statuta Fonda za obnovu i izgradnju Skoplja — — — — —	47
14. Pretres Predloga za potvrdu Statuta Jugoslovenske zajednice osiguranja — — — — —	47
15. Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja — — — — —	47
16. Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja — — — — —	47
17. Pretres Predloga odluke o upotrebi sredstava sa posebnih računa federacije obrazovanih prema odredbama stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu — — — — —	47
18. Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije — — — — —	48
19. Pretres Predloga odluke o izmeni Odluke o kamatnim stopama na fondove u privredi — — — — —	48
20. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija — — — — —	48
21. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana — — — — —	48
22. Pretres Predloga zakona o ustupanju određenih prihoda federacije rezervnom fondu grada Skoplja — — — — —	48
23. Pretres Predloga odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost proizvodnje soli — — — — —	48
24. Pretres Predloga odluke o oslobađanju delatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija — — — — —	49

	Strana
25. Pretres Predloga zakona o davanju naknade društvenim fondovima i bankama za otpisane kredite i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na području Skoplja — — — — —	49
26. Pretres Predloga odluke o sredstvima za povlastice u putničkom saobraćaju — — — — —	49
3. zajednička sednica Saveznog veća i Privrednog veća od 20. decembra 1963. godine	
<i>Dnevni red:</i>	
1. Ekspozeci Miloša Minića i Hakiye Pozderca o Predlogu društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu — — — — —	52
3. zajednička sednica Saveznog veća i Organizaciono-političkog veća od 21. decembra 1963. godine	
<i>Dnevni red:</i>	
1. Pretres Predloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije — — — — —	68
4. Sednica Prosvetno-kulturnog veća od 23. decembra 1963. godine	
<i>Pre dnevnog reda:</i>	
Usvajanje zapisnika prethodne sednice — — — — —	78
Odsustva poslanika — — — — —	78
Odgovor saveznog sekretara za prosvetu i kulturu Janeza Vipotnika na poslanička pitanja — — — — —	78
<i>Dnevni red:</i>	
1. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu — — — — —	80
4. sednica Socijalno-zdravstvenog veća od 23. decembra 1963. godine	
<i>Pre dnevnog reda:</i>	
Usvajanje zapisnika prethodne sednice — — — — —	110
Odsustva poslanika — — — — —	110
Odgovor pomoćnika saveznog sekretara za zdravstvo i socijalnu politiku dr Svetomira Jaukovića na poslanička pitanja — — — — —	111
Obaveštenje predsednika Komisije za razmatranje uloge zdravstva i socijalne zaštite u statutima opština — — — — —	112
<i>Dnevni red:</i>	
1. Pretres Predloga zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika — — — — —	113
2. Pretres Predloga odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja — — — — —	116
3. Izbor odbora Socijalno-zdravstvenog veća — — — — —	117
6. sednica Saveznog veća od 27. decembra 1963. godine	
<i>Pre dnevnog reda:</i>	
Usvajanje zapisnika prethodnih sednica — — — — —	120
Odsustva poslanika — — — — —	120

	Strana
<i>Dnevni red:</i>	
1. Pretres Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu — — — — —	122
2. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu — — — — —	124
3. Potvrda Statuta Jugoslovenske zajednice osiguranja — — — — —	124
4. Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja — — — — —	124
5. Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja — — — — —	125
6. Pretres Predloga odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije obrazovanih prema odredbi stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu — — — — —	125
7. Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije — — — — —	125
8. Pretres Predloga odluke o oslobođenju od plaćanja kamate na fondove u privredi — — — — —	125
9. Pretres Predloga zakona o davanju naknade društvenim fondovima za otpisivanje kredita i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na teritoriji Skoplja — — — — —	125
10. Pretres Predloga odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju 1964. godine — — — — —	125
11. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu na dohodak privrednih organizacija — — — — —	125
12. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana — — — — —	125
13. Pretres Predloga zakona o ustupanju određenih prihoda federacije rezervnom fondu grada Skoplja — — — — —	126
14. Pretres Predloga odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi i za delatnost proizvodnje soli — — — — —	126
15. Pretres Predloga odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija — — — — —	126
16. Pretres Predloga za razrešenje dvojice sudija Vrhovnog suda Jugoslavije i za izbor četiri nove sudije istog suda — — — — —	126
4. sednica Organizaciono-političkog veća od 27. decembra 1963. godine	
<i>Pre dnevnog reda:</i>	
Usvajanje zapisnika prethodne sednice — — — — —	127
<i>Dnevni red:</i>	
1. Pretres Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu — — — — —	127
4. zajednička sednica Saveznog veća i Organizaciono-političkog veća od 27. decembra 1963. godine	
<i>Dnevni red:</i>	
1. Ekspozeci Zorana Polića, Ivana Gošnjaka i Koče Popovića povodom Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu — — — — —	133

SAVEZNO VEĆE

5. SEDNICA

OD 20. DECEMBRA 1963. GODINE

SADRŽAJ

Pre dnevnog reda:

1. Usvajanje zapisnika prethodnih sednica;
2. Saopštenja.

Dnevni red:

1. Pretres Predloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu;
2. Pretres Predloga zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu;
3. Pretres Predloga zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu;
4. Pretres Predloga zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi;
5. Pretres Predloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija;
6. Pretres Predloga odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa;
7. Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa;
8. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju;
9. Pretres Predloga odluke o oslobađanju delatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu;
10. Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozničkih sredstava i pretovarne mehanizacije;
11. Pretres Predloga odluke o finansiranju i izgradnji železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo—Ploče;
12. Pretres Predloga odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče;
13. Pretres Predloga zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika;
14. Pretres Predloga odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fonda invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja;
15. Utvrđivanje mandata izabranih sudija Ustavnog suda Jugoslavije u trajanju od četiri godine;
16. Pretres Predloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Govornici: Boško Baškot, dr Slavko Komar, Tahir Čamuran, Risto Džunov, Munir Mesihović, Radmila Stojanović i Hakija Pozderac.

PRESEDAVAO

PREDSEDNİK

MIJALKO TODOROVIĆ

Početak u 9 č 25 min

Predsednik Mijalko Todorović (Izborna jedinica Arandelovac):

Otvaram petu sednicu Saveznog veća i konstatujem da postoji kvorum.

Zapisnici četvrte sednice Saveznog veća, zajedničke sednice Saveznog veća i Organizaciono-

-političkog veća od 28. novembra i svečane sednice svih veća Savezne skupštine i Saveznog odbora Socijalističkog saveza dostavljeni su članovima Veća.

Imate li primedaba na ove zapisnike? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnici će biti overeni.

Molim vas da saslušate saopštenje. Poslanik Jela Lučić molila je za odsustvo sa ove sednice. Da li se Veće slaže da se traženo odsustvo odobri? (Slaže se).

Obaveštavam da su ovoj sednici prisutni i predstavnici i poverenici Saveznog izvršnog veća o zakonskim i drugim predlozima koji su na dnevnom redu.

Takođe obaveštavam da su poslanicima Radmili Babić i Branku Jovanoviću dostavljeni pismeni odgovori na njihova pismena pitanja koja su uputili Saveznom veću, a o čijoj sadržini su na prošloj sednici bili obavešteni članovi Veća.

Predlog dnevnog reda vam je dostavljen. Ima li na dostavljeni predlog dnevnog reda nekih primedaba ili dopuna? (Nema).

Dopustite da predložim dopunu dnevnog reda ovom tačkom: Utvrđivanje mandata izabranih sudija Ustavnog suda Jugoslavije u trajanju od četiri godine.

Ovaj predlog je podnela Komisija za pitanja izbora i imenovanja i molim vas da se Veće izjasni da li se slaže da se taj predlog razmatra na ovoj sednici, pošto pismeni predlog nije ranije dostavljen narodnim poslanicima? (Slaže se).

Predlažem takođe izvesna pomeranja u redosledu tačaka, da tačka 13. predloga dnevnog reda postane šesnaesta, pošto je u pitanju predlog koji je u nadležnosti i Organizaciono-političkog veća, a koje se sastaje sutra, tako da bismo imali mogućnost da to zajednički razmatramo. Slažete li se s ovakvom dopunom dnevnog reda i s ovakvim izmenama? (Slažemo se).

Objavljujem, prema tome, da je usvojen ovaj dnevni red:

1) Pretres Predloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu;

2) Pretres Predloga zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu;

3) Pretres Predloga zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu;

4) Pretres Predloga zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi;

5) Pretres Predloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija;

6) Pretres Predloga odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa;

7) Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa;

8) Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju;

9) Pretres Predloga odluke o oslobodenju delatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu;

10) Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozničkih sredstava i pretovarne mehanizacije;

11) Pretres Predloga odluke o finansiranju izgradnje železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo—Ploče.

12) Pretres Predloga odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče;

13) Pretres Predloga zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika;

14) Pretres Predloga odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova individualnog osiguranja i penzijskog osiguranja;

15) Utvrđivanje mandata izabranih sudija Ustavnog suda Jugoslavije u trajanju od 4 godine;

16) Pretres Predloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Pre prelaska na dnevni red, da li ima ko da postavi kakvo usmeno pitanje Saveznom izvršnom veću, državnim sekretarima i saveznim sekretarima? (Niko se ne javlja).

Takođe bih predložio da pre prelaska na dnevni red održimo zajedničku sednicu sa Privrednim većem, na kojoj bi podneli ekspozea drug Miloš Minić, potpredsednik Saveznog izvršnog veća i drug Hakija Pozderac, savezni sekretar za opšte privredne poslove. Da li se slažete da održimo ovu zajedničku sednicu. (Slažemo se).

Pošto se Veće složilo o održavanju zajedničke sednice, sada bismo prekinuli rad i objavljujem da će zajednička sednica biti održana za pet minuta.

(Sednica je prekinuta u 9 č 30 min).

Nastavak sednice u 11 č 40 min

Predsednik Mijalko Todorović:

Pošto smo čuli ekspozea o Predlogu društvenog plana, možemo preći na opšti pretres.

Reč ima drug Boško Baškot.

Boško Baškot (Izborna jedinica Sanski Most):

Drugarice i drugovi, htio bih, prije svega, da izrazim priznanje Saveznom izvršnom vijeću i nadležnim saveznim organima za njihova nastojanja da Predlog društvenog plana saobraze i usklade sa zaključcima Saveznog i Privrednog vijeća Savezne skupštine.

ni danas još nije povezano savremenim društvom ni s jednom značajnijom saobraćajnicom u zemlji. Očigledno je, međutim, da povezivanje ovog područja sa ostalim dijelovima zemlje predstavlja prvorazredan opšti privredni interes, a prema sadašnjem stanju stvari izgradnja komunikacija može se otegnuti u nedogled, jer odvajati sredstva iz ionako oskudnih budžetskih prihoda Republike očividno nije moguće.

Upoznajući ovaj visoki Dom sa širokim odjecima ovakvog stanja u republici, veoma bih pogriješio ako istovremeno ne bih istakao da se na ove probleme gleda kao na prateće teškoće jednog intenzivnog procesa u osnovi uspješnog razvoja proizvodnih snaga i stalnog jačanja privredne aktivnosti, o čemu svjedoči značajno povećanje fizičkog obima proizvodnje (indeks 114 za 11 mjeseci) i impozantan porast produktivnosti rada (za 10%) u 1963. godini. Međutim, i pored ovako pozitivnih kretanja i ove godine se u BiH pokazuje tendencija pada akumulativnosti. Naročito bih htio da naglasim da su pomenute rasprave i razmatranja lišeni svake jednostranosti — da su ustvari daleko više skoncentrisani na otkrivanje i otklanjanje vlastitih slabosti koje se ispoljavaju u organizaciji rada, u kvalitetu i asortimanu proizvoda, u svaštstvu i visokim troškovima proizvodnje, nepovoljnoj kvalifikacionoj strukturi zaposlenih i sporosti u njenom poboljšanju, i još uvijek niskoj produktivnosti rada, naročito u nekim granama i preduzećima, kolebanju i nedosljednosti u raspodjeli dohotka prema radu itd.

Uporedo s tim pozitivno se ocjenjuju dosad preduzete mjere kao i kurs na dalje ujednačavanje uslova privređivanja kako je zacrtan u Predlogu društvenog plana, premda se ima u vidu da će se dejstvo tih izmjena znatnije osjetiti tek za godinu — dvije dana.

Prema tome, ono što se očekuje nije da neko sa strane rješava probleme (povećanjem dotacija i sl.) nego jedna neophodna mjera razumijevanja za nastale teškoće u finansiranju investicija, teškoće koje nisu samo rezultat naslijeđene zaostalosti i subjektivnih slabosti, nego, kako se iz izloženog može vidjeti, u priličnoj mjeri i dugotrajno nepovoljnog ekonomskog položaja određenih grana, odnosno u ovom slučaju, čitavog jednog regiona.

Predlažu se principijelna rješenja koja bi dovela do aranžmana sa specijalizovanim bankama, kako bi se putem zajmova i sl. obezbjedila neophodna dopunska sredstva za uspješnu realizaciju programa upravo u ovim granama koje su dosad bile pogođene.

Istovremeno se predlažu neophodne izmjene u pogledu finansiranja nerazvijenih područja, u tom smislu da se namjena ovih fondova makar djelomično proširi na finansiranje objekata društvenog standarda, u prvom redu, u oblasti školstva. Ljudi sa terena izjavljuju da je izgrad-

nja školske mreže i stvaranje uslova za osposobljavanje radne snage tj. kvalifikaciju i pre-kvalifikaciju za neka područja, lišena sirovinskih osnove, značajna, u najmanju ruku, isto toliko kao i podizanje nekog privrednog objekta. To je, uostalom, put da se dalje pospješe migracioni procesi, tj. da se viškovi radne snage brže i organizovanije uključuju u privredni život u razvijenim područjima.

Nadalje, s obzirom na date odnose, na ekonomski položaj određenih grana takav kakav jest, mislim da bi se s puno opravdanja mogli podržati predlozi pojedinih udruženja (udruženja željezara, na primjer) da se one grane, u kojima se vrše intenzivna investiciona ulaganja, u potpunosti ili djelomično oslobode poreskih obaveza, a ja bih dodao i obaveza koje će proistići iz zajma Federacije, razumije se, samo za period dok traje proces kapitalnih investicija.

Mislim da su ovi predlozi umjesni i da su u skladu sa sistemom, te bi njihova eventualna razrada Predlogu društvenog plana dala bar neke elemente njegove regionalne dimenzije, o čemu će se ubuduće po svoj prilici morati sve više voditi računa.

Sasvim logično i ubjedljivo djeluje stav u Predlogu društvenog plana za 1964. godinu koji predostrožno uslovljava dalje praktične mjere u pravcu izjednačavanja uslova privređivanja očuvanjem Društvenim planom utvrđenih odnosa društvene reprodukcije i obezbjeđenjem od poremećaja na tržištu do kojih bi mogle dovesti neproučene izmjene.

Valja, međutim, pri tome imati u vidu da postojeće stanje, upravo zbog neujednačenih uslova privređivanja, karakterišu i brojne i veoma dalekosežne intervencije, pretežno administrativnog karaktera, u vidu subvencija i raznih povlastica koje dostižu ogromne razmjere i da je već i zbog toga nužno intenzivno nastaviti aktivnosti na izučavanju tih problema, u čemu bi učešće odgovarajućih naučno-istraživačkih ustanova moralo biti znatno veće nego dosad, pogotovu u iznalaženju trajnih kompleksnih rješenja, osobito u politici cijena i dr.

Razumije se da to ne bi trebalo da utiče na dalje preduzimanje konkretnih mjera tamo gdje to situacija neodložno zahtijeva, jer, kao što smo se osvjedočili i parcijalna rješenja mogu biti cjelishodna i efikasna samo ako nisu rezultat nezdravih kompromisa i improvizacija.

Drugovi drugarice,

Značajna dostignuća ostvarena u toku godine koja je na izmaku i brižljivo i realističko planiranje zadataka i mjera za narednu godinu uz veliki interes radnih ljudi za to što brže i što efikasnije poboljšanje životnog standarda, što

S tim u vezi, naročito bih želio da istaknem a istovremeno da podržim napore — koji su dijelom već našli i praktičnu primjenu — usmjerene na rješavanje jednog od najznačajnijih pitanja privredne politike — naime, pitanja ujednačavanja uslova privređivanja u različitim privrednim djelatnostima i organizacijama.

Kao jedan od dominirajućih u prethodnoj skupštinskoj debati, ovaj problem bio je već tada dobro osvijetljen i prilično iscrpno analiziran, i zato ja nemam namjeru da se danas zadržavam na onome što je tom prilikom rečeno.

Da se režim plafoniranih cijena pored crne metalurgije i elektroprivrede protezao uglavnom na sirovinske grane i da se takvo stanje negativno odražavalo na kretanja u odnosnim granama, ta je stvar danas opšte poznata; da su čak i u okviru jedne iste grane pojedina preduzeća različito tretirana, kao što pokazuje primjer crne metalurgije, u čijoj ukupnoj proizvodnji (fizički obim) kapaciteti iz Bosne i Hercegovine učestvuju sa 54%, a u ukupnom prihodu sa 45% i u fondovima sa svega 40% — podaci za 1962. godinu iz naučne publikacije Ekonomskog instituta u Sarajevu — već je manje poznato. A da u fizičkom obimu ukupne industrijske proizvodnje u određenom regionu, u ovom slučaju u republici, ove grane (crna metalurgija, drvna industrija i šumarstvo, elektroprivreda, proizvodnja uglja, bazna hemija) učestvuju sa 66% — ta činjenica je bez sumnje najmanje poznata. Da se, dakle, s obzirom na takvu strukturu proizvodnje, nepovoljno dejstvo ovakve politike cijena, koja traje već 7—8 godina i djelimično nekih drugih instrumenata zahvatanja i preraspodjele akumulacije, moralo ispoljiti znatno šire i upečatljivije, ne samo na kretanja u industriji nego i na ukupnu privredu u republici, na njen usporeniji razvoj, mislim da tako nešto nije teško sagledati i zaključiti.

Ipak će biti potrebno da, u vezi s tim, ukratko ukažem samo na neke konstatacije i zaključke, do kojih se uporedo došlo u radovima naučnih institucija (Ekonomskog instituta i dr.) kao i u razmatranjima na skupštinskim tijelima i rukovodećim organima Socijalističkog saveza, te u znatnom broju opština i radnih organizacija; naime, da su u poslednjih pet godina u konstantnom zaostajanju investiciona ulaganja kako u privredu, tako i u neprivredne djelatnosti (privredne investicije u BiH u 1963. godini rastu za svega 4%, dok se jugoslovenski prosjek penje na oko 15%); da se po ulaganjima po glavi stanovnika Bosna i Hercegovina nalazi na posljednjem mjestu, da je prosječna stopa porasta zaposlenosti takođe najniža u zemlji; da je zaostajanje naročito izraženo u oblasti opšte potrošnje, da je budžetska potrošnja po jednom stanovniku na posljednjem mjestu u zemlji, a stanje u oblasti školstva i zdravstva znatno nepovoljnije nego što pokazuju prosje-

ci zajednice (osnovnim školovanjem, i to nepotpunim, obuhvaćeno je 81% djece, prema 91% u Jugoslaviji); da se sve to neposredno i nepovoljno odrazilo i danas se odražava na društveni standard, na razvoj društvenog samoupravljanja, posebno pak u pomenutim granama, jer mu je materijalna osnova bila i ostala veoma uska i nerazvijena, da se iz istih razloga nailazi na velike teškoće u doslednijoj primjeni principa raspodjele prema radu, bolje reći, da to uslovljava nesrazmjerno nisku ličnu potrošnju, naročito u pojedinim granama, kao na primjer, u drvnoj industriji, gdje prosječna lična primanja za period januar — oktobar 1963. godine iznose svega 17.744 dinara itd.

Pri svemu tome se ukazuje na činjenicu da investiciona politika zajednice u posljednjih nekoliko godina nije bila ni u neophodnoj srazmjeri prilagođena konkretnim uslovima određenih grana i preduzeća. Tako je šumarstvo u BiH, bez obzira na njegov značaj za nacionalnu privredu — napomenuo bih uzgred da u drvnim masama naše zemlje šumski fond Bosne i Hercegovine učestvuje sa 33% (kod četinarara čak sa 48%) i u proizvodnji drveta za industrijsku preradu sa 39% — šumarstvo je, dakle, već godinama lišeno vlastitih sredstava za ozbiljnija ulaganja, a ni zajednica ih nije odvajala, i otuda činjenica da je otvorenost šuma u BiH ispod svakog prosjeka — svega 3 km na 1.000 ha, da proces modernizacije i mehanizacije sporo napreduje itd. Postavlja se pitanje može li se dopustiti da takvo nacionalno blago kakvo predstavljaju naše šume bude prepušteno ekstenzivnoj, dakle primitivnoj i krajnje neracionalnoj eksploataciji i, prema tome, postepenom uništavanju, kakva opasnost danas realno postoji, budući da lokalni i republički društveni fondovi ne mogu dovoljno efikasno uticati na izgradnju šumskih komunikacija. Ovo ističem iako imam u vidu da će se položaj šumarstva u perspektivi osjetno poboljšati planiranim povećanjem cijena i smanjenjem kamata na šumske saobraćajnice, jer će se na rezultate i efekte tih izmjena morati dosta dugo čekati.

Šumarstvo i problem investicija u njemu, posebno u izgradnji komunikacija, naveo sam kao primjer teškoća uglavnom objektivne prirode; ali ni u drugim granama na koje je primjenjivan režim dirigovanih cijena (u elektroprivredi, crnoj metalurgiji) stanje nije mnogo bolje u pogledu vlastitih sredstava, o čemu toliko više valja voditi računa što upravo tim granama predstoji intenzivan razvoj.

Zadržao bih se s nekoliko riječi na još jednom problemu — na stanju i izgradnji puteva u Bosni i Hercegovini. Poznato je da Bosna i Hercegovina po svojim prirodnim bogatstvima predstavlja izvanredno značajno jugoslovensko područje. Poznato je takođe da ovo područje

predstavlja jedan od bitnih podsticaja za dalji porast produktivnosti rada i proizvodnje — garancija su da će privredna kretanja i u 1964. godini zadržati pozitivna obilježja iz proteklog perioda i da će, prema tome, biti obezbjeđeno izvršenje zadataka plana a na toj osnovi dalji napredak i skladniji razvoj naše zajednice SFRJ. Stoga ću glasati da se prihvati Predlog društvenog plana SFRJ za 1964. godinu.

Predsednik Mijalko Todorović:

Ima reč drug Slavko Komar.

Dr Slavko Komar (Izborna jedinica Osijek):

Drugarice i drugovi poslanici, u ime Odbora za društveni plan i finansije Saveznog vijeća smatram potrebnim, pored onoga što je dato u pismenom izvještaju, da istaknem još neke momente.

Odbor je na posljednjoj sjednici, održanoj poslije zasjedanja ovog Vijeća dao relativno malo primjedaba na podneseni prijedlog, zbog toga što je prethodno izvršen veliki i obiman posao u Odboru i u ostalim skupštinskim tijelima, a napose u Saveznom izvršnom vijeću i u Zavodu za planiranje, kao i u mnogim drugim društvenim i političkim organizacijama. Održani su mnogi veoma plodni i korisni sastanci na kojima su se razmatrali pojedini aktuelni problemi. Ove rasprave svojim sadržajem su prelazile karakter diskusije i primale su u znatnoj mjeri karakter rasprava, koje su doprinijele da se pojedine proporcije i utvrđeni zadaci plana višestruko provjeravaju i da se konkretnije sagledaju i forsiraju mnogi problemi koji se ranije nisu sagledavali, jer se smatralo da nisu takvog intenziteta da ih treba hitno rješavati. Zajednička sjednici Saveznog vijeća i Privrednog vijeća razmatrala je tu plodnu diskusiju svojim zaključcima, koje su sve radne organizacije i privredna javnost u cjelini prihvatili, jer upućuju na kvalitetno i brzo rješavanje mnogih otvorenih problema, osobito iz privrednog sistema. Takav karakter zaključaka imao je znatnog utjecaja na stavove radnih organizacija, koje su se već na osnovu tih zaključaka pokušale prilagoditi situaciji koja će nastati njihovom realizacijom. Zaključci predstavljaju obavezu koju je na sebe preuzela Skupština, pa njihovoj realizaciji treba da pokloni potrebnu pažnju.

Upravo zato u razmatranju i ocjeni konačnog Prijedloga saveznog društvenog plana za 1964. godinu Odbor za plan i finansije pošao je od tih zaključaka, od toga da li su i u kojoj mjeri prihvaćeni, kako su i na koji način formirani i sistematizirani.

Prijedlog saveznog društvenog plana za 1964. godinu, o kojem se danas raspravlja, u osnovi je usvojio zaključke Saveznog vijeća i Privrednog vijeća, bilo u vidu konkretnih obaveza odgovarajućih organa za svestrano brzo rešavanje složenih problema, bilo direktnim

unošenjem izmjena i dopuna, ako je bilo riječi o pojedinačnim razvojnim ili sistematskim problemima. Tako je prijedlog plana dijelom već realizirao zaključke koji se odnose na kretanje u pojedinim oblastima privrede, kao što je to slučaj s nešto većim porastom poljoprivredne proizvodnje, porastom saobraćajnih usluga, izvjesnim porastom vanjskotrgovinske razmjene, a date su takođe odgovarajuće indikacije u nekim privrednim granama, boljom snabdevenošću reprodukcionim materijalom i mogućnošću povećanja proizvodnje iznad planom predviđene.

U pogledu rješavanja sistematskih pitanja, ovaj prijedlog plana već računa s primjenom ekonomske i funkcionalne amortizacije osnovnih sredstava, ukidanjem doprinosa na izvanredni prihod, ukidanjem Općeg investicionog fonda. Takođe poboljšava uslove privređivanja nekih privrednih grana i grupacija i u tom pogledu je učinjen veliki korak naprijed u poređenju s prvim prijedlogom.

U pogledu deficita federacije, takođe su usvojeni zaključci i to ne samo u kvantitativnom pogledu, smanjenjem toga deficita, nego i u pogledu preispitivanja uzroka koji su doveli do deficita.

Realizacija ovih zaključaka predstavlja, nema sumnje, korak naprijed u konkretizaciji i ustavnih odredaba koje se odnose na privredu i privređivanje. S obzirom na povoljno djelovanje ovih rješenja, može se očekivati da će se ne samo nastaviti, nego još jače podržati sve one pozitivne tendencije koje su se u posljednje vrijeme ispoljile u privredi. Sa tog razloga se stalo na stanovište da ovaj Prijedlog saveznog društvenog plana daje realne izgleda i otvara mogućnost da se u 1964. godini ostvare daljnji značajni rezultati, kako u materijalnoj proizvodnji, u vanjskotrgovinskoj razmjeni, tako i u razvoju socijalističkih društvenih odnosa.

Međutim, iako je u diskusijama u Odboru provejavala ovaakva optimistička ocijena privrednih kretanja, to ne znači da su uklonjene sve smetnje i da su riješeni svi problemi. Naprotiv, treba istaći da mnoge potencijalne opasnosti postoje i da one mogu pozitivna kretanja da usapore ili na pojedinim područjima čak da zaustave. Da bi se ovakav eventualno negativan razvoj onemogućio biće potrebno da se društvene i političke organizacije i sve subjektivne snage u privredi i u društvu, osobito neposredni proizvođači u radnim organizacijama, aktivno uključe u sprovođenje u život ostalih u prijedlogu plana prihvaćenih, a još nerealiziranih zaključak Saveznog vijeća i Privrednog vijeća, donešenih na poslednjem zasjedanju. Ovo se, u prvom redu, odnosi na realizaciju zaključaka u pogledu kompleksnih problema u oblasti privrednog sistema i uslova privređivanja.

U tom cilju prijedlog plana ističe potrebu pravilnog usklađivanja uslova privređivanja između pojedinih privrednih oblasti i grana, osobito u pogledu formiranja cijena, zatim,

smanjenje obima intervencija u vidu raznih povlastica, subvencija i regresa i drugih neekonomskih, u suštini, administrativnih uplitanja u privredu. S obzirom na to što se nivo i odnosi cijena, velikim dijelom, zasnivaju na djelovanju pojedinih instrumenata, neophodno je proučiti mjesto i ulogu poreza na promet i drugih instrumenata koji utječu na raspodjelu sredstava, naročito kamata, anuiteta, carina i izvoznih premija. U pogledu zaključaka o potrebi proučavanja unapređivanja vanjskotrgovinske razmjene, prijedlog plana daje osnovni pravac za usavršavanje vanjskotrgovinskog i deviznog režima, kako bi se omogućilo brže i bolje uključivanje naše privrede u međunarodnu podjelu rada na jednom višem nivou i kako bi se smanjila potreba administrativne intervencije u raspodjeli deviza. U tu svrhu u prijedlogu plana ističe se potreba razmatranja povoljnijeg regionalnog usmjeravanja vanjske trgovine, čvršćeg povezivanja uvoza sa izvozom, jačeg deviznog samofinansiranja radnih organizacija, uzimajući, pri tom, u obzir i aktivniju ulogu poslovnih banaka u kreditiranju vanjske trgovine, a naročito potrebu preispitivanja postojećeg sistema retencionih kvota radi što efikasnijeg korištenja za unapređenje vanjskotrgovinske razmjene.

Ukidanjem Općeg investicionog fonda samo je djelomično realiziran zaključak kojim se traži da se problem sistema finansiranja investicija neodloženo razmatra. Stoga će u daljoj realizaciji ovog zaključka biti potrebno pokloniti odgovarajuću pažnju ovome problemu, osobito sa stanovišta jačanja uloge neposrednih proizvođača u proširenoj reprodukciji i kreiranja nove, adekvatnije funkcije i organizacije banaka, njihove poslovne samostalnosti, odgovornosti za plasmane, kako bi se povećala racionalnost i efikasnost investicija. Isto tako, biće potrebno da se insistira na bržoj realizaciji zaključaka koji se odnose na razvoj nedovoljno razvijenih područja, kako bi se ovaj problem mogao rješavati kompleksno i dugoročno, a ne parcijalno i od slučaja do slučaja. U tom pogledu naročito se ističe potreba hitnog donošenja zakona o fondu za razvoj nedovoljno razvijenih područja.

Nadalje se osobito ističe zaključak prema kojem bi trebalo postići da se razvoj takozvanih neprivrednih djelatnosti i društvenih službi više poveže s privrednim razvojem i da se sagledaju mogućnosti jačanja njihove materijalne osnove, sistema investicija i primjene ostalih mjera koje mogu utjecati na njihovo bolje poslovanje.

Osim ovih najvažnijih zaključaka, ima i niz drugih koje prijedlog plana definira i koji bi trebalo da se realiziraju u skoroj budućnosti, kako bi se stvorili što povoljniji uslovi za poslovanje i privređivanje radnih organizacija u svim društvenim odnosima. Uporedo s konkretizacijom zaključaka Saveznog vijeća i Privrednog

vijeća biće potrebno da i radne organizacije, sa svoje strane, izvrše potrebne pripreme i poduzmu odgovarajuće mjere da bi maksimalno mogle iskoristiti povoljnije mogućnosti koje će im se pružiti, jer samo na taj način rezultati poslovanja mogu biti optimalni. Radne organizacije treba naročito da se orijentiraju na brže sređivanje unutrašnjih odnosa i efikasniju primjenu stimulaturnih oblika nagrađivanja, na uspostavljenje čvršćih kooperacionih i integracionih veza i na efikasnu modernizaciju svojih ekonomskih procesa.

Skupština i njena tijela imaju veliku odgovornost u pogledu realizacije donesenih zaključaka koji su sada sastavni dio društvenog plana, jer oni otvaraju mnogo šire mogućnosti i perspektive radnim organizacijama. Činjenica da je veliki dio zaključaka, i to upravo onih najbitnijih za sada, u prijedlogu plana prihvaćen samo u obliku obaveza i da tek treba raditi na njihovoj realizaciji, — stavlja domove Skupštine pred ozbiljne zadatke, s obzirom na izvršenje tih zaključaka i očekivanja koja privredne organizacije u njih polažu.

Obično je društveni plan Skupštine za sve domove bio skinut s dnevnog reda njegovim izglasavanjem. Obratno, sada treba naglasiti da rad na realizaciji većine zaključaka ne prestaje prihvaćanjem prijedloga društvenog plana. Skupština i njena tijela će morati da poklone maksimalnu pažnju kako bi se zaključci što prije i što efikasnije realizirali.

I, na kraju, želim da izjavim da su sve primjedbe i prijedlozi na tekst društvenog plana bili usaglašeni sa Odborom za plan privrednog vijeća.

Predsjednik Mijalko Todorović:

Ima reč poslanik Tahir Čamuran.

Tahir Čamuran (SR Makedonija):

Druže predsjedniče, drugovi i drugarice poslanici, u vezi sa postavkama Predloga društvenog plana i ekspozom druga Miloša Minića, potpredsednika Saveznog izvršnog veća, govorio bih o razvitku nedovoljno razvijenih područja. U tom smislu posebno pozdravljam izjavu druga Miloša Minića o naporima Saveznog izvršnog veća i njegovih organa u pogledu dubljeg proučavanja i sagledavanja dosadašnjih rezultata napora naše zemlje za brži razvitak nedovoljno razvijenih područja. Smatram da je to u pravo vreme postavljeno, s obzirom na to što su dosadašnji proces i naponi federacije i cele zemlje na tom planu izražavali određene tendencije koje uvek nisu bile u pravom smislu izraz naše politike istaknute, kako u prošlom petogodišnjem planu, tako i uopšte posle oslobođenja zemlje. Međutim, na vreme postavljanje toga pitanja, s obzirom na napore svih subjektivnih snaga našeg društva u toku prošle i ove godine, doveli su do jednog uspešnog društveno-eko-

nomskog kretanja i u drugoj polovini prošle godine i tokom cele ove godine. I ti rezultati i uopšte dostignuti nivo privrednog razvika naše zemlje predstavljaju solidnu osnovu za širi, opsežniji zahvat — s jednim progresivnijim, naprednijim, stimulativnijim sistemom finansiranja — u pravcu uopšte bržeg razvika nedovoljno razvijenih republika i područja u našoj zemlji.

Mogu istaći — kao što je to i u ekspoezu druga Miloša Minića istaknuto, kao i u društvenom planu — da se i u samom planu za narednu godinu čine izvesni naponi u pogledu povećanja sredstava specijalnog fonda federacije za razvoj nedovoljno razvijenih republika i područja u zemlji i u tom smislu plan stvarno predstavlja izvestan korak napred u rešavanju problema bržeg razvika nedovoljno razvijenih zemalja, iako u okviru jednog sistema finansiranja koji, bar dosad, pored određenih rezultata, ipak nije bio dovoljno u skladu s našim društveno-ekonomskim i političkim sistemom.

Svakako da je formiranje specijalnog fonda federacije doprinelo bržem razviku nedovoljno razvijenih republika i područja u zemlji i da predstavlja određene rezultate same politike razvoja ovih područja u proteklom petogodišnjem periodu. Međutim, ipak ne treba prenebregnuti činjenicu i tendenciju da predviđena investiciona sredstva u ovom fondu nisu uvek obezbeđivana tako da bi se mogao ostvariti, a time i obezbediti, planirani brži razvik u proteklih pet godina. Za protekle tri godine, na primer, u Socijalističkoj Republici Makedoniji obezbeđena su sredstva za oko 38% od planiranih, a zajedno sa sredstvima za 1964. godinu za oko 50%.

Samo ovi podaci govore, u izvesnom smislu, o apsolutnom zaostajanju utroška sredstava iz specijalnog fonda federacije, tako da iako sredstva za ovu namenu u narednoj godini značajno rastu u poređenju sa 1963. godinom, ipak njihovo ukupno ostvarenje — negde oko 50% — ne obezbeđuje postizanje onih ciljeva koje smo postavili.

Slični su, otprilike, odnosi obezbeđenja istih sredstava i realizacije sredstava iz specijalnog fonda i u celini i po područjima posebno. Smatram da će jedna opsežnija diskusija koja će se pokrenuti i ovde bolje osvetliti i prikazati sve tendencije.

Ovim bih hteo ipak da ukážem da su zaostala područja u zemlji, za razliku od ranije, bila spremnija, a svakako u 1964. godini biće više spremna, za znatno veći utrošak investicionih sredstava i to na mnogo racionalnijoj osnovi nego do sada. Međutim, sredstva koja se obezbeđuju planom za narednu godinu nisu u skladu s takvom spremnošću nedovoljno razvijenih područja i republika. Ovakvo stanje stvari je, pored ostalog, i razlog za izvesno zaostajanje razvika nedovoljno razvijenih područja. Kao

primer u tom smislu navešću Socijalističku Republiku Makedoniju.

Socijalistička Republika Makedonija je u dosadašnjem razvoju tretirana kao nerazvijeno područje, na osnovu čega su ostvarivani posebni programi za njen brži privredni i društveni razvik. Međutim, usled raznih okolnosti — među koje kao najvažnije treba svakako uvrstiti relativno nedovoljno ulaganje o čemu sam malo pre govorio, neadekvatnost dasadašnjih sistema finansiranja, kao i neke druge teškoće u realizaciji programa u samoj Republici — nije bilo moguće ostvariti privredna kretanja koja bi značila doslednije praćenje tempa privrednog razvika u celoj zemlji. Zbog toga je, iako je ovo područje ostvarivalo veoma intenzivan tempo rasta privrede i drugih društvenih službi, došlo do relativnog zaostojanja u stepenu razvijenosti ovog područja u ovom periodu u poređenju sa dostignutim nivoom u zemlji. Ilustracije radi, naveo bih da je nacionalni dohodak do 1947. godine po jednom stanovniku iznosio 69,5% od dohotka u zemlji, a u 1962. godini 61,5%. Isto tako, usled nedovoljnog tempa porasta privrednih aktivnosti došlo je do smanjenja stope aktivnosti od 41,8 u 1948. godini, na 38,7 u 1961. godini.

S obzirom na to što je Socijalistička Republika Makedonija u priličnoj meri agrarno prenaseljena i što su rezerve radne snage koje ne mogu racionalno da se aktiviraju prilično velike, ovaj procenat predstavlja ozbiljan problem, kako za dalji razvik privrede, tako i u pogledu mogućnosti zapošljavanja stanovništva. Jedan od osnovnih razloga ovakvom zaostojanju je relativno manji obim investicija na ovom području od investiranja koje je ostvarivano u zemlji kao celini. U periodu od 1957. do 1961. godine investirano je prosečno godišnje 24.666 dinara, što znači oko 80,2% od ulaganja po stanovniku u zemlji. Pošto je reč o širem području — čiji razvik treba kompleksnije da zahvati gotovo sve oblasti privrednog i društvenog života, pri čemu se nameće složenija struktura investicija sa efikasnošću koja mora da računa i na dugoročnije efekte — to smatramo da ovakav tempo ulaganja neminovno mora da vodi ka relativnom zaostojanju, zato što je nivo investicija niži nego što se ostvaruje u zemlji kao celini. Za ovakva kretanja, nema sumnje, ima osnova i u me-la rezolucije i odluke koje su nedvomislno stav-najviša politička i predstavnička tela su donosito-dima za razvoj nerazvijenih područja koji su dosada praktikovani. U nekoliko mahova dosada ljale ovaj problem u red najvažnijih problema razvik Jugoslavije za stvaranje ekonomske ravnopravnosti među narodima i uslova za razvoj socijalističkih odnosa. Na osnovu toga su godišnjim i petogodišnjim planovima donosene odluke u proporcijama i metodima za razvoj nerazvijenih područja. U skladu s razvojem privrednog sistema, sistema raspodele i sistema finansiranja proširene reprodukcije, formirani su

i metodi finansiranja razvoja nerazvijenih područja. Sumarno uzevši, svi ovi metodi su se uključili u postojeće privredne sisteme i odgovarajuće sisteme privređivanja u tome periodu i nema sumnje da su imali impulsivno dejstvo na razvoj nerazvijenih područja.

Međutim, opšta njihova ocena se može u načelu svesti na to da nisu obezbedili jedan trajniji i gipkiji sistem finansiranja, koji bi mogao da obezbedi brži razvitak nedovoljno razvijenih republika i područja.

Kao dalja karakteristika svih dosadašnjih sistema može se navesti i to da oni nisu na osnovi objektiviziranih merila mogli da obezbeduju potreban tempo za razvoj privrede i društvenih službi, u skladu s razvikom privrede zemlje i privrednog sistema u zemlji. Pošto su se nivo investicija i druge mere određivale prilikom izrade godišnjih i petogodišnjih planova, pri čemu je odmerivanje sredstava i formiranje akcionih programa bilo najčešće skopčano sa razrešavanjem pojedinih problema vezanih za te godišnje planove, veoma često su programi razvoja nerazvijenih područja i sistema nosili pečat svih ovih tekućih problema i određenih teškoća. Zbog toga sistemi nisu mogli da budu jedna trajnija objektivizirana institucija, koja bi dala stabilna i trajnija rešenja u razvoju nerazvijenih područja. To je povlačilo izvesno zakašnjavanje u donošenju programa, teškoće u pogledu uključivanja ovih programa u opšta privredna kretanja, kako u strukturalnom smislu, tako i u smislu praćenja dinamike privrednog razvoja u zemlji.

U vezi s ovakvim iskustvom u privrednom i društvenom razvitku Socijalističke Republike Makedonije uopšte, nameće se potreba efikasnijeg pristupanja rešavanju ovog problema. Ovo utoliko pre što nekoliko komponenata našeg privrednog razvitka i društvenog sistema uopšte nameće i omogućuju da se ovo pitanje postavi na novu osnovu. Najvažnije je pri tom da nivo razvitka proizvodnih snaga naše zemlje na današnjoj etapi daje znatno veće mogućnosti za efikasnije rešavanje problema razvoja nerazvijenih područja nego ranije. Pored toga, u narednom periodu će Jugoslavija ostvariti veći broj krupnih zahvata koji su opštejugoslovenskog značaja za ravnomerniji i proporcionalniji razvoj privrede. Sve ovo govori u prilog tome da se pred nas postavlja kao veoma hitan i prioritetan zadatak stvaranje jednog principijelno šireg, stabilnijeg i sveobuhvatnijeg sistema razvoja nerazvijenih područja. Ovo utoliko pre što nam diskusija u vezi s novim Ustavom i formulacije koje su u pogledu ovog pitanja unesene u Ustav nameću jednu ovakvu obavezu, o kojoj je i drug Miloš Minić u svom eksponatu govorio.

Budući sistem — čiji su glavni elementi zakona o razvoju nerazvijenih područja i fonda za razvoj nerazvijenih područja već na određeni način sadržani u ustavnim odredbama — treba

da obezbedi trajne izvore za finansiranje razvoja nerazvijenih područja. Određivanjem stabilnih i trajnih instrumenata za razvoj privrede na nedovoljno razvijenim područjima ne samo što se unosi više sistema u finansiranje razvoja istih, nego se i na taj način ova proporcija postavlja u skladu s jačanjem privredne snage zemlje. S obzirom na sistem privređivanja u našoj zemlji i mogućnosti pojava daljih regionalnih disproporcija, ovo predstavlja jedan od bitnih elemenata budućeg sistema finansiranja nedovoljno razvijenih područja u zemlji.

Stvaranje ovakve jedne trajne proporcije nameće veoma važnu komponentu budućeg sistema, koji je isto tako od velikog interesa, kako za nedovoljno razvijena područja, tako i za zemlju u celini. Pošto su i Jugoslavija i nedovoljno razvijena područja u njoj zainteresovani za stvaranje privrede na racionalnoj osnovi — to jest privrede koja će istovremeno rešavati probleme jugoslovenskih granskih proporcija i neposrednije i brže uključivanje nedovoljno razvijenih područja u opšta privredna kretanja u zemlji — kao dalji zadatak se nameće programska realizacija sredstava određenih za razvoj nedovoljno razvijenih područja.

Čini nam se da bi se program razvoja nerazvijenih područja mogao najbrže i najefikasnije izvesti tako što bi se deo opštejugoslovenskog programa mogao obezbediti u nedovoljno razvijenim područjima u zemlji. Ovako shvaćen program razvoja nedovoljno razvijenih područja isto tako bi morao da računa s bržim rastom i Socijalističke Republike Makedonije nego što je dosada ostvarivano, kako se ne bi dogodilo to što se sada događa, to jest, dalje zaostajanje u odnosu na razvitak proizvodnih snaga u zemlji.

Dalje, smatram da sistem treba da zahvata i ona pitanja koja dosada nisu bila tretirana. Naime, reč je o tome da bi sistem finansiranja trebalo da uključi i neke druge komponente privrednog i društvenog razvitka, kao što su finansiranje privredne i društvene infrastrukture, kadrovsku i tehničku pomoć, čime bi ovaj sistem dobio, kako u potpunosti, tako i u svojoj efikasnosti.

Ovako komponovan sistem finansiranja nedovoljno razvijenih područja u zemlji, bez sumnje bi sadržao sve osnovne elemente progresivnosti našeg sistema društvene reprodukcije i sistema samoupravljanja. Osposobljavanjem nedovoljno razvijenih područja za samostalni privredni razvoj stvarala bi se jača materijalna osnova za nesmetan rad organa društvenog i radničkog samoupravljanja, za samostalnije odlučivanje u društvenoj reprodukciji i za razvoj društvenih službi koji odgovara nivou razvoja proizvodnih snaga i društvenog sistema kod nas.

Na kraju, hteo bih da govorim i o jednom drugom pitanju. Svi smo mi informirani da je izgradnja Auto-puta bratstva i jedinstva uglavnom završena na svim deonicama od Ljubljane

do Devđelije. Međutim, osećam obavezu da informišem ovaj Dom da ostaje deonica od Bašino Selo do Babune, na području Titovog Velesa, u dužini od 10 kilometara, koju uopšte nije uzeta u dalji program rada i za koju, prema predloženom planu i informacijama kojima raspolazem, sredstva uopšte nisu predviđena.

Smatram da svrstavanjem ove neizgrađene deonice auto-puta u kategoriju naknadnih radova, kao što su prolazi kroz veće gradove — izgradnja podvožnjaka i drugo, nije sasvim opravdano sa razloga što deonica auto-puta Bašino Selo — Babuna ne predstavlja prolaz kroz grad Titov Veles već posebnu deonicu auto-puta u dužini od 10 kilometara. Dalje zadržavanje postojećeg stanja na ovom delu dovodi u pitanje racionalnu saobraćajnu vrednost celog dela izgrađenog auto-puta na teritoriji Socijalističke Republike Makedonije, zbog nepovoljnih saobraćajnih uslova, kao što su nekoliko prelaza preko železničke pruge u nivou, prolaz kroz glavnu ulicu grada, koja je vrlo prometna i često neprohodna za motorna vozila u određene časove u toku dana, i veoma loši elementi privremenog puta na prelazima izgrađenog auto-puta u oba smera. Ovakvo stanje stvari ukupno smanjuje efekte do sada uložених sredstava za auto-put, jer Titov Veles nije samo tehnički saobraćajni čvor, već je gravitacioni centar prometa putnika i robe za zapadnu i istočnu Makedoniju, kao i za tranzit. Zbog svega toga je i ova deonica auto-puta veoma osetljiva u odnosu na ukupne efekte koje auto-put treba da da.

Ovim sam samo hteo da ukažem na značaj neposrednog završavanja auto-puta na na ovom području i da ujedno ovaj visoki Dom informiram da, po mom mišljenju, izgradnja auto-puta bratstva i jedinstva nije završena.

Na kraju, izjavljujem da ću glasati za predloženi plan privrednog i društvenog razvitka u 1964. godini.

Predsednik Mijalko Todorović:

Ima reč drug Risto Džunov, savezni sekretar za rad.

Savezni sekretar za rad Risto Džunov:

Druže predsedniče, drugarice i drugovi poslanici, uzimajući reč u diskusiji o Predlogu plana društvenog i privrednog razvoja u 1964. godini, smatram neophodnim da govorim o problemima koji su u vezi sa politikom zapošljavanja, politikom raspodele i aktivnostima u pogledu priprema i sticanja iskustava za sprovođenje u život ustavne odredbe o skraćanju radnog vremena.

Kretanje zaposlenosti u 1963. godini bilo je u najužoj vezi s jasnom i pozitivnom tendencijom u organizacijama privrednih i društvenih delatnosti na racionalizaciji organizacije proizvodnje i usluga i povećanja produktivnosti zaposlenih. Kao rezultat takve politike javila se i vrlo visoka stopa porasta produktivnosti rada

u ovoj godini. Ova orijentacija i razvijena mreža organizacija za stručno obrazovanje novih kadrova i usavršavanje i stručno osposobljavanje zaposlenih dovela je i do pojave novog kvaliteta u stručnoj pripremi novouključivane radne snage. Dok je u ranijim godinama pretežni deo novozaposlenih bio bez neophodnih kvalifikacija, već u 1963. godini — a to se očekuje i u 1964. godini — imaćemo dve trećine novozaposlenih sa kvalifikacijama. O ovoj novoj okolnosti moraju voditi računa, kako organi zapošljavanja, tako i sami zainteresovani građani koji traže posao. U vezi sa ovim, pred zaveda za zapošljavanje postavljaju se znatno obimniji zadaci na stručnom pripremanju interesenata za nova radna mesta. Oni moraju računati da je sasvim nedovoljna sadašnja njihova aktivnost koja obezbeđuje stručno osposobljavanje za 5 % onih koji traže posao, a ne raspolažu nikakvim kvalifikacijama. Usporeni tempo zapošljavanja povoljno je delovao na aktiviranje viškova radne snage u privredi i društvenim službama. Još veći stvarni doprinos uspešnom rešenju ponutog problema mora da se obezbedi stručnim osposobljavanjem i prekvalifikacijama radnika, koji u privrednim organizacijama predstavljaju neproduktivno držanje viškova radne snage. Imajući ovo u vidu, u narednom periodu radne organizacije treba, pre svega, da koncentrišu napore i sredstva za što potpunije usklađivanje strukture i nivoa stručne spremlje postojećih radnika za zahtevima proizvodnje i naporima za povećanje produktivnosti rada i ekonomičnosti poslovanja.

Borba za veću proizvodnju i produktivnost rada zahteva da se u većoj meri nego dosad stvore uslovi za zapošljavanje radnika u mesta i zanimanja gde je sa stanovišta opšteg društvenog interesa najrentabilnije. Takvu politiku zapošljavanja zahtevaju strukturalne promene u privredi i tehnički i tehnološki razvitak postojećih i rađanje novih, mnogo produktivnijih delatnosti i zanimanja.

Novi momenat u vezi sa zaposlenošću i zapošljavanjem je pojava da se u isto vreme sa zadržavanjem nivoa broja lica koja traže posao gotovo na prošlogodišnjem nivou ne pojavljuje odgovarajuća ponuda rada za pojedine vrste radova ili regione poslovne aktivnosti. Ovo baca i novo svetlo na pitanje pokretljivosti radne snage koja traži zapošljenje. U isto vreme, sve češće se čuju primedbe da je na pojedinim mestima veliki pritisak za novim zapošljavanjem, dok se u drugom kraju ili mestu, gradilištu ili šumskim radovima, oseća oskudicu u radnoj snazi. Obe pojave se u isto vreme javljaju. Očigledno je da je ovde reč o nedovoljnoj pokretljivosti radne snage, koja je takva ili zbog svoje nedovoljne kvalifikovanosti ili ekonomski nije stimulirana na veću pokretljivost. Stručnim osposobljavanjem takve radne snage može se, dakle, dopriniti povećanju njene pokretljivosti, jer će se na osnovi većih ličnih dohodaka, zasnovanih na

stručnijem i kvalifikovanijem radu, moći lakše podneti privremena odvojenost od porodice ili zajedno sa porodicom pokriti povećani troškovi života u novom mestu rada i življenja. Međutim, ovim se ne može iscrpiti rešavanje problema nedovoljnosti radne snage za neke privredne grane i zanimanja. U delatnostima kao što su šumarstvo i građevinarstvo privredne organizacije su stavljane pred ozbiljne probleme rešavanja često vrlo loših smeštajnih prilika i drugih uslova standarda i života radnika, što je inače uslov za otklanjanje teškoća u angažovanju radne snage.

Poboljšanjem uslova privređivanja i u poljoprivredi ovaj rezervoar radne snage ne predstavlja više ono što je doskora bio. Kakva će biti spremnost poljoprivrednika, posednika malih površina zemlje, da se odvajaju od svog rada u poljoprivredi i zapošljavaju u drugim granama u velikoj meri zavisi da li će na to biti materijalno stimulirani. Dosada se pokazalo da se oni rado prihvataju posla van poljoprivrede, ali su u isto vreme ostajali na selu zbog osiguranog stana i dohotka prihoda sa zemlje. Ako je sada nužno da se odvajaju i od svog mesta stanovanja, oni će to učiniti ako imaju osiguran smeštaj za sebe i svoju porodicu, ako im se otvori perspektiva da će dobiti »stalniji posao«, za koji su voljni i da se stručno osposobe.

O ovom novom momentu mora se u narednom periodu voditi mnogo više brige i preduzimati konkretne mere koje bi značile stvaranje uslova za veću pokretljivost radne snage što će reći da bi se zadovoljile sadašnje i buduće potrebe za radnom snagom radnih organizacija u mestima gde je nema dovoljno treba uspešnije rešavati stambene probleme porodica novih radnika i pitanje ishrane i smeštaja radnika. Ukoliko se ovo što pre shvati i konkretna politika odgovarajućih foruma i organizacija s ovim saobrazu, utoliko se pre mogu očekivati i bolji rezultati u rešavanju samog problema.

Naravno, da se sve potrebe zapošljavanja u nepoljoprivrednim delatnostima ne mogu rešiti stvaranjem uslova za veću pokretljivost radnika, jer će to, usled velikih neprivrednih izdataka za urbanizaciju gradova, u izvesnim slučajevima, sa stanovišta širih društvenih interesa biti nerentabilno. Stoga će u daljem razvitku biti neophodno, pored mera za razvoj nedovoljno razvijenih republika i krajeva, da se postojeće privredne organizacije šire i osnivaju nove pogone, kao i da se podižu novi kapaciteti u onim područjima i onim komunama i naseljima gde ima dovoljno radne snage.

U toku je i rad na izmeni propisa iz oblasti zapošljavanja nezaposlenih, kojima će se sadašnji propisi usaglasiti s novim potrebama privrednog razvoja u sadašnjoj etapi.

Unutrašnja raspodela. — Posmatrajući globalna kretanja ličnih dohodaka, produktivnost rada i poslovne rezultate u privredi u 1963. go-

dini, karakteristična je konstantna usklađenost kretanja ličnih dohodaka u privrednim organizacijama sa ostvarenim privrednim rezultatima. To je pokazao, u osnovi, već obračun poslovnih rezultata za prvo polugodište 1963. godine, a potvrdio je još izrazitije obračun za devet meseci iste godine. Tako je, prema devetomesečnom obračunu, stopa porasta ličnih dohodaka za poen niža od stope porasta čistog prihoda, a stopa porasta fondova je приметно (za tri poena) viša od stope porasta ličnih dohodaka. Na osnovu visokih privrednih rezultata, bilo je moguće, u skladu s raspodelom prema radu, ostvariti znatno povećanje ličnih dohodaka (za 16% po radniku), uz istovremeno još znatnije povećanje ulaganja u poslovne fondove (za 18% po radniku). Kako su u 1963. godini troškovi života znatno brže rasli nego u 1962. godini, to je realan lični dohodak radnika za prvih devet meseci 1963. godine porastao u skladu sa stopom porasta produktivnosti rada (za 10%), dakle, po predviđanjima društvenog plana za 1963. godinu.

Međutim, treba istaći da usklađeno kretanje realnih ličnih primanja i privrednih rezultata, koje je bilo karakteristično za privredu kao celinu, nije uvek ostvareno i u pojedinim oblastima privrede ili u pojedinim granama oblasti, jer su u nekim od njih realni lični dohoci bili u većem porastu u poređenju sa porastom poslovnih rezultata i produktivnošću rada.

Znatnije povećanje sredstava za lične dohotke, na osnovu visokih privrednih rezultata, omogućilo je da se u 1963. godini odlučnije nastavi sprovođenje kursa ka poboljšavanju materijalnog poboljšanja radnika sa najnižim ličnim dohocima, bez opasnosti, da to dovede do uravnilovke ili do zaustavljanja porasta ličnih dohodaka stručnih radnika u skladu s rezultatima koje ostvaruju. To najbolje pokazuje činjenica što je raniji znatan broj radnika s ličnim dohotkom do 10.000 dinara mesečno gotovo nestao i da se broj radnika čiji lični dohodak iznosi do 15.000 dinara mesečno smanjilo toliko da u strukturi radnika po visini ličnog dohotka čini malobrojnu kategoriju (7,6%). Treba istaći da je oko 600.000 radnika između onih koji su imali lični dohodak do 20.000 dinara mesečno dobilo povećanje ličnog dohotka prosečno oko 30% u periodu od marta 1962. godine do avgusta 1963. godine. Ovo pokazuje da je za te kategorije radnika realni lični dohodak porastao mnogo više od prosečnog porasta od 10%.

To nije predstavljalo smetnju da se i u višim kategorijama radnika izvrši potrebno pregrupisanje u skladu s poslovima koje vrše i s rezultatima koje postižu. Zbijeni rasponi u ličnim dohocima — do kojih je došlo prošlogodišnjom intervencijom — postepeno se likvidiraju u 1963. godini. Tako, dok se 1962. godine u decembru najveći broj radnika nalazi u pet rasponskih grupa, u avgustu 1963. godine taj

broj je raspoređen u šest rasponskih grupa. To je pozitivna pojava.

Bitno je da je u tim kretanjima, u isto vreme, sagledana potreba da se obezbeđivanjem ličnog dohotka prema poslovima koji se vrše i prema rezultatima rada koji se postižu ostvari i veća zainteresovanost stručnog organizatorskog kadra za poslovni uspeh privredne organizacije. To je vidljivo iz porasta broja radnika s ličnim dohocima iznad 50.000 dinara u 1963. godini u poređenju sa stanjem u decembru 1962. godine. Time su ostvareni povoljni materijalni uslovi za uspostavljanje efikasnije stimulacije u radnim kolektivima.

Povoljan razvoj u unutrašnjoj raspodeli u 1963. godini u privredi kao celini posledica je opštih povoljnih uslova privređivanja u ovoj godini, ali i mera koje su neposredno preduzimane radi pospešivanja takvog razvoja. To se odnosi, u prvom redu, na novo Uputstvo o sprovođenju načela raspodele. Njegovo dejstvo se pokazuje, pre svega, u dva pravca: neuporedivo jača orijentacija privrednih organizacija, organa samoupravljanja i društvenih faktora na razmatranje raspodele ličnih dohodaka u zavisnosti od ostvarenih rezultata i znatno šira i kvalifikovanja društvena aktivnost samoupravnih organa, opštinskih skupština, sindikata, komora itd. u vezi sa razmatranjem raspodele nego u prethodnom periodu. Tome su doprineli utvrđivanje jedinstvenih pokazatelja sporazumom između organa rada, Centralnog veća sindikata i Savezne privredne komore i orijentacija da se pri raspodeli koriste privredne uporedne analize.

Primećeno je znatno veći interes radnih kolektiva za upostavljanje osnova i merila raspodele čistog prihoda i ličnih dohodaka na stimulatívnoj osnovi. Pa, ipak, dosada se taj interes u privrednim organizacijama više manifestovao u stvaranju klime za usavršavanje raspodele nego što je stvarno učinjeno usavršavanjem osnova i merila.

Još su ti zahvati nesistematski, često površni i, osobito, jednostrani. Ne zahvata se problematika raspodele kompleksnije i sa svih gledišta. Zato se još uvek događa da se pretežan — ponegde, i isključiv — značaj pridaje startnim osnovicama ličnih dohodaka, a da se nedovoljno uspostavlja merila radnog učinka i rezultata pojedinaca, raspodela po ekonomskim jedinicama i drugi oblici stimulatívne raspodele. Ima ne mali broj privrednih organizacija koje u razvoju stimulatívne raspodele nisu odmakle dalje od tarifnog pravilnika, a vreme provedeno na radu još je gotovo pretežan osnov ličnog dohotka pojedinih radnika u mnogim privrednim organizacijama.

U 1963. godini razvila se šira aktivnost u privrednim organizacijama u vezi sa uspostavljanjem ekonomskih jedinica. Međutim, one, iako organizaciono ustpostavljene, često još, u

stvari, ne funkcionišu dovoljno uspešno ili uz vrlo ograničen delokrug. Naročito se primećuje da integracija preduzeća, gotovo po pravilu, donosi nazadovanje utrošnje raspodele u novom preduzeću, osobito u pogledu raspodele po ekonomskim jedinicama, umesto da je obratno.

Ipak, ne treba izgubiti iz vida da nije malo onih privrednih organizacija koje uspešno konstantno rade na usavršavanju mehanizma unutrašnje raspodele, što im je i omogućilo, uz ostalo, da u poslovanju postižu vidne rezultate i u periodu kad opšti uslovi nisu bili povoljniji.

Međutim, sadašnja povoljna privredna kretanja omogućila su povoljne uslove da se u svim privrednim organizacijama priđe sistematskom radu na unapređivanju unutrašnje raspodele, radi postizanja boljih privrednih rezultata i obezbeđivanja osnova za usklađeno kretanje ličnih dohodaka i produktivnosti rada po načelu raspodele prema radu. Ovo nije dovoljno korišćeno. Posebno je značajno da se i dalje poboljšavanje materijalnog položaja radnika s niskim ličnim dohocima ne ostvaruje u okviru tih usavršavanja sistema raspodele i na osnovu unapređivanja organizacije rada, naročito racionalnijim rasporedom kategorija takvih radnika, bržim usavršavanjem organizacije njihovog rada i preduzimanjem ostalih mera kojima se može obezbediti porast produktivnosti rada i na njihovim radovima. Presporo obezbeđivanje takvih promena dovodi do znatnijeg odstupanja u dinamici ličnih dohodaka od dinamike produktivnosti rada. U dosadašnjim kretanjima, mestimično se zbog toga i zadržava tendencija zatvaranja raspona i određenog usporavanja ličnih dohodaka stručnih i visokostručnih radnika, jer se povećanje najnižih ličnih dohodaka najčešće vrši samo povećanjem startnih osnovica.

Novo Uputstvo o sprovođenju načela raspodele dohotka u ustanovama, koje je ovih dana donelo Savezno izvršno veće, doprineće da se i u društvenim službama obezbede uslovi za skladnija kretanja ličnih dohodaka sa rezultatima rada ustanova pojedinih društvenih službi, shodno načelu raspodele prema radu. To se načelo odnosi na ustanove u zdravstvu. One su 1961. i 1962. godine potpunije od drugih ustanova prešle na sistem dohotka i zbog toga su i bile neposrednije zahvaćene društvenom intervencijom sprovedenom pošle godine. Tome se, velikim delom, može pripisati sadašnje znatno zaostajanje ličnih dohodaka radnika zdravstvenih ustanova za ličnim dohocima u drugim društvenim službama, čak i izvesna stagnacija realnog ličnog dohotka, s obzirom na njegovo ostvarenje u privrednim organizacijama, pa i ustanovama drugih društvenih službi. Ovo je još neshvatljivije u situaciji ostvarenja dosta značajnih »viškova« sredstava u fondovima za zdravstveno osiguranje kod komunalnih zavoda za socijalno osiguranje, što očigledno govori još i o tome da se nije dovoljno i blagovremeno sa-

gledala mogućnost i potreba usklađivanja ličnih dohodaka u zdravstvenim radnim organizacijama. Potrebno je uložiti više napora da se na načelima novog uputstva o ustanovama ostvari takva raspodela koja će obezbediti uslove za veću zainteresovanost radnika za bolje izvršenje zadataka ustanove i za njen razvoj.

Nesumnjivo je da će u narednim periodima — da bi se zadržao skladan porast ličnih dohodaka sa porastom produktivnosti rada i obezbedio stalan porast standarda radnih ljudi — biti potrebno još intenzivnije nastaviti aktivnost na području unutrašnje raspodele, osobito u pravcu čvršćeg povezivanja odluke o raspodeli sa rezultatima rada i privređivanja, sagledanih i ocenjenih uporednim analizama, kao i u pravcu dograđivanja i usavršavanja mehanizma raspodele, posebno raspodele ličnih dohodaka, koristeći se svim oblicima stimulacije koji doprinose boljim rezultatima privređivanja i jačanju radničkog samoupravljanja. To je zadatak radnih kolektiva, opštinskih skupština i komisija na svim nivoima, kao i drugih društvenih faktora, čije izvršenje treba da obezbedi potpuniju i dosledniju primenu načela raspodele prema radu i što potpuniju materijalnu zainteresovanost radnika za ostvarenje maksimalnih privrednih rezultata. Daljom razradom sistema unutrašnje raspodele svi radnici — kako neposredno zaposleni u proizvodnji, tako i na drugim radnim mestima raznoraznim oblicima individualne i kolektivne stimulacije, rezultatima radnih jedinica i preduzeća kao celine — treba maksimalno da se stimuliraju za povećanje produktivnosti rada, za uštede na troškovima, za efikasnije korišćenje uložених sredstava, kao i za traženje puteva za što brži privredni razvoj i jačanje ekonomskog položaja privrednih organizacija.

Skraćivanje radnog vremena. — Drugovi i drugarice, dopustite mi da sada kažem nekoliko reči o jednom složenom zadatku, koji je za naše društvo značajan, ali za organe rada relativno nov. Trideset sedmim članom novog Ustava zajamčuje se najduže radno vreme od 42 časa sedmično.

U poređenju sa današnjom radnom sedmicom od nominalno 48 časova, to znači znatan napredak u pravcu humanizacije rada, jer se slobodno vreme povećava za oko 300 časova godišnje. Osim toga, izvesno je da će nam skraćivanje radnog vremena, kao, uostalom, i u drugim zemljama, posle nekoliko godina prilagođavanja novom režimu rada dati znatnije povećanje produktivnosti društvenog rada:

— povećanjem prosečne fizičke radne sposobnosti naroda, zbog poboljšanja opšteg zdravstvenog stanja radnih ljudi;

— povećanjem intelektualne radne sposobnosti, zbog veće mogućnosti za učenje i stručno usavršavanje u školama, vanškolskim obrazovnim ustanovama i kod kuće; povišenjem ni-

voa opšte kulture i stvaranjem mogućnosti za intenzivniju društveno-političku aktivnost.

Izvesno je, međutim, i to da se kratkoročni efekti u prvih nekoliko meseci posle prelaska na kraću radnu sedmicu — pa i nekoliko godina za neke radne organizacije — ne mogu lako sagledati. Iskustva drugih zemalja i dosadašnje analize naše stvarnosti dovele su do zaključka da će svaka radna organizacija u Jugoslaviji moći da skрати radno vreme sa uporednim poboljšanjem rezultata poslovanja, ali da nijedna to ne može učiniti bez solidnih priprema, bez savesnih i detaljnih analiza svojih rezervi za povećanje produktivnosti i bez neposrednog uključivanja svakog člana svog kolektiva u pripremanje nove, bolje organizacije rada i poslovanja.

U pogledu narodne privrede, skraćivanje radne sedmice znači potrebu vođenja računa o ovom faktoru, kako u perspektivnom, tako i u godišnjim planovima privrednog razvoja, a posebno zahteva korenitu reviziju politike zapošljavanja stručnog obrazovanja i formiranja radno-pravnih odnosa u celini.

Krajem juna ove godine formirana je Komisija Saveznog izvršnog veća za radno vreme. U isto vreme, doneta je i Odluka o pripremanju radnih organizacija za prelazak na 42-časovnu radnu nedelju, kojom se reguliše proveravanje efekta skraćivanja radnog vremena u nekoliko stotina radnih organizacija, koje su određeni republički organi odabrali na osnovu odluka organa upravljanja u radnim organizacijama i uz saglasnost opštinskih skupština sa ciljem da se u tom »modelu« naše privrede, bez uznemiravanja suviše velikog broja radnih ljudi, ipak dođe do toliko pouzdanih rezultata i iskustava, koji će omogućiti da se nacrtati zakonskih rešenja sačine što bolje i što efikasnije.

Započelo je sistematsko izučavanje iskustava naših kolektiva, kao i prikupljanje iskustava iz onih zemalja koje su skraćivanju radnog vremena već ranije pristupile. Ipak se mora reći da obim, intenzitet i dubina pripremnih radova u samim radnim organizacijama još ne mogu zadovoljiti.

Mora se poći od toga da prelazak na kraće radno vreme treba da se vrši uz uslov da se nivo ličnih dohodaka zaposlenih ne bi smeo smanjivati već treba nastojati da se i dalje povećava. U tim novim uslovima radni kolektivi moraju, u isto vreme, obezbeđivati porast produktivnosti, proizvodnje i akumulacije, kako za fondove radnih organizacija, tako i za zadovoljavanje opštedruštvenih potreba, radi daljeg privrednog i društvenog razvoja. Ovo se može ostvariti samo uz uslov vrlo intenzivne izrade solidnih analiza i stručnih projekata, čime će se obuhvatiti postojeće i dosada neiskorišćene unutrašnje rezerve u radnim organizacijama. Pri tome je važno da se društveno-političkim radom subjektivnih snaga u kolektivima for-

mira čvrsto ubeđenje svih proizvođača o tome da skraćanje radnog vremena moraju sami omogućiti boljom organizacijom sopstvenog rada i uspešnijim poslovanjem svoga preduzeća.

Prema uvidu Savezne komisije za radno vreme o stanju priprema u radnim kolektivima proizilazi da se dosada, uglavnom, poklanjala pažnja obradi ekonomske proizvodnje, analizi sistema i odnosa u raspodeli dohotka; pravima radnika, takozvanoj socijalnoj problematici rada u širem smislu. Uočavane su mogućnosti unutrašnjeg rasporeda radnog vremena i drugih organizacionih rešenja vezanih za taj raspored i, na kraju uočena je potreba sinhronizacije privrednih i društvenih aktivnosti u vezi sa skraćivanjem radne sedmice na nivou komune. Veliki deo analiza koje su dosada izrađene bavi se ekonomikom proizvodnje i razmatra pojedine aspekte organizacije rada i tehnologije. Uglavnom je obrađivana materija o organizaciji rada, a posebno o utrošku vremena i materijala, zatim, o vremenskom korišćenju mašina, sagledavani su uzroci učestanih zastoja u toku rada, kao i intenzitet korišćenja mašinskih postrojenja.

Pripremane analize u radnim organizacijama govore o tome da je potrebno izdvojiti dovoljno visokokvalifikovanih kadrova, organizatorske, tehničke i ekonomske struke, za proučavanje priprema rada, tehnologije i ekonomike proizvodnje. Primećuje se izvesno zaostajanje stručnog znanja radnika za potrebama mnogih radnih mesta i primećuje se konzervativizam u pogledu savremene tehnologije tehnički nedovoljno obučeni radnika. I ovom prilikom se još jednom potvrđuje potreba još veće usklađenosti pojedinih proizvodnih kapaciteta preduzeća i ubrzanja, još šire i dublje podele rada i specijalizacije među srodnim preduzećima, o čemu treba da vodi računa i tekuća politika kreditiranja investicija koju će sprovoditi poslovne banke. Dosta povoljan uticaj na rešavanje izvesnih problema ekonomike preduzeća očekuje se da izvrši i izmenjena politika amortizacije, koja će biti sankcionisana u novom zakonskom propisu koji je i podnet ovom visokom Domu na razmatranje.

Analize koje su tretirale prava radnika i širu socijalnu problematiku rada ukazuju na potrebu da se normativno reguliše tretiranje 42-časovne radne sedmice kao puno radno vreme za ostvarenje svih prava iz radnog odnosa, zasnovanih na dosadašnjem regularnom vremenu provedenom na radu, kao što su: odmor za vreme rada, godišnji odmor, dodatak na decu, radni staž za prava iz penzijskog osiguranja i dr. Za regulisanje ove materije Savezno izvršno veće podneće predlog Saveznoj skupštini, kako bi se olakšalo sprovođenje u život pravnog režima skraćene radne sedmice.

Radi blagovremenog pripremanja i preduzimanja raznih mera organizacionog, investi-

cionog i drugog karaktera, radi pripremanja potrebnog stručnog kadra u svim privrednim organizacijama za uspešan prelazak na kraću radnu sedmicu u rokovima i u uslovima koji će biti određeni zakonodavnim aktima Savezne skupštine, poželjno je da se znatno pojača društvena aktivnost, sa ciljem da radne organizacije koje do sada to već nisu učinile analiziraju svoje poslovanje i sa gledišta perspektive koja im je otvorena novim Ustavom.

Očekuje se u narednoj godini i veća konkretizacija aktivnosti i privrednih sekretarijata Saveznog izvršnog veća i republičkih izvršnih veća, pored neposrednije pomoći koju će dati stručnjaci iz privrednih komora i raznih stručnih organizacija, kao što su: organizacije ekonomista, inženjera i tehničara, knjigovođa i drugih.

Nadam se da će se obimnim radom na organizovanju priprema za sticanje iskustava radi uspešnijeg prelaska na novo radno vreme u privredi, koji će se nastaviti u 1964. godini, dobiti pravilan odgovor na pitanje u pogledu tempa i uslova za sprovođenje u život ove ustavne garancije.

Takođe se nadamo da će ostvarenje proporcija predviđenih u društvenom planu za 1964. godinu značiti novu pobjedu u daljem podizanju produktivnosti rada, povećanju proizvodnje i porastu standarda radnih ljudi naše zemlje, a samim tim ostvariće se potrebni materijalni uslovi radi ostvarenja velike ustavne garantije skraćanja radne sedmice na 42 časa.

Predsednik Mijalko Todorović:

Ima reč drug Munir Mesihović.

Munir Mesihović (SR Bosna i Hercegovina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi poslanici, u Prijedlogu zakona o mjerama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu predviđeno je da Savezno izvršno vijeće utvrdi bliže namjene, uslove i načine finansiranja investicija u saobraćaju, zbog toga što nisu mogli biti utvrđeni svi detalji koji se odnose na raspored ovih sredstava.

Pored toga, o materijalu o razvoju privrede u 1964. godini, koji je dat uz nacrt društvenog plana, predviđa se da se sredstvima federacije u 1964. godini obezbijuju samo dalji radovi na izgradnji krupnijih saobraćajnica, koji se vrše na osnovu zajma od Međunarodne banke a na ostalim objektima obezbeđuje se samo nužni kontinuitet radova.

U vezi sa određivanjem obima radova koji bi ostvarivao taj nužni kontinuitet, dopustite mi da ukažem na ovo.

Društvenim planom privrednog razvoja Jugoslavije od 1961. do 1965. godine predviđeno je na teret Opšteg investicionog fonda dovršenje osnovne putne mreže, i to magistrale

bratstva i jedinstva od Beograda do Devdeline, Jadranske turističke magistrale od Zadra do Ivangrada i od Kosovske Mitrovice do Skoplja i automobilskeg puta od Metkovića do Auto-puta Beograd — Zagreb.

Kao što znamo, obezbjeđeno je dovršenje magistrale bratstva i jedinstva i Jadranskog puta u predviđenom roku. Međutim, prema sadašnjem tempu radova, neće biti obezbjeđeno spajanje ove dvije magistrale na pravcu sjever-jug, kako je to pomenutim Društvenim planom predviđeno. Drugim riječima, čitav prostor između dvije asfaltna trake, na sjeveru Auto-puta bratstva i jedinstva i na jugu Jadranske magistrale, ostaje izolovan i nepovezan znatno duže nego što je to prvobitnim planiranjem bilo predviđeno.

Prema programu za izgradnju puta Županja — Metković, koji je odobren rešenjem Saveznog izvršnog vijeća br. 132 od 12. maja 1961. godine, predviđena su sredstva od 21.785 miliona dinara. Do kraja 1962. godine odobrena su sredstva od 5.532 miliona dinara, a u 1963. godini iznos od 1.235 miliona dinara, što čini, ukupno 6.767 miliona dinara.

Obaviješten sam da je Savezni sekretarijat za saobraćaj i veze predložio Saveznom izvršnom vijeću iznos od svega jednu milijardu dinara za izgradnju relacije Županja—Metković u 1964. godini, a što treba da se utvrdi rešenjem Saveznog izvršnog vijeća koje se donosi na osnovu čl. 9. Zakona o mjerama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu.

Prema dinamici ulaganja u 1963. godini i pomenutom prijedlogu za 1964. godinu, izgradnja ovoga puta trajala bi još preko 10 godina, to jest, isto toliko koliko dosada ova izgradnja i traje.

Prolongiranje povezivanja Auto-puta i Jadranskog puta imaće negativnih posledica za daljni razvoj domaćeg, a posebno inostranog turizam, s obzirom na to što put Županja—Metković povezuje sjeverne i južne predjele naše zemlje. Pored toga, ovaj put povezuje više poljoprivrednih i industrijskih bazena, kao što su: Posavina, tuzlanski, srednjobosanski industrijski bazen i poljoprivredno područje donjeg toka i ušća Neretve, to jest, Metkovića i Opuzena.

Na osnovu svega ovoga, smatram da bi trebalo predvideti da rok za dovršenje puta Županja—Metković bude 1966. godina, dakle, jedna godina poslije dovršenja Jadranske magistrale, i da bi, prema tome, trebalo podesiti dinamiku radova u 1964. godini. S obzirom na trajanje izgradnje nekih objekata, kao, na primjer, mosta preko rijeke Save, smatram da bi u 1964. godini trebalo obezbijediti tri milijarde dinara, čime bi se, donekle, obezbjeđio kontinuitet radova na ovom putu.

U vezi s ovim, postavljam pitanje — da li će savezni organi u 1964. godini osigurati sredstva koja će obezbijediti predviđenu dinamiku radova?

Predsjednik Mijalko Todorović:

Nema više prijavljenih govornika. Da li se još ko javlja za reč u opštem pretresu? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta Predloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu.

Kao što znate, po Poslovniku, pretres teksta se vrši po glavama. Kad predemo ceo tekst odlučićemo o načinu glasanja.

Otvaram pretres teksta prve glave — Proizvodnja. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na II glavu — Ekonomski odnosi sa inostranstvom. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na III glavu — Zaposlenost. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na IV glavu — Produktivnost rada. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na V glavu — Raspoloživa sredstva i njihova raspodjela. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na VI glavu — Lična potrošnja. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na VII glavu — Investicije. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na VIII glavu — Razvoj privredno nedovoljno razvijenih područja. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na IX glavu — Stambena i komunalna izgradnja. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na X glavu — Obnova i izgradnja Skoplja. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na XI glavu — Budžeti društveno-političkih zajednica. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na XII glavu — Tržište i cene. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na XIII glavu — Kreditni odnosi. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na XIV glavu — Društvene rezerve. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na XV glavu — Naučnoistraživački rad. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na XVI glavu — Obrazovanje. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na glavu XVII — Zdravstveno i socijalna zaštita. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na XVIII glavu — Kultura i fizička kultura. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na glavu XIX — Društveni uslovi ostvarivanja ciljeva i zadataka plana. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na XX glavu — Smernice i ciljevi. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja za reč).

Sada treba da odlučimo o načinu glasanja. Kao što znate, moguće je glasnije po glavama, a moguće je glasati i o predlogu u celini. Ja predlažem da glasamo o tekstu plana u celini. Da li se slažete s ovim predlogom? (Slažemo se).

Da li Veće usvaja tekst plana u celini. (Usvaja). Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Prema tome, Veće je usvojilo tekst Predloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu onako kako je predložen, sa odgovarajućim izmenama i dopunama koje su bile ranije pretresane, a koje su postale sastavni deo plana.

Dopustite mi da učinim jednu napomenu u pogledu našeg rada.

S obzirom na karakter ovih tačaka koje imamo na dnevnom redu, meni se čini da bi bilo poželjno ako bismo makar i rađajući malo duže pre podne završili današnji rad, tako da nam za sutrašnji dan ostane pretresanje zakona o Ustavnom sudu zajedno sa Organizaciono-političkim većem. Zato bismo nastavili rad o ovim tačkama koje su na redu, kako bi poslanici imali više vremena po podne.

Prema tome, prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavne-pravne komisije). Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je drug Miloš Minić, a poverenik Borivoje Jelić, direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje.

Otvaram opšti pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta predloga zakona. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam na glasanje ovaj zakonski predlog sa izmenama koje su predložili Zakonodavna komisija i Odbor za društveni plan i finansije Saveznog veća.

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Veće jednoglasno usvojilo Predlog zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavne-pravne komisije). Predstavnik Saveznog izvršnog veća je Kiro Gligorov, a poverenik Boža Jovanović, pomoćnik sekretara u Sekretarijatu za finansiranje.

Prelazimo na opšti pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Da li se ko javlja za reč u pretresu teksta zakonskog predloga? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje ovaj zakonski predlog. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Veće usvojilo Predlog zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu.

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije). I o ovom predlogu zakona predstavnik Saveznog izvršnog veća je Kiro Gligorov, a poverenik Boža Jovanović.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Ko se javlja za reč u pretresu teksta zakonskog predloga? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Predlog zakona o upotrebi sredstva federacije za investicije u privredi jednoglasno usvojen.

Prelazimo na petu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije). Predstavnik Saveznog izvršnog veća je drug Hakija Pozderac, a poverenik Aleksandar Tanasijević.

Otvaram opšti pretres.

Ima reč drugarica Radmila Stojanović.

Radmila Stojanović (Izborna jedinica Beograd IV — Vračar):

Drugarice i drugovi poslanici, povodom izveštaja koji ste primili od Odbora za društveni plan i finansije Saveznog veća Savezne skupštine, a u vezi sa pretresom Predloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija, dopustite da u ime našeg Odbora kažem nekoliko reči.

Pre svega, moramo da konstatujemo kao Odbor u celini da je vreme koje smo imali za razmatranje ovog predloga zakona bilo suviše kratko. Mi smo ga dobili sedam dana pre zasedanja, što je u redu prema Poslovniku Skupštine, i s te strane formalni prigovor ne možemo učiniti. Međutim, smatramo da je bilo prekratko vreme da bi se proučila mišljenja privrednih komora republika i predstavnika pojedinih privrednih grana, predstavnika velikih preduzeća ili pojedinih specifičnih rejona naše zemlje. Prema tome, nismo imali potrebno vreme za to proučavanje.

Odbor ipak smatra da je od velikog značaja donošenje ovog zakona, jer je amortizacija takva veličina za koju je neophodno da postoji jedinstvenost metoda u privredi u celini, pošto je neophodan jedan poslovni red. Donošenje ovakvog zakona je stoga od vrlo velike važnosti i zato se slažemo što je stavljen na dnevni red.

Odbor je pre svega bio saglasan s osnovnim principima na kojima se ovakav zakon zasniva, naime, što se uvodi jedinstvena politika amortizacije, i što amortizacija postaje sigurnija, čvršća veličina kao elemenat cena.

Zatim, slažemo se sa obezbeđenjem amortizacije bez obzira na poslovni uspeh preduzeća. Dalje, smatramo da je u redu što se amortizacija mora poštovati, bez obzira i na stepen korišćenja osnovnih sredstava i na položaj neke grane, to jest što je ona kao veličina takva s kojom treba uvek računati.

Takođe se slažemo što se polazi od principa da treba dati svakoj grani i svakom preduzeću mogućnost da stalno obnavlja svoje osnovne fondove, a što, u stvari, pri obnavljanju uvek znači modernizaciju i usavršenje. Takođe se slažemo što se uvodi mnogo realnija procena visine osnovnih sredstava povremenom valorizacijom, i smatramo da je to vrlo značajno.

Na kraju, slažemo se i sa principom skraćivanja vremena upotrebe osnovnih sredstava, jer smatramo da je taj princip u osnovi pozitivan.

Dakle, principi na kojima se zakon zasniva su dobri, pa smo stoga i smatrali da treba podržati da se zakon danas i usvoji.

Međutim, u zakonu ima izvesnih odstupanja od ovih, inače dobrih principa. Naš Odbor, kada je razmatrao ovaj predlog zakona bio je protiv toga što se od tih dobrih principa odstupalo, i kritičke primedbe, koje ste imali prilike da pročitate u ovom našem izveštaju, u stvari, svode se na veće pridržavanje tih principa nego što je sam zakon to činio.

Pre svega, smanjivanje ili ukidanje amortizacije smatramo da je vrlo složen i kompleksan problem. Mi smo se u Odboru zalagali da nigde ne bi trebalo ukidati amortizaciju, a da samom smanjenju amortizacije takođe treba pokloniti mnogo više pažnje, jer u zakonu su predviđeni izuzeci. Navešću samo primer šumarstva, gde je konstantovano da treba izuzeti iz amortizacije osnovnih sredstava puteve koje su šumska preduzeća gradila od svojih sopstvenih sredstava ili su dobijala zajam da bi ih gradila, dakle, nešto što je postalo proizvodni fond. Sada se ti proizvodni fondovi izuzimaju iz amortizacije, jer se konstatuje kako šumska preduzeća sama nisu u stanju da ih potpuno i pravilno koriste, naime to se izuzima sa obrazloženjem da se tim putevima služe i ostala privredna preduzeća, kao i privatna lica. Mi se slažemo sa konstatacijom da ti putevi ne služe

samo šumarstvu, ali ne smatramo da jednom stvoreni proizvodni fond treba prosto da izvetri, da išcili, jer kada nema amortizacije, onda nešto što je jednom stvoreno kao proizvodni fond vremenom prestaje to da bude.

Smatrali smo da to nije dovoljna stimulacija za šumska gazdinstva da ubuduće prave takve puteve i da ovom problemu treba pokloniti pažnju.

Mi smo dobili odgovor od Saveznog izvršnog veća, s kojim smo saglasni, da će se ovo razmotriti kada bude na dnevnom redu šumarstvo u celini, a to će uskoro biti u Saveznom izvršnom veću. Naime, šumarstvo kao privredna grana zahteva da bude ponovo razmotreno, jer ima odgovarajućih problema koji su mnogo širi od ovog jednog, koji smo mi konstatovali u vezi s predloženim zakonom.

Prigovor sličnog karaktera zahteva još jedna privredna grana — ribarstvo.

Odnosno, ne smatramo kao Odbor da treba bilo koju granu postaviti na osnove koje su ekonomski nedovoljno definisane. Ili neka grana treba ekonomski da se postavi na određeni način, prema tome, i njene cene i njeno poslovanje da se odgovarajuće tretira, ili ne vidimo čemu ova nedovoljna stimulacija u pogledu njenog ekonomskog poslovanja.

U celini uzevši, činilo nam se da, bilo smanjenje, bilo ubrzanje amortizacije, ne može čak ni kao termin da se javlja, a još manje da se sprovodi u život kao neka odgovarajuća politika, jer ako je ekonomski tačno određena visina amortizacije, onda nije ni ubrzana, ni usporena, nego realna. Prema tome, smatramo da amortizaciju treba postaviti tako da odgovara, prvo, našem privrednom sistemu, a njemu ne bi odgovaralo, bilo oslobađanje, bilo smanjenje amortizacije; drugo, da visina amortizacije bude saglasna dostignutom stepenu našeg razvitka, to jest, vremenskoj mogućnosti korišćenja osnovnih sredstava, koja odgovara nivou razvijenosti naše zemlje i nivou razvijenosti pojedinih grana. Pošto tempo zamene osnovnih sredstava od toga zavisi, to bi i amortizacija trebalo da bude tome usaglašena.

Isto tako smo smatrali da je neadekvatno onim, inače dobrim osnovnim principima na kojima se zakon zasniva, da opštinske skupštine mogu da intervenišu pri smanjenju amortizacije, bez obzira na to što je u nacrtu zakona rečeno da to ide na teret njihovih sopstvenih sredstava. Smatramo da to stvarno treba da bude vrlo izuzetno, i u izveštaju smo istakli da nam se čini da ovakvu akciju treba što je moguće više ograničiti, jer je trenutni položaj nekog preduzeća obično više zavisao od situacije u kojoj se cela jedna prirodna grana u jednom momentu nalazi. Prema tome, pitanje je koliko i u kojoj meri se može smatrati da je opštinska skupština ta koja može uvek da proceni položaj cele grane, i, prema tome, da ne tretira po-

ložaj toga preduzeća izolovano od onoga što inače privrednu granu u celini tangira.

Na kraju, smatramo da je u redu što je i u nacrtu zakona konstatovano, kao i njegovom obrazloženju, da smo u našem razvitku prešli onu fazu kada se amortizacijom treba koristiti kao akumulacijom i da u principu fond amortizacije treba ostaviti za onu svrhu za koju jeste, iako — uzgred rečeno — svaka amortizacija delimično jeste akumulacija utoliko — ukoliko se uvek ide na modernija sredstva za proizvodnju. Međutim, nama se ipak činilo da bi, u zavisnosti od stepena razvijenosti pojedinih krajeva naše zemlje, trebalo, u izvesnom smislu, taj tempo zamene osnovnih sredstava drugojačije regulisati, to jest ne izuzimati iz zakona navedene stope amortizacije, ali makar ostaviti izvesnu mogućnost nekim ekonomski manje razvijenim krajevima da mogu vršiti odgovarajuće grupisanje amortizacije, odnosno koristiti se nekim osnovnim fondovima i posle perioda njihovog ekonomskog potpunog isplaćivanja amortizacijom, jer su problem zaposlenosti i problem produktivnosti različiti u pojedinim našim krajevima.

Međutim, i pored ovih premedaba koje je Odbor stavio, mi predlažemo da se zakon primi, prvo — ponavljam — što smatramo da su osnovna načela na kojima se zasniva ispravna, a drugo — što je isto važno u ovom našem stavu — mi smo ga primili kao privremen, jer je i rečeno da je privremen. Smatramo da je već i ovo unošenje izvesnog reda vrlo korisno, a, uz to, pošto ga i smatramo privremenim, to ga ovakvog kakav je i prihvatamo.

Ali, kao Odbor molimo da se Savezno izvršno veće zaduži da ipak učini izvesne ispravke na osnovu iskustva, koje će se verovatno brzo pokazati u njegovom sprovođenju u život, kao i prilikom razmatranja položaja pojedinih proizvodnih grana, kao što je slučaj sa šumarstvom, pa da se tom prilikom učine odgovarajuće korekcije, koje nam se čine da bi bile korisne.

Takođe, smatramo da Savezno veće Savezne skupštine treba u celini da primi zadatak da će ovaj problem još jednom razmatrati, odnosno da će razmatrati donošenje jednog kompleksnijeg zakona od ovoga, to jest takvog zakona koji će formiranje amortizacije i neno korišćenje postaviti jedinstveno i preciznije, i koji bi time bolje regulisao ovu, inače, izvanredno važnu materiju.

Smatrajući da je ta materija od izvanrednog značaja iz svih razloga koje smo naveli, mi se ne samo slažemo da se danas o ovom zakonu diskutuje, nego se slažemo s njim i ovakvim kakav sada jeste.

Predsednik Mijalko Todorović:

Da li se još ko javlja za reč u opštem pretresu?

Ima reč drug Hakija Pozderac, sekretar za opšte privredne poslove.

Sekretar za opšte privredne poslove Hakija Pozderac:

Smatram da su sugestija i predlog drugarice Radmile Stojanović ispred Odbora za društveni plan i finansije Saveznog vijeća prihvatljivi i mogu reći da će Savezno izvršno vijeće ispitati sve ove zahtjeve i udovoljiti ovakvom traženju koje je u vezi sa daljnim ispitivanjem i poboljšanjem uopšte režima amortizacije.

Međutim, dužan sam radi razjašnjenja nekih stvari i istine radi da dam samo kratko obrazloženje šta je Savezno izvršno vijeće rukovodilo da zadrži neke norme u formiranju amortizacije koje su bile u dosadašnjem režimu.

Ovde je riječ konkretno o ovim prijedlozima koji su u vezi sa šumarstvom i s privrednim organizacijama drvne industrije da ne plaćaju amortizaciju na šumske puteve koji su njihova osnovna sredstva, a kojima se služi i javni saobraćaj. Mi u javnom saobraćaju uopšte nemamo ni kamate, ni osnovna sredstva — mislim na komunikacije — niti imamo amortizaciju, a to je tačno jedna mogućnost koja je data ovim privrednim organizacijama da ne bi došle u teži položaj. I intencija ovoga prijedloga je u tome da se ne vrši pritisak, s jedne strane, na cijene, a, s druge strane, da se ne pogorša sadašnji položaj privrednih organizacija i da se određeni režimi tako održe. Ovakva odredba je bila i u dosadašnjim propisima o formiranju amortizacije i u drugoj tački se tačno kaže: privredne organizacije u šumarstvu i drvnjoj industriji ne uplaćuju amortizaciju na osnovna sredstva za šumske puteve kojima se služi i javni saobraćaj. U svim diskusijama o ovome — od marta mjeseca, otprilike tada smo počeli sva konsultovanja s privrednim organizacijama, s republičkim privrednim komorama, sa Saveznom privrednom komorom, sa grupom stručnjaka, oko 150 stručnjaka, inženjera i tehnologa učestvovalo je u diskusijama, sa republičkim sekretarima za šumarstvo i poljoprivredu — istaknuto je da bi trebalo da se zadrži ovakav status u formiranju amortizacije.

Nas je ista pobuda rukovodila i u formulisanju člana 20. Naime, u članu 20. daje se opštin-skim skupštinama mogućnost da mogu smanjiti pun iznos amortizacije za preduzeća koja se bave ribolovom i tačno piše »kad ulov ribe usled elementarnih neprilika znatno podbaci.« Data je jedna mogućnost toj skupštini, inače su sve ove privredne organizacije oslobođene ovoga doprinosa iz dohotka.

Prihvatam ovu sugestiju da u cjelini ispitamo ove stvari i da u najkraće mogućem vremenu predložimo Saveznoj skupštini — ako bude potrebno — neke promjene ili dokumentovano obrazloženje da ove formulacije zakona ostanu na snazi.

Predsednik Mijalko Todorović:

Da li se još ko javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta predloga zakona. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog ovog zakona. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija.

Prelazimo na šestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa toga doprinosa. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije). Predstavnik Saveznog izvršnog veća je drug Hakija Pozderac, a poverenik Aleksandar Tanasijević.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na tekst predloga ove odluke. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog ove odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa toga doprinosa.

Prelazimo na sedmi tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa toga doprinosa. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije).

I o ovom predlogu zakona predstavnik Saveznog izvršnog veća je drug Hakija Pozderac.

Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta predloga zakona. Da li se ko javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne davati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa toga doprinosa.

Prelazimo na osmu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije).

Predstavnik Saveznog izvršnog veća je drug Hakija Pozderac.

Otvaram opšti pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta predloga zakona. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog zakona. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju.

Prelazimo na devetu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije).

Predstavnik Saveznog izvršnog veća je drug Hakija Pozderac.

Otvaram opšti pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Otvaram pretres teksta predloga odluke. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu.

Prelazimo na desetu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozničkih sredstava i pretovarne mehanizacije. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije).

Otvaram pretres o ovom predlogu odluke. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Otvaram pretres teksta predloga ove odluke. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozničkih sredstava i pretovarne mehanizacije.

Prelazimo na jedanaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o finansiranju izgradnje železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo—Ploče. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije).

Da li se ko javlja za reč u načelu? (Niko se ne javlja).

Otvaram pretres teksta predloga odluke. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko

protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog odluke o finansiranju izgradnje železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo — Ploče.

Prelazimo na dvanaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije).

Ko želi reč u načelu? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv?* (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče.

Prelazimo na trinaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije). Predstavnik Saveznog izvršnog veća je sekretar za rad Risto Džunov.

da li se ko javlja za reč u načelu? (Niko se ne javlja).

Otvaram pretres teksta predloga zakona. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv?* (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika.

Prelazimo na četrnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja. (Videti u prilogu izveštaj Zakonodavno-pravne komisije). Predstavnik Saveznog Izvršnog veća je drug Risto Džunov.

Otvaram pretres u načelu. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Otvaram pretres teksta predloga odluke. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog odluke na glasanje. Ko je *za*, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv?* (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Predlog odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja usvojen.

Prelazimo na petnaestu tačku dnevnog reda: Utvrđivanje mandata izabranih sudija Ustavnog suda Jugoslavije u trajanju od četiri godine.

Komisija za pitanja izbora i imenovanja, na osnovu člana 208, u vezi sa članom 243. Ustava predložila je Saveznom veću da odredi mandat u trajanju od četiri godine ovim sudijama Ustavnog suda Jugoslavije: 1) dr Alešu Bebleru, 2) dr Josipu Caziću, 3) dr Jerku Radmiloviću, 4) Vladimiru Simiću, 5) dr Ivi Sunariću.

Otvaram pretres o ovom predlogu Komisije. Da li se ko javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam predlog na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi poslanici dižu ruku). Ima li ko *protiv?* (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Veće usvojilo predlog Komisije u pogledu sudija Ustavnog suda.

Ostala je jedna tačka dnevnog reda koju smo danas utvrdili. Predlažem da se Predlog zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije pretrese na zajedničkoj sednici Saveznog veća i Organizaciono-političkog veća, pošto je posredi materija koja je u nadležnosti ovih dvaju veća. Da li se slažete s ovim predlogom? (Slažemo se).

Pošto se slažete, objavljujem da će se zajednička sednica o ovoj tački dnevnog reda održati sutra u 9 časova i 30 minuta.

Zaključujem sednicu.

(Sednica je zaključena u 13 č 35 min).

PRILOZI

IZVEŠTAJ

**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE
SKUPŠTINE O PREDLOGU ZAKONA O MERAMA
ZA OSTVARIVANJE ODNOSA UTVRĐENIH
DRUŠTVENIM PLANOM JUGOSLAVIJE ZA 1964
GODINU**

SAVEZNA SKUPŠTINA
AS Br. 44/1
18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. XII 1963. godine razmotrila je Predlog zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu, koju je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Uporedo sa tim Komisija je razmatrala i izmene koje je u ovom Predlogu predložio Odbor za društveni plan i finansije Saveznog veća i Odbor za društveni plan Privrednog veća.

Komisija predlaže da Veće usvoji predlog ovog zakona sa izmenama koje su predložene od strane pomenutih odbora, a pored toga predlaže da se u predlogu ovog zakona izvrše i sledeće izmene:

1) Član 1.

U prvom redu posle reči »privredne mere« briše se zarez.

2) Član 2.

U trećem redu posle reči »federacija« stavlja se zarez.

3) Član 3.

U tački 6. umesto reči »ustanova i organa« stavlja se reči »organa i ustanova«.

U tački 8. na kraju rečenice briše se tačka i dodaju reči »za 1964. godinu«.

Posle svake tačke briše se zarez i stavlja tačka i zarez.

4) Član 4.

U drugom redu stava 1. reč »sa« zamenjuje se rečima »u iznosu od«.

U stavu 2. na kraju tačke 1. brišu se reči »formiraju iz ovih izvora« i stavlja reči »obrazuju od«.

U tački 1. pod e) stava 2. reč »ukinutog« zamenjuje se rečima »koji su pripadali ukinutom«.

5) Član 5.

Na kraju prve rečenice stava 1. brišu se reči »i to«.

U tački 1. stava 1, na kraju prvog reda dodaju se reči »i Narodna banka«, a u poslednjem redu posle reči »miliona dinara« dodaje se »i«.

U tački 5. umesto reči »otplatu« stavlja se reč »otplaćivanje«.

U petom redu stava 2. reči »Jugoslovensku spoljno-trgovinsku banku« zamenjuju se rečima »Jugoslovensku banku za spoljnu trgovinu«.

6) Član 7.

U poslednjem redu stava 1. reč »potreba« zamenjuje se rečju »rashoda«.

7) Član 8.

U drugom redu reč »izvršenje« zamenjuje se sa »izvršavanje«.

U trećem redu posle reči »Jugoslavije« dodaju se reči »za 1964. godinu«.

8) Član 9.

U prvom redu tačke 1. stava 1. briše se »za«.

U tački 2. istog stava u prvom redu reč »za« zamenjuje se rečju »izgradnju«, u drugom redu posle reči »dinara« stavlja se zarez, a u trećem redu ispred reči »Republici« stavlja se reč »Socijalističkoj«.

9) Član 10.

U stavu 1. na kraju trećeg reda i u četvrtom redu posle reči »do« dodaju se reči »iznosa od«.

U trećem redu stava 2. posle reči »na teritoriji« stavlja se reč »socijalistički«.

U poslednjem redu stava 4. reč »području« zamenjuje se sa »teritoriji«.

U prvom redu stava 5. reč »četiri« zamenjuje se cifrom »četiri«.

U drugom redu stava 6. reč »sklopice« zamenjuje se sa »zaključice«, a posle reči »ugovore« stavlja se zarez.

10) Član 11.

U trećem redu stava 1. posle reči »na teritoriji« dodaje se reč »socijalistički«.

U drugom redu stava 2. posle reči »učešće« dodaju se reči »garantovanim investicijama«, a na kraju stava brišu se reči »za garantovane investicije«.

11) Član 12.

Stav 1. treba da glasi:

»Iznos od 48.000 miliona dinara Jugoslovenska investiciona banka upotrebiće, do donošenja zakona o fondu federacije za kreditiranje bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih područja, za učešće u kreditiranju bržeg razvoja tih područja«.

U tački 1. stava 2. u drugom redu posle reči »na teritoriji« stavlja se reč »socijalističkih«, a posle reči »dinara« stavlja se zarez.

U četvrtom redu stava 3. umesto reči »investicija« stavlja se reči »investicionih objekata«.

U šestom redu istog stava posle reči »godini« briše se zarez i dodaje »i«.

12) U naslovu odeljka 4 reč »otplata« zamenjuje se sa »otplaćivanje«.

13) Član 13.

U prvom redu posle reči »članu 5« dodaju se reči »stav 1.«, a u drugom redu reč »otplatu« zamenjuje se sa »otplaćivanje«.

U četvrtom i petom redu umesto reči »Zakonom o upotrebi sredstava za finansiranje investicija u privredi« stavlja se reči »Zakonom o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi«, stavlja se zarez i reč »otplatu« zamenjuje se sa »otplaćivanje«.

14) Član 14.

U drugom redu reč »otplata« zamenjuje se sa »otplaćivanje«.

15) Član 15.

U prvom redu stava 2. brišu se reči »iz stava 1. ovog člana«.

U trećem redu istog stava posle reči »iz sredstava ukinutog« dodaju se reči »koja su pripadala ukinutom«, posle reči »fondu« stavlja se zarez, a reči »da kreditiraju investicije« zamenjuju se rečima »kreditiranje investicija«.

Stav 4. menja se i glasi:

»Izuzetno od odredbe stava 3. ovog člana, Jugoslovenska investiciona banka može zaključivati nove ugovore o kreditima na osnovu Odluke o smernicama

za upotrebu sredstava Opšteg investicionog fonda za finansiranje određenih investicija (»Sl. list FNRJ«, br. 19/63).

16) Član 17.

U prvom redu reč »dinara« ispred cifre briše se.

Na kraju šestog reda posle zareza dodaju se reči »kao i«, a u poslednjem redu posle reči »industrije« briše se zarez i reč »objekata« i dodaje »i industrije«, u petom redu umesto reči »rudarska« stavlja se reč »rudarskih«, a u šestom redu umesto reči »područja« stavlja se reč »teritoriji«.

17) Član 18.

U četvrtom redu stava 1. posle reči »za učešće u« dodaje se reč »finansiranje«, a u trećem redu »PTT« zamenjuje se rečima »poštanskog, telegrafskog i telefonskog«.

18) Član 19.

U prvom redu stava 1. posle reči »dinara« briše se zarez.

U drugom redu stava 1. reč »objekata« zamenjuje se rečju »investicija«, a u četvrtom redu reči »izmiri potraživanja po kreditima zamenjuju se rečima »naknadi i iznose kredita«.

U trećem redu umesto reči »unapređenju« stavlja se reč »unapređivanju«.

19) Član 20.

U četvrtom redu stava 2. posle reči »teritoriji« dodaje se reč »socijalistički«.

20) Član 21.

U drugom redu tačke 2. stava 1. reči »koje su postavljene da se kreditiraju« zamenjuju se rečima »čije je kreditiranje nastavljeno«.

U drugom redu tačke 3. stava 1. posle reči »na osnovu odredaba« dodaju se reči »tačke 7. glave XII«, a reči na kraju ove tačke »(glava XII tačka 7)« brišu se.

U prvom redu tačke 4. posle reči »objekata« briše se zarez, a u drugom redu umesto reči »zbog« stavlja se »usled«.

21) Član 22.

U trećem redu stava 1. posle reči »fondovima« stavlja se reč »socijalističkih«.

U trećem redu stava 2. reč »ovlašćenja« zamenjuje se sa »odredaba«.

22) Član 24.

U drugom redu reč »menica« zamenjuje se sa »meničnih dugova«.

23) Član 25.

Početak rečenice drugog stava koji glasi »Iz sredstava« zamenjuje se sa rečima »Iznos od 57.400 miliona dinara«, u trećem redu dodaje se zarez, a u sedmom briše se »na« u osmom briše se »za«.

24) Član 27.

U trećem redu reči »u osnovne fondove« stavlja se reči »u osnovna sredstva«.

U prvom redu briše se reč »Jugoslavija«.

25) Član 30.

U drugom redu stava 1. posle reči »propisima« stavlja se zarez.

U tački 2. stava 1. u drugom redu reč »ranijeg« zamenjuje se sa »ukinutog«, u trećem redu posle reči

»odredbama« dodaje se reč »saveznih«, a posle reči »društvenih planova« briše se reč »Jugoslavije« i ispred zareza dodaju reči »i odredaba člana 11. ovog zakona«.

26) Član 31.

U prvom redu cifra »30« zamenjuje se cifrom »29«, a posle reči »zakona« i zareza dodaje se reč »republički«, dok se u drugom redu briše reč »republika«.

27) Član 32.

U drugom redu stava 1. reč »sredstva« zamenjuje se rečima »od sredstava«.

U trećem redu reč »ostvarena« zamenjuje se sa »ostvarenih«.

U petom redu posle reči »a za« dodaje se reč »davanje«, reč »kredite« zamenjuje se sa »kredita«.

U šestom redu posle cifre »35%« stavlja se tačka, a ostatak rečenice se briše.

U poslednjem redu tačke 2. posle reči »fonda« stavlja se zarez.

28) Član 33.

U četvrtom redu briše se »da«, a reč »obezbede« zamenjuje se rečju »obezbediti«.

29) Član 34.

U prvom redu stava 2. brišu se reči »koja su«.

U trećem redu stava 3. reč »ukoliko« zamenjuje se sa »ako«.

30) Član 36.

Na početku rečenice brišu se reči »Republike mogu«, a rečenica počinje sa »Izuzetno«, u drugom redu posle reči »ovog zakona« dodaju se reči »Republike mogu«.

31) Član 38.

Reč »koristiti« iz drugog reda prebacuje se u peti red ispred reči »za«.

39) Član 39.

U prvom redu stava 1. briše se reč »Jugoslavije«, a u drugom redu reči »njihovog kreditnog potencijala« zamenjuju se rečima »njihove kreditne sposobnosti«.

U trećem redu drugog i trećeg stava reč »najkasnije« zamenjuje se sa »najdocije«.

40) Član 40.

U trećem redu stava 1. briše se reč »sledeći«. Tačka 5. stava 1. glasi »stanovništvu — potrošačkih kredita«.

U prvom redu stava 2. posle reči »kreditu iz« dodaju se reči »stava 1«, a u drugom redu umesto cifre »1« stavlja se reč »jedne«.

41) Član 42.

U prvom redu stava 2. reči »prikupljena po osnovu« zamenjuju se rečima »koja potiču iz«, u trećem redu posle zagrade stavlja se zarez i briše se »i«, a reč »depoziti« zamenjuje se sa »depozite«.

42) Član 43.

U prvom redu tačke 2. briše se reč »Jugoslavije«. U drugom redu tačke 3. mesto cifre »2« treba staviti »1«.

43) Član 44.

U četvrtom redu briše se reč »Jugoslavije«, a u poslednjem redu ispred reči »zahtevati« dodaje se reč »može«.

44) Član 45.

U poslednjem redu stava 1. posle reči »koji« do-
daje se reč »anuiteti«.

45) Glava VI

Naziv ove glave glasi:

»Naknada koju industrijske i rudarske privredne
organizacije plaćaju za upotrebu ili korišćenje vode
u 1964. godini«.

46) Član 46.

Početna reč »Važnost« zamenjuje se sa »Važe-
nje«, u trećem redu ispred reči »produžava« stav-
lja se zarez.

47) Član 48.

Ovaj član glasi:

»Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana
objavljivanja u »Službenom listu SFRJ«, a primenji-
vaće se od 1. januara 1964. godine.«

Sa ovim izmenama saglasio se i predstavnik Sa-
veznog izvršnog veća.

Za izvestioca Komisije određen je poslanik Đor-
dije Peruničić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đordije Peruničić s. r., Borislav
Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Boš-
ković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE SKUPŠTINE O PREDLOGU ZAKONA O ZAJMU ZA INVESTICIJE U PRIVREDI ZA 1964. GODINU

SAVEZNA SKUPŠTINA

AS Br. 55/1

18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine
na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine, raz-
matrala je Predlog zakona o zajmu za investicije u
privredi za 1964. godinu, koji je Skupštini podnelo
Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Kom-
isija izveštava Veće da na isti nema nikakvih pri-
medaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đordije Peru-
ničić.

Pedsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đordije Peruničić s. r., Borislav
Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Boš-
ković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE SKUPŠTINE O PREDLOGU ZAKONA UPOTREBI SREDSTAVA FEDERACIJE ZA INVESTICIJE U PRIVREDI

SAVEZNA SKUPŠTINA

AS Br. 54/1

18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine
na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine raz-
matrala je predlog Zakona o upotrebi sredstava fe-
deracije za investicije u privredi koji je Skupštini
podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona Komisija
izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đordije Pe-
runičić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đordije Peruničić s. r., Borislav
Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Boš-
ković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE SKUPŠTINE U PREDLOGU ZAKONA O STOPAMA AMORTIZACIJE OSNOVNIH SREDSTAVA PRIV- REDNIH ORGANIZACIJA

SAVEZNA SKUPŠTINA

Zakonodavno-pravna komisija

AS Br. 56/1

18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine
na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine raz-
matrala je Predlog zakona o stopama amortizacije
osnovnih sredstava privrednih organizacija, koji je
Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona Komisija
predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u
predlogu izvrši sledeća izmena:

U članu 16. u trećem redu umesto reči »i« stavi
reč »tih«.

Sa predloženom izmenom saglasio se predstavnik
Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca je određen poslanik Đordije Pe-
runičić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đordije Peruničić s. r., Borislav
Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Boš-
ković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE SKUPŠTINE O PREDLOGU ODLUKE O DOPUNI ODLUKE O ODREĐIVANJU PRIVREDNIH ORGANIZACIJA KOJE SU OBAVEZNE PLAĆATI DOPRINOS ZA EKSPLOATACIJU RUDNOG BLAGA I O ODREĐIVANJU STOPA TOGA DOPRINOSA

SAVEZNA SKUPŠTINA
AS Br. 49/1

18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrši sledeća izmena:

U tački 2a dodaje se novi stav 2. koji glasi:

»Ovaj doprinos u 1963. godini ne plaćaju ni Rudnik železne rude »Ljubija« i Rudnik žive »Idrija«.

Ova izmena usvojena je na predlog Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE O PREDLOGU ZAKONA O PRESTANKU VAŽENJA ZAKONA O DOPRINOSU ZA EKSPLOATACIJU RUDNOG BLAGA

SAVEZNA SKUPŠTINA
AS Br. 46/1

18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i određivanju stopa tog doprinosa, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE SKUPŠTINE O PREDLOGU ZAKONA O DOPRINOSU ZA STAMBENU IZGRADNJU

SAVEZNA SKUPŠTINA
AS Br. 48/1

18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE SKUPŠTINE O PREDLOGU ODLUKE O OSLOBODENJU DELATNOSTI PROIZVODNJE KAUSTIČNE I KALCINIRANE SODE OD PLAĆANJA DOPRINOSA IZ DOHOTKA ZA 1964. GODINU

SAVEZNA SKUPŠTINA
AS Br. 45/1

18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE
SKUPŠTINE O PREDLOGU ODLUKE O DODELJI-
VANJU SREDSTAVA IZ PRIVREDNIH REZERV
FEDERACIJE ZA KREDITIRANJE NABAVKE ŽE-
LEZNIČKIH VOZNIH SREDSTAVA I PRETOVARNE
MEHANIZACIJE

SAVEZNA SKUPŠTINA

AS Br. 47/1

18. decembar 1963. godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozniha sredstava i pretovarne mehanizacije, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE
SKUPŠTINE O PREDLOGU ODLUKE O FINANSI-
RANJU IZGRADNJE ŽELEZNIČKE PRUGE NOR-
MALNOG KOLOSEKA SARAJEVO—PLOČE

SAVEZNA SKUPŠTINA

AS Br. 43/1

18. decembar 1963. godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog odluke o finansiranju izgradnje železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo—Ploče, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrši sledeća izmena:

U tački 5. pod 1) u trećem redu umesto broja »650« treba staviti broj »6650«.

Sa predloženom izmenom saglasio se predstavnik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE
SKUPŠTINE O PREDLOGU ODLUKE O KREDITU
ZA PROŠIRENJE KAPACITETA LUKE PLOČE

SAVEZNA SKUPŠTINA

AS Br. 52/1

18. decembar 1963. godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija izveštava Veće da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrše sledeće izmene:

1. U stavu 1. tačke 1. umesto reči »godišnje« stavlja se reč »godišnjeg«.

2. U stavu 2. iste tačke reči »silosa i« brišu se.

3. U stavu 1. tačke 2. reči »iz sredstava Opšteg investicionog fonda« brišu se.

4. U stavu 2. iste tačke, stavu 1. tačke 3. i stavu 1. tačke 5. umesto reči »Opšteg investicionog fonda« stavlja se reč »federacije«.

5. U tački 7. umesto reči »poslova« finansija« stavlja se reč »finansije«.

Sa predloženim izmenama saglasio se predstavnik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Dragutin Bošković s. r., Vojin Morača s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE
SKUPŠTINE O PREDLOGU ZAKONA O GRANI-
CAMA ZA ODREĐIVANJE U 1964. GODINI STOPA
DOPRINOSA ZA SOCIJALNO OSIGURANJE I ZA
DODATAK ZA DECU I O STOPI DOPRINOSA ZA
ZAPOSŁJAVANJE RADNIKA

SAVEZNA SKUPŠTINA

AS Br. 50/1

18. decembar 1963. godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine, razmatrala je Predlog zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik

Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r.

IZVEŠTAJ

**ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE
SKUPŠTINE O PREDLOGU ODLUKE O NAJNIZIM
PROCENTIMA OBAVEZNOG IZDVAJANJA ZA
1964. GODINU ZA SIGURNOSNU REZERVU I VA-
LORIZACIONU REZERVU FONDOVA INVALID-
SKOG OSIGURANJA I PENZIJSKOG OSIGURANJA**

SAVEZNA SKUPŠTINA

AS Br. 51/1

18. decembar 1963. godine
Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine
na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine, raz-

matrala je Predlog odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik,
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

**Liljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav
Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r.**

PRIVREDNO VEĆE

5. SEDNICA

OD 20. DECEMBRA 1963. GODINE

S A D R Ź A J

Pre dnevnog reda:

1. Usvajanje zapisnika prethodnih sednica;
2. Odsustva poslanika.

Dnevni red:

1. Pretres Predloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu;
2. Pretres Predloga zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu;
3. Pretres Predloga zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu;
4. Pretres Predloga zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi;
5. Pretres Predloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija;
6. Pretres Predloga odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa;
7. Pretres Predloga zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne da plaćaju doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa;
8. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju;
9. Pretres Predloga odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje kaustične i kalcinarne sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu;
10. Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozničkih sredstava i pretovarne mehanizacije;
11. Pretres Predloga odluke o finansiranju izgradnje železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo-Ploče;
12. Pretres Predloga odluke o kretanju za proširenje kapaciteta luke Ploče;
13. Pretres Predloga statuta Fonda za obnovu i izgradnju Skoplja;
14. Pretres Predloga za povredu Statuta Jugoslovenske zajednice osiguranja;
15. Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja;
16. Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja;
17. Pretres Predloga odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije obrazovanih prema odredbama stava 3. Glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu;
18. Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije;
19. Pretres Predloga odluke o oslobođenju od plaćanja kamata na fondove u privredi;
20. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;
21. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana;
22. Pretres Predloga zakona o ustupanju određenih prihoda federacije Rezervnom fondu grada Skoplja;
23. Pretres Predloga odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost proizvodnje soli;
24. Pretres Predloga odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija;

25. Pretres Predloga zakona o davanju naknade društvenim fondovima i bankama za otpisane kredite i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na području Skoplja;

26. Pretres Predloga odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju.

Govornici: Norbert Veber, Vojislav Savić, Prvoslav Raković, Huso Susić, Paško Romac, Ante Vidović i predstavnik Saveznog izvršnog veća Nikola Minčev.

PRESEDAVAO
PRESEDNIK
OSMAN KARABEGOVIĆ

Početak u 9 č 30 min

Predsednik Osman Karabegović (Izborna jedinica Banja Luka):

Otvaram petu sjednicu Privrednog vijeća Savezne skupštine.

Konstatujem da postoji kvorum i da Vijeće može punovažno odlučivati.

Zapisnik četvrte sjednice Privrednog vijeća od 19. novembra 1963, zapisnik druge zajedničke sjednice Saveznog vijeća i Privrednog vijeća od 18. i 19. novembra 1963. godine i zapisnik svečane zajedničke sjednice svih vijeća Savezne skupštine i Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije od 29. novembra 1963. godine dostavljeni su članovima Vijeća.

Da li ima primjedaba na ove zapisnike? (Nema). Pošto primjedaba nema, zapisnici će se ovjeravati.

Poslanici: Milan Đaković, Ratko Svilar, Danilo Protić, Ivan Šenk, Majda Škerbić, Krsta Bosanac obavijestili su Vijeće da su zbog bolesti ili rada službenog puta spriječeni da prisustvuju ovoj sjednici i molili su da im se odobri odsustvo sa ove sjednice. Da li se Vijeće slaže da se pomenutim poslanicima odobri traženo odsustvo? (Slaže se).

Prijedlog dnevnog reda za ovu sjednicu dostavljen je članovima Vijeća. Ima li kakvih primjedaba ili prijedloga za dnevni red koji vam je pismeno dostavljen? (Nema).

Pored predloženog dnevnog reda, koji je članovima Vijeća dostavljen uz poziv za ovu sjednicu i koji ste sada prihvatili, Savezno izvršno vijeće je naknadno predložilo, na osnovu člana 11. Odluke o privremenom poslovnom redu, da se po hitnom postupku unesu u dnevni red Vijeća i prijedlozi ovih propisa:

1) Prijedlog odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije obrazovanih prema odredbi stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu;

2) Prijedlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije;

3) Prijedlog odluke o izmjeni Odluke o kamatnim stopama na fondove u privredi;

4) Prijedlog zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja;

5) Prijedlog zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja.

Ovi prijedlozi zakonskih propisa su već ranije dostavljeni članovima Vijeća.

Pored toga, Savezno izvršno vijeće je predložilo da se po hitnom postupku unesu u dnevni red i prijedlozi ovih propisa koji su jutros podijeljeni članovima Vijeća:

1) Prijedlog zakona o dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;

2) Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana;

3) Prijedlog zakona o ustupanju određenih prihoda federacije rezervnom fondu grada Skoplja;

4) Prijedlog odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za djelatnost proizvodnje soli;

5) Prijedlog odluke o oslobođenju djelatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija;

6) Prijedlog zakona o davanju naknade društvenim investicionim fondovima i bankama za otpisane kredite i o regulisanju kreditnih odnosa i odnosa radnih organizacija i građana na području grada Skoplja;

7) Prijedlog odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju u 1964. godini.

Podnoseći ovaj prijedlog za dopunu dnevnog reda, Savezno izvršno vijeće je obrazložilo njegovu hitnost time što su u pitanju propisi koji treba da se primjenjuju od 1. januara 1964. godine, u skladu sa odredbama prijedloga društvenog plana i Zakona o privredno-planskim mjerama i drugim propisima.

Usvaja li Vijeće predloženu hitnost i prihvata li ovaj prijedlog Saveznog izvršnog vijeća za

dopunu predloženog dnevnog reda ili Vijeće smatra da se o ovim tačkama koje su predložene za dopunu dnevnog reda održi posebna sjednica Vijeća do kraja ovog mjeseca?

To su uglavnom dve solucije. Ili da se proširi dnevni red sa ovih 12 tačaka koje Savezno izvršno vijeće predlaže ili da se naknadno do kraja mjeseca održi jedna sjednica Vijeća na kojoj bi se pretresali prijedlozi ovih dvanaest tačaka dnevnog reda.

Ko je za to da se dnevni red dopuni sa prijedlogom Saveznog izvršnog vijeća neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen prijedlog za dopunu dnevnog reda i utvrđen ovaj dnevni red:

1) Pretres Prijedloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu;

2) Pretres Prijedloga zakona o mjerama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu;

3) Pretres Prijedloga zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu;

4) Pretres Prijedloga zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi;

5) Pretres Prijedloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija;

6) Pretres Prijedloga odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa;

7) Pretres Prijedloga zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i određivanju stopa tog doprinosa;

8) Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju;

9) Pretres Prijedloga odluke o oslobođenju djelatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu;

10) Pretres Prijedloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke železničkih vozničkih sredstava i pretovarne mehanizacije;

11) Pretres Prijedloga odluke o finansiranju izgradnje železničke pruge normalnog kolosjeka Sarajevo — Ploče.

12) Pretres Prijedloga odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče;

13) Pretres Prijedloga statuta fonda za obnovu i izgradnju Skoplja;

14) Pretres Prijedloga za potvrdu Statuta Jugoslovenske zajednice osiguranja;

15) Pretres Prijedloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja;

16) Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja;

17) Pretres Prijedloga odluke o upotrebi sredstava sa posebnih računa federacije obrazovanih prema odredbama stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu;

18) Pretres Prijedloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije;

19) Pretres Prijedloga odluke o izmjeni Odluke o kamatnim stopama na fondove u privredi;

20) Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija;

21) Pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana;

22) Pretres Prijedloga zakona o ustupanju određenih prihoda federacije rezervnom fondu grada Skoplja;

23) Pretres Prijedloga odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za djelatnost proizvodnje soli;

24) Pretres Prijedloga odluke o oslobođenju djelatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija;

25) Pretres Prijedloga zakona o davanju naknade društvenim fondovima i bankama za otpisane kredite i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na području Skoplja;

26) Pretres Prijedloga odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju.

Pre nego što pređemo na prvu tačku dnevnog reda, želio bi da obavijestim poslanike da će o Prijedlogu društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu i o mjerama za njegovo izvršenje podnijeti ekspozee predstavnici Saveznog izvršnog vijeća drugovi Miloš Minić, potpredsjednik Saveznog izvršnog vijeća i drug Hakija Pozderac, sekretar za opšte privredne poslove Saveznog izvršnog vijeća.

Pošto je riječ o materiji koja je u pravnom djelokrugu Saveznog vijeća i Privrednog vijeća, sporazumio sam se sa predsjednikom Saveznog vijeća da se ovi ekspozee predstavnika Saveznog izvršnog vijeća podnesu na zajedničkoj sjednici Saveznog vijeća i Privrednog vijeća.

Po saslušanju ekspozee drugova Miloša Minića i Hakije Pozderca, pretres Prijedloga društvenog plana u načelu i u pojedinostima i pretres o ostalim prijedlozima po utvrđenom dnevnom redu vodio bi se na posebnim sjednicama Vijeća.

Prihvata li Vijeće prijedlog da se ekspozee predstavnika Saveznog izvršnog vijeća saslušaju na zajedničkoj sjednici Saveznog vijeća i Privrednog vijeća? (Prihvata).

Pošto je prijedlog prihvaćen, prekidam sjednicu i molim poslanike da radi saslušanja ekspozea pređu u veliku salu.

Sjednica Vijeća će se nastaviti poslije saslušanja ekspozea.

(Sednica je prekinuta u 9 č 40 min).

(Posle odmora)

Predsjednik Osman Karabegović:

Nastavljamo sjednicu. Prije prelaska na dnevni red, obavijestavam poslanike da je prijedloge koji su stavljeni na dnevni red ove sjednice Vijeća pretresala Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine i o tome podnijela izveštaj Vijeću koji je podijeljen članovima Vijeća.

Prijedlog društvenog plana i prijedloge drugih propisa koju su na dnevnom redu sjednice Vijeća razmatrao je Odbor za društveni plan ovog Vijeća i o tome podnio svoj izvještaj, koji je takođe podijeljen poslanicima. (Videti u prilogu). Poslanicima je podijeljen i izveštaj Odbora za društveni plan i finansije Saveznog vijeća o pretresu Prijedloga društvenog plana i Prijedloga zakona o mjerama za njegovo sprovođenje.

Prva tačka dnevnog reda je pretres Prijedloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća u Predlogu društvenog plana je Nikola Minčev, generalni direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje, a povjerenik Vojislav Rakić, direktor u Saveznom zavodu za privredno planiranje.

Otvaram opšti pretres o Prijedlogu društvenog plana, zajedno sa amandmanima koji su predložili Odbor za plan ovoga Vijeća i Odbor za društveni plan i finansije Saveznog vijeća.

Ko se javlja za reč? (*Norbert Veber*: Molim za riječ).

Drug Norbert Veber izneće stavove Odbora za društveni plan Privrednog vijeća.

Norbert Veber (Izborna jedinica Petrinja):

Drugarice i drugovi poslanici, Odbor za društveni plan Privrednog vijeća pretresao je na više svojih sjednica Prijedlog društvenog plana za 1964. godinu, kao i Prijedlog zakona o planskim mjerama u 1964. godini. Na tim sjednicama istaknuti su mnogi problemi, kao i konkretne primjedbe na plan i mjere o kojima je bila prilično opširna diskusija. Pri tom je došlo do izražaja da je, na žalost, za čitav niz stvari bilo prekratko vrijeme da bi se moglo detaljnije ulaziti u neke stvari, možda, naći i adekvatnija rješenja, a isto tako — što je jedna od slabosti — poslanici nisu bili u mogućnosti da se konsultuju u toj materiji sa organima i biračima, tako da vrlo često pojedina mišljenja, pojedini stavovi, nisu u cijelini izraz stavova birača nego vrlo često dolaze do izražaja lični stavovi. Odbor smatra da će biti potrebno o tim pitanjima vo-

điti računa i da će biti potrebno mnogo više vremena ostaviti za raspravu o stvarima i materijale mnogo ranije dostaviti kako bi se moglo prije nego što pojedini organi pristupe raspravi o tim stvarima saslušati i saznati mišljenje birača.

Odbor je na poslednjoj sjednici, na kojoj je prihvatio prijedlog plana, konstatovao da su, u osnovi, svi predlozi i mišljenja — kao i sugestije koje je dao Odbor i sugestije i mišljenja koja su došla do izražaja na zajedničkoj sjednici Odbora za društveni plan i finansije Saveznog vijeća i Odbora za društveni plan Privrednog vijeća — uglavnom prihvaćeni i da su i u jednoj i u drugoj formi našli svog odraza u predloženim dokumentima.

Isto tako je konstatovano da predloženi plan odražava realne mogućnosti, kako u pogledu privrednog razvoja u narednoj godini, tako i u pogledu mogućnosti uopće rješavanja određenih pitanja. Pri tome, jasno, treba imati u vidu to da se pri samom donošenju toga plana, a i samog zakona koji prati taj plan, nisu mogli mnogi problemi do kraja riješiti već će se morati u narednoj godini rješavati, jer su to, uglavnom, pitanja koja su ostala otvorena i koja na svoj način, ako se neće rješavati, mogu utjecati na usporavanje izvršenja zadataka koji su predviđeni u društvenom planu. Stoga ove mjere i sam plan ne treba smatrati gotovim aktom koji je riješio sva pitanja nego — nasuprot — kao jedan dokumenat koji otvara mnoge probleme koji će se morati u 1964. godini rješavati i na kojima će morati pojedini organi, kako državni, tako i skupštine, konstantno raditi, sagledavajući te probleme na terenu i pronalazeći najadekvatnija rešenja, kako bismo mogli sa što manje napora izvršiti zadatke koje su predviđeni tim planom.

U tim diskusijama je naročito istaknuta — kao najvažnije — problematika naših cijena. O tome je bilo mnogo govora i na zajedničkoj sjednici, a i u Odboru, jer se pokazalo da je odnos cijena danas u našoj zemlji jedan od činilaca koji može u priličnoj mjeri usporavati kretanje u proizvodnji, s jedne strane, a, s druge strane, cijene kakve danas imamo nisu odraz ekonomskih odnosa u našoj proizvodnji i kao takve svakako deluju na to da imamo vrlo raznolike uslove rada u pojedinim privrednim granama, grupacijama, a i između pojedinih privrednih organizacija.

U vezi s tim, naročito je istaknuto pitanje ekonomskog položaja privrednih grana. To pitanje je, kako u vezi sa cijenama, tako i u vezi sa cijelim našim instrumentarijumom, koji — više ili manje — zahtijeva jednaku akumulativnost gotovo u svim granama, iako to nije moguće i ekonomski nije opravdano.

Dalje, bilo je mnogo diskusije u vezi sa udruživanjem, kooperacijom, specijalizacijom i integracionim kretanjima uopće i o problemima

koji ta kretanja koče u našem razvoju i uopšte vrlo često onemogućavaju brže kretanje u tome pravcu, kako u samim privrednim organizacijama u pogledu smetnji koje se tu pojavljuju, tako i u našem zakonodavstvu u pogledu položaja komuna u kojem se one nalaze, zatim, banke itd. koje, jasno, vrlo često imaju svoje interese koji nisu usklađeni sa interesima integracionih kretanja u našoj privredi.

Naročito je bilo mnogo ukazano na različite probleme koji se pojavljuju u unutrašnjim odnosima u privrednim organizacijama, osobito sa gledišta odnosa u raspodjeli dohotka, onda u pogledu visine materijalnih troškova, organizacije rada u privrednim organizacijama i šire primjene naučnoistraživačkog rada za unapređenje proizvodnje, a naročito u vezi s pitanjem naših kadrova, koje je u priličnoj mjeri zapušteno i koje se sve oštrije odražava u proizvodnji i u priličnoj mjeri koči brži razvoj. Pri tome je istaknut, isto tako, utjecaj koji naše zakonodavstvo u cjelini ima na te probleme i što danas postaje sve više ozbiljna kočnica u pogledu bržeg kretanja produktivnosti, jer ima masa neriješenih i prevaziđenih problema u našem zakonodavstvu, koji onemogućuju da proizvodnost brze raste, jer vrlo često imamo pojava da je ugrožena naša osnovna linija — svakom prema radu, pošto se vrlo često dešava da može čovjek i bez rada lepo da živi.

Pri tom se ispoljavao još jedan problem da se daje premalo pomoći privrednim organizacijama u rješavanju tih problema, da se uglavnom ta pomoć završava na raznim deklaracijama, na raznim općim postavkama, a ne na konkretnoj pomoći u rješavanju tih problema o kojima je ovdje bilo riječi, osobito u pogledu unutrašnje raspodjele, organizacije rada, naučnoistraživačkog rada, uzdizanja kadrova itd.

Dalje, bilo je prilično diskusije i ukazano je na još jedan problem, koji će se takođe morati rješavati u narednoj godini, a to je pitanje poreza na promet i orijentacije plaćanja toga poreza na finalne proizvode, a ne u međufaznoj proizvodnji, odnosno na polufabrikate.

Isto tako će biti potrebno ponovo razmotriti pitanje naše revalorizacije, jer postoje shvaćanja da je revalorizacija riješena time što privredne organizacije raspolazu većim amortizacionim sredstvima. Međutim, ukazano je — a znamo da je to bilo i postavljeno — da smo zapravo tražili rješenje pitanja revalorizacije ne samo sa stanovišta revalorizacije, nego da se pitanje revalorizacije rješava i u vezi s ravnopravnim odnosima već u početnoj fazi u našoj privredi, što, međutim, sadašnja valorizacija koja je učinjena nije to riješila već je postojeće stanje samo na jednom višem nivou zakovala.

Isto tako, ukazano je da će biti potrebno rješavati pitanje povećanja fonda zemlje poljoprivrednih organizacija i veće interesovanje lokalnih organa i lokalnih društveno-političkih

zajednica da više investiraju u poljoprivredu, a osobito u pogledu povećanja fonda zemlje.

Takođe je ukazano da treba preispitati cio naš sistem regresa, premija i subvencija, koji danas nije adekvatan i vrlo često omogućuje privrednim organizacijama koje potpuno nerenabilno posluju da mogu dalje tavoriti, a ne rješavati probleme, pa, ako treba, čak i ukidati takve privredne organizacije.

Jedan od prilično velikih problema, o čemu je bilo mnogo diskusije i na koji se ukazalo i koji će biti potrebno u 1964. godini riješiti, jeste usavršavanje našeg sistema raspodjele u cijelini između društva i privredne organizacije i postići da ostane više sredstava na raspolaganju privrednim organizacijama, pošto se danas pred nas postavlja kao jedan od vrlo važnih elemenata da što brže modernizujemo našu proizvodnju, jer bez te modernizacije nemoguće je danas držati korak s razvojem tehnike u svijetu, a jasno, ako to ne činimo ne može se ni uključiti u raspodjelu rada na svjetskom tržištu, što se danas svakako od nas traži i što je jedino ekonomski opravdano.

U vezi s tim, postavlja se naročito pitanje daljnjeg povećanja izvoza i borbe da postavimo našu proizvodnju tako da se ona može uključiti u svjetsku raspodjelu rada. No, u vezi s tim, isto tako, postavljaju se mnogi problemi našem zakonodavstvu, naročito rješenje pitanja carine koja je danas previše fiskalnog karaktera, a ne kao jedan element u zaštiti naše industrije i dovođenja u koliko-toliko ravnopravan položaj sa inostranim partnerima. Prema tome, biće potrebno i to pitanje carine posmatrati kroz tu prizmu.

Dalje, konstatirano je da se mehanizaciji i automatizaciji naše proizvodnje dosada premalo poklanjalo pažnje i da uopće u velikom dijelu naših privrednih organizacija, uopće u našoj privredi, nije još do kraja shvaćena uloga naučnoistraživačkog rada. Tom pitanju će biti potrebno pokloniti naročitu pažnju i zahtijevati da se u toku 1964. godine nađu i zakonski normativi koji će obavezati privredne organizacije i određene činioce za ostvarivanje određenih finansijskih sredstava koja će se potrošiti za naučnoistraživački rad i za unapređenje naše proizvodnje u cjelini.

Takođe je prilično govora bilo o porastu potrošnje i standardu kako je on predviđen u planu i u tom smislu bilo je diskusija koje su ukazale na to da se moramo u narednim godinama svim silama boriti da predviđeno kretanje standarda osiguramo, što dosada nije uvek bio slučaj. Pri tom je naročito ukazano na ono što ćemo morati riješiti u narednom periodu, a to je pitanje standarda i potrošnje uopće, kao činioca koji može brže ili sporije da djeluje na razvoj naše proizvodnje, jer, jasno, ako neće biti potrošnje — ne može biti ni proizvodnje. Pri tome se osobito postavlja pitanje strukture naše potrošnje, koja opet ima svoje uzročnike u odnosu cijena

i koja takova kakova jeste sigurno je nepovoljna, jer je odnos potrošnje prehrambenih artikala — pogotovu odnos potrošnje između prehrambenih artikala i stalnih dobara — neadekvatan, što svakako utječe na naš daljnji razvoj u proizvodnji. Zato je Odbor stao na stanovište da tu ima vrlo mnogo pitanja koja nisu do kraja riješena u samom planu, a koja se nisu niti mogla rješavati tim planom, jer su to veliki problemi, ali problemi — ako želimo da se plan do kraja izvrši, a ima uslova da se i daleko premaši — koji se moraju energično rješavati u toku 1964. godine, odnosno u toku sprovođenja u život ovoga plana.

U pojedinostima je prihvaćeno vrlo mnogo primjedaba i sugestija, a što imate u materijalu koji ste dobili, pa se na tome ne bih zadržavao. Stoga Odbor za društveni plan Privrednog vijeća predlaže da se usvoje Prijedlog saveznog društvenog plana za 1964. godinu i Prijedlog zakona o privredno-planskim mjerama u 1964. godini, uz date primjedbe.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ima riječ Vojislav Savić.

Vojislav Savić (Izborna jedinica Kruševac):

Drugovi i drugarice poslanici, dopustite da se s nekoliko reči osvrnem na glavu VII i glavu XIV Predloga društvenog plana za 1964. godinu.

Naime, veoma je teško govoriti o ovom planu samo kao o jednogodišnjem planu, jer iz njegovog teksta, kao i ekspozea druga Miloša Minića, videli smo da — u neku ruku — čini prelazak ka sedmogodišnjem planu i ostavlja mogućnost za taj prelazak ka sedmogodišnjem planu. Međutim, smatram da i u našoj današnjoj politici, osobito u politici investiranja i investicija, bilo je izvesnog nesklada, izvesnog probijanja proporcija, što je takođe istaknuto u ekspozeu druga Miloša Minića i upravo u njegovom ekspozeu se govori, u osnovi, o trima kategorijama koje su predstavljale teškoće u rešavanju našeg plana u toku 1963. godine. A to su: povećani uvoz preko predviđenih propozicija, povećani ili proboj investicija preko predviđenih proporcija i smanjena poljoprivredna proizvodnja u poređenju sa proporcijama predviđenim u planu.

Kada se govori o investicijama i daje obrazloženje o VII glavi društvenog plana ili kada se uopšte posmatraju sve tri oblasti gde su izvršena probijanja planskih proporcija, bio bih sklon da kažem da su upravo te tri oblasti, u najvećoj meri, još neraščićene i u tim trima oblastima, u najvećoj meri, postoji administrativna intervencija ili čak i subjektivni uticaji u razvijanju ove tri oblasti u našem društvenom planu.

Posebno želim da kažem, kada je reč o investicijama, da smo u dosadašnjoj politici bili skloni da u izvesnom smislu prejudiciramo neka rešenja često nedovoljnim proučavanjem, ne-

dovoljnim zalaženjem u probleme, pa smo imali i manje ekonomske efekte pojedinih pogona od onih kako smo mogli pročitati ili bili upoznati kada je bilo reči o sagledavanju njihovih investicionih programa. I smatram da je to jedna od teškoća koja je u proteklom periodu pratila naš, uopšte uzevši, dobar rast i kad bi takvih teškoća bilo manje smatram da bi naš rast bio još brži i još dinamičniji nego što je bio dosada.

Mi danas diskutujemo o uslovima privređivanja i o cenama. Za mene se postavlja pitanje koliko smo sagledavali uslove privređivanja, koliko smo sagledavali cene u periodu i u vremenu kada smo izvršavali investicije. Kada se ovo pitanje posmatra, mislim da se ni naši uslovi privređivanja, ni naše cene, ne mogu posmatrati sasvim odvojeno, amarhično, bez ikakve veze i odnosa sa svetskim tržištem, sa međunarodnom podelom rada. Ako u tom sklopu posmatramo šta je sve dosada bilo mislim da smo u tom smislu činili izvesne greške, izvesne propuste i smatram da takvi propusti i takve greške više ne bi smele — bar ne u takvom obimu — da se čine.

Meni se čini da je predlog društvenog plana uglavnom i usmeren u tom smislu da se što je moguće više otklone ovakvi nedostaci koji su bili u prošlosti. Naime, postavlja se pitanje šta imamo od jednog objekta, od jedne ogromne investicije, ako ona nama lansira cene jedan i po puta i dva puta veće nego što su svetske cene, ako ta investicija nema one ekonomske efekte koje smo predvideli da treba da ima ili ne može uopšte da ih postigne za veoma dug period. Potpuno razumem i smatram da svi razumemo kada je reč o uhodavanju, o obuci kadrova itd. da taj period može često da se produži i van onih perioda kako smo to u investicionim programima ili u određenim dokumentima te investicije predvideli, ali, u svakom slučaju, to ne može biti dugo i na neodređeno vreme.

Svakako smo imali slučajeve da su naši objekti — koje smo izgrađivali i u koje smo ulagali — i bili ispod nekih optimalnih ekonomskih kapaciteta. Danas je, na primer, poznato da su u veštačkim đubrivima optimalni ekonomski kapaciteti tek danas, otprilike, na oko 300.000 tona. Mi još uvek tu i tamo gradimo ili smo gradili sa 120.000 tona, da su optimalni kapaciteti u drugoj nekoj proizvodnji takođe veoma viši nego što je to kod nas. Mogu samo kao opravdanje uzeti investitorima dosada izvesne stavove naših banaka koje su obično tražile da se dokaže rentabilnost objekta uglavnom na domaćem tržištu. Za spoljno tržište ili mogućnosti na spoljnom tržištu — kako da kažem — nisi se uvek uzimale u dovoljnoj meri kao prostor za naše privređivanje. Međutim, mi znamo da je naše tržište relativno malo i da ne mogu svi objekti koji se danas u svetu grade, ovde posebno mislim na hemijsku industriju, biti ekonomični, ako se sagledavaju samo sa gledišta i potreba našeg tržišta. A, opet, znamo da moramo da ula-

zimo u međunarodnu podelu rada, da moramo da vršimo međunarodnu razmenu, pa prema tome, mislim da moramo da se odlučujemo na takve objekte koje ne gradimo samo za naše tržište nego gradimo sa ciljem da delom tih objekata učestvujemo u međunarodnoj podeli rada. A to možemo samo onda ako te objekte postavimo do kraja sasvim ekonomično da oni mogu da se uklupe u svetske cene, da oni mogu da se uključe u međunarodnu podelu rada. Kod mnogih naših objekata, upravo kod nekih naših objekata — bolje da kažem — takva predviđanja i takve postavke se nisu ostvarivale i često nam se lansiraju cene iz tih objekata veoma skupe, visoke, a to sve ima dalje reperkusije na drugu privredu, na druge privredne grane i u oblasti — i u krajnjoj liniji — mi smo prinuđeni da raznim administrativnim merama ipak štitimo i takvu našu industriju, nedovoljno ekonomičnu, pa, prema tome, da prelivamo i izvršavamo nešto što nismo do kraja rešili, odnosno cela zemlja izdržava jedan objekt koji nije radom jedne grupe ljudi u situaciji u kojoj treba da bude. Mi smo i dosada imali neke propise koji su zahtevali odgovornost, ali niko nije odgovarao. Mislim da posebno u narednom periodu moramo razraditi propise i odgovornost investitora i svih onih koji sudeluju u ostvarenju jedne investicije, njihovu odgovornost za ekonomičnost takve investicije. Mislim da bi u toj oblasti bilo dobro ako bi se za sredstva koja se ulažu iz Opšteg investicionog fonda ovo Veće ili Skupština u celini obaveštavali o planiranim ili postignutim ekonomskim efektima da se ima malo širi uvid u to šta se planiralo i šta se postiglo. To bi bio jedan vid šire društvene kontrole i da bi se u takvim uslovima povećala i pooštrila odgovornost svih nas koji radimo u privredi, a posebno onih koji su pozvani i koji pretpostavljaju da imaju uslova za ulaganje i svojih, pa i opštih društvenih sredstava, u određene proizvode, odnosno u određenu proizvodnju.

Sada se po ovom našem planu razrađuje materija tako da se osnivaju specijalizovane banke, očekuju se novi propisi koji treba da regulišu njihove kompetencije i rad. Ali, ne znam koliko su te naše banke uopšte, bar dosada, bile u situaciji i bile sposobne da se upuste i da budu odlučni u tome koji su kapaciteti stvarno ekonomski opravdani, koji su to optimalni kapaciteti koji zadovoljavaju i mogu da učine određene ekonomske efekte nego se često i obično nalazila klauzula koja je govorila da za višak i probijanje investicija odgovara republika, da odgovara srez, ovaj i onaj. Međutim, i ta su sredstva — bez obzira na to ko odgovara, bez obzira na to ko ih daje — opštedruštvena sredstva i mislim da je ta klauzula koja je često upotrebljavana bila samo administrativne, deklarativne prirode i ona nije omogućavala nikakvu stvarnu kontrolu. Ona nije predstavljala nikakvo sredstvo kontrole, pa ni odgovornost onih koji se nisu pridržavali određenih princi-

pa, određenih planova i — ukratko da kažem — onih koji su pravili takve programe po kojima su ekonomski efekti bili tako vidljivi na papiru, a kada se došlo u praksu onda je veoma malo ostalo od tih efekata, a ponegde i ništa.

Mislim da banke — ako se upuštaju u visinu investicije, a one moraju da se upuštaju — moraju biti osposobljene, morale bi imati odgovarajuću stručnu službu. Tamo se dosada radilo sa savetnicima i stručnjacima kao i sa drugim honorarcima; ljudi su radili na parče, na sic, uglavnom. Ne kažem da je to bilo za sve objekte, ali za jedan veliki deo objekata. I mislim da takav rad nije dobar, jer ti ljudi su dali svoje mišljenje i izgubili se i nikad više ne mogu biti pozvani, niti su pozivani na odgovornost. Mislim da bi to bio jedan aparat koji bi trebalo stalno da bude tu, koji treba to da radi i da za to odgovara, za to da snosi odgovornost, ako je propisao, ako je odobrio, ako je propustio, ako se složilo sa ekonomskim efektima iz jednog investicionog programa. Razume se da mi nastojimo da ta odgovornost ide što dalje, što više dole, ali da bismo postigli da ta odgovornost bude što više dole moramo imati kontrolu, na nekom stepenu da utvrdimo da ti koji prvo treba da odgovaraju nisu postupili odgovorno pri izradi tih programa, nisu postupili odgovorno pri utrošku nekih investicionih sredstava. Ne znam koji je najbolji predlog za ovo, ali i osećam da je tu jedna supljina, da taj predmet treba dobro obraditi i da treba dobro proučiti ulogu banaka ili ih učiniti stvarno poslovnim bankama, a nikako polovičnim bankama.

Na kraju, rekao bih — kada je reč o investicijama — o nekim teškoćama koje se tiču našeg odnosa sa inostranstvom. Još je praksa — iako i tu postoje neki propisi koji navodno treba tu praksu da eliminišu — da se za jedan objekt ne znam koliko naših investitora javlja kod jednog te istog proizvođača opreme ili davaoca, inženjeringa u inostranstvu. Sada imamo slučaj da se kod jedne francuske korporacije za postrojenja za kompleksna đubriva javlja naših ni manje ni više nego deset nekakvih potencijalnih investitora i dovodimo u nedoumicu i te koji bi nam ponudili ili treba da nam ponude i opremu, inženjeringe ili uslove kredita, stvaramo veštačku potrošnju i veću nego što jeste i stvaramo sami sebi nepotrebne teškoće. Mislim da bi ta oblast morala da se uredi. Postoji propis da onaj koji nema saglasnost banke ne može i ne sme da ide da pregovara, a nama se to, pored svega toga, dešava i niko za to nije odgovarao. Dešava se da ipak svi pregovaraju. Mislim da se to dešava i zbog toga što smo bili u situaciji da nam banka prosto prejudicira izvesne investitore. Prosto, onaj ko pre napravi takav aranžman, ko pre donese investicioni program, ko pokaže neke bolje efekte, taj je obično i pre dobijao investicije itd. Zna-

či, treba naći takve načine, takav postupak da privredne organizacije budu uglavnom izjednačene i u ravnopravnom položaju kada je reč o mogućnosti da dođe do određenih investicionih zahteva, a opet, da se onemogući da svako ide na svetsko tržište i da na svoj način interpretira, lansirira i da traži ponude, projekte, zahteve itd.

Mislim da bi se razumnom politikom, razumnim sagledavanjem, našlo adekvatno rešenje i za ovaj problem i da naši drugovi koji rade na planu u Saveznom izvršnom veću treba ovaj problem do kraja da regulišu, a da ne ostane on samo deklarativan, kao što je dosada bilo u propisima, a banka će da dezavuiše svakog ko bude bez njenog odobrenja išao itd., a niko nije dezavuisan, niko nije odgovarao, svi šetamo po svetlu, tražimo projekte i puno štošta drugo radimo, što inače nije dobro, pre svega, za našu zemlju i za naš bolji i dinamičniji razvitak.

Hteo sam samo tih nekoliko pitanja da istaknem i smatram da je plan u tom pravcu zacrtao, ali nije dorečen. Pretpostavljam da će u razradi sedmogodišnjeg plana — i u tom, da tako kažem, prelaznom periodu od ovog jednogodišnjeg, kroz one otvore koji su ostavljeni za uključanje u sedmogodišnji plan — da se nađu rešenja koja treba da zadovolje i ove zahteve u smislu u kojem sam govorio.

Biću slobodan da još nekoliko minuta zadržim vašu pažnju i da govorim o poljoprivredi.

Zadržao bih se samo na jednoj mogućnosti u pogledu povećanja društvenih površina u poljoprivredi. Naime, u mnogim mestima na zborovima birača naišao sam na neugodna pitanja — da ne kažem — na napadanja, ali na prilično energične zahteve ljudi. Reč je o tome da danas imamo razrađen takav pravni sistem da su svi naši zaposleni ljudi u veoma sigurnom položaju za svoje mesto, da tako kažem, za svoju ličnu egzistenciju. Samo oni koji se posebno ogreše o opšte društvene propise i o opšta društvena merila mogu biti uklonjeni, bilo iz privrednih organizacija, bilo iz drugih službi. Međutim, mi imamo prilično zastarele propise koji regulišu materiju koliko ko može da poseduje zemlje od ovih koji su zaposleni. To se odnosi na vreme i period kada se radilo o državnim službenicima. U vremenu su se i pravni termini i terminologija uopšta izmenili, tako da imamo javne službenike, zaposlene radnike, a ne službenike u preduzećima itd., sve je to nekada imalo karakter državnih službenika. I danas se po tom Zakonu ne zna i ko je taj koji ne treba da ima zemlju, a ko može da je ima. Ako bi se to pitanje regulisalo mi bismo mogli značajan deo zemljišnog fonda da dobijemo bilo kupovinom, bilo što bi se ljudi odriicali u korist društvene imovine, s jedne strane, a s druge strane, uticali bismo brže na raslojavanje seljaštva i — bolje rečeno — na formiranje industrijskog radnika koji je nama i te ka-

ko potreban u industriji. Mi danas često u industriji imamo poluseljaka, poluradnika. Ako bismo to pitanje postavili kako treba, pitanje posedovanja zemlje onih koji su zaposleni, mislim da bismo mnogo brže formirali pravog industrijskog radnika i to bi bio jedan od činilaca koji bi mogao uticati na daljnji porast produktivnosti rada, na naš daljnji još dinamičniji i brži razvitak.

Lično smatram — i ne samo lično nego sam zaključio na osnovu mišljenja izvesnih zborova birača — ukoliko su sela dalja od industrije, utoliko je veći procenat onih — bilo da su na zadružnom sektoru, bilo da su na privatnom — koji se slažu s tim da se posed još više ograniči nego što je to bio slučaj dosada, i obratno, ukoliko je bliže industrijskim centrima, utoliko je veća opozicija prema takvom stavu. No, u proseku uzevši, prema nekim mojim računima, bar što se tiče mog izbornog dela — preko 80% birača je za dalje ograničavanje i račišćavanje ovog pitanja posedovanja zemlje onih koji su zaposleni u privredi. I zbog toga predlažem da se i ovo pitanje u narednom periodu izučava i da se u dogledno vreme, eventualno, pristupi i izmeni ovih propisa koji su već zastareli.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ drug Prvoslav Raković.

Prvoslav Raković (Izborna jedinica Kragujevac):

Drugovi i drugarice poslanici, zadaci koje Predlog društvenog plana za 1964. godinu postavlja pred našu industriju su ozbiljni ne samo zbog rasta proizvodnje (11%), već i zbog povećanja produktivnosti i ekonomskih pokazitelja koje treba ona da ostvari.

Međutim, ne smemo zaboraviti da je 1964. godina, u stvari, i prva godina sedmogodišnjeg plana i da s njom treba da otpočne i realizacija ostvarenja kretanja koja sebi privredna preduzeća, pa i cela industrija, postavljaju kao dostignuća koja treba da se do 1970. godine ostvare.

Gledajući tako na 1964. godinu, moramo da kažemo da su privredne organizacije u ostvarenju svoga razvoja sve više upućene na sebe, svoje proizvodne i ekonomske snage, svoju poslovnu sposobnost i da, pre svega, od toga zavise i njihovi uspesi.

Neosporno je da tu veliku ulogu imaju savremena tehnologija i organizacija preduzeća, visoka produktivnost i mobilizacija postojećih rezervi, rad u dve smene itd.

Međutim, želeo bih da ovde ukažem na neke stvari za koje smatram da su takođe važne, a koje nisu u okviru mogućnosti i nadležnosti privredne organizacije a koje su, po mom mišljenju, veoma važne za jedan smišljen, dugoročan program rada i za obezbeđenje stalnog pokretanja privredne organizacije ka daljim dostignućima i razvoju.

Smatram da je u cilju postizanja svih željenih rezultata, pored iznetog, veoma važno da se kroz naš privredni sistem donesu što dugoročniji propisi kojima bi trebalo da se regulišu život i poslovanje industrije i da se time omogući neophodan preduslov privrednim organizacijama da mogu uspešno dugoročno da planiraju.

Poslovne rizike — kao što je rečeno — u našim uslovima treba da ponesu uglavnom privredne organizacije, a oni su isuviše veliki, ako nije moguće na početku poslovnih zahvata sagledati uslove u kojima će se to poslovanje obavljati.

Protekli period između 1960. i 1963. bogat je raznim izmenama i doveo je mnoge privredne organizacije u izvesne teškoće, jer su za 20%, pa i za 30% troškovi ulaganja u navedenom periodu povećani u odnosu na prvobitna sagledavanja i planiranja, i najveći deo ovih povećanja morala je da podnese privredna organizacija.

Dešava se da zbog predviđanja da će se propisi menjati pojedine privredne organizacije nastoje da što brže utroše svoja raspoloživa sredstva i da, pri tom, ne postižu optimalno moguće rezultate. Nemaju sigurnost u pogledu trajnosti postojećih propisa ili se pak boje raznih fiskalnih zahteva.

Poznato je da tehnika i tehnička dostignuća danas idu tako brzim korakom napred i da ne postoje više tehnološka rešenja ili nabavljena oprema koja bi se mogla godinama da eksploatišu bez stalnih dopunskih ulaganja, da pri tom, daju onu produktivnost i kvalitet koji bi obezbedili konkurentnost plasmana dotičnog proizvoda na tržištu.

Danas se mora nastojati da se najintenzivnije iskoristi mašinski park, da se iz mašina i instalacija izvlači što je više moguće, da se radi u dve, pa i u tri smene, da s najvećom pažnjom prati razvoj konstrukcije i tehnologije dotičnog artikla i da se vrše stalna ulaganja, kako bi uvek bili na nivou dostignuća, to jest uvek sposobni da jeftino i racionalno proizvode.

Za takvo vođenje politike potrebno je da privredna organizacija ima i svog partnera koji treba da s njom rešava probleme ulaganja, to jest finansiranja poslovnih operacija i poduhvata.

Čini mi se da to pitanje dosada još nije na zadovoljavajući način rešeno i da banke koje bi, u stvari, trebalo da bude ti partneri, a osobito neke, nisu za to još osposobljene. Pre svega, ne dele nikakav poslovni rizik sa privrednim organizacijama, pa, prema tome, nisu ni dovoljno zainteresovane za kvalitetno i brzo rešavanje problema koji se pred njih postavlja.

Beskonačno duga, navodno, proveravanja — naročito tehničkih i tehnoloških rešenja za sve moguće proizvodnje i vrste proizvoda, bez dovoljno stručnih kadrova — toliko zahtevaju vremena upravo nekad su u pitanju i godine, pa se dešava čak da do donošenja odluke neka rešenja i zastarevaju.

Ako želimo da u sedmogodišnjem planu, pa, prema tome, i u 1964. godini, kao njegovom delu, izvršimo sve one zadatke koji se pred naše privredne organizacije postavljaju od njih samih ili od zajednice, neophodno je što hitnije rešiti partnere s kojima će ih privredne organizacije da rešavaju, neophodno je prilagoditi bankarski sistem takvom načinu poslovanja.

Da bi naša industrija mogla da napravi kvalitetni skok ka modernoj industriji, da bi mogla u punoj meri mobilisati kadrovske i materijalne snage, neophodno je da se obave izvesni integracioni procesi koji bi se prema tehnološko-ekonomskoj zainteresovanosti i opravdanosti trebalo da obave.

Međutim, pogrešno je misliti da su fuzija i poslovno udruženje jedini i glavni vid integracionih procesa. Po našem mišljenju, isto tako je dugoročno ugovaranje jedan krupan integracioni proces, koji je sposoban da u najširim razmerama reši osnovne i glavne probleme povezivanja zainteresovanih privrednih organizacija i grupacija.

Gotovo u svim našim industrijskim granama tri do pet velikih proizvođača čine osnovnu problematiku grane i kada se reše njihovi odnosi stvaraju se uslovi i za rešenje problematike grane u celini.

Ne smemo zaboraviti da nema integracionih zahteva bez preraspodele rada i da ma kako bolno to nekome izgledalo ona je nužna i neminovna, kako između specijalizovanih preduzeća, tako i između preduzeća nosilaca finalne proizvodnje.

Rešavanjem odnosa između finalnih proizvođača stvaraju se uslovi za rešenje i takozvane specijalizovane industrije, jer specijalizovana industrija ne može biti industrija jednog finalnog proizvođača nego mora biti granska industrija, ako želi da ispuni potrebne uslove za proizvodnju velikih serija, za ostvarenje tipizacije i standardizacije.

Iako je nama ovo napred izneto poznato i jasno, ipak se integracioni procesi ne odvijaju onim tempom i s onim rezultatom koje očekujemo, a razlog je u mnogome, pored ostalog, u tome što integracioni procesi, kao ni procesi stvaranja specijalizovanih preduzeća, nisu dovoljno zakonima i propisima stimulirani. Ovo bi trebalo učiniti što pre, ako želimo da nam privreda ostvari rezultate koje svi očekujemo, a koje zaista i može da da.

Mnoga naša privredna preduzeća su u poslednjim godinama veoma narasla, a osobito izvesne integracione celine čine krupne organizacije, koje zbog svoje veličine moraju imati i svoje posebne organizacione forme radi boljeg ekonomskog poslovanja. Mi danas imamo privredne organizacije u čijem je sastavu veći broj samostalnih pogona ili pak fabrika ili su pak vezane dugoročnim ugovorima sa specijalizovanim industrijom, bez koje ne mogu i koja im

više puta isporučuje delove, agregate, sklopove i podsklopove, čija je vrednost 20%, 30% ili više veća od ukupne vrednosti proizvodnje finalnog proizvođača.

Da bi se vršilo što je moguće rentabilnije finansiranje, kako poslovanja, to jest proizvodnje, tako i izvesnih ulaganja u proširenu reprodukciju, nužno je da se uvede sistem internog kreditiranja u velikim privrednim organizacijama.

Pre svega, mora se jasno videti kako je koji pogon ili fabrika u okviru privredne organizacije poslovala, kakvi su njeni realni doprinosi. Takođe je neophodno jasno sagledati poslovne odnose između pojedinih pogona ili fabrika privredne organizacije, kako bi se obezbedilo najcelishodnije i ekonomski najopravdanije poslovanje privredne organizacije u celini i njen perspektivni razvoj. Na taj način stvorili bi se uslovi za bolje korišćenje sredstava i time ostvario veći koeficijent obrtaja novca, čiji niski koeficijent obrtaja je jedna od osnovnih slabosti naše industrije u celini.

Osim toga, zadatak internog kreditnog sistema je prikupljanje slobodnih sredstava samostalnih pogona i fabrika u integrisanim preduzećima i usmeravanje tih sredstava u one investicije koje obezbeđuju usklađeni razvoj preduzeća u celini.

Dalje, interni kreditni sistem obezbeđuje sredstva od redovnih banaka u slučaju da su sredstva integrisanih preduzeća nedovoljna usmerava odobrena sredstva tamo gde je to potrebno i prati njihovo efikasno korišćenje.

Uvođenjem sistema internog kreditiranja učinili bismo korak dalje ka gipkijem poslovanju u privrednim organizacijama i specijalizovanim proizvodnim preduzećima, koja su vezana dugoročnim ugovorom sa finalnim proizvođačem i time bismo rešili mnoge probleme i stvorili dalju ekonomsku zainteresovanost za zajednički život i rad ovih širih privrednih zajednica.

Ovo pitanje još nisu rešili merodavni organi pozitivnim propisima, a smatram da je neophodno tome pokloniti potrebnu pažnju i odgovarajućim propisima omogućiti život ovog sistema.

Interni kreditni sistem ne ugrožava sistem bankarskog poslovanja, niti bi imao za cilj stvaranje profita u samom sistemu.

Iznoseći nekoliko istaknutih problema, ne želim ni u kojem slučaju da kažem da su to jedini ili glavni problemi, ali smatram da su to pitanja kojima treba pokloniti potrebnu pažnju.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik drug Huso Sušić.

Huso Sušić (Izborna jedinica Jajce):

Drugarice i drugovi poslanici, nešto ću reći u pogledu glave VII Prijedloga saveznog društvenog plana za 1964. godinu, gdje se govori o investicijama. U toj glavi se govori o tome da će

se dati odgovarajuće prvenstvo objektima koji povoljno utiču, između ostalog, i na sirovinsku osnovu privrede i izgradnju saobraćajnica.

Pošto je šumarstvo jedna velika sirovinska baza, a pošto ono zahtijeva saobraćajnice da bi se moglo eksploatisati i, pošto — koliko se iz pratećih zakona Prijedloga društvenog plana vidi — nije ovo pitanje riješeno, o tom pitanju ću malo više govoriti.

U 1963. godini u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini — za druge republike nemam podataka — izgrađeno je za 9 mjeseci 310 km saobraćajnica, uključujući i IV kvartal. U tome periodu je utrošeno 3 milijarde i 100 miliona dinara. Za 1964. godinu šumske privredne organizacije u svojim planovima predviđaju izgradnju saobraćajnica u dužini od 963 km, a od toga 773 km i 186 km dovršenja. Za ovu izgradnju potrebna su sredstva u iznosu od 7 milijardi i 800 miliona dinara. Za 1963. godinu planirana je amortizacija II u znosu od 5,100.000 dnara. Za komunikacije u ovoj godini utrošeno je 2,5 milijardi dinara. Veći iznos amortizacije II nije se mogao utrošiti, jer se ista troši prema realizovanoj i naplaćenju neto-masi, uz prethodno izdvajanje 250 dinara po jednom kubiku za biološke investicije. Za 1964. godinu predviđa se amortizacija II u visini od 4.600.000.000 dinara. Od toga za komunikacije 2,5 milijarde, a ostatak od 2 milijarde i 100 miliona dinara za biološke investicije.

Prema planu šumsko-privrednih organizacija, ukupne potrebe za investicije u 1964. godini iznose 13 milijardi i 700 miliona dinara. Ovaj plan je dosta realan, jer su velike potrebe, kako za komunikacije, tako i za biološke investicije i nabavku mehanizacije.

Investicije su se dosada vršile isključivo iz vlastitih sredstava koja su bila vrlo niska za podmirenje potreba šumarstva. Najviše se ulagalo u saobraćajnice, čija dosadašnja izgradnja ni iz daleka ne zadovoljava potrebe otvorenosti šuma, dok se u biološke investicije ulagao zakonom predviđeni minimum, što je prouzrokovalo svođenje uzgojnih radova na minimum, a uvođenje mehanizacije, usled nedostajanja finansijskih sredstava, takođe je potpuno zanemareno, zbog čega je zavladao primitivizam u proizvodnji, koji ne samo da koči proizvodnju, već i znatno povećava proizvodne troškove. Međutim, pošto će preduzeće u 1964. godini raspolagati vlastitim sredstvima, amortizacijom I i amortizacijom II i fondovima preduzeća u iznosu u 6 milijardi i 700 miliona dinara, pretpostavlja se da se ostatak sredstava neće moći osigurati kreditom, te se predlaže rebalans plana investicija na iznos od 9 milijardi dinara, a u tome za komunikacije oko 5 milijardi i 600 miliona dinara za izgradnju oko 600 km šumskih saobraćajnica. Ovaj iznos bi trebalo obezbediti iz raspoloživih sredstava preduzeća, amortizacije I i amortizacije II i iz fondova oko 6 milijardi

i 700 miliona dinara i zajma dugoročnog kredita 2 milijarde i 600 miliona, tako da bi se namirio iznos od 9 milijardi i 300 miliona dinara. Ovaj zajam od 2 milijarde i 600 miliona dinara trebalo bi obezbijediti zajmovima isključivo za izgradnju komunikacija.

Pri izradi plana sječe za 1964. godinu konstatovano je da oko 38% drvene mase uopšte nije dostupno zbog neophodnosti šumskih područja, za čije se otvaranje do kraja III kvartala 1964. godine mora uložiti preko 4 milijarde dinara, odnosno gotovo dvaput više nego što je u prosjeku iznosilo ulaganje u šumske komunikacije za period od 1955. do 1962. godine. Sve organizacije su radile komunikaciju vlastitim sredstvima, u kojima je dominirala amortizacija za regeneraciju šuma. I pored minimalne izgradnje, preduzeća nisu imala dovoljno sredstava, te su situacije plaćala iz obrtnih sredstava, a do toga je došlo zbog izmjene načina obračuna i uplate amortizacije II, koja se u 1962. godini uplaćivala na jedan kubik osječene bruto-mase, a u 1963. godini po jednom kubiku realizovane i naplaćene neto-mase. Sem toga, na amortizaciju II plaćala se kamata od 6% i obavezna rezerva 15%, jer je amortizacija II od 1963. godine proglašena sastavnim dijelom poslovnog fonda. Ovim načinom obračuna i uplate amortizacije II smanjena je izgradnja komunikacija za oko milijardu dinara u 1963. godini. Zbog nedostajanja finansijskih sredstava preduzeća sve više izgrađuju jeftinije traktorske i kolske puteve, a ako izgrađuju i kamionske ceste smanjuju se njihovi osnovni elementi, širina puta, radijus, krivina, propisana debljina kaldrme, tucaničkih slojeva itd. Ovakva izgradnja je neekonomična, jer zahtijeva velike troškove održavanja, onemogućuje bržu vožnju i promašuje cilj trajnog otvaranja šumskih područja.

S obzirom na štetne posljedice koje prouzrokuje nedovoljna otvorenost šuma i na ugroženost plana za 1964. godinu, neposredno je potrebno na vrijeme obezbijediti za izgradnju komunikacija u Bosni i Hercegovini oko 2 milijarde i 600 miliona dinara dugoročnim kreditom da bi se na taj način obezbijedilo izvršenje plana za 1964. godinu i bar djelomično obezbijedili uslovi za plan 1965. godine.

Na kraju, napominjem da poboljšanje položaja grane šumarstva za 1964. godinu i dalje, koje će biti, vjerovatno, riješeno, ne rješava pitanje investicija za 1964. godinu, jer sredstva koja će se ostvariti u 1964. godini neće se moći utrošiti u investicije u toj godini.

U Prijedlogu zakona o mjerama za ostvarivanje odnosa utvrđenim Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu morala bi se dati mogućnost i šumskim privrednim organizacijama da mogu tražiti zajmove za šumske komunikacije, što dosada nije bio slučaj, a niti to ovaj prijedlog zakona omogućuje za 1964. godinu.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ima riječ poslanik drug Paško Romac.

Paško Romac (Izborna jedinica Kikinda):

Drugarice i drugovi poslanici, kada čitamo ovaj Predlog društvenog plana za 1964. godinu, koji od danas treba da bude zakon naše akcije, ne možemo se oteti jednom utisku da je taj plan — i ovakav kakav jeste — sav i optimistički i mobilizatorski.

Mislim da se svi slažemo da plan nije mogao da reši sve ove naše otvorene bokove i sve naše najslabije strane. Po mom mišljenju, to nije više samo stvar u planiranju, nego — koliko se to može videti — u mogućnosti.

Kada kažem da je plan mobilizatorski i optimističan, onda time ne mislim da je on optimističan u tome smislu da visi u vazduhu. On je faktički realan. Recimo, kada uzmemo problem iz našeg programa — tako da kažem — koji je postavio kako ćemo živeti u 1964. godini i kakva će nam biti startna osnova prve godine sedmogodišnjeg plana itd. onda se ne možemo oteti utisku da koliko god on izgleda napet, napregnut, da ipak taj naš plan stvarno ima još neverovatno mnogo rezervi.

Prema tome, mislim da nije stvar samo u tome da li možemo takav plan da ispunimo, nego, naprotiv, da imamo još toliko neotkrivenih rezervi da možemo relativno dosta lako i da ga izvršimo i ne samo da ga izvršimo, nego u nekim stvarima i da ga prebacimo. Naime, usmeriću vašu pažnju samo na tri do četiri problema iz ovog našeg društvenog plana.

Prvi problem je poljoprivreda. I mislim da mi tu malo grešimo kada govorimo o planiranju u poljoprivredi. Mislim da tu ne ističemo dovoljno u isto vreme sve faktore, sve elemente, kada govorimo o tome šta možemo postići na tom našem najosetljivijem sektoru. Nama je problem ishrane, snabdevanje prehrambenim artiklima — kao što znate — bio i 1962. i 1963. godine jedan od najosetljivijih problema tih naših najotvorenijih bokova. Prema tome, verovatno, to će biti i u 1964. godini. Međutim, mi imamo u poljoprivredi neverovatno mnogo neiskorišćenih kapaciteta i to, kako kapaciteta radnih, umnih, tako i kapaciteta poljoprivredno neiskorišćenih.

Naime, kada govorimo o poljoprivredi, nekako više ovako ističemo: povećaćemo društveni sektor, pa ćemo učiniti to i to. O tome stalno diskutujemo. Međutim, treba da budemo realni. Nisam protiv toga da povećavamo društveni sektor. Mi treba da iskoristimo sve mogućnosti za povećanje društvenog sektora, ali, u isto vreme, moramo biti realni u pogledu mogućnosti koliko možemo povećati za godinu, dve, tri ili pet godina jer — na kraju-krajeva — na toj poljoprivrednoj zemlji danas još uvek živi blizu 50% stanovnika. Naime, ja sam za tu politiku, za tu koncepciju da stvaramo

i povećavamo društveni sektor gde god to možemo, gde god to društveno-ekonomski odgovara, ali nisam za to da povećavamo društveni sektor, bez obzira na to po kojoj bismo ceni kupovali tu zemlju, jer sam gledao neke podatke da se cena zemlje po hektaru kretala od milion, milion i po, do dva miliona dinara, pa čak i više. Molim vas — koje je to društvo koje može da plaća zemlju po toj ceni! Koliko bi to društvo moralo da ima sredstava da bi kupovalo i plaćalo zemlju po toj ceni! Dobro, mi još ne plaćamo, ali vam iznosim kako se, otprilike, kreću cene u pojedinim rejonima i oazama. I, želim da naglasim da time što kažemo — povećaćemo društveni sektor itd. i unapredićemo poljoprivredu — ne zamaglimo sami sebi oči, da ne usmerimo našu pažnju samo ili pretežno na tu stranu. Mi moramo usmeriti našu pažnju i na drugu stranu. A to je ono što sam malopre rekao — postoje u svim krajevima naše zemlje veliki neiskorišćeni kapaciteti. Naime, još nismo čestito na širem frontu razvili te poslovne odnose sa onim seljacima koji imaju i radnu snagu i zemlju, nismo razvili ono o čemu govorimo — kooperaciju na selu. Kooperaciju na selu nismo po svojoj širini, a osobito po dubini, dovoljno razvili, tako da nam tu stoje vrlo veliki neiskorišćeni radni i proizvodni kapaciteti.

Dalje, imamo, recimo, razne zakone, kojima se nedovoljno koristimo. Recimo, Zakon o agrominimumu. Kada bismo seli i proanalizirali koliko se i gde, u kojim rejonima taj Zakon primenjivao za ovo što nam treba — a to je povećanje poljoprivredne proizvodnje — mislim da bismo mogli sebi dosta kritike da uputimo. Ili, recimo, postoji zakon kako iskoristiti zemljište u melioracionim područjima, tamo gde je društvo već izvršilo ogromna ulaganja u melioraciju itd. Mislim da bismo i sa te strane mogli staviti sasvim ozbiljne primedbe i kritike itd.

Prema tome, kada govorim o ovom problemu poljoprivrede, mi možemo u toj poljoprivredi postići mnogo više nego što je planom postavljeno. Pre neki dan sam prisustvovao plenumu društvenih organizacija u jednoj opštini, na kojem su razmatrani problemi društvenog plana za 1964. godinu. To znači, kao što se to i u federaciji organizuje itd. Recimo, postavili su da će na društvenom sektoru povećati proizvodnju za 30%, a na individualnom sektoru za 5,9%. Tada sam ih pitao — kako ste vi došli do jedne takve cifre, a kako ste došli do druge cifre? Kako do 30%, a kako do 5,9%? I odgovorili su, duže Paško, što se tiče društvenog sektora lako ćemo a što se tiče privatnog tu smo se koristili statistikom itd. A kada pogleda čovek kakva je statistika i kako ona barata tim raznim pokazateljima, onda se tek tu vidi koliko ima još otvorenih problema i postavlja se pitanje da li bi to bilo dovoljno kao pokazatelj koliko može da se poveća proizvodnja na jednom sektoru. Rekao sam — vi imate u svakom selu vašu zadrugu, a

imate u sela u kojima imate i poljoprivredno imanje. Svi ti ljudi iz zadruge i sa poljoprivrednih imanja znaju svakog individualnog seljaka i kakvu zemlju ima i koliko zemlje ima i kakvu radnu snagu ima, šta on, prema tome, može da proizvede. To bi trebalo da bude najbolji pokazatelj koliko može da se poveća poljoprivredna proizvodnja, bilo da je reč o stočarstvu, bilo o ratarstvu itd.

Naime, mi još nismo, čini mi se, dovoljno te elemente uračunali kada prilazimo problemu povećanja poljoprivredne proizvodnje, i ratarske i stočarske, a gde, u stvari, imamo i najveći deficit itd.

Prema tome, kada je reč o planu i njegovom izvršenju, u pogledu poljoprivrede, možemo ići dalje nego što je čak plan postavio samo pod uslovom ako svi činioci shvate ovo — kada smo plan napisali i zapisali da to nije gotovo nego, naprotiv, da tek tada počinje naša borba za ono što je zapisano i to sada nije više samo stvar savezne vlade i saveznih organa — u celini jeste — već je to sada i stvar Savezne skupštine, to je sada stvar zemlje. Znači, svi činioci treba da teže ka tome šta sada učiniti da bismo ovaj naš program koji je istaknut izvršili u narednoj godini.

Drugi vrlo ozbiljan problem, po mom mišljenju, od kojeg zavisi rešenje ne samo za ovu godinu, nego i za naredne godine, to je problem kadrova u našoj privredi. Neću da preteram ako kažem da je to nacionalni problem, da je to problem zemlje. Ne može biti moderne poljoprivrede ako je nepismen radnik. Tu imamo takve probleme da kada nam razne statistike predoče kakvu situaciju imamo, recimo, u pojedinim privrednim granama i oblastima, onda smatramo da je to neko otkriće. Nije to nikakvo otkriće nego je to takvo stanje. Recimo, neki dan sam čitao da su drugovi iz Slovenije snimili stanje obrazovnog kadra u svojim privrednim organizacijama. I tamo ima ovakva postavka da u razvijenim zemljama od ukupno 100 radnih mesta u privrednoj organizaciji, oko 20% dolazi na više i srednje obrazovanje, a u Sloveniji 5,5%, i to u Sloveniji koja je najrazvijenija republika u našoj zemlji.

Drugi materijal sam čitao u vezi sa Srbijom. Tamo se govori o radnoj snazi, njenoj pismenosti, pa se kaže — radnici ne mogu da potpišu platni spisak, odnosno svoje ime i prezime nego udare kažiprstom da su primili platu. Kada govorimo o proizvodnosti, onda se odmah postavlja problem — kako možemo povećavati proizvodnost ako imamo nepismene koji kažiprstom potpisuju da su primili platu! To je problem našeg daljnjeg razvitka i kretanja, pa mislim da ga tako i treba shvatiti. Prema tome, problem kadrova je problem broj jedan ne samo ovog društvenog plana, nego i sedmogodišnjeg plana, koji ćemo naredne godine da usvojimo.

U vezi s tim, po mom mišljenju, odmah se postavlja vrlo važan problem — koji je to bio i u 1962. godini i 1963. godini, a biće i u 1964. godini — koliko košta proizvedena roba. Mi vrlo skupo proizvodimo. Uzmite samo savezni budžet i pogledajte one stavke regresa itd. Predviđa se 66 milijardi dinara da se regresira izvoz. To znači da bismo prodali robu na stranom tržištu mi moramo uložiti 66 milijardi dinara, a možda će biti i više, da bi mogao izvoz da nađe svoju prođu na stranom tržištu. A, opet, u zemlji se ako je ta roba skupe proizvodnje — ne može plasirati. Prema tome, ako imamo malo ili nedovoljno obrazovnog kadra, koji ili rukovodi ili proizvodi, on ne može jeftino ni da proizvodi. On će da nam daje skupu robu i imaćemo skupu proizvodnju. Mi onda nemamo prođu robe ni na domaćem, ni na inostranom tržištu, i onda će biti stalno pritisak — pošto je roba skupa, povećavajmo plate, i nikad reda, ni kraja. Prema tome, veliki je problem cena koštanja naših proizvoda.

Dalje, ovde u našem planu nije rečeno, ali o tome bi drugovi iz društvene uprave trebalo više da povedu računa u 1964. godini nego što je bilo u 1963. godini. Reč je o zalihama. Kada govorimo o problemu zaliha, onda govorimo zbog toga što ima nekih naših organizacija koje dosta teško privredno posluju, jer ih pritiskuju velike zalihe. Da sada ne govorimo kako je do tih zaliha došlo, ali ima nekih privrednih organizacija koje su u tom pogledu u veoma ozbiljnom položaju. Naime, čitao sam pre neki dan neke materijale iz Bosne u kojima se kaže da ima organizacija koje još od izgradnje pruge Šamac—Sarajevo imaju zalihe i to dosta velike i te zalihe koje su se zatele nemaju danas prođu na tržištu. One imaju čak i nekakvu vrednost, čak mislim da iskazuju da je to ne nekurentna roba nego kurentna i da od toga zavisi hoće li moći da dele plate, koliki će da bude dohodak itd., pa tako smatram da problem dnevnog popisa zaliha u privrednim organizacijama moramo da vidimo, da ga raščistimo i da tačno znamo šta imamo, šta je to zaliha, šta je to kurentna, a šta je to nekurentna roba.

I poslednji problem o kojem mislim nešto da kažem — to je brojem o kojem, možda, u ovom Domu najmanje diskutujemo, a koliko znam, o tome će u narednoj godini biti više reči — jeste raspodela u preduzećima. Mi smo problem raspodele nekako dosada više postavljali kao da je to problem sindikata i sindikalnih organizacija itd. Međutim, to je isto problem društva. Mi ne možemo mnogo postići u pogledu povećanja proizvodnje ako u probleme raspodele ne unesemo mnogo više svetla u našim privrednim organizacijama od onoga što još uvek danas ima. Prema tome, problem raspodele moramo osvetliti i teorijski i praktički u svim našim privrednim organizacijama, ako ćemo da te rezerve — o kojima stalno govorimo, pokrenemo, a uvek kažemo — da je čovek naj-

veća rezerva. Faktički on jeste najveća rezerva, jer ako motor radi koji čoveka pokreće to je njegova najveća rezerva. A pokretaće ga ako rešimo i problem raspodele onako kako on obezbeđuje da će čoveka pokretati i na veću proizvodnju, na veću štednju, na bolji kvalitet proizvoda itd. itd.

I na kraju, rekao bih nešto o onome o čemu je govorio drug Prvoslav Raković. S njim se u potpunosti slažem u pogledu onoga što je govorio o našim bankama. Reč je o riziku banaka koje distribuiraju pare, jer su one dosada — manje-više — ipak distribuirale pare, jer one daju kredit, pa čekaju kada će doći rata da im se vrati kamata i drugo što treba da se uplaćuje. Kako je ta privredna organizacija gazdovala njih od toga glava ne boli. I banka da bi dala kredit traži garanciju od raznih faktora. Garancija je komuna, kako gde i za koji objekat. Ako su gubici, onda onaj ko je dao garanciju pokriva, a onaj ko je dao kredit ne gubi ništa. Mislim da se u tom pogledu kod naših banaka nešto mora učiniti. Ne bih rekao da je to stvar osposobljenosti ili neosposobljenosti nego je to stvar koncepcije, jer ti isti ljudi koji su tamo verovatno će morati ostati i dalje. Tu ima vrlo sposobnih ljudi. Međutim, stvar je u koncepciji. To je ono što treba naše banke da usvoje. Eto, to su samo neki problemi o kojima sam hteo nešto ovom prilikom da kažem.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ drug Ante Vidović.

Ante Vidović (Izborna jedinica Zagreb I):

Drugarice i drugovi poslanici, pročitao sam Prijedlog društvenog plana za 1964. godinu i primjetio sam jedan detalj u kojem su govorili prethodni diskutanti. Ne bih se zadržavao na obrazloženju zašto iznosim ovaj prijedlog već samo podsjetio na razliku između teksta koji je dat u glavi XVI na 54. strani plana, koji nije tako egzaktni, koji ne određuje područje obrazovanja u privredi onako kao što je to određeno u zaključcima sa zajedničke sjednice Saveznog vijeća i Privrednog vijeća.

Moj bi prijedlog bio da preposlednji pasus na sedmoj strani zaključaka sa zajedničke sjednice uđe u tačku 1. glave VI Prijedloga društvenog plana za 1964. godinu. Pošto je riječ samo o jednom pasusu, dopustite da ga pročitam i vidjet ćete o čemu je riječ. Taj pasus glasi: »Posebno se ističe korisnost zajedničkog finansiranja škola i drugih obrazovnih institucija od pojedinih srezova, komuna i privrednih organizacija kao osnivača. U cilju povećanja sredstava potrebno je ukinuti dosadašnja ograničenja izdavanja sredstava privrednih organizacija za ulaganja u obrazovanje kadrova. U sklopu razmatranja opšteg bankarskog i kreditnog sistema trebalo bi proučiti i sistem finansiranja investicija u ovoj oblasti, kao i problem amortizacije objekata.« Dalje se govori o ulaganju u naučnoistraživački rad.

U glavi XVI tačka 1 ne govori se ovako precizno već je formulacija općenita i nije toliko određena, a duboko sam uvjeren — a to i ove dosadašnje diskusije na današnjoj sjednici govore — da su kadrovi jedan od najkrupnijih problema s kojima se suočava privreda. Samo jednu misao još jedanput da istaknem, ulaganje u kadrove je sigurno neizbežan utrošak koji se javlja u procesu proizvodnje. Prema tome, bilo bi šteta da u okvirima društvenog plana taj problem mimoidemo i da ne stvorimo mogućnosti za njegovo kvalitetno rješenje.

Predsjednik Osman Karabegović:

Ko dalje želi riječ o ovom opštem pretresu? (Niko se ne javlja).

Time bi bila diskusija u opštem pretresu o Prijedlogu saveznog društvenog plana za 1964. godinu završena.

Sada bismo prekinuli rad, a nastavili bismo u 16 časova i 30 minuta.

(Sednica je prekinuta u 13 č 30 min).

Nastavak sednice u 16 č 30 min.

Predsjednik Osman Karabegović:

Nastavljamo rad.

Pošto smo diskusiju i opšti pretres završili, prelazimo na diskusiju o glavama društvenog plana.

Da li se ko javlja za riječ o glavi II — Ekonomski odnosi sa inostranstvom. (Niko se ne javlja).

Glava III — Zaposlenost. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Glava IV — Produktivnost rada. Želi li ko riječ? (Niko se ne javlja).

Glava V — Raspoloživa sredstva i njihova raspodjela. Da li ko želi riječ o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava VI — Lična potrošnja. Da li ko želi riječ o glavi VI? (Niko se ne javlja).

Glava VII — Investicije. Da li ko želi riječ o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava VIII — Razvoj privredno nedovoljno razvijenih područja. Da li ko želi riječ o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava IX — Stambena i komunalna izgradnja. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Glava X — Obnova i izgradnja Skoplja. Želi li ko riječ o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava XI — Budžet društveno-političkih zajednica. Želi li ko riječ o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava XII — Tržište i cijene. Želi li ko riječ o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava XIII — Kreditni odnosi. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Glava XIV — Društvene rezerve. Da li ko želi riječ o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava XV — Naučnoistraživački rad. Da li ko želi riječ o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava XVI — Obrazovanje. Ovdje ima jedan amandman druga poslanika Ante Vidovića da se tačka 1. izmjeni u smislu kombinacije sa tačkom 10. zaključaka Saveznog vijeća i Privrednog vijeća.

Molim predstavnika Saveznog izvršnog vijeća Nikolu Minčeva da iznese mišljenje Saveznog izvršnog vijeća o amandmanu.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća Nikola Minčev:

Drugarice i drugovi poslanici, ovaj problem smo razmatrali pošto smo — kao što je i u diskusiji istaknuto — sve zaključke Savezne skupštine razmatrali i oni su našli odraza u Predlogu društvenog plana Jugoslavije.

Međutim, čini mi se da drug poslanik Ante Vidović nije imao u vidu tačku 8. u ovoj glavi koja baš o toj stvari i govori, s tom razlikom što se ovde u tački 8. kaže da će u toku 1964. godine biti potrebno da nadležni organi razmotre mogućnost da radne organizacije odvajaju sredstva za obrazovanje na teret troškova poslovanja, u skladu sa svojim potrebama i mogućnostima itd. Nije bilo moguće u ovoj fazi postaviti da će se izdvajati, jer društveni plan — kao što znate — nije tekst koji određuje uslove poslovanja. Posebni propisi koji prate plan određuju uslove poslovanja. Sam društveni plan ne bi smeo da dođe u sukob sa postojećim zakonskim propisima koji regulišu uslove poslovanja privrednih organizacija.

Pošto taj propis još nije donet, a nadležni organi su već o tome i preduzeli mere i razrađuju u tom pravcu predloge, društveni plan je mogao samo dati zadatak nadležnim organima da u tom pravcu razrade i predlože propise.

Predsjednik Osman Karabegović:

Da li je drug Ante Vidović zadovoljan odgovorom?

Ante Vidović:

Ne želim da polemishem. U zaključku zajedničke sjednice stoji ova rečenica: »U cilju povećanja sredstava potrebno je ukinuti dosadašnja ograničenja izdvajanja sredstava privrednih organizacija za ulaganje u obrazovanje kadrova«. U tački 8. glave XVI tako izrično o tome se ne govori. Ovo posebno ističem zbog toga što smo na početku godine i na početku rada na završnim računima i bojim se da će privredne organizacije koje u svom sastavu imaju obrazovne centre doći u situaciju koju neće moći prebroditi, jer važeći zakoni će ih obavezivati da iz fonda zajedničke potrošnje izdvoje onoliko sredstava koliko čak ni cjelokupni fond zajedničke potrošnje neće imati. Mislim, ako je moguće, da u tekstu plana stoji ova kategorička tvrdnja da treba dosadašnje propise korigi-

rati, kako bi se omogućilo privrednim organizacijama jedno kvalitetnije rješenje kadrovske problematike, odnosno obrazovanja kadrova.

Zbog toga, u suštini, ipak odgovorom druga Nikole Minčeva nisam zadovoljan. Povlačim se, ako sasvim nisam u pravu.

Predsednik Osman Karabegović:

Ima riječ drug Nikola Minčev.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća Nikola Minčev:

Obaveštavam da će 24. ovog meseca biti razmatran predlog propisa o tome u Odboru za privredu Saveznog izvršnog veća. Ponavljam, ne možemo u društveni plan unositi ništa što nije posebnim zakonom određeno, odnosno utvrđeno.

Predsednik Osman Karabegović:

Molio bih druga Nikolu Minčeva da objasni stav Saveznog izvršnog vijeća o predlogu Odbora za privredu ovog našeg Vijeća u pogledu glave IX — Stambena i komunalna izgradnja, a to je problem izdvajanja iznosa za izgradnju Skoplja.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća Nikola Minčev:

Čini mi se da tu nema nikakvih bitnih problema, razlika. Reč je o jednoj formulaciji u glavi IX, gde se na predlog nekih drugova u Odboru za plan i finansije ovog Veća smatralo da bi bilo korisno da se unese još jedna cifra pored ove cifre gde se kaže da će društvene investicije u ovoj oblasti trebati da iznose preko 300 milijardi dinara, ali uključujući i sredstva za obnovu stambenog fonda u Skoplju.

Smatralo se da osim ove cifre od 300 milijardi treba uneti i jednu drugu posebnu cifru. Međutim, u glavi o obnovi i izgradnji Skoplja stoji cifra koliko će se utrošiti za obnovu i izgradnju Skoplja, a to je 65 milijardi dinara u 1964. godini.

S obzirom na to što ove cifre uglavnom imaju zadatak da dadu jednu opštu orijentaciju, jednu globalnu sliku o tome kakav će biti ukupni materijalni obim stambene izgradnje, a nemaju za cilj da vrše neke uticaje na raspodelu ili preraspodelu sredstava namenjenu za stambenu izgradnju, mislili smo da ne opterećujemo tekst plana ciframa. Kao što vidite, i ceo tekst plana izbegava da se upušta u detaljne i mnoge cifre, nastojeći da sam posluži kao tekst za utvrđivanje politike Savezne skupštine za 1964. godinu.

Ako Veće smatra da je to neophodno da se stavi, onda mi ne bismo imali ništa protiv samo što bismo onda morali i Saveznom veću predložiti da to usaglasimo.

U glavi X Odbor je predložio da se u tački 2. navede da su u pružanju pomoći Skoplju učestvovali i pojedine države, pored Međunarod-

nog monetarnog fonda i Međunarodne banke za obnovu i razvoj. U samom tekstu se kaže: »Dobijena su znatna materijalna sredstva iz zemlje i inostranstva«. Ovim se htelo obuhvatiti i pojedinci i zemlje koje su dosada dale pomoć, ali se kao posebno htelo istaći značajnija pomoć i podrška kreditima koje su dali Međunarodni monetarni fond i Međunarodna banka za obnovu i razvoj.

Mislim da se tu isto tako u suštini ne bi imalo šta menjati, a ako se smatra da treba dodati ovde — iz zemlje i inostranih zemalja, možda bi bilo bolje umesto država reći — kao i tehnička pomoć stručnih ekipa. Mislim da je to čisto stilistička stvar u ovoj glavi.

Prema tome, to su te dve primedbe koje su date u Odboru za plan i finansije.

Predsednik Osman Karabegović:

Pošto je u pogledu predloga Odbora, u vezi sa ovom napomenom razdvajanja iznosa, Savezno vijeće usvojilo ovako kako je sada u tekstu plana, a pošto je to formalna stvar, mislim da treba da prihvatimo ovaj tekst plana zato što je Savezno vijeće već prihvatilo, a suštinski se ništa ne mijenja.

Smatram da možemo biti zadovoljni ovim prijedlogom koji je iznio drug Nikola Minčev.

Prelazimo na glavu XVII — Zdravstvo i socijalna zaštita. Da li ko želi da govori o ovoj glavi? (Niko se ne javlja).

Glava XVIII — Kultura i fizička kultura. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Glava XIX — Društveni uslovi, ostvarivanje ciljeva i zadataka plana. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Glava XX — Smjernice, ciljevi itd. Želi li ko riječ? (Niko se ne javlja).

Ovim smo završili diskusiju o Prijedlogu društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu.

Prije nego što pređemo na glasanje o prijedlogu plana, prema Privremenom poslovnom redu Vijeća, treba da se odluči da li će se glasati posebno o svakoj glavi plana ili ćemo o prijedlogu plana glasati u cjelini. Predlažem da glasamo u cjelini. Da li se slažete s ovim prijedlogom? (Slažemo se).

Stavljam na glasanje Prijedlog društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu u cjelini, zajedno sa izmjenama koje su predložili Odbor za društveni plan Privrednog vijeća i Odbor za društveni plan i finansije Saveznog vijeća, sa svim onim izmjenama o kojima smo diskutovali i s kojima se saglasio predstavnik Saveznog izvršnog vijeća.

Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće jednoglasno usvojilo Prijedlog društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o mjerama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu.

Otvaram opšti pretres o ovom zakonskom prijedlogu, zajedno sa amandmanima koje su dali Odbor za društveni plan ovog Vijeća i Odbor za društveni plan i finansije Saveznog vijeća i Zakonodavno-pravna komisija.

Sve su ove primjedbe usaglašene, jedino u pogledu člana 8. u amandmanu nije ispravljena primjedba o kojoj su se takođe odbori saglasili.

Ko se javlja za riječ u opštem pretresu ovog prijedloga zakona? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona u pojedinostima. Ko se javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Ovo što sam spomenuo, u članu 8 — kaže se: »Upotreba rezervi se može koristiti i za nepredviđene slučajeve«. Odbor Privrednog vijeća smatra da ne bi trebalo tako neodređeno reći, pa bi molio druga Nikolu Minčeva da iznese stav Saveznog izvršnog vijeća u pogledu ove primjedbe.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća Nikola Minčev:

Drugarice i drugovi poslanici, u svakom slučaju rezervama raspolaže Savezna skupština i smatram da je potpuno opravdano što je Odbor za privredu ovog Veća smatrao da dodavanje takvih slučajeva nije neophodno i slažem se s predlogom Odbora.

Međutim, iskoristio bih priliku da upozorim da je u članu 25. ovog zakona došlo do štamparske greške u ciframa i samim tim može da znači neke materijalno drugačije odnose. U ranijem tekstu koji ste imali u članu 25, u prvom stavu, ova druga cifra koja sada glasi — 5 milijardi i 700 miliona, bila je u prvom tekstu 7 milijardi i 500 miliona. Tako da su ove dve cifre promjenile mesto. Molim da se to usvoji i da se to u konačnom tekstu ima u vidu.

Predsednik Osman Karabegović:

Stavljam prijedlog zakona na glasanje, zajedno sa izmjenama koje su predložili Odbor za društveni plan ovoga Vijeća i Zakonodavno-pravna komisija i Odbor za društveni plan i finansije Saveznog vijeća, zajedno sa ovom izmjenom o kojoj smo sada upoznati i s kojom se saglasio predstavnik Saveznog izvršnog vijeća.

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o mjerama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu (Vidjeti izveštaj Zako-

nodavno-pravne komisije Savezne skupštine u prilogima 5. sednice Saveznog veća).

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća je Vladimir Cerić, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za finansije, a povjerenik Dragomir Živančević.

Otvaram opšti pretres o ovom zakonskom prijedlogu. Da li se ko javlja za riječ. (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li se ko javlja za riječ o tekstu prijedloga zakona? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje.

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o zajmu za investicije u privredi za 1964. godinu.

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi. (Vidjeti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Savezne skupštine u prilogima 5. sednice Saveznog veća).

Otvaram opšti pretres o ovom zakonskom prijedlogu. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje.

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi.

Prelazimo na petu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija. (Vidjeti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Savezne skupštine u prilogima 5. sednice Saveznog veća). Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća je Cvetko Kobal, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za opšte privredne poslove, a povjerenik Milan Mihajilović, pomoćnik saveznog sekretara za opšte privredne poslove.

O ovom zakonskom prijedlogu bio je jedan amandman koji je podneo Odbor za društveni plan i finansije. Međutim, u Saveznom izvršnom vijeću Odbor je odustao od toga amandmana.

Predložio bih da se u tom pogledu saglasimo sa Saveznim izvršnim vijećem.

Otvaram pretres o ovom zakonskom prijedlogu, bez amandmana koji ste primili na ovaj zakonski prijedlog. Ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li ko želi riječ o tekstu prijedloga zakona? (Niko se ne javlja).

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o stopama amortizacije osnovnih sredstava privrednih organizacija.

Prelazimo na šestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i u određivanju stopa tog doprinosa, sa prijedlogom amandmana Saveznog izvršnog vijeća uz prijedlog ove odluke koji vam je jutros podijeljen. (Videti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Savezne skupštine u prilogima 5. sednice Saveznog veća).

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća je Cvetko Kobal, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za opšte privredne poslove, a povjerenik Milan Mihailović, pomoćnik saveznog sekretara za opšte privredne poslove.

Otvaram diskusiju o ovom prijedlogu odluke, zajedno sa amandmanom koji je sastavni dio teksta odluke. Ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Da li ko želi riječ o tekstu prijedloga odluke? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog odluke na glasanje, zajedno sa prijedlogom amandmana Saveznog izvršnog vijeća.

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o dopuni Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa, zajedno sa prijedlogom amandmana Saveznog izvršnog vijeća.

Prelazimo na sedmu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa. (Videti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije u prilogima 5. sednice Saveznog veća). Otvaram opšti pretres o ovom zakonskom prijedlogu.

Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja). Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Imali ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o prestanku važenja Zakona o doprinosu za eksploataciju rudnog blaga i Odluke o određivanju privrednih organizacija koje su obavezne plaćati doprinos za eksploataciju rudnog blaga i o određivanju stopa tog doprinosa.

Prelazimo na osmu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju. (Videti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije u prilogima 5. sednice Saveznog veća).

Otvaram opšti pretres o ovom zakonskom prijedlogu. Ko se javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li se ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o dopuni Zakona o doprinosu za stambenu izgradnju.

Prelazimo na devetu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o oslobođenju djelatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu. (Videti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije u prilogima 5. sednice Saveznog veća).

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga odluke. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto niko ne želi riječ, stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o oslobođenju djelatnosti proizvodnje kaustične i kalcinirane sode od plaćanja doprinosa iz dohotka za 1964. godinu.

Prelazimo na desetu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke željezničkih vozničkih sredstava i pretovarne mehanizacije. (Videti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije u prilogima 5. sednice Saveznog veća).

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća je Blagoje Bogavac, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za saobraćaj i veze, a povjerenik inž. Dušan Savić, viši savjetnik u Saveznom sekretarijatu za saobraćaj i veze.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga odluke. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije za kreditiranje nabavke željezničkih vozničkih sredstava i pretovarne mehanizacije.

Prelazimo na jedanaestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o finansiranju izgradnje železničke pruge normalnog koloseka Sarajevo—Ploče.

Zakonodavno-pravna komisija izvršila je ispravku jedne pogrešno štampane cifre. Treba staviti umjesto 650, 6.650. (Videti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije u prilogima 5. sednice Saveznog veća).

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Ko se javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga odluke. Da li se ko javlja za riječ o tekstu prijedloga odluke? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o finansiranju izgradnje željezničke pruge normalnog koloseka Sarajevo—Ploče.

Prelazimo na dvanaestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče. Ovdje imamo amandman Saveznog izvršnog vijeća s kojim se saglasio Odbor za društveni plan ovoga Vijeća. (Videti izveštaj Zakonodavno-pravne komisije u prilogima 5. sednice Saveznog veća).

Ako je potrebno može da se pročita ovaj amandman, ali vi ste ga primili. (*Glasovi*: nije potrebno).

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke, sa prijedlogom amandmana. Ko se javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ u opštem pretresu, prelazimo na pretres teksta prijedloga odluke, zajedno sa amandmanom. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Imali ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o kreditu za proširenje kapaciteta luke Ploče, zajedno sa predloženim amandmanom.

Prelazimo na trinaestu tačku dnevnog reda: Pretres prijedloga statuta Fonda za obnovu i izgradnju Skoplja.

Predstavnik predlagača je Boško Tonev, direktor Fonda za obnovu i izgradnju Skoplja. Napominjem da je Savezno vijeće na prošloj sjednici donelo zaključak o potvrdi ovog statuta.

Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga statuta. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Stavljam prijedlog za potvrdu statuta na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo prijedlog za potvrdu statuta Fonda za obnovu i izgradnju Skoplja.

Prelazimo na četrnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga za potvrdu Statuta Jugoslovenske zajednice osiguranja. Predstavnik predlagača je Sreten Bjeličić, direktor Jugoslovenske zajednice osiguranja.

Otvaram opšti pretres. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga statuta. Da li se ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog za potvrdu statuta na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog za potvrdu Statuta Jugoslovenske zajednice osiguranja.

Prelazimo na petnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja. Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća je Trajče Grujoski, savezni sekretar za zakonodavstvo i organizaciju, a povjerenik Branka Savić, pomoćnik saveznog sekretara za zdravstvo i socijalnu politiku.

Otvaram opšti pretres o ovom zakonskom prijedlogu.

Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Imali ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja.

Prelazimo na šesnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja.

Otvaram opšti pretres o ovom zakonskom prijedlogu. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Ko želi riječ? (Niko se ne javlja). Pošto niko ne želi riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje.

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja.

Prelazimo na sedamnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije obrazovanih prema odredbi stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu.

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća je Vladimir Cerić, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za finansije, a povjerenik Ratko Matić, savjetnik u Saveznom sekretarijatu za finansije.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Da li ko želi riječ o ovoj odluci? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta odluke. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto niko ne želi da govori, stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije obrazovanih prema odredbi stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu.

Prelazimo na osamnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije. Ovdje postoji amandman Saveznog izvršnog vijeća koji je podijeljen poslanicima.

Otvaram pretres o prijedlogu ove odluke, zajedno sa amandmanom koji ste primili. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga odluke. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije.

Prelazimo na devetnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o oslobođenju od plaćanja kamata na fondove u privredi.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta odluke. Da li se ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o oslobođenju od plaćanja kamate na fondove u privredi.

Prelazimo na dvadesetu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija.

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća o prijedlozima zakona koji je predložen po hitnom postupku je Vladimir Cerić, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za finansije, a povjerenik je Bogoljub Tomić, viši savjetnik u Saveznom sekretarijatu za finansije.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ovog zakona. Da li se ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li ko želi riječ o tekstu prijedloga zakona? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija.

Prelazimo na dvadeset prvu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana.

Otvaram opšti pretres. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana.

Prelazimo na dvadeset drugu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakona o ustupanju određenih prihoda federacije Rezervnom fondu gada Skoplja.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ovog zakona. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog zakona na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o ustupanju određenih prihoda federacije Rezervnom fondu grada Skoplja.

Prelazimo na dvadeset treću tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za djelatnost proizvodnje soli.

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća je o predlogu ove odluke, čije je donošenje predloženo po hitnom postupku, Cvetko Kobal, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za opšte privredne poslove, a povjerenik Milan Mihajlović, pomoćnik saveznog sekretara za opšte privredne poslove.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Da li se ko javlja za riječ u pretresu teksta odluke? (Niko se ne javlja).

Stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za djelatnost proizvodnje soli.

Prelazimo na dvadeset četvrtu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o oslobođenju djelatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Želi li ko riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga odluke. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja (Niko).

Objavljujem da je vijeće usvojilo Prijedlog odluke o oslobođenju djelatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija.

Prelazimo na dvadeset petu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga zakon o davanju naknade društvenim fondovima i bankama za otpisane kredite i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na teritoriji Skoplja. Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća o ovom zakonskom prijedlogu, čije je donošenje predloženo po hitnom postupku, je Vladimir Cerić državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za finansije, a povjerenik je Bogoljub Tomić, viši savjetnik u Saveznom sekretarijatu za finansije.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ovog zakona. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta prijedloga zakona. Da li ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Stavljam prijedlog zakona na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o davanju naknade društvenim fondovima i bankama za otpisane kredite i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na teritoriji Skoplja.

Prelazimo na dvadeset šestu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju u 1964. godini.

Otvaram opšti pretres o prijedlogu ove odluke. Da li se ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na pretres teksta ove odluke. Da li se ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Stavljam prijedlog odluke na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Vijeće usvojilo Prijedlog odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju u 1964. godini.

Ovim je dnevni red iscrpen.

Zaključujem sjednicu.

(Sednica je zaključena u 17 č 25 min).

PRILOZI

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA DRUŠTVENI PLAN PRIVREDNOG
VEĆA O PRETRESU PREDLOGA SAVEZNOG
DRUŠTVENOG PLANA ZA 1964. GODINU NA
SEDNICI OD 12. DECEMBRA 1963. GODINE

Na sednici Odbora za društveni plan Privrednog veća od 12. decembra 1963. godine usvojeni su predlog Saveznog društvenog plana za 1964. godinu i predlog Zakona o privredno-planskim merama u 1964. godini.

I

U načelnoj diskusiji o Predlogu saveznog društvenog plana za 1964. godinu, Odbor je konstatovao da su u predlogu Plana došli do izražaja u osnovi svi predlozi, mišljenja i sugestije koje je ovaj Odbor stavio na nacrt Plana, kao i predlozi, mišljenja i sugestije koje su na nacrt Plana stavili Privredno i Savezno veće, na zajedničkoj sednici.

Odbor je takođe konstatovao da predlog Plana, s obzirom na do sada ostvarene privredne rezultate, kao i na postojeće materijalne i druge uslove, odražava realne mogućnosti kako u pogledu nešeg privrednog razvoja u narednoj godini, tako i u pogledu rešavanja otvorenih pitanja, imajući pri tom u vidu činjenicu, da rešavanje tih pitanja zahteva šira proučavanja i duži rad. Međutim i ako za pojedine probleme još nisu nađena kompleksna rešenja, delimična rešenja nekih problema omogućuju odgovarajućim privrednim granama i grupacijama preduzeća povoljnije uslove za njihovo poslovanje u narednoj godini.

Odbor je istovremeno i izrazio mišljenje da se donošenjem plana ne završava rad na pitanjima za koja su data rešenja u Planu. Veoma je važno da se posle donošenja Plana intenzivno i konstantno preko cele godine nastavi rad na proučavanju i iznalaženju načina za što hitnija rešenja pojedinih pitanja i za što efikasnije ostvarivanje smernica, ciljeva i zadataka postavljenih Planom. U tom smislu Odbor je posebno ukazao na potrebu što hitnijeg rešavanja sledećih pitanja:

— Kompleksno rešavanje problematike cena kao najbitnijeg elementa za uspostavljanje ekonomskih odnosa u poslovanju i za izjednačavanje uslova rada privrednih organizacija;

— Razmatranje ekonomskog položaja pojedinih grana;

— Proučavanje udruživanja, kooperacije, specijalizacije i integracionih kretanja uopšte, posebno sa gledišta dejstva pojedinih faktora koji deluju na ta kretanja, uključujući ulogu komunala, banaka, i dr.;

— Rešavanje pitanja unutrašnjih odnosa u privrednim organizacijama, posebno sa gledišta odnosa u raspodeli dohotka, visine materijalnih troškova, organizacije rada, šire primene naučno-istraživačkog rada, podizanja kadrova i sl.;

— Rešavanje pitanja poreza na promet sa orijentacijom na plaćanje toga poreza samo za finalne proizvode;

— Analiza dejstva sprovedene revalorizacije, sa gledišta izjednačavanja uslova poslovanja privrednih organizacija;

— Primena efikasnijih mera za povećanje fonda zemlje poljoprivrednih organizacija i veće investiranje u poljoprivredu od svih društveno-političkih zajednica;

— Preispitivanje čitavog sistema regresa, premija i subvencija;

— Usavršavanjem sistema obezbediti da više sredstava ostaje na raspolaganju privrednim organizacijama, kako bi mogle da se modernizuju i uspešnije uključuju u međunarodnu podelu rada;

— U konkretnom sprovođenju povećanja izvoza, koje mora biti jedan od veoma važnih zadataka, voditi računa kod izvoza pojedinih proizvoda o potrebama domaćeg tržišta. U vezi sa povećanjem izvoza, razmotriti carinsku politiku i efikasnost funkcionisanja upravnih organa u oblasti spoljne trgovine. Takođe preduzeti odgovarajuće mere kako bi organizacija i metod rada spoljne trgovine u većoj meri odgovarali povećanim zadacima u ovoj oblasti i značaju koji spoljna trgovina ima za naš dalji razvoj;

— Rešavanje pitanja finansiranja naučnoistraživačkog rada u privrednim organizacijama i odnosa prema tome radu;

— U cilju obezbeđenja predviđenog porasta potrošnje i standarda, proučavati i sa velikom oprežnošću donositi mere koje utiču na standard, posebno u oblasti komunalnih usluga.

S obzirom na značaj Društvenog plana za razvoj cele zemlje i činjenicu da se rad na rešavanju pitanja koja su njime obuhvaćena nastavlja i po njegovom donošenju, Odbor smatra da je potrebno da se svi društveno-politički faktori najaktivnije angažuju na ostvarivanju privredne politike utvrđene planom.

U diskusiji o pojedinostima, Odbor je na predlog Saveznog društvenog plana za 1964. godinu stavio sledeće primedbe:

Ad. Treći deo. Glava IX — Stambena i komunalna izgradnja.

Odbor predlaže da se u tački 1. ove glave navede koliko od predviđenog iznosa za društvene investicije u stambenu izgradnju otpada na sredstva za obnovu stambenog fonda u Skoplju. Ovo se predlaže stoga da bi se iz plana videlo koliko će se društvenih sredstava uložiti u stambenu izgradnju na ostaloj teritoriji Jugoslavije.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća je prihvatio ovaj predlog.

Ad. Glava X — Obnova i izgradnja Skoplja.

Odbor predlaže da se u tački 2. navede da su, pored Međunarodnog monetarnog fonda i Međunarodne banke za obnovu i razvoj, u pružanju pomoći Skoplju odobravanjem posebnih kredita učestvovali i pojedine države. Pri tome se stalo na gledište da, ako nije moguće navesti sve države, onda bar opštom formulacijom pomenuti njihovo učešće.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća prihvatio je ovaj predlog.

Ad. Glava XI — Budžeti društveno-političkih zajednica.

U tački 3. ove glave, u drugoj rečenici reči: »koje se vrše sredstvima budžeta« zamenjuju se rečima: »putem regresa, premija i slično«.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća prihvatio je ovaj predlog.

II

Pošto je prethodno prihvatio predlog predstavnika Saveznog izvršnog veća da se izmeni naziv Predloga zakona o merama za ostvarivanje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu tako da glasi »Zakon o privredno-planskim merama u 1964. godini«, Odbor je u diskusiji o predlogu toga zakona stavio sledeće primedbe:

Ad. Član 1: U prvom redu umesto reči: »privredne mere« stavljaju se reči: »privredno-planske mere«.

Ad. Član 5: U prvom stavu, u tački 1, u prvom redu posle reči »specijalizovanih banaka« dodaju se reči »i Narodne banke«.

Ad. Član 12: U prvom stavu, u trećem redu, posle reči »o fondu federacije za kreditiranje« dodaju se

reči »bržeg nazvoja privredno-nedovoljno razvijenih područja, kreditirati«.

Ad. Član 31: Na kraju prvog stava briše se tačka i dodaju reči: »i za ulaganje u osnovna sredstva«.

Ad. Član 42: U prvom stavu, u trećem redu, posle reči »domaće proizvodnje« stavlja se zarez i dodaju reči: »za davanje kratkoročnih kredita za učešće u korišćenju zajmova za investicije«.

U drugom stavu ovog člana posle početne reči »Sredstava« dodaju se reči »specijalizovanih i«.

Ad. Član 47: Odbor je prihvatio predlog predstavnika Saveznog izvršnog veća da se u ovom članu brišu tač. 3. i 6. i da se doda novi drugi stav koji glasi:

»Propisi Saveznog izvršnog veća o ograničavanju nivoa takse i poreza na promet koje propisuju društveno-političke zajednice, kao i propisi o povlasticama u putničkom saobraćaju koji su važili u 1963. godini važe i u 1964. godini do donošenja odgovarajućih saveznih propisa«.

Odbor je predložio da tačke 4. i 5. ovoga člana počinju rečima: »do donošenja posebnog zakona«.

U vezi sa tačkom 1. ovoga člana Odbor je predložio da se u Saveznoj skupštini posebno razmotri način formiranja i nivo tarifa u železničkom saobraćaju.

Predsednik
Odbora za društveni
plan Privrednog veća
Nikola Andrić s. r.

SAVEZNO VEĆE

i

PRIVREDNO VEĆE

3. ZAJEDNIČKA SEDNICA

OD 20. DECEMBRA 1963. GODINE

SADRŽAJ

Dnevni red:

Ekspozei potpredsednika Saveznog izvršnog veća Miloša Minića i sekretara za opšte privredne poslove Hakije Pozderca o Predlogu društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu.

PREDSEDAVAO
PREDSEDNIK
SAVEZNOG VEĆA
MIJALKO TODOROVIĆ

Početak u 9 č 40 min

Predsedavajući Mijalko Todorović (Izborna jedinica Aranđelovac):

Otvaram treću zajedničku sednicu Saveznog veća i Privrednog veća.

Na posebnim sednicama oba veća odlučeno je da se održi zajednička sednica radi saslušanja ekspoeza potpredsednika Saveznog izvršnog veća Miloša Minića i sekretara za opšte privredne poslove Hakije Pozderca o Predlogu društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Prema tome, dnevni red ove sednice bio bi saslušanje ta dva ekspoeza.

Da li se slažete s ovim dnevnim redom? (Slažemo se).

Prelazimo na dnevni red. Ima reč drug Miloš Minić, potpredsednik Saveznog izvršnog veća.

Potpredsednik Saveznog izvršnog veća Miloš Minić (Izborna jedinica Šabac):

Drugarice i drugovi poslanici, u pripremi Predloga društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu korišćena su u punoj meri dva iskustva iz 1962. godine kada smo spremali društveni plan Jugoslavije za 1963. godinu.

Prvo, na osnovu analitičkih materijala prethodno je utvrđena ekonomsko-politička osnova društvenog plana, to jest, utvrđeni su stavovi o svim osnovnim ekonomsko-političkim pitanjima tekućeg privrednog razvitka i društvenog plana za narednu godinu.

Za društveni plan 1963. godine takva osnova se nalazila u materijalima i zaključcima Četvrtog plenuma Saveza komunista Jugoslavije. Za društveni plan 1964. godine pripremljeni su od saveznih organa blagovremeno svi potrebni analitički materijali, izvršen je pretres kretanja privrede u 1963. godini i osnovnih pitanja plana 1964. godine u odborima Saveznog izvršnog veća u uskoj saradnji sa organima izvršnih veća socijalističkih republika, zatim, u rukovodstvima Savezne privredne komore i Saveza sindikata i, na kraju, 25 jula na sednici Saveznog izvršnog veća, kada su doneti zaključci na osno-

vu kojih je Savezni zavod za privredno planiranje uz saradnju ostalih saveznih sekretarijata i organa, pripremio Nacrt plana za 1964. godinu.

Bilo je tada očigledno da bi najbolji postupak u tom momentu bio da je Savezna skupština mogla da pristupi, u isto vreme, pretresanju materijala koji su bili pripremljeni za izgradnju koncepcije ekonomske politike za 1964. godinu. Međutim, to nije bilo moguće, pošto se Skupština u to vreme tek organizovala i izabrala svoje organe. Svakako će u narednoj godini Savezna skupština biti u mogućnosti da o ovim pitanjima raspravlja i rešava blagovremeno, tako da se izrada nacarta plana vrši na osnovu stavova koje će utvrditi Savezna skupština.

Drugo, za plan 1964. godine izvršena je još opsežnija i šira diskusija nego što je bila diskusija o Nacrtu društvenog plana Jugoslavije za 1963. godinu. Problemi društvenog plana Jugoslavije za narednu godinu pretresani su u organima Savezne skupštine, u organima socijalističke republike, u Izvršnom odboru Saveznog odbora SSRNJ, u rukovodećim organima privredne komore, Saveza sindikata, Konferencije gradova. Izvršni komitet CK SKJ pretresao je nedavno neka načelna pitanja Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Ova široka diskusija je opšteprihvaćen metod, primljen i u izradi društvenih planova republika i društvenih planova komuna, i sve više postaje sastavni deo sistema planiranja kod nas.

Ovde se u suštini radi o proširenju stvarnog demokratizma u oblasti planiranja, a to znači usmeravanje privrednog i opštematerijalnog razvitka naše socijalističke zajednice, pre svega, u oblast izgrađivanja i ostvarivanja dugoročnije i tekuće ekonomske politike zemlje.

Na ovaj način, na osnovu analitičkih materijala kvalifikovanih u stručnom pogledu, obezbeđuje se usklađivanje pogleda i stavova o osnovnim problemima razvoja privrede, razvoja privrednog sistema i razvitka materijalne osnove drugih oblasti života.

Široke diskusije o pitanjima koje je 1962. godine pokrenuo Izvršni komitet CK Saveza komunista Jugoslavije o stavovima IV plenuma CK Saveza komunista Jugoslavije, opštenarodna diskusija o Ustavu SFRJ i ustavima socijalističkih republika, široka diskusija o Društvenom planu za 1963. godinu, kao i o Društvenom planu Jugoslavije za 1964. godinu dovode sve više do približavanja i formiranja sve jedinstvenijih pogleda u zemlji o osnovnim pitanjima privrednog razvoja i pitanjima razvoja privrednog sistema.

U daljem razvoju sistema planiranja svakako će doći do toga da na odgovarajući način u ovim diskusijama neposrednije uzmu učešća i sve važnije privredne i druge radne organizacije, da se to pretvori u stabilan sistem organizovanih i dobro pripremljenih rasprava i diskusija o najnovijim pitanjima privrednog razvoja i razvika materijalne osnove svih ostalih sektora društvenog života. U Zakonu o društvenom planu koji se priprema, ovakav postupak donošenja društvenih planova svakako će naći mesta i biti potpunije regulisan.

Dve okolnosti imale su bitan uticaj na pripremu Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu i na čitavu diskusiju o nacrtu ovog plana.

Prvo, pokazalo se da se upliv odluka Četvrtog plenuma CK Jugoslavije proteže i na ekonomsku politiku 1964. godine, i da se nije ograničio samo na Društveni plan i ekonomsku politiku 1963. godine. Zadaci dalje konsolidacije naše privrede, obezbeđivanje još usklađenijeg i još stabilnijeg razvoja privrede, dalje razvijanje i učvršćivanje ekonomskih i društvenih uslova za visok porast proizvodnje, produktivnosti rada i životnog standarda radnih ljudi, lične, investicione i ostale potrošnje, spoljnotrgovinske razmene itd., razvijanje uslova za stabilizovanje tog visokog porasta ubuduće, dalje razvijanje privrednog sistema i učvršćavanje radničkog i društvenog samoupravljanja itd. — karakterišu i ekonomsku politiku 1964. godine. U tom smislu postoji jedinstvenost ekonomske politike perioda koji počinje sa drugom polovinom 1962. godine i proteže se na 1963. i 1964. godinu, jedinstvo na osnovama političkih stavova Četvrtog plenuma CK SKJ.

Ovo samo po sebi ukazuje da ulazak naše privrede u sedmogodišnji period koji će obuhvatiti sedmogodišnji plan, a koji počinje sa 1964. godinom, neće značiti novi zaokret ili prelom, već će teći u znaku daljeg razvijanja tendencija koje su nastale, razvile se i obeležile onaj krupni zaokret u našoj ekonomskoj politici i razvoju naše privrede i na drugim područjima života, koji je otpočeo na osnovama političkih stavova Izvršnog komiteta i Četvrtog plenuma CK SKJ.

Druga okolnost koja je vršila jak uticaj na pripremu Društvenog plana Jugoslavije za 1964. i na čitavu diskusiju o Nacrtu ovog društvenog

plana, na karakter i sadržaj ove diskusije, jeste u tome što još nemamo sedmogodišnji plan za period 1964—1970. godine, a ulazimo u 1964. godinu, prvu godinu ovog plana.

Zbog toga se u Društvenom planu Jugoslavije za 1964. godinu, slično kao i u društvenom planu za 1963. i u diskusiji o tim planovima pokreću i utvrđuju problemi, ciljevi, zadaci, pravci, koje bi inače bilo normalno utvrditi za period od više godina. Takvi su problemi, pravci, ciljevi, na primer: razvojna politika, dispariteti cena, kompleks spoljnotrgovinske razmene, sistem dugoročnog finansiranja, razvoj nerazvijenih krajeva, dugogodišnja pitanja politike ličnih dohodaka, potrošnje, zaposlenosti i produktivnosti rada, saobraćaj, poljoprivreda, školstvo i obrazovanje, naučnoistraživački rad, stambeno-komunalna privreda, zdravstveno-socijalna politika i dr.

Godišnji planovi su suviše uski okviri da bi se u njima mogla izraziti određena dovoljno celovita politika, tako da je naiverovatnije danas svima jasno da se jednim takvim planom, kao što je godišnji plan, ne mogu utvrditi potpuna rešenja za probleme koji se kumuliraju duži period vremena ili za koje se već unapred može znati da ih treba rešavati postupno i više godina.

Pošto je očigledno da će i u 1964. godini veliki deo privredne i društvene aktivnosti biti posvećen i tim krupnim dugoročnijim pitanjima, razumljivo je što je njima i u diskusiji i u privrednim materijalima, a takođe i u tekstu plana, posvećena tako velika pažnja.

Kada budemo utvrdili i doneli Društveni plan Jugoslavije za 1964—1970. godinu, odmah će postati jasno da neće više imati svrhe da se opet iznova svake godine otvaraju široke diskusije o istim pitanjima, ciljevima, pravcima, stavovima, koji će biti utvrđeni u sedmogodišnjem planu.

Tada će biti potrebno da se utvrđuju i donose godišnji planovi drukčijeg tipa nego što je plan za 1964. ili 1963. godinu, koji će svim velikim, krupnim pitanjima socijalističkog razvika zemlje prilaziti pretežno sa stanovišta konkretnih i praktičnih mera neophodnih za sprovođenje u život utvrđene politike određenih ciljeva i pravaca razvoja za srednjoročni plan.

Ovaj plan, kao plan prve godine sedmogodišnjeg perioda, zajedno sa širokom diskusijom o planu, u stvari, je i uvod u probleme koje će sedmogodišnji plan rešavati, što se jasno vidi u nekim njegovim važnim elementima. Pri tom, s obzirom na političku i ekonomsku osnovu plana za 1964, nema mesta bojazni od prejudiciranja sedmogodišnjeg plana, koje bi danas-sutra moglo doći u sukob sa ekonomskom politikom koju će utvrditi ovaj srednjoročni plan.

Rekao bih sada nekoliko reči o važnijim obeležjima razvoja privrede u 1963. godini. Za utvrđivanje predloga ovog plana za narednu godinu od najveće važnosti su rezultati razvoja privrede u 1963. godini, zajedno sa problemima

koji prate taj razvoj, čime su određeni uslovi u kojima se donose Društveni plan Jugoslavije i svi ostali društveni planovi za narednu godinu.

Za 1963. godinu predviđali smo Društvenim planom Jugoslavije visoke stope rasta proizvodnje, posebno industrijske proizvodnje koju je trebalo ostvariti pod pretpostavkom odlučnijeg kursa na domaće snage, na domaća sredstva, na postavljanje čitave raspodele na osnovi i u granicama sredstava koje stvara domaća proizvodnja; umerenijeg porasta investicija; umerenijeg porasta uvoza, visoke stope porasta izvoza; daljeg smanjenja deficita platnog bilansa; znatno niže stope porasta zaposlenosti; odlučne orijentacije na povišenje stope porasta produktivnosti rada; relativno umerene, ali stabilne stope porasta lične potrošnje približno porastu produktivnosti rada; umerene stope porasta opšte potrošnje; na kurs jačanja društvenih rezervi, pa u materijalnom pogledu i skromnom obimu; na pokrivanje deficita federacije na osnovi raspoloživih sredstava i dr.

Sve je ovo predstavljalo čvrstu orijentaciju u pravcu vraćanja privrede na put brzog uspona, sa visokim stopama rasta, ali sa osnovnom orijentacijom ka stabilizaciji privrede. Rezultati koji se ostvaruju u 1963. godini govore da se ova politika pokazala u osnovi kao realna i da se u njenim glavnim elementima može produžiti u 1964. godini. Neki od najvažnijih pokazatelja, prema najnovijim podacima potvrđuju da se u 1963. godini mogu u konačnom rezultatu očekivati:

- porast društvenog proizvoda ukupne privrede sa stopom od preko 12% prema 10% po planu,

- porast industrijske proizvodnje sa stopom od oko 15—16% u odnosu na 10%, koliko se predviđalo prema Društvenom planu za 1963. godinu,

- porast poljoprivredne proizvodnje sa stopom od oko 7% prema 10% po planu,

- porast društvene produktivnosti rada sa stopom od 9,5% prema 5,5% po društvenom planu, a samo u industriji sa stopom od oko 11% prema 6% po društvenom planu,

- porast izvoza robe i usluga sa stopom od oko 16% prema 14% po društvenom planu,

- porast uvoza roba i usluga sa stopom od oko 20% prema oko 7% po društvenom planu,

- porast realne lične potrošnje u društvenom sektoru sa stopom od oko 13% prema 8% po društvenom planu, a porast realne lične potrošnje po jednom zaposlenom od oko 7—8% prema 4—5% po društvenom planu,

- porast realnih investicija sa stopom od 17—18% prema stopi od 5% po planu itd.

Nije došlo do smanjenja deficita platnog bilansa, ali je došlo do povećanja devizne rezerve, došlo je do znatnog smanjenja deficita federacije; došlo je do znatnog povećanja privredne rezerve i izvesnog pojačanja materijalnih rezerve,

i na kraju došlo je do smanjenja prekomernih zaliha i tendencija kretanja zaliha oko nivoa koji ne koče proizvodnju i ne izaziva poremećaj (mada zaista još ova oblast, oblast zaliha kod nas još nije dovoljno proučena).

Navedeni podaci takođe govore, da se u 1963. godini, pored veoma ekspanzivnog kretanja manje-više svih vidova potrošnje, održava stabilnost u određenom stepenu, što naročito dolazi do izražaja:

- u relativno obezbeđenoj proizvodnji domaćim i reprodukcijom materijalom (čak i kada je skopska katastrofa samo privremeno izbacila iz ravnoteže bilanse pojedinih materijala);

- u dosta izbalansiranim i strukturno usklađenim odnosima kupovnih fondova i fondova roba, iako je naročito u početku godine bilo, donekle, neizvesnosti u pogledu ponašanja, pre svega, nosilaca investicionih sredstava;

- u zadovoljavajućem porastu izvoza koji je, istina, počeo u drugom polugodištu pokazivati znake slabljenja, ali koji će se ipak u celini izvršiti preko planiranih okvira;

- u relativno stabilnim odnosima na tržištu, s obzirom na zadovoljavajuću snabdevenost i uglavnom umeren porast cena, sporiji nego i jedne godine ranije;

- u povoljnijim tendencijama kretanja zaposlenosti;

- u povoljnijim tendencijama kretanja produktivnosti rada, a s tim u vezi je postignut zadovoljavajući porast i nivo realne lične potrošnje i ukupnom obimu i po jednom zaposlenom;

- u stanju i stepenu likvidnosti privrede, što je umanjilo potrebu za vanrednim intervencijama, i nenormalnom korišćenju kreditnog mehanizma, i,

u postignutom jedinstvu na zadacima i ciljevima ekonomske politike, kao i u glavnom zadovoljavajućem stepenu planske i finansijske discipline. U ovoj godini sprovedene su značajne mere poboljšanja privrednog sistema.

Tako, na primer, u 1963. godini doneto je novo uputstvo o internoj raspodeli dohotka u privrednim organizacijama; sprovedena je revalorizacija osnovnih sredstava s povoljnim posledicama u pogledu amortizacionih sredstava privrednih organizacija; doneti su propisi koji su olakšali proces integracije u privredi; ukinuta su pojedina ograničenja u pogledu raspolaganja sredstvima od privrednih organizacija; donete su nove mere kreditne politike, koje su predstavljale ozbiljan napredak u odnosu na raniju kreditno-monetarnu politiku; izvršena je revizija cena u izvesnim privrednim granama (crna i obojena metalurgija, celuloza, cement, poljoprivredni proizvodi, kukuruz, stočni proizvodi i dr.); predloženo je i sprovedeće se ukidanje vanrednog doprinosa i rudničkog doprinosa, predložene su i sprovedeće se izmene stopa amortizacije, uvođenje funkcionalne i ubrzane amortizacije (sve ovo na osnovu pred-

loga zakona koji prate ovaj Predlog društvenog plana); izvršene su izvesne izmene u porezu na promet itd.

Sve su ove mere postupno sprovedene u život i u praksi je provereno šta je postupnost u sprovođenju mera, u razvoju i usavršavanju pojedinih elemenata i instrumenata našeg sistema, upravo odgovarajući način rešavanja otvorenih problema sa gledišta stabilnosti razvoja privrede.

Razvoj privrede u 1963. godini, razume se, još uvek nije tako stabilan i siguran da ga ne opterećuju neke ozbiljne dasproporcije, teškoće i problemi. Naprotiv, njega prate određene teškoće i određeni problemi koji se nisu mogli predočiti i rešiti u 1963. godini. Neki od ovih problema po svojoj prirodi su dugoročnijeg karaktera, tako da ne možemo očekivati njihovo konačno rešenje ni u 1964. godini. Za neke od problema možemo reći da još nisu nađeni ni odgovarajuća rešenja, pa se mora računati na dalja intenzivna proučavanja i istraživanja takvih rešenja. O nekim od tih pitanja biće govora docnije u sklopu problema i zadataka u 1964. godini.

Ukratko, privredna kretanja u 1963. godini odvijaju se prema smernicama utvrđenim saveznom društvenim planom za 1963. godinu. Tempo razvoja je brži, stope porasta više. Na višem nivou privrednog porasta održavaju se osnovne proporcije u glavnim odnosima. Odstupanja od većeg značaja i uticaja na proporcije sastoje se u većem uvozu, u većim investicijama i nižoj poljoprivrednoj proizvodnji nego što je planom predviđeno.

Ušli smo u 1963. godinu sa opreznim optimizmom da ćemo ostvariti ozbiljne zadatke Društvenog plana za 1963. godinu.

Život i praksa su pokazali da su u privredi postojale veće mogućnosti nego što se činilo da jesu. Naša saznanja o našoj privredi, o uslovima i faktorima razvoja su očigledno bila nedovoljna i nepotpuna.

Mi smo znali i danas znamo da na mnogim sektorima ne poznajemo dovoljno snage, uslove i faktore, da ima dosta pitanja koja tek treba rasvetliti. Teško je verovati da će ikad biti moguće unapred savršeno pogoditi šta će se sve zbivati u privredi u jednoj godini i kakvi će u pojedinostima biti rezultati. Ali, planiranje i analize mogu biti više naučne, metodi savršeniji, tehnika evidentiranja pojava i kretanja pojava na savremenom nivou — i kada bi smo to već dostigli bilo bi svakako manje razlike između onoga što planiramo i onoga što se ostvari.

Koji su glavni faktori koji su se pokrenuli u 1963. godini. Tačnije rečeno, počev od drugog polugođa 1962. godine, a koji su doveli do uspeha i rezultata koje smo postigli u razvoju privrede.

Svi smo bili saglasni da je aktivnost subjektivnih snaga — od Saveza komunista i Socija-

lističkog saveza do radničkih saveta i ostalih organa društvenog samoupravljanja, borba za rešavanje otvorenih pitanja, za savlađivanje slabosti i negativnih pojava koje smo ustanovili u našoj privredi i u našem društvenom razvoju — preduslov bez kojeg se nije moglo ni zamisliti ostvarenje postavljenih zadataka u Društvenom planu za 1963. godinu.

Možda nikad aktivnost subjektivnih snaga za rešavanje mnogobrojnih ekonomskih i neekonomskih problema u oblasti privrednog razvoja nije bila razvijena do tako visokog stepena kao u toku drugog polugođa 1962. godine i u toku 1963. godine.

Zahvaljujući tome liniju plana, njegove ekonomsko političke ocene, stavove i ciljeve, usvojili su milioni radnih ljudi i stotine hiljada rukovodećih i stručnih kadrova, organi radničkog i društvenog samoupravljanja i najveći broj organizacija privrednih i neprivrednih, i, upravljajući se prema toj liniji, razvili borbu i praktičan rad za ostvarivanje sopstvenih ciljeva i opštih ciljeva socijalističke zajednice u oblasti privrednog i opštematerijalnog razvoja.

Postignuti uspesi mogli su se ostvariti stoga što su se mobilizacija i velika aktivnost subjektivnih snaga razvijali u uslovima koje pruža naš privredni sistem, u uslovima usvojene ekonomske politike za 1963. godinu i u uslovima primene niza konkretnih tekućih mera, preduzetih i primljenih u 1963. od organa federacije, republika, komuna i privrednih i ostalih radnih organizacija. Sve je to bilo uslovljeno, naravno, time što su se u toku niza prošlih godina socijalističke izgradnje razvile relativno krupne proizvodne snage naše zemlje.

Bitnu ulogu odigrala je kao jedan od najvažnijih faktora ekonomska politika postavljena Društvenim planom Jugoslavije za 1963. godinu, koja je uvažavala sve one osnovne zahteve i potrebe privrednog razvoja od kojih zavisi, pre svega, razvitak proizvodnje i potrošnje. Ta ekonomska politika je podsticala i obezbedila porast unutrašnje potrošnje, kako lične, tako i investicione, uz umeren porast opšte potrošnje, dinamičan porast izvoza, porast uvoza, uklanjanje nizom konkretnih mera smetnje koje su sputavale i ograničavale proizvodnju.

Iako — kao što smo napred videli — nismo sprovodili i nismo mogli sprovoditi nekakve radikalne promene u privrednom sistemu da bismo omogućili razvoj povoljnih tendencija u privrednim kretanjima, ipak ne videti značaj preduzetih mera za povoljan razvoj privrede u 1963. godini bilo bi isto što i nepotpuno poznavati stvari. Sve te mere su svakako olakšavale razvoj povoljnih tendencija i davale podsticaje za brži razvoj čitave privrede.

Sada, na kraju godine, možemo s punim pouzdanjem zaključiti da su poboljšana atmosfera u privredi, porast osećanja, poverenja i sigurnosti u radnim organizacijama u perspektivu daljeg brzog tempa porasta čitave privrede

i životnog standarda svih radnih ljudi, pojačana poslovna sigurnost i poslovna aktivnost zajedno s merama koje su poboljšavale uslove privređivanja bez izazivanja potresa i lomova — stvarali uslove da počne jače i očividnije da se ispoljava dejstvo privrednog sistema, dejstvo onih načela koja čine naš privredni sistem, na kojima je izgrađena cela organizaciona institucionalna i poslovna struktura naše privrede.

Sve govori da sve ono progresivno i stimulativno što čini fundamentalne elemente našeg privrednog sistema — ukoliko budemo dalje i još više poboljšavali opšte i pojedine društvene uslove privređivanja, raščišćavali perspektive, generalnu liniju i pravce razvoja za pojedine oblasti, naravno, uz stalno praćenje tekućeg privrednog razvoja aktivnim i blagovremenim regulativnim merama — omogućuje da bismo mogli da očekujemo da će se stabilizovati za duži niz godina brz i usklađen tempo privrednog razvoja po relativno visokim stopama porasta.

Usklađena i ujedinjena aktivnost političkih i društvenih organizacija — organa društvenog samoupravljanja i drugih subjektivnih snaga, jedinstvo postignuto u celoj zemlji oko stavova Izvršnog komiteta i Četvrtog plenuma CK SKJ u toku utvrđivanja i sprovođenja društvenog plana za 1963. godinu, praćena nizom praktičnih mera preduzimanih od saveznih i republičkih organa, organa srezova i opština, kao i od radnih organizacija — dala je takvu dinamiku privrednom i društvenom životu koja je izvela privredna kretanja i sve odnose na nivo nešto viši od nivoa koji su obeležile stope porasta koje je Plan za 1963. godinu, na osnovi izvršenih analiza, ocenio kao moguće i realne. Pokazalo se da su se u takvim uslovima mobilisale u jačoj meri materijalne i ljudske snage i da su se jače aktivirale postojeće rezerve.

Pripremajući Društveni plan 1964. godine i Savezni zavod za privredno planiranje i svi drugi učesnici u pripremi i raspravljanju problema plana u širokoj diskusiji oslanjali su se na iskustva 1963. godine.

Prešao bih sada na neka od važnijih pitanja Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Nedavno smo imali priliku da ovde čujemo druga Nikolu Minčeva, generalnog direktora Saveznog zavoda za privredno planiranje, koji je u opširnom ekspozeu izneo obrazloženja i objašnjenja politike koja je bila sadržana u Nacrtu društvenog plana za 1964. godinu. Ova politika u širokoj diskusiji je doživela proveravanje. U ukupnom rezultatu diskusije u Saveznoj skupštini i na drugim mestima pokazala se jedinstvenost gledišta o gotovo svim važnijim pitanjima ekonomske politike i drugim koje postavlja i rešava Društveni plan za 1964. godinu.

U Predlogu društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu koji Savezno izvršno veće podnosi

Saveznoj skupštini i u Predlogu zakona o merama za njegovo ostvarenje i drugih zakona koji ga prate, izvršene su, kao što se možete sami uveriti, izmene, i upotpunjavanja, u smislu zaključaka Savezne skupštine i drugih tela koja su učestvovala u širokoj diskusiji o nacrtu plana.

Pošto nije neophodno opširnije izlagati o izvršenim izmenama, dovoljno je samo ukazati na neke od važnijih.

Prvo, najveći deo promena je izvršen u smislu proširenja i bližeg definisanja mera za dalje unapređenje uslova privređivanja i jasnije utvrđivanje razvojne i ekonomske politike u nekim oblastima za narednu godinu. Ovim merama jasnije i određenije su postavljeni zadaci, čije će sprovođenje u život delovati na uslove privređivanja privrednih organizacija, kao što su promene u režimu amortizacije, spolnotrgovinskom i deviznom režimu, promene u sistemu finansiranja investicija posle ukidanja Opšteg investicionog fonda i druge.

Drugo, u samoj strukturu materije plana znatno šire su razrađeni zadaci, smernice razvoja društvenih službi, što je ne samo svojstvenost, nego i novi kvalitet Predloga plana za 1964. godinu, s obzirom na to što se na ovaj način ukazuje na neposrednu zavisnost proizvodnje i produktivnosti rada od tih delatnosti, a njihov skladniji razvoj ubuduće treba da stvara uslove za brži i uspešniji društveni i privredni razvitak. U širokoj diskusiji, u stvari, pružena je podrška Saveznom zavodu za privredno planiranje u tome što je više pažnje bilo poklonjeno u nacrtu plana neprivrednim područjima društvenog života, u isto vreme sa kritikom da je to ipak nedovoljno i sa zahtevima da problemi ovih područja moraju naći još više mesta u planu i politici privrednog i uopšte materijalnog razvitka u 1964. godini.

Savezno izvršno veće se odnosilo s najvećom odgovornošću prema ovim zahtevima. I kao što je rečeno, Predlog društvenog plana za 1964. godinu daje znatno više mesta razvoju društvenih službi za narednu godinu. Ovaj — ako bi se tako mogao nazvati — zaista značajan prodor društvenih službi u Društveni plan Jugoslavije za 1964. godinu nije nastao ni slučajno, niti može ostati bez određenih posledica u 1964. i u narednim godinama.

U suštini, do njega je došlo u toku prethodnih diskusija naročito u odborima i odgovarajućim većima Savezne skupštine, Saveza sindikata i predsedništva Konferencije gradova, na kojim mestima je pokrenuto mnogo važnih pitanja za razvoj svih društvenih službi u oblastima naučnoistraživačkog rada, školstva, obrazovanja, stambeno-komunalne privrede, zdravstvene i socijalne zaštite i kulture.

Zbog odsutnosti sedmogodišnjeg plana pokrenuta su i u predlogu plana formulisana pitanja koja se ne odnose samo na 1964. godinu, nego i na zadatke za čije izvršenje treba raditi

i u toku naredne godine. U tom smislu ovakav pristup određivanja zadataka razvoja na polju nauke, školstva, obrazovanja, stambeno-komunalne delatnosti itd., u punoj meri obavezuje da se ovim područjima pokloni znatno veća pažnja i značaj prilikom izrade sedmogodišnjeg plana.

Zadaci u ovim oblastima — kako se može iz samog plana videti — veoma su složeni, ali isto tako i uslovljeni celokupnim našim društvenim i ekonomskim radom. Sredstva za razvoj pojedinih društvenih službi formiraju se u najvećem obimu na nivou odgovarajućih društveno-političkih zajednica ili se obezbeđuju neposredno iz samih privrednih organizacija. Ipak, diskusija u Saveznoj skupštini i u većima Savezne skupštine i u odborima pokazala je da i u tim oblastima, bez obzira na različite uslove u pojedinim republikama i u pojedinim krajevima naše zemlje, postoje određeni opšti problemi koji imaju osobit značaj za celo područje zemlje u razvoju školstva, naučnoistraživačkog rada, razvoja socijalne i zdravstvene zaštite, strukturi stambeno-komunalne privrede, gradova itd. Time se može objasniti što se u diskusiji težilo za utvrđivanjem jedinstvenih stavova upravo o tim opštim zajedničkim pitanjima. Pri tome, svima učesnicima u diskusiji je bilo jasno da konkretni nosioci sredstava i odgovornosti u razvoju ovih oblasti imaju obavezu da se staraju za obezbeđenje materijalne osnove i da imaju punu inicijativu i samostalnost u određivanju politike za pojedine oblasti, prema posebnim uslovima u pojedinim društveno-političkim zajednicama.

Zbog svega toga moglo bi se reći da poglavlja društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu, koja se tiču naučnoistraživačkog rada, školstva, obrazovanja, stambeno-komunalne privrede, zdravstveno-socijalne zaštite, kulture itd., predstavljaju pokušaj utvrđivanja zajedničkih stavova određenim opštim, zajedničkim pitanjima u ovim oblastima.

Treće, izvršena su odgovarajuća proveravanja stopa rasta i, mada u celini opšta stopa rasta nije menjana, izvršene su izvesne promene kod poljoprivrede i saobraćaja.

Četvrto, na području spoljnotrgovinske razmene šire i elastičnije je postavljen čitav kompleks problema i zadataka.

Peto, utvrđene su izvesne materijalne olakšice za poljoprivredne organizacije.

Šesto, postavljen je zadatak da se ispituju mogućnosti za rešavanje problema nedostajućih investicionih ulaganja u oblasti poljoprivrede, kao i u oblasti nekih bazičnih grana industrije.

Sedmo, izvršena su preispitivanja deficita federacije i on je u svojoj ukupnoj masi smanjen uz utvrđivanje povoljnih načina za njegovo pokriće u odnosu na prethodnu godinu što se iz priloženog zakona o zajmu može videti.

Ne upuštajući se u ponovno objašnjavanje istorijata nastanka i uzroka sadašnjeg postojanja

nja deficita federacije, potrebno je samo napomenuti da je sužavanje deficita federacije ipak moglo da se izvrši samo u ograničenom obimu. Privredna kretanja u 1964. godini, ukoliko budu povoljnija nego što društveni plan predviđa, mogla bi dovesti do svođenja deficita federacije na niži nivo od predviđenog, kao što se to desilo u 1963. godini. No, i pored svega toga, s postojanjem deficita federacije u ovoj godini moramo računati i njegov definitivni nestanak verovatno će biti povezan sa regulisanjem otvorenih pitanja u oblasti cena, premija, regresa i određenih instrumenata raspodele, što se očigledno ne može očekivati u 1964. godini, niti je to moguće izvesti jednim potezom.

Sadašnji pregled Društvenog plana koji je Savezno izvršno veće podnelo Saveznoj skupštini predstavlja — može se reći — rezultat zajedničkog rada svih tela i organa koji su uzeli aktivno učešće u raspravljanju o problemima Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. S obzirom na ovo, ne postoji potreba da se sada ponovo opširnije obrazlaže u celini predlog Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Dovoljno je da izvršimo kratak pregled onih problema koji će imati posebnog značaja za ostvarenje politike utvrđene u društvenom planu Jugoslavije za narednu godinu.

Pre svega, treba napomenuti da i Društveni plan za 1964. godinu polazi od načelnog stava Četvrtog plenuma CK SKJ — da naši društveni planovi treba da budu što realniji, da ne smeju biti prenapregnuti, da obezbeđuju što stabilnije, što usklađenije, sigurnije i mirnije kretanje privrede, i to ne po niskim stopama, već po visokim stopama porasta proizvodnje i svih oblika potrošnje i spoljnotrgovinske razmene. Naravno, ni ovaj plan, kao ni onaj 1963. godine zbog objektivnih činjenica i okolnosti, nije mogao do kraja da udovolji tim zahtevima, te ne možemo reći da u njemu nema prenapregnutih elemenata. Na to je ukazano i u samom planu i u materijalima plana, u isto vreme i zajedno sa ukazivanjem na rezerve i mogućnosti da se u pojedinim oblastima, i na pojedinim područjima ostvare i bolji rezultati i veći uspesi nego što to govore cifre iz stope samog društvenog plana.

Ne ponavljajući već poznate stope i procenite rasta iz Predloga društvenog plana koji je pred vama, želeo bih samo ilustracije radi da ukažem na značaj i veličinu uspeha koji možemo postići, ako dođe do ostvarenja ciljeva i zadataka prema predviđanjima Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Ako obezbedimo ostvarenje ovih ciljeva i zadataka postiglo bi se ovo:

— osiguralo bi se da se prvi put dosad u toku dve uzastopne godine ostvare visoke stope rasta koje u kumulativnom iznosu obezbeđuju porast društvenog proizvoda od 24% prema 1962. godini, u stalnim cenama, odnosno u apsolutnoj masi porasta društvenog proizvoda, odnosno nacionalnog dohotka za dve godine od oko 920 odnosno 850 milijardi;

— omogućilo bi se iz ovako povećanog društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka i to prvenstveno u društvenom sektoru privrede povećanje u apsolutnoj masi: lične potrošnje za oko 460 milijardi, investicione potrošnje za oko 320 milijardi i opšte potrošnje za oko 60 milijardi;

— postiglo bi se znatno povećanje industrijske proizvodnje s obzirom na to što u 1963. i 1964. godini fizički obim proizvodnje prema 1962. godini treba da se poveća za preko 27%, a u poljoprivredi porast proizvodnje u 1963. i 1964. godini treba da iznosi preko 14%;

— osiguralo bi se da se, uz prosečnu stopu porasta zaposlenosti u društvenom sektoru godišnje od oko 4% u toku od oko dve godine, uposli ukupno od oko 220 hiljada novih radnika.

Osigurao bi se u ove dve godine porast društvene produktivnosti rada za oko 18% u odnosu prema 1962. godini, odnosno samo produktivnosti rada u industriji za oko 19%.

Obezbedio bi se porast ukupne realne lične potrošnje stanovništva za oko 18%, a u društvenom sektoru za oko 22%.

Investicije bi se povećale u celini u toku dve godine za oko 22%, samo investicije u društveni standard za oko 45% (u tekućim cenama).

Isto tako, investicije u nerazvijenim krajevima povećale bi se za ove dve godine za oko 42% prema 1962. godini.

Spoljnotrgovinska razmena u celini bi se povećala za oko 30%, a samo izvoz robe i usluga za preko 30%, odnosno izvoz industrijskih proizvoda za oko 28% itd.

Ovi podaci jasno pokazuju kako bi ostvarenje ciljeva i zadataka Društvenog plana 1964. godine nesumnjivo predstavljalo vanredno krupan uspeh za našu privredu.

Pri tom upoređenju s rezultatima privrednog razvoja postignutim u 1963. godini Društveni plan Jugoslavije za 1964. godinu, na osnovu svih izučavanja i proveravanja, predviđa nešto smirenije kretanje i to: ukupan porast društvenog proizvoda za oko 10%, a takođe se i dalje računa sa sporijim kretanjem materijalnih rashoda opšte potrošnje (oko 7%). Takođe se računa i s nastavljanjem tendencija u porastu produktivnosti rada (oko 7,5%).

Raspoložemo uslovima, faktorima i sredstvima za ostvarivanje ciljeva, zadataka i odnosa utvrđenih Društvenim planom za 1964. godinu, ali to neće biti lak zadatak. Naročito će se pokazati neophodnim da se posebna pažnja i posebni naponi koncentrišu na određena pitanja od čijeg rešavanja zavisi u najvećoj meri kakvi i koliki će biti rezultati sveukupne aktivnosti privrednog razvoja u narednoj godini. Dopusnite mi da ukratko izložim ove probleme.

Sigurno je da će rad na daljem usavršavanju uslova privređivanja predstavljati u narednoj godini jednu od najvažnijih aktivnosti ne samo saveznih organa, nego i svih drugih organa, sve

do organa radničkog i društvenog samoupravljanja u preduzećima i u drugim radnim organizacijama. Sve mere koje smo u 1963. godini u tom smislu preduzeli imaće puno dejstvo u 1964. godini. U 1964. godini stoji na tom području mnogo otvorenih problema i zadataka koji su formulisani u Društvenom planu za 1964. godinu, a čije rešavanje će imati pozitivno dejstvo bilo neposredno na poslovanje privrednih organizacija u 1964. godini, bilo na taj način što će otvarati perspektive boljih uslova za privređivanje u narednim godinama. Pošto su ovi problemi i zadaci u predlogu plana izloženi, nema potrebe da ih pojedinačno navodim.

Celokupan ovaj rad treba da bude u znaku uporednog razmatranja, kako pitanja privrednog sistema, tako i zadataka sedmogodišnjeg plana.

Stabilizacija tendencije porasta realne lične potrošnje i životnog standarda neposredno je jedan od najvažnijih zadataka u narednoj godini. Danas postoji, može se reći potpuna saglasnost u oceni da stabilan porast lične potrošnje ima ulogu aktivne proporcije privrednog razvoja. Glavnu pažnju treba usredsrediti — pored aktivnih mera usklađivanja kretanja proizvodnje, produktivnosti rada i ličnih dohodaka — na kretanje troškova života i na probleme stabilizacije tržišta i cena. Sve mere za organizovano snabdevanje prehrambenim proizvodima preduzimane u 1963. godini trebalo bi u celini primeniti u 1964. godini. Društveni plan, na osnovu izvršenih analiza, utvrđuje da treba računati sa izvesnim porastom troškova života, ali bi moglo doći do izvesnih poremećaja u privredi, ako bi troškovi života rasli znatnije preko nivoa s kojim predlog plana računa.

Uz sve to društveni plan za narednu godinu postavlja izričit zahtev da se obezbedi realni porast ličnih dohodaka u skladu sa kretanjem proizvodnje i produktivnosti rada i na toj osnovi odgovarajući porast životnog standarda stanovništva. Ovaj zahtev, slično kao što je i njegovo ostvarenje bilo osigurano u toku 1963. godine na osnovu društvenog plana za tu godinu, moraće se osigurati odgovarajućim tekućim praktičnim merama ekonomske politike u narednoj godini.

Neophodno je da se istakne da interna raspodela u privrednim preduzećima postaje po ekonomskoj važnosti jedan od najvažnijih problema kojim treba da se bavimo. Naravno, da najveću odgovornost za to imaju organi društvenog samoupravljanja u samim preduzećima i ustanovama.

Uputstvo o raspodeli ličnih dohodaka i sporazum postignut između Privredne komore, Sindikata, Sekretarijata za rad Saveznog izvršnog veća, već služe kao oslonac u mnogim privrednim organizacijama u uređivanju unutrašnjih odnosa raspodele. Ali, prema raspoloživim podacima i prema mišljenjima izraženim u dis-

kusiji o Društvenom planu za 1964. godinu izgleda da tu nije još stanje zadovoljavajuće i da pod uslovima veće aktivnosti organizacije sindikata, Saveza komunista i drugih u preduzećima, moguće je usmeriti kretanje na tome području mnogo intenzivnije što pravilnijim uređivanjem raspodele na osnovu principa prema radu.

U toku diskusije o planu za 1964. godinu problemi cena privukli su glavnu pažnju svih tela koja su uzela učešća u ovoj diskusiji. Napoređo sa problemom cena zauzimali su važno mesto problemi regresa, premija, olakšica, povlastica, subvencija itd. kojima se vrši i određeno preraspodeljivanje nacionalnog dohotka u velikom obimu.

Sugestije su išle linijom da treba vršiti ispravke u nekim cenama koje kontrolišemo kao, na primer, u nekim bazičnim granama, u komunalnim delatnostima, u oblasti energetike, u oblasti saobraćajnih tarifa. Isto tako sugestije su išle u pravcu da se sužavaju povlastice, regresi i premije, da se smanjuju olakšice koje dobijaju privredne organizacije.

Sve su te sugestije, predlozi i mišljenja, bili motivisani težnjom da se stvore što normalniji odnosi u našoj privredi, da se stvore što ujednačeniji uslovi privređivanja, što normalniji odnosi i uslovi za efikasno delovanje našeg sistema raspodele nacionalnog dohotka. Međutim, u svim tim diskusijama jasno se pokazivalo da se u ovim oblastima, gde su problemi izvanredno složeni, ne može promena postojećeg stanja izvršiti u kratkom vremenu, niti jednim potezom, već se mora ići sasvim postupno prema mogućnostima koje se stvaraju na osnovi rasta naše privrede. Naravno, to zahteva da se što skorije rasčiste najvažniji problemi u oblasti politike cena i izradi koncepcije, koja bi morala biti tesno povezana sa osnovnim pravcima srednjoročnog razvoja naše privrede koji će biti utvrđeni sedmogodišnjim planom i sa potrebama razvoja privrednog sistema.

Otuda, prema Društvenom planu za 1964. godinu, ostaju da dejstvuju na području cena i na području povlastica regresa, premija i dr. mere koje su dejstvovala i u 1963. godini, ali s tom razlikom što je, prema izvršenim stručnim analizama i izraženim mišljenjima u širokoj diskusiji, nužno ići postupno i uz pažljivije pripreme — kako ne bi došlo do značajnijih poremećaja — u ispravke na onim sektorima gde su promene pojedinih cena ili pojedinih regresa i povlastica od prioritarnog značaja, pre svega, s obzirom na materijalni položaj i uslove privređivanja pojedinih grupa. U nekim grupacijama iscrpljena su sva ili gotovo sva indirektna sredstva regulisanja njihovog položaja, tako da se neće moći bez izvesnih korektura cena stvoriti normalniji uslovi za njihovo privređivanje.

Ovakva politika cena treba da osigura od poremećaja u privredi, a da ne održava po sva-

ku cenu postojeće stanje u nekim proizvodnim grupacijama ili delatnostima, gde se bez nužnih ispravki ne mogu obezbediti minimalni neophodni uslovi za normalnije privređivanje i poslovanje.

Područje spoljnotrgovinske razmene i ekonomske saradnje naše zemlje sa drugim zemljama svakako je iz bilo još u toku 1962. i 1963. godine među najvažnija područja koja vrše bitan uticaj na celokupan privredni razvitak zemlje. U idućoj godini trebalo bi da postignemo podizanje razmena sa inostranstvom na viši nivo kako je to planom postavljeno. U diskusiji su razmatrane mogućnosti da se postigne i premašenje toga nivoa i očigledno je da — što se tiče unutrašnjih kapaciteta — te mogućnosti postoje.

Društveni plan za 1964. godinu je postavio zadatak da se pažljivo preispitaju mere koje su sada u primeni na području spoljnotrgovinske razmene da se izvrše nužne izmene i primene sve one mere koje bi obezbedile podsticaj izvoza, koje bi omogućile još tešnje povezivanje izvoza sa uvozom i što širu ekonomsku saradnju sa drugim zemljama.

Izuzetna je važnost rada na istraživanju i utvrđivanju svih onih mera koje će podsticati zdravu i ekonomski racionalnu stimulaciju i pokrenuti širi krug interesenata za spoljnotrgovinsku razmenu i to, u prvom redu, privredne organizacije i poslovne banke. Mogli bismo da konstatujemo da će od rada na poboljšanju uslova u spoljnotrgovinskoj razmeni umnogome zavisiti hoćemo li postići rezultate koje društveni plan zahteva. Treba da bude jasno da ukoliko ovi rezultati ne bi bili postignuti, mogli bi sa ovog područja da pođu poremećaji koji bi se onda proširili na ostala područja proizvodnje i potrošnje.

U sklopu zadataka društvenog plana, a posebno bržeg razvoja izvoza, uzeti su u rešavanje problemi poboljšanja uslova privređivanja onih grana i grupa proizvoda koji su od naročitog interesa za povećanje izvoza.

Poseban značaj za razvoj izvoza ima investiciona politika. Mora se konstatovati da su dosadašnja investiciona ulaganja bila nedovoljna za aktiviranje naših proizvodnih mogućnosti za izvoz. Većim investiranjem u 1964. godini u proizvodnju namenjenu izvozu rešavaju se problemi i bržeg porasta izvoza u narednim godinama, što je neophodan uslov za svestraniji privredni razvitak u celini.

Od značaja za razvoj izvoza je i ostvarivanje određenog obima uvoza. S jedne strane, iskustvo pokazuje da veći rast uvoza, osobito iz zemalja u kojima raspolažemo većim sredstvima plaćanja doprinosi i proširenju našeg izvoza, a time i rastu proizvodnje. S druge strane, povećanje uvoza i iznad predviđenih okvira — bez obzira sa kojih područja se ovaj uvoz vrši, ukoliko doprinosi korišćenju kapaciteta i pove-

ćanju proizvodnje za izvoz i to rentabilne proizvodnje i rentabilnog izvoza — predstavlja jedan od pozitivnih faktora za privredni razvoj.

Isto tako, ukazuje se potreba usavršavanja sistema raspodele deviznih sredstava u pravcu jačanja međusobnih poslovnih odnosa nosilaca privredne aktivnosti, jačanja uloge poslovnih banaka u toku raspodele. Svođenje uloge administracije i administrativnih intervencija na sve manje okvire u deviznom poslovanju, i uopšte u spoljnotrgovinskoj razmeni, moglo bi samo povoljno delovati u pogledu bržeg razvoja izvoza i spoljnotrgovinske razmene.

Treba bi u oblasti naše ekonomske saradnje sa inostranstvom u 1964. godini da dođe do značajnijih rezultata i do ostvarivanja postignutih sporazuma i dogovora sa onim zemljama s kojim se pripreme povoljno razvijaju u oblasti industrijske saradnje i u drugim privrednim delatnostima.

U narednoj godini još će biti povoljniji uslovi za porast inostranog turizma.

U oblasti spoljnotrgovinske razmene sve teže osećamo smetnje koje nam stvaraju razne restrikcije u međunarodnoj razmeni. Očekujemo da će veliki doprinos za uklanjanje ovih smetnji dati Svetska konferencija za trgovinu i razvoj, koja se priprema i koja će se uskoro održati. Naša zemlja se za ovu konferenciju sprema sa svom ozbiljnošću i vrši razmenu mišljenja s drugim zemljama koje na isti način gledaju i ocenjuju značaj Svetske ekonomske konferencije.

Investiciona politika u Društvenom planu za 1964. godinu je jasno formulisana i izražena. Njene osnovne karakteristike su slične ili identične sa karakteristikama investicione politike 1963. godine, s tom razlikom što se u 1964. godinu ulazi, na osnovu prethodnih odluka donetih tokom ove godine (u elektroprivredi, crnoj metalurgiji, nafti, veštačkim đubrivima), u pripremne radove ili u direktnu izgradnju izvesnih krupnih objekata koji rešavaju krupna strukturna pitanja naše privrede u oblasti energetike i proizvodnje reprodukcioni materijala. Težište je investicione politike u privredi, pored dugoročnih ulaganja na osnovu započete izgradnje ili donetih odluka u ranijim godinama, kao i u 1963. godini, u modernizaciji i rekonstrukciji, pre svega, u oblasti industrije, a takođe i u drugim oblastima.

U oblasti društvenog standarda najveći zadatak stoji pred nama na polju stambene izgradnje, pre svega, u gradovima i industrijskim naseljima. Društveni plan računa da će građevinarstvo u ovoj izgradnji učiniti u narednoj godini odlučnije korake ka efikasnijoj i savremenijoj izgradnji stanova, kao i da će se u kreditiranju stambene izgradnje u većem obimu prići primeni već nađenih i prihvaćenih oblika i metoda.

U idućoj godini će na području investicija dalje porasti uloga i odgovornost poslovnih banaka.

Isto kao i ove godine, u idućoj godini će biti nužno da se na odgovarajući način investitori upozore i obaveste u kojim pravcima ne bi trebalo vršiti ulaganja. Iskustvo ove godine pokazuje da i ovaj metod usmeravanja investicija može da ima izvesno dejstvo.

Kreditna politika će u idućoj godini imati da odigra osobito važnu ulogu. Ova politika moraće da obezbedi normalno kreditiranje reprodukcije i svih ostalih namena i potreba u uslovima u kojima moramo računati na relativno visoko formiranu kupovnu tražnju koja će se pojaviti na tržištu. Kreditna politika je određeno formulisana u društvenom planu. Na osnovu društvenog plana biće donet opšti kreditni bilans koji će razraditi kreditnu politiku. Glavni zadatak svih, a posebno banaka, biće da obezbede sve uslove da se ostvari što punija finansijska disciplina u oblasti kreditiranja, kako proste reprodukcije, tako i u oblasti kreditiranja investicija.

U narednoj godini uslediće dalje usavršavanje bankarskog sistema. U skladu s razvijanjem kreditne politike prema društvenom planu — koja će principe selekcije primenjivati, verovatno, još većom doslednošću nego u prošloj godini — neophodno je i u bankarskom mehanizmu vršiti odgovarajuća usavršavanja, a naročito u smislu postizanja veće efikasnosti i sposobnosti za sprovođenje u život jedinstvene kreditne politike. Ukidanje Opšteg investicionog fonda, koje se predlaže posebnim zakonom koji prati društveni plan, stavlja poslovne banke pred složene zadatke, iziskuje od njih odgovarajuće adaptiranje za efikasnije ispunjavanje njihovih uloga u oblasti finansiranja investicija.

Nema sumnje da će razvijanje uloge banaka, razvijanje i njihove poslovne funkcije i u oblasti dugoročnog finansiranja, biti omogućeno i biti naročito podstaknuto onda kada budemo upotrebili i sa ustavnim načelima usaglasili propise o bankama i o kreditnim i drugim bankarskim poslovima i druge propise, koji će rešiti za razvoj naše privrede i našeg privrednog sistema tako bitan kompleks pitanja, kao što su pitanja usmeravanja u oblasti proširene reprodukcije. Pošto je priprema svih ovih zakona u toku, možemo očekivati već u 1964. godini da će se banke naći u povoljnijem položaju da razviju svoju ulogu kao nosioci velike odgovornosti za pravilno razvijanje cele kreditne politike i kreditnog sistema.

I u odborima i u većima Savezne skupštine, a naročito u rukovodstvu Saveza sindikata, posebnu pažnju privukla su pitanja dalje konsolidacije unutrašnjih odnosa u privrednim organizacijama i nastavljanje onih pozitivnih procesa koji su se počeli razvijati u privrednim organizacijama podstaknuti u širokoj opštoj diskusiji

o stavovima i odlukama Izvršnog komiteta CK i IV Plenuma CK SKJ 1962. godine. Krug problema i zadataka u ovoj oblasti je širok i kreće se od takvih problema kao što je dalja izgradnja materijalne osnove, pa do pitanja usavršavanja unutrašnjih odnosa, unutrašnje organizacije rada i jačanja procesa i primene rezultata savremenog tehnološkog procesa, prema rezultatu naučnoistraživačkog rada, usklađivanja unutrašnjih odnosa sa tehnološkim procesima i savremenim organizacionim formama, kvaliteta privređivanja i borbe za sniženje materijalnih troškova usavršavanje unutrašnje raspodele, povećanja odgovornosti i snošenja rizika za samostalnu odluku i drugo. Sa tačke gledišta privrednog razvoja u narednoj godini ova pitanja su od najvećeg značaja.

U našoj privredi su se u poslednjim godinama razvile tendencije integracije. Integracioni procesi su se pojačano razvili u 1963. godini, na osnovu kooperacije i specijalizacije i tehnološke saradnje u oblasti proizvodnje i u komercijalnoj i finansijskoj oblasti.

Možemo reći da su se u razvoju integracionog procesa pojavile relativno krupne organizacije u našoj privredi koje počinju da menjaju sliku njene organizacione strukture. Upravo zbog toga tim procesima mora da bude poklonjena pojačana pažnja. Naročito je važno da se uoči da je normalan razvoj integracionih procesa uslovljen i u zavisnosti od usavršavanja opštih uslova privređivanja.

U vezi s ovim procesima, treba da obratimo pažnju na izvesne pojave koje nanose štete, pre svega, normalnom razvoju procesa integracije, čija je osnova u oblasti objektivne ekonomske zakonitosti. Među pojavama ove vrste neke privlače posebnu pažnju.

Prvo, ima pojava preteranog jačanja centralnih organa ujedinjenih ili udruženih preduzeća, preterana koncentracija funkcija i ovlašćenja u rukama tih organa i na osnovu toga dolazi do štetnog ograničavanja samostalnosti integrisanih jedinica, do sužavanja radničkog samoupravljanja u tim jedinicama i do rađanja na toj osnovi manjih ili većih sukobljavanja, koja otežavaju razvoj i takvih ekonomskih i tehnoloških grupacija za čije postojanje govore svi ekonomski, tehnološki i drugi razlozi.

Drugo, postoje ili se odražavaju izvesni sporovi i trvenja u privredi, tamo gde bismo očekivali saradnju, kooperaciju, tehnološko povezivanje, integracioni proces. Uglavnom, ovi sporovi nastaju na osnovu ili uskih lokalističkih interesa ili na osnovu nezdrave i nelojalne konkurencije i suparništva između pojedinih organizacija. Sporovi dobijaju oštrinu i razmere koje ne dopuštaju nalaženje rešenja u normalnim formama i postupcima koji stoje na raspoloženju prema uslovima i institucijama našeg privrednog sistema i pravnog, takvog kakav je danas. Sigurno je da nedostajanja izgrađenog

sistema dugoročnog finansiranja i na toj osnovi sistema planiranja i usmeravanja u oblasti proširene reprodukcije predstavlja takvu okolnost koja u mnogim slučajevima direktno pogoduje razvijanju određenih sporova.

U idućoj godini u pronalazenju pravih metoda i postupaka za rešavanje sporova koji već postoje i novih koji se mogu ubuduće javljati mogao bi se postići napredak, pod uslovom strpljive i konstruktivne saradnje, pre svega, među privrednim organizacijama. Takva saradnja bi bila naročito uspešna ako bi joj se dala konstruktivna podrška od opštinskih, sreskih, republičkih, saveznih odgovarajućih tela i organa.

Orijentacija u oblasti zaposlenosti iduće godine trebalo bi da bude ista kao i u 1963. godini, a to znači da privredne i sve druge radne organizacije učine dalje korake napred u aktivizaciji viškova radne snage, koji još uvek postoje u mnogim radnim organizacijama.

U 1964. godini računa se da će se zaposliti ukupan prirast aktivnog stanovništva, kao i značajan broj lica preko toga iz rezerve radne snage.

Pri tome, sva proučavanja pokazuju da iduće godine treba očekivati da će se još više ispoljiti pojava iz 1963. godine — da se broj zaposlenih povećava prvenstveno s onim koji imaju stručne kvalifikacije. S obzirom na to da se ovakva tendencija neravnomerno ispoljava u pojedinim područjima zemlje, mogu se očekivati izvesne posebne teškoće u nerazvijenim područjima, čemu treba da bude poklanjana odgovarajuća pažnja.

Takođe se očekuje da u 1964. godini intenzivnije zapošljavanje bude vršeno u tercijalnim delatnostima. Ukoliko bi inicijativa, naročito gradskih opština i njihova investiciona politika, posvetila više brige razvoju servisa i drugih uslužnih delatnosti, utoliko bismo mogli očekivati da bi na ovom sektoru porast zaposlenosti mogao ići brže.

Društveni plan za 1964. godinu takođe postavlja za zadatak da se pojača rad na pripremi za sprovođenje u život ustavne odredbe o prelasku na 42-časovnu radnu nedelju.

Sve naše radne organizacije se moraju ozbiljno posvetiti pripremama i proučavanju uslova za postepeni prelazak na 42-časovnu radnu nedelju. Počev od 1964. godine moraće se još intenzivnije ispitivati koliko će u raznim oblastima ekonomska politika morati da obezbeđuje uslove za sprovođenje u život prelaska na skraćenu radnu nedelju. Po svemu sudeći, naročito u oblasti investicione politike, moraće se smišljeno i organizovano prići ispitivanjima i pripremama.

Sprovođeni u život zaključke IV plenuma CK SKJ i mere koje su donete u 1962. godini i 1963. godini, poljoprivreda, naročito društvena gazdinstva i kooperacija, postižu krupne uspehe, koji govore o povoljnom uticaju tih mera u pravcu daljeg razvoja poljoprivredne proiz-

vodnje. U 1964. godini treba da obratimo punu pažnju na to da u oblasti poljoprivrede stoje pred celom našom zajednicom zadaci koji su i složeni i imaju ogroman značaj i uticaj na kretanje celokupne privrede.

Savezno izvršno veće, ceneći težinu i složenost zadataka, učinilo je sve što je neophodno da se blagovremeno obezbede potrebne količine reprodukcioni materijala za intenziviranje poljoprivredne proizvodnje, naročito proizvodnje na socijalističkim gazdinstvima i u kooperaciji. Isto tako, Društveni plan Jugoslavije za 1964. godinu predvideo je porast sredstava federacije za investicije u oblasti poljoprivrede.

Imalo bi ozbiljnog značaja za poljoprivredu ako bi se ostvarile investicije koje predviđa Društveni plan Jugoslavije, ali to može biti dovedeno u pitanje ako se produži tendencija koja se pokazala u 1963. godini u oblasti investicija, tendencija da se iz sredstava republika i komuna ulaganja u poljoprivredu svedu na najmanju meru.

Ovo bi bilo utoliko nepovoljnije što se i poljoprivredne organizacije ne nalaze u dobrom položaju zbog velike mase prispelih anuiteta, koji do te mere angažuju sredstva organizacija da se može danas već govoriti — što su u diskusiji i u Skupštini i u Privrednoj komori i u sindikatima mnogi učesnici isticali — o preza-duženosti mnogih poljoprivrednih organizacija, o velikoj opterećenosti po jedinici površina, otplatama kredita, bilo kredita za osnovna ili obrtna sredstva ili sanacionih kredita.

Kao što se vidi iz teksta Društvenog plana, uvažavajući razloge koji su u diskusiji iznošeni, Savezno izvršno veće je u konačnom predlogu plana predložilo da se odlože anuiteti za sanacione kredite, a da se ispita problem opterećenosti poljoprivrednih organizacija ostalim anuitetima, u sklopu ispitivanja problema opterećenosti privrednih organizacija anuitetima uopšte.

U idućoj godini trebalo bi učiniti kraj zastoju u porastu mehanizacije u poljoprivredi koji traje već dve—tri godine. Trebalo bi takođe da se efikasnije koriste krediti za investicije i racionalnije i efikasnije investira u razvoj poljoprivrede.

Prema izvršenim proučavanjima, povećani su takođe i prihodi individualnih poljoprivrednih proizvođača, na osnovu sprovedenih povećanja cena poljoprivrednih proizvoda izvršenih u 1962. i 1963. godini i rezultata ostvarenih u kooperaciji. To pruža mogućnost za formiranje sredstava za unapređivanje poljoprivredne proizvodnje i za rešavanje problema koji su dugo vremena ostajali nerešeni u oblasti poboljšavanja agrotehnike, zaštite, vodnog sistema itd., i u tom pravcu treba da uslede odgovarajuće mere. Na ovaj način bi bilo omogućeno da se prošire agrotehničke mere u poljoprivredi, da se znatno brže proširi i ustali kooperacija individualnih poljoprivrednih proizvođača i u njihovu korist i u korist cele naše zajednice.

Već je postalo široko poznato još u toku 1963. godine da saobraćaj počinje da dejstvuje kao faktor usporavanja celokupne naše privrede, zbog toga što smo se u razvoju saobraćaja, u rešenju krupnih problema saobraćajne mreže i saobraćajnih kapaciteta, u stvari, našli u priličnom zakašnjenju, tako da danas proizvodnja i razvoj saobraćajnih kapaciteta ne idu ukorak dolazeći do nesklada i do težih poremećaja u privredi.

Mi smo danas u situaciji da se u granicama raspoloživih kapaciteta, uz investicije sa što bržim efektima i uz maksimalnu koordinaciju saobraćajnih grana i punu saradnju prevoznika i korisnika usluga, ubrzaju tokovi prometa, kako bi se ispunili veliki zadaci koji stoje pred saobraćajnim organizacijama u narednoj godini.

Uporedo s tim, u idućoj godini moraju se učiniti izvesni koraci napred u rešavanju ekonomskih problema u saobraćaju, u rešavanju problema ekonomskih odnosa u ovoj oblasti.

Prema Društvenom planu za iduću godinu, obezbeđuje se nastavljanje politike razvoja nerazvijenih rejona, uglavnom, u istim pravcima i približno istim materijalnim okvirima kao i u prošloj godini, uz izvesno povećanje materijalnih sredstava. Može se reći da se u oblasti investicija u nerazvijenim područjima u godini 1964. najvećim delom ide ka dovršavanju i upotpunjavanju kapaciteta koji su u izgradnji, uz intenziviranje investicija u saobraćaju, energetici i u neke druge infrastrukturne objekte.

U naredne godine posle 1964. godine treba da uđemo sa politikom razvoja nedovoljno razvijenih područja zemlje, koja mora biti razrađena u sastavu sedmogodišnjeg plana, kao jedna od najvažnijih komponenata ekonomske politike narednog sedmogodišnjeg perioda.

U relativno kratkom vremenu moći će se izneti pred Saveznu skupštinu predlozi propisa o fondu za razvoj nedovoljno razvijenih republika i krajeva i, zajedno s tim, potrebne analize i materijali na osnovu kojih se mogu proceniti dosadašnja politika i rezultati politike razvoja nedovoljno razvijenih područja i iskustva stečena u ostvarivanju te politike.

Mi smo u 1963. godini imali pred sobom izvanredno težak i složen, iznenađan zadatak da pristupimo obnovi Skoplja posle katastrofalnog zemljotresa. Danas se već može reći da se na primeru Skoplja ne samo manifestovala izvanredna solidarnost naroda Jugoslavije i radnih ljudi cele zemlje, kao i međunarodna solidarnost u velikoj meri, već se na primeru Skoplja pokazala i izvanredna sposobnost naše privrede da reši složene i teške zadatke relativno brzo i efikasno i da prebrodi, na izgled, nepremostive teškoće. Postignuti rezultati u obnovi Skoplja u ovoj godini verovatno mogu da se ocene kao najveći rezultati koje je naša privreda postigla u prošloj godini, uz učešće i opštu pomoć i podršku, pre svega, građana Skoplja, radnih ljudi

Socijalističke Republike Makedonije i svih ostalih republika.

Ovo ima osobito veliki značaj, jer to što je postignuto u Skoplju omogućilo je da se u najkraćem vremenskom periodu u razorenom gradu uspostave uslovi za funkcionisanje glavnog grada Socijalističke Republike Makedonije i na području privrede i na drugim područjima.

Iz Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu može se videti da i u narednoj godini krupan zadatak naša privreda ima da reši u Skoplju. Ali je sigurno da su uslovi za rešavanje toga zadatka u narednoj godini povoljniji nego što su bili u 1963. godini.

U 1964. godini, slično kao i u prošloj godini, nećemo raspolagati privrednim i deviznim rezervama u obimu koji bi zahtevala ovakva dinamika privrednog razvoja kakvu smo ostvarili u 1963. i kakvu planiramo za 1964. godinu. Ulazimo u 1964. godinu s nešto jačim materijalnim rezervama i nešto većim deviznim rezervama nego što smo ušli u 1963. godini, ali materijalni okviri i bilansi nisu omogućili formiranje jače privredne rezerve. Zbog toga bi bilo nužno da se odgovarajućim merama ekonomske politike teži da se održe usklađeni odnosi u oblasti kupovnih i robnih fondova i da se na taj način otklone eventualni poremećaji u oblasti proizvodnje, potrošnje, cena, tržišta itd.

Sigurno je da bi se mogla u toku godine formirati i jača privredna rezerva ako bi se privredna kretanja pokazala povoljnijim nego što bi društveni plan mogao da predvidi, što se dogodilo i u 1963. godini i što je imalo veoma krupan značaj za rešenje izvanrednih zadataka koje je 1963. godine postavila, posebno, obnova Skoplja.

Uz sve to, može se reći da je već u velikoj meri postalo opšte mišljenje da stabilnost naše privrede i stabilnost razvoja sistema društvenog samoupravljanja zahtevaju da se do kraja razradi koncepcija društvenih rezervi. Društveni plan za ovu godinu je učinio korak napred u postavljanju problema društvenih rezervi kao jednog od bitnih problema plana.

Iscrpljujući pitanja koja su ovom prilikom mogla da budu posebno istaknuta, potrebno je da se ukaže da ta pitanja nisu izlagana po redosledu koji bi značio i određivanje njihove važnosti. Stavši ne mogu se sva ta područja i svi ti problemi smatrati kao problemi koji predstavljaju osetljivija mesta, osetljivija pitanja Društvenog plana Jugoslavije u 1964. godini.

Ako bismo hteli da posebno izdvojimo i napomenemo koja su najosetljivija pitanja i koja su najosetljivija područja, onda bismo mogli istaknuti ova: kompleks problema u oblasti tržišta, cena, ličnih dohodaka, troškova života, ujednačavanja uslova privređivanja, zatim, pitanja spoljnotrgovinske razmene, a, pre svega, pitanja ostvarenja zadataka društvenog plana u oblasti izvoza, pitanja u oblasti poljoprivrede;

pitanja u oblasti saobraćaja; pitanja u oblasti kreditno-monetarne politike. U tim oblastima nalaze se najosetljivija pitanja Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Ako bi tu došlo do krupnih odstupanja u kretanjima od politike koja je određena planom, onda eventualni poremećaji ne bi bili lokalizovani na te oblasti već bi se preneli — u manjem ili većem obimu — i na ostala područja privrede i doveli bi do teškoća koje bi se onda morale izvanrednim merama i metodima savladivati. Stoga na ta područja svi faktori moraju obratiti izuzetnu pažnju.

Međutim, materiju zakona koji prate predlog plana i s njim čine jednu celinu ne bi trebalo na ovom mestu detaljnije obrazlagati, jer su uz predloge zakona podneta opširna pismena obrazloženja, a takođe obrazloženi su i u usmenim ekspozicijama članova Saveznog izvršnog veća drugova Nikole Mimića i Kire Gligorova na prošloj zajedničkoj sednici veća Savezne skupštine.

U pogledu Zakona o merama za ostvarenje zadataka društvenog plana za 1964. godinu trebalo bi dati samo nekoliko načelnih napomena.

Pre svega, izdvajanje regulativne materije iz konteksta plana predstavlja jednu novinu koja je u sadašnjem momentu više načelnog nego sadržinskog značaja. Naime, po načinu kako je sve to koncipirano, mere u izdvojenom zakonu nisu bitno proširene, pa čak ni sadržinski izmenjene u odnosu na ono što je ranijim planovima regulisano. Ovo ima i svoje određene razloge, ali je svakako sigurno da se u sadašnjem momentu dok još nisu rasčišćena mnoga osnovna metodološka pitanja plana nije moglo ići drukčije u tretiranju ove materije, i ako je sasvim izvesno da se ubuduće mere tekućeg društvenog usmeravanja moraju određenije i razrađenije određivati zakonima i drugim pravnim propisima. Za prelazni period, do usvajanja nove metodologije i sistema društvenog planiranja, ovo bi trebalo kao takvo i primiti, jer ono svakako odražava izvesno kvalitativno poboljšanje.

U pogledu Zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi, učinilićemo samo nekoliko načelnih napomena.

Zakon o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi ukida Opšti investicioni fond i prenosi njegove dosadašnje plasmane na specijalizovane banke. Prenosjenjem sredstava Opšteg investicionog fonda na specijalizovane banke uvećava se njihova materijalna osnova, što će omogućiti jačanje uloge ovih banaka u ostvarivanju procesa proširene reprodukcije. Uvećavanje kreditnih fondova specijalizovanih banaka, u stvari, s jedne strane, treba da omogući razvijanje aktivnosti banaka na prikupljanju slobodnih sredstava u privredi i izvan privrede i njihovom prelićivanju, na širem ekonomskom povezivanju sa radnim organizacijama i drugim imaoćima

sredstava za proširenu reprodukciju. S druge strane, to treba da omogućući da banke posluju kao poslovne organizacije, koje će se u svome radu više rukovoditi načelima ekonomskog racionalnog ulaganja, obezbeđujući, u isto vreme, izvršenje ciljeva i zadataka privrednog razvitka utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije i efikasnost investicija u celini.

Jačanje uloge poslovnih banaka u ostvarivanju procesa proširene reprodukcije u isto vreme uvećava ulogu društvenih planova, jer su smernice koje oni utvrđuju jedna od osnova poslovanja banaka. Međutim, metodi planiranja i usmeravanja privrednog razvitka moraju voditi računa o samostalnosti banaka, koja treba da omogućući efikasnost investicionih ulaganja.

Zakon u upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi daje mogućnost da se na sličan način reguliše upotreba sredstava za investicije i u ostalim društveno-političkim zajednicama. Savezno izvršno veće smatra da bi ovakvo rešenje odgovaralo ostvarivanju jedinstva našeg privrednog sistema.

Nije teško uočiti da ova promena ima krupan načelan značaj, iako ona predstavlja pojedinačno, parcijalno rešavanje jednog problema u kompleksu problema dugoročnog finansiranja i usmeravanja u oblasti investicione politike. Načelni značaj se ne iscrpljuje samo u razvijanju samostalnosti poslovnih banaka, razvijanju njihove poslovne funkcije u proširenoj reprodukciji, nego i u tome što se time proširuje osnova za dalje sužavanje neposredne intervencije političkih i administrativnih organa u donošenju konkretnih investicionih odluka, a za razvijanje njihove uloge u formiranju i određivanju pravaca i ciljeva investicione politike društvenim planovima i drugim metodama koji će odgovarajućim zakonima biti ustanovljeni. Time se čini korak napred u pravcu načelnog stava koji je formulisan na IV Plenumu Saveza komunista Jugoslavije, a koji je naročito jasno u više mahova isticao drug Tito.

Završavajući, još jednom bismo mogli da se podsetimo na ulogu koju su društvene i političke organizacije i organi društvenog samoupravljanja odigrali u 1962. i 1963. godini u opštoj borbi za otklanjanje poremećaja u privredi i za vraćanje naše privrede na put brzog uspona na svim područjima. Isto takva aktivnost nužna je i u 1964. godini, a naročito aktivnost svih organa društvenog samoupravljanja. Takvi su naši današnji konkretni uslovi u kojima se razvija naša privreda, u kojima teče socijalistički razvitak naše zemlje.

Ali nije dovoljno da ističemo samo važnost delovanja subjektivnih snaga. Za ostvarenje politike koju postavljamo i određujemo Društvenim planom za 1964. godinu neophodni su usklađeno dejstvo svih faktora i mera društveno-političkih zajednica i odgovornih organa koje plan traži i mobilizacija svih materijalnih snaga i svih postojećih rezervi u privredi i u

svim područjima i puna aktivnost subjektivnih snaga u mobilizaciji svih radnih kolektiva u privredi i na području obrazovanja, nauke, komunalne i ostalih delatnosti i dalji uporan rad na usavršavanju i upotpunjavanju našeg privrednog sistema, na daljem razvoju celokupnog sistema društvenog samoupravljanja.

Pod tim uslovima moguće je postići rezultate i uspehe i preko okvira Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu.

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Ima reč drug Hakija Pozderac, sekretar za opšte privredne poslove.

Sekretar za opšte privredne poslove Hakija Pozderac:

Drugarice i drugovi poslanici, dopustite mi da uz Prijedlog zakona o stopama amortizacije privrednih organizacija obratim veću pažnju na neka pitanja koja taj zakon rešava.

Promjenama koje su učinjene u privrednom sistemu 1961. godine stvoreni su kvalitetno novi uslovi za efikasnije privređivanje privrednih organizacija. Slobodnija raspodjela dohotka, samostalnije raspolaganje ostvarenim fondovima i nagrađivanje prema radu, pokazali su se kao posebno stimulativni faktori za brži razvoj privrede u cjelini. Ovo se ogleda u visokim stopama rasta privrede, u povećanju izvoza, u porastu produktivnosti rada i standarda, a naročito u ovoj godini. Nema sumnje da ovakvim pozitivnim kretanjima u dobroj mjeri doprinosi odgovarajući režim sredstava u privrednim organizacijama i odnos radnih kolektiva prema tim sredstvima, koji, kao osnovni nosioci društvene reprodukcije, svojim radom ta sredstva stvaraju i iskorišćuju kako za proširenje materijalne osnove privrednih organizacija, tako i za svoje lične dohotke. Zbog toga što u našem privrednom sistemu i mehanizmu društvene raspodele društvena sredstva kojima radni kolektivi upravljaju i njihovo oplođavanje predstavljaju osnovni faktor za efikasno privređivanje — usavršavanje režima sredstava je jedan od osnovnih i stalnih zadataka u pravcu dograđivanja privrednog sistema. Iako je dosadašnje funkcionisanje poslovnog fonda u privrednim organizacijama — kao jedinstvenog fonda za sve privredne potrebe, uključujući i amortizaciju — pokazalo pozitivne rezultate, ipak, u poslednje vrijeme, ukazivano je na potrebu rešavanja izvjesnih problema koje su praksa i položaj privrednih organizacija nametnuli.

Riječ je, u prvom redu, o potrebi daljnjeg usavršavanja režima amortizacije, kako bi se privrednim organizacijama što prije obezbijedila maksimalno realnija ekonomska amortizacija.

Analiza kretanja sredstava amortizacije u privrednim organizacijama pokazuje da su ova sredstva rasla sporijim tempom od sredstava kojima su se privredne organizacije koristile za

lične dohotke i zajedničku potrošnju, kao i od sredstava koja su privredne organizacije uplaćivale u društvene investicije fondova i budžete društveno-političkih zajednica. Tome treba dodati da su sredstva amortizacije bila predmet stalnih restrikcija i ograničenja u trošenju. Sve je ovo imalo za posljedicu da je objektivno umanjivana sopstvena materijalna osnova za razvoj privrednih organizacija, a time usporavan tempo modernizacije i reprodukcije sredstava rada.

Zbog toga je bilo potrebno preispitati sadašnju praksu koja je vođena u pogledu sredstva amortizacije privrednih organizacija i odrediti pravce za otklanjanje uočenih slabosti.

U ekonomskoj politici uopšte, a posebno u investicionoj, postavljani su zadaci i u oblasti režima amortizacije. U sprovođenju u život tih zadataka otklonjene su uglavnom sve restrikcije i ograničenja u korišćenju sredstava amortizacije. Revalorizacijom i u elektroprivredi danas možemo konstatovati da je ovaj zadatak u cjelini izvršen. Iako je to poznato, ipak potrebno je još jednom istaći da je sprovedenom revalorizacijom u privredi povećana vrijednost osnovnih sredstava za 16% i dovedena u paritet s tekućim cijenama. Već u 1963. godini može se očekivati da će sredstva amortizacije privrednih organizacija porasti za oko 50 milijardi dinara odnosno za oko 20%.

U ovogodišnjem društvenom planu u pogledu poboljšanja režima amortizacije postavljen je novi, veoma značajan zadatak.

Trebalo je preispitati sadašnji metod obračuna amortizacije i visinu amortizacionih stopa i donijeti nove stope i uvesti funkcionalni obračun amortizacije.

Na ovom zadatku rađeno je od početka ove godine. U rad su bili uključeni svi savezni privredni sekretarijati, organi Savezne privredne komore i republičkih komora, stručnjaci iz samih privrednih organizacija i drugi zainteresovani faktori. Rezultat toga sveobuhvatnog rada predstavlja Zakon o stopama amortizacije, koji Savezno izvršno vijeće na ovom zasjedanju podnosi Saveznoj skupštini.

Predloženi zakon se zasniva na ovim osnovnim principima:

— Sprovodi se u potpunosti funkcionalni obračun amortizacije prema stepenu korišćenja osnovnih sredstava i stvaraju se uslovi za primjenu ubrzane amortizacije;

— Povećavaju se stope amortizacije, čime se ubrzava otpis vrijednosti sredstava i prilagođava tempu fizičkog i moralnog rabaćenja sredstava savremene privrede;

— Sprovodi se adekvatnija grupacija osnovnih sredstava i stope amortizacije približavaju se funkcija ovih sredstava;

— i prvi put, stope amortizacije kao jedinstvene donosi Savezna skupština, čime one dobijaju karakter trajnijeg instrumenta.

U pogledu kategorizacije osnovnih sredstava, promjenama koje su došle do izražaja u pri-

jedlogu zakona postojeća kategorizacija oruđa za rad, koja je služila kao osnov za obračun amortizacije, usklađena je s nastalim promjenama u strukturi sredstava rada. Ovo se naročito odnosi na sredstva transporta, uređaje i postrojenja. Izdvojena je opšta oprema i za istu je predložen u cijeloj privredi jedinstveni režim za obračun amortizacije.

Najznačajnije promjene koje su došle do izražaja u prijedlogu zakona ogledaju se u novim stopama amortizacije, kojima se znatno smanjuje obračunski period amortizacije. U odnosu na postojeće stope u prerađivačkim granama industrije, gdje je proces modernizacije sredstava i tehnologije rada veoma brz, razlika u povećanju stopa amortizacije iznosi i do 100%. Na primjer, po sadašnjim stopama period obračuna amortizacije u elektroindustriji iznosio je 15 godina, a po novim stopama on se smanjuje na 8,5 godina; u metalnoj industriji sa 17 godina, na 10 godina, u tekstilnoj industriji sa 20 godina, na 10 godina itd.

Funkcionalni obračun amortizacije u prosječnoj industriji, čiji je rad kontinuelan, obezbjeđuje se primjenom jedinstvenih stopa amortizacije, utvrđenih prema optimalnom korišćenju kapaciteta, to jest, u trosmjenskom radu. U ostalim granama industrije funkcionalni obračun amortizacije sprovodi se primjenom stopa u rasponu između najnižih i najviših stopa amortizacije, a u zavisnosti od intenziteta korišćenja sredstava rada. Najniže stope amortizacije utvrđene su na osnovu prosječnog vijeka trajanja osnovnih sredstava. Uzimajući u odgovarajućoj mjeri i ekonomsku zastarjelost i ove stope predstavljaju minimalnu obavezu za obračun amortizacije i očuvanje društvenog integriteta vrijednosti sredstava, bez obzira na intenzitet korišćenja tih sredstava. Na ovaj način obezbjeđuje se sadašnji start privrednih organizacija u obračunu amortizacije i istovremeno vrši ekonomska prinuda u opštedruštvenom interesu da privredne organizacije moraju ostvariti sredstva za zamjenu i modernizaciju u periodu vremena koji odgovara najmanjem korišćenju kapaciteta u dvosmjenskom radu. Ovakva društveno-objektivizirana minimalna obaveza u obezbjeđenju sredstava amortizacije opredijeljuje stvarni rentabilitet poslovanja privrednih organizacija. U strukturi cijena i obračunu dohodaka ona dobija svoje pravo mjesto i predstavlja poseban trošak reprodukcije sredstava prije svake raspodjele. Tretiranje minimalnog obračuna sredstava amortizacije, koji je, u prvom redu, u korist samih privrednih organizacija, u saglasnosti je s načelima Ustava, koji predviđa da je privredna organizacija dužna da prije svake raspodjele sredstava na lična primanja radnika i svoje fondove obezbijedi reprodukcija uložених sredstava. U skladu s opštim tempom modernizacije sredstava rada, svaka savremena privreda zahtijeva reprodukciju na ovom nivou.

Najviša stopa amortizacije predstavlja gornju granicu funkcionalnog obračuna amortizacije i ona je određena uzimajući u obzir optimalno korišćenje mašina u trosmjenskom radu, a kod transportnih sredstava u broju pređenih kilometara. U rasponu između najniže i najviše stope amortizacije privredna organizacija određuje visinu amortizacije u zavisnosti od intenziteta korišćenja svojih sredstava. Zakonom se predviđa da radnički savjet privredne organizacije posebnim pravilnikom odredi mjerila za primjenu funkcionalne amortizacije. Na ovaj način omogućeno je privrednim organizacijama da prema svojim specifičnim uslovima proizvodnje i stepenu organizacije rada odrede mjerila za primjenu funkcionalne amortizacije.

Nema sumnje da će najveći dio industrije, saobraćaja, građevinarstva i ostalih oblasti primjenjivati funkcionalni obračun amortizacije jer je to u interesu samih privrednih organizacija. Za tzv. procesnu industriju, za željezare, topionice i druge djelatnosti, koje prema svom tehnološkom procesu rade kontinuelno, stope amortizacije utvrđene u tarifi zasnivaju se na maksimalnom korišćenju kapaciteta.

Prijedlogom zakona o stopama amortizacije, kao što je već ukazano, predviđa se i mogućnost uvođenja ubrzane amortizacije. Ovaj oblik amortizacije može se uvesti samo posebnim saveznom zakonom. Međutim, data je mogućnost da društveno-političke zajednice mogu svojim propisima da predvide izdvajanje sredstava za ubrzanu amortizaciju na teret sredstava koja u raspodjeli ukupnog prihoda privrednih organizacija pripadaju ovim društveno-političkim zajednicama, a koja se mogu koristiti za investicije u privredi. Uvođenje ubrzane amortizacije zavisice od određene proizvodne orijentacije i investicione politike i usljed toga biće povezano sa opštom politikom privrednog razvoja sadržanom u dugoročnim i tekućim planovima.

Kada je riječ o stopama amortizacije, mora se imati u vidu i činjenica da, i pored nastojanja da se tempo amortizacije što više ubrza, postoje odgovarajuće realne materijalne granice ukupnog okvira amortizacionih sredstava i njihovog uticaja na privredne bilanse i kretanje privrede uopšte. Ovi okviri proizlaze iz datog stepena uslova privređivanja, produktivnosti rada, materijalnih mogućnosti i nivoa cijena i tarife.

Prilikom uvođenja visine stopa amortizacije, posebno je vođeno računa da se ne naruše nivo cijena i politika stabilnosti tržišta, koja je ispoljena u ovoj godini i koju predviđa društveni plan i za narednu godinu.

Primjenom novih stopa i funkcionalnim obračunom amortizacije može se očekivati da će samo po ovom osnovu sredstva amortizacije privrednih organizacija u 1964. godini porasti za daljih 35 milijardi dinara ili za oko 10%. Tome treba dodati i povećanje sredstava amorti-

zacije u željezničkom saobraćaju za oko 16 milijardi dinara do čega će doći primjenom funkcionalnog obračuna amortizacije gornjeg stroja željezničkih pruga na račun troškova investicionog održavanja. Međutim, povećanje amortizacije po pojedinim granama znatno je iznad prosjeka cijele privrede. Na primjer, povećanje amortizacije u crnoj metalurgiji iznosiće 25%, brodogradnji 23%, elektroindustriji 18%, u hemijskoj industriji 25% itd.

Ovo dejstvo povećanja amortizacije na raspodjelu čistog prihoda i na bilans federacije pokazuje da se od ukupnog povećanja amortizacije oko 40% odnosi na smanjenje obaveza privrednih organizacija, što odgovara mjerama dalje deatizacije sredstava u pravcu jačanja materijalne osnove privrednih organizacija. U 1964. godini amortizacija privrednih organizacija iznosiće oko 400 milijardi, što je za oko dva puta više nego u 1961. godini.

Iako je osnovna intencija predloženog zakona u jedinstvenoj primjeni stopa i režima amortizacije u svim privrednim organizacijama, ipak u izvjesnim opravdanim slučajevima stalo se na stanovište da treba omogućiti gipkiju primjenu, kako ne bi bili otežani uslovi privređivanja pojedinih grupacija privrednih organizacija, odnosno kako ne bi došlo do eventualnog pomjeranja cijena i kretanja troškova života. Riječ je o predviđenoj mogućnosti da opštinske skupštine, kao i dosada, mogu u pogledu ugostiteljskih privrednih organizacija, društvene ishrane, stambeno-komunalne djelatnosti ili uslužnog zanatstva propisati nižu amortizaciju kada ekonomski položaj ovih organizacija onemogućava primjenu jedinstvenih stopa amortizacije. Isto tako, ovakve mogućnosti postoje i u pogledu privrednih organizacija koje se bave ribolovom, a malim rudnicima uglja omogućeno je i u 1964. godini da vrše otpis sredstava po staroj vrijednosti. Sva druga odstupanja koja su bila u dosadašnjim propisima o amortizaciji ovoga puta su izostavljena. U ovom najznačajniji korak predstavlja prelazak poljoprivrednih organizacija na normalan obračun amortizacije i uvođenje amortizacije na gornji stroj željezničkih pruga.

Mada se ovim prijedlogom zakona zaokružava sistem obračuna amortizacije, ipak ne znači da su svi problemi i pitanja u oblasti amortizacije, a u širem smislu riječi u oblasti režima sredstava privrednih organizacija, riješeni. Naprotiv, promjenama koje su dosada učinjene, zajedno s promjenama koje će doći na osnovu ovoga Zakona, otvaraju se nove mogućnosti daljnjeg usavršavanja režima sredstava privrednih organizacija, a posebno režima amortizacije.

Zbog toga će i u narednom periodu biti potrebno pratiti kretanje cijena i vrijednosti osnovnih sredstava i blagovremeno usklađivati odnose vrijednosti sredstava privrednih organizacija sa cijenama po kojima se može vršiti njihova zamjena.

Naročito značajan zadatak biće u utvrđivanju kriterijuma i mjerila za primjenu ubrzane amortizacije, kako bi ovaj novi institut u mehanizmu raspodjele mogao postati pogodan instrument usmjeravanja sredstava privrednih organizacija u cilju sprovođenja u život odgovarajućih smjernica opšte investicione politike.

Najzad, u daljem radu na režimu sredstava privrednih organizacija biće potrebno otkloniti one elemente, naročito administrativne, koji dovode do trošenja amortizacije za namjene kojima ona ne bi trebalo da služi.

Drugarice i drugovi poslanici, uzimajući u obzir da Prijedlog zakona o stopama amortizacije predstavlja novi doprinos daljnjem usavršavanju privrednih sistema uopšte, a posebno režima sredstava privrednih organizacija i da

se njegovom primjenom proširuje materijalna osnova privrednih organizacija za bržu rekonstrukciju i modernizaciju sredstava rada, predlažem u ime Saveznog izvršnog vijeća da ovaj prijedlog zakona usvojite.

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Kako je već zaključeno na početku ove sednice i u većima, raspravljanje o društvenom planu i zakonima i odlukama koje ga prate biće na posebnim sednicama ovih dvaju veća, prema dnevnom redu koji je utvrđen na sednicama veća.

Zaključujem ovu sednicu.

(Sednica je zaključena u 11 i 20 min).

SAVEZNO VEĆE I ORGANIZACIONO-POLITIČKO VEĆE

3. ZAJEDNIČKA SEDNICA

OD 21. DECEMBRA 1963. GODINE

SADRŽAJ

Dnevni red:

Pretnes Predloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Govornici: Dragutin Desput, Vera Krstić, Milovan Jovanović, Mihailo Ilić i Živko Juzbašić.

PREDSEDAVAO
PRESEDNIK
ORGANIZACIONO-POLITIČKOG VEĆA
KRSTO POPIVODA

Početak u 9 č 40 min.

Predsedavajući Krsto Popivoda (Izborna jedinica Titograd):

Otvaram treću zajedničku sjednicu Saveznog vijeća i Organizaciono-političkog vijeća Savezne skupštine.

Ova sjednica je sazvana na osnovu odluke oba vijeća radi pretresa Prijedloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Prema dogovoru oba predsjednika vijeća, zajedničkoj sjednici će predsjedavati naizmenično oba predsjednika.

Predlažem za dnevni red ove sjednice samo jednu tačku: Pretres Predloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Da li se prihvata ovaj dnevni red? (Prihvata).

Konstatujem da je dnevni red usvojen.

Podsjećam poslanike da su naknadno dostavljene izmjene i dopune koje je učinio sam podnosilac i koje čine sastavni dio zakonskog prijedloga. (Videti u prilogu).

Obaviješten sam od podnosioca prijedloga zakona Odbora za organizaciono-politička pitanja Saveznog vijeća i Komisije za izradu Prijedloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije Organizaciono-političkog vijeća da je njihov izvjestilac na današnjoj sjednici drug Dragutin Desput.

Dajem riječ drugu Dragutinu Desputu.

Dragutin Desput (Izborna jedinica Sisak):

Drugarice i drugovi poslanici, Prijedlog zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije, su zajednički izradili Odbor za organizaciono-politička pitanja Saveznog vijeća, Komisija organizaciono-političkog vijeća i grupa istaknutih stručnjaka u ovoj oblasti, poslije svestrane konsultacije pravosudnih organizacija i pojedinaca.

Izmjene i dopune, kao i redakcijske izmjene, koje ste u pismenom tekstu danas primili, usvojene su 19. ovog mjeseca na poslednjoj sjednici pomenutih skupštinskih tijela i —

dozvolite da naglasim — one su sastavni dio ovog prijedloga zakona.

Uvidom u predloženi tekst zakona ovim izmjenama i dopunama, redakcijskim ispravkama — sami ste se mogli uvjeriti — da je u poređenju sa prednacrtom sadašnji tekst znatno poboljšan, upravo da je poboljšan u odnosu na sistematiku građe, sadržaj, pa i tehniku izraza.

Naša vijeća su — kao što vam je poznato — već razmatrala ovu materiju. Bilo je to nešto više od prije mjesec dana. Tada smo na dnevnom redu imali prednacrt odredaba ovog zakona. Vama je u sjećanju ta rasprava, u sjećanju su vam problemi na koje je ukazano, a sigurno su vam ostala u sjećanju i različita mišljenja u odnosu na neka pitanja iz ove oblasti, o kojima je tada bilo riječi.

Ponavljati ono što je tada bilo rečeno ili ono što je već rečeno u obrazloženju prijedloga zakona, razumije se sasvim je suvišno.

Stoga mi dopustite da skrenem vašu pažnju samo na osnovu pitanja iz ove materije i na glavna rešenja koja sadrži ovaj zakonski prijedlog, i to, uglavnom, na ona koja se u većoj mjeri razlikuju od rješenja koja su bila sadržana u prednacrtu odredaba ovog zakona.

Radi se — kao što vam je poznato — o novoj instituciji u našem ustavnom sistemu, o instituciji koja ima izuzetan značaj, koja ima vodeći položaj u oblasti zaštite ustavnosti i zakonitosti, i koja će, nema sumnje, unijeti nove impulse, metode i kvalitete u dosadašnju aktivnost u oblasti zaštite ustavnosti i zakonitosti.

Ustavni sud Jugoslavije i ustavni sudovi u republikama — vi to dobro znate — nisu ugrađeni u naš novi ustavni sistem zato da bi vanjska slika našeg ustavnog poretka izgledala ljepša, a ni zato što slične institucije postoje i u nekim drugim zemljama. Ustavni sudovi ugrađeni su u naš novi ustavni sistem — u sadašnjoj etapi izgradnje našeg socijalističkog društva — zbog vlastite unutrašnje potrebe našeg društva, zbog potrebe da se društveni

odnosi utvrđeni novim ustavima brže i efikasnije zaštićuju, a problemi i pojave u oblasti ustavnog poretka razjašnjavaju sa što manje sukoba i potresa, a istovremeno, dosljednije, efikasnije, suštinski i trajnije. U društvu koje ima materijalne i društvene razvojne karakteristike kao što ima naše društvo, u društvu koje, istina, još obiluje brojnim protivrječnostima, ali koje nemaju antagonističku prirodu, u društvu u kojem je sistem samoupravljanja već sasvim lijepo prohodao, oprobao se, provjerio i afirmisao, a u njemu, u sistemu samoupravljanja, milioni ljudi već stekli dragocjena osnovna upravljačka iskustva, objektivno je moguće i potrebno da se narušena ustavna situacija korigira na način koji u velikoj mjeri sadrži u sebi elemente pomoći i efikasnog sporazumjevanja, a samo tamo gdje treba — ali i uvijek gdje i kada treba — i donošenjem za sve obaveznih odluka.

Ustavni sudovi, kao nosioci zaštite ustavnosti i zakonitosti, kao specijalizovani organi u ovoj oblasti, s obzirom na svoj sastav i ovlaštenja, moći će izgrađivati u praksi rada takve odnose i takav opći metod rada koji će biti i skupštinski i klasično sudski. Zapravo, jedan nov opći metod, metod rada Ustavnog suda, koji će u sebi imati elemente i jednoga i drugoga, s tim što će od konkretnog slučaja zavisići koji će od njih doći više do izražaja, da li skupštinski ili uobičajeni sudski metod ili — u određenoj mjeri — i jedan i drugi.

Na takav položaj, odnose i metod rada Ustavnog suda Jugoslavije, ukazuje i upućuje već sam Ustav, posebno u odredbama o Ustavnom sudu. Ova ideja je bila sadržana i u prednacrtu, ali nije bila razrađena. U predloženom zakonskom tekstu otišlo se korak dalje. Na to upućuje posebno član 6. zakona u kojem se kaže — da se u vršenju svojih prava i dužnosti Ustavni sud oslanja na suradnju drugih organa, organa društvenog samoupravljanja, organizacije i građana. Osim što proklamira generalni odnos Ustavnog suda prema svim drugim i upućuje poziv na suradnju, ova odredba na svoj način pokazuje još i to da je briga za ustavnost i zakonitost zajednička stvar svih, a ne samo Ustavnog suda. Ova odredba dobiva i praktični smisao ako se posmatra u vezi sa članom 3. zakona. U čl. 3. se govori o pravu i dužnosti Ustavnog suda da prati pojave od interesa za ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti i da na osnovu toga daje Saveznoj skupštini mišljenje i prijedloge za donošenje i izmjenu zakona, kao i inicijativu za poduzimanje drugih mjera radi osiguravanja ustavnosti, zakonitosti i zaštite osnovnih prava i sloboda građana i organizacija. Očigledno je da građani, organi i organizacije mogu Ustavnom sudu ukazati na mnoge pojave od interesa za ustavnost i zakonitost i dati ne malen broj korisnih prijedloga u odnosu na mjere koje bi bilo dobro poduzeti

u interesu učvršćivanja ustavnosti i zakonitosti. Time se znatno proširuje radna osnova Ustavnog suda u odnosu na ovu značajnu njegovu funkciju. Ustavni sud će na taj način imati mnogo kompleksniju predožbu i saznanje o stanju ustavnosti i zakonitosti, a primljene prijedloge i materijale moći će stručno i politički verificirati i po svojoj ocjeni koristiti. Ono što ovoj ideji daje realnu sadržinu jeste objektivna istovjetnost sadržaja Ustava sa stvarnim interesima svih građana, organa i organizacija, a time i sa funkcijom Ustavnog suda, kao nosioca zaštite ustavnosti i zakonitosti.

S tim u vezi, treba ukazati i na odredbe člana 25. zakonskog prijedloga, koje ranije nije bilo, a koja daje mogućnost Ustavnom sudu da prije nego što sam donese odluku o neustavnosti ili nezakonitosti nekog propisa ili općeg akta omogući predstavničkom tijelu, drugom organu ili organizaciji, da ono samo otklani nesaglasnost svog propisa ili drugog općeg akta sa Ustavom odnosno saveznom zakonom. Razumije se, sud će to učiniti ocjenjujući sve okolnosti u konkretnom slučaju. Ovakav način rada ima mnoge prednosti. Na taj se način, u pravilu, brže uklanjaju neustavne i nezakonite situacije, izbjegavaju se sukobi i sporovi, koji se teško i sporo raspliću itd. Uostalom, staro je životno pravilo da je uvijek bolje, poučnije i korisnije ako onaj koji pogriješi sam ispravlja svoju grešku nego kada to čine drugi.

Razumije se, ni ovaj zakonski prijedlog nije mogao u većoj mjeri regulirati odnose i način rada Suda. To sigurno ne bi bilo ni dobro. U momentu kada još nema iskustava iz rada Ustavnog suda razumno je bilo reći tek toliko, koliko je neophodno da se usmjeri buduća praksa i dade svima potrebna orijentacija. A toliko je upravo o tome i rečeno u prijedlogu zakona koji je pred vama.

Kao što se sjećate, u prošloj raspravi naših vijeća bilo je dosta govora o pokretanju postupka pred Ustavnim sudom. Postavilo se pitanje ko pred Ustavnim sudom Jugoslavije ima pravo pokretati postupak za ocjenu ustavnosti i zakonitosti propisa i drugih općih akata. Bilo je više primjedaba i različitih mišljenja. Jedni su bili za to da se krug ovlaštenih lica za pokretanje postupka više proširi, a drugi da se suzi, odnosno da ostane onako kako je to u prednacrtu bilo predviđeno. U naknadnim raspravama došlo se do zaključka da postojeće rješenje treba ipak poboljšati i osnovni princip jače i jasnije izraziti. Ranija rješenja ostavljala su dojam da je briga za ustavnost i zakonitost samo stvar federacije, nešto malo i republike, a svih ostalih samo utoliko — ukoliko se radi o njihovim pravima. Predloženi zakonski prijedlog uklanja ovu slabost. On načelno polazi, prije svega, od toga da je briga

za ustavnost i zakonitost dužnost svih građana, organa i organizacija. Dosljedno tome, u zakonskom prijedlogu u općim odredbama naglašen je princip da svako može zahtijevati od Ustavnog suda da pokrene postupak za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti propisa i drugih općih akata. Sve ove zahtjeve Ustavni sud je dužan razmatrati, ocjenjivati njihovu opravdanost i u opravdanim slučajevima pokrenuti postupak. Ovo pravilno usklađivanje dužnosti i prava može dati samo pozitivne efekte u praksi.

Rečeno je da je briga za zaštitu ustavnosti i zakonitosti dužnost svih organa, organizacija i građana. Ali, to ne znači da je ova dužnost kod svih podjednako naglašena. Imajući to u vidu, zakonski prijedlog daje svima onima koji su na osnovu Ustava i zakona posebno dužni starati se o ustavnosti i zakonitosti pravo pokretanja postupka pred Ustavnim sudom. Koji su to organi i organizacije taksativno je navedeno u članu 249. Ustava i u članu 20. ovog zakonskog prijedloga. Njima je Ustavom i ovim zakonskim prijedlogom dato ne samo pravo inicijative, već i pravo pokretanja postupka pred Ustavnim sudom, ali ne samo kao pravo, već kao i njihova dužnost.

Konkretna rješenja, izmjene i dopune, koje sadrži u tom pogledu ovaj zakonski prijedlog u odnosu na prednacrt na liniji su ovih principa.

U toku izrade ovog zakona znatna pažnja u raspravama je posvećena pitanju djelovanja odluke Ustavnog suda, pitanju pravnih posljedica njegovih odluka.

Kao što je poznato, kada odlučuje o ustavnosti i zakonitosti, Ustavni sud može donijeti odluku o prestanku važnosti zakona, odluku o ukidanju republičkog zakona, odluku o ukidanju drugog propisa ili općeg akta i odluku o poništenju propisa, osim zakona ili nekog drugog općeg akta.

Postavlja se pitanje šta se u životu dešava, kakva situacija u životu nastaje kada Ustavni sud donese neku od navedenih odluka. Ovim svojim odlukama — da se tako izrazim — Ustavni sud, u stvari, na određen način zaustavlja život u njegovom hodu, u njegovom kretanju i, u pravilu, zadire u već pravno i faktično nastale odnose. Istina, Ustavni sud to čini samo onda kada i ukoliko se izlazi iz okvira Ustava odnosno zakona. Ali, on ipak svojim odlukama zaustavlja život u njegovom kretanju, on ga, istina, ispravlja, ali ga, ispravljajući zaustavlja, vraća natrag, a što je nekad i objektivno nemoguće potpuno ostvariti. Nemoguće zbog toga što bi to dovelo do poremećaja u već nastalim odnosima, što bi dovelo u pitanje i pravnu i faktičnu sigurnost ljudi.

Sve je to upućivalo na zaključak da pitanje djelovanja odluka Ustavnog suda treba različito i elastično rješavati, u zavisnosti o kojoj

se odluci Suda radi i koji su pojedinačni akti u pitanju.

U odnosu na ovo pitanje prijedlog zakona, sažeto rečeno, sadrži ova rješenja:

1) Ne mogu se više primenjivati, nakon objavljivanja odluke Ustavnog suda u službenom listu federacije, zakoni koji su prestali da važe, republički zakoni ili drugi propisi i opći akti koji su ukinuti, kao ni propisi i opći akti koji su poništeni;

2) Odluka o poništenju propisa ili općeg akta uvijek ima za posljedicu da se svi pojedinačni akti doneseni na osnovu poništenih propisa ili općih akata mogu podvrći reviziji, na zahtjev lica čije je pravo njima povređeno.

Prilikom odlučivanja da li će se neki propis ili opći akt osim zakona, poništiti ili ukinuti, Ustavni sud će uzeti u obzir sve okolnosti koje su od interesa za zaštitu ustavnosti i zakonitosti, a naročito težinu povrede Ustava ili zakona, prirodu i značaj povrede prava građana ili organizacija, odnose koje su uspostavljene na osnovu takvih propisa ili općeg akta, kao i interesa pravne sigurnosti. Ova odredba sadržana je u članu 27. i u prijedlog zakona je unijeta na osnovu primjedaba datih na spomenutoj zajedničkoj sjednici naših vijeća i ranije Pravnog savjeta;

3) U svim ostalim slučajevima, bilo da se radi o prestanku važnosti zakona ili o ukidanju republičkog zakona, drugog propisa ili općeg akta, pojedinačni akti mogu biti podvrgnuti reviziji, ali samo pod uslovima navedenim u ovom zakonu.

U odnosu na ove slučajeve, prijedlog zakona daje za neke od njih određena rješenja (na primjer, kada se radi o kaznenoj sankciji ili o pravu samoupravljanja itd.), a za druge slučajeve, u kojima je teško unaprijed sve situacije i konsekvence saglasnosti, daje se ovlaštenje Ustavnom sudu da prilikom donošenja svojih odluka sam odluči o njihovom djelovanju na pojedinačne akte;

4) Svagdje tamo gdje je nemogućna revizija pojedinačnih akata predviđeni su i rokovi, jer pravna situacija ne može ostati trajno neizvjesna;

5) Provedbeni propisi dijele sudbinu zakona, propisa ili općih akata koji su prestali da važe ili su ukinuti ili poništeni, a za čiju su provedbu odnosno izvršenje ovih propisa i donijeti;

6) I, konačno, ne mogu se izvršiti pojedinačni akti donijeti na osnovu zakona koji je prestao da važi ili na osnovu propisa odnosno općeg akta koji je ukinut ili poništen.

Drugim riječima, i ukratko rečeno, teške povrede prava uvijek se revidiraju, a ostale povrede u zavisnosti od okolnosti i situacije koji ocjenjuje i o čemu odlučuje u svakom konkretnom slučaju Ustavni sud kad donosi

odluku o prestanku važnosti zakona ili odluku o ukidanju republičkog zakona ili drugog propisa ili općeg akta.

Dozvolite mi da nešto kažem o rješenju poznatog problema iz nadležnosti Ustavnog suda, kada se radi o zaštiti prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda. Suština problema svodila se na pitanje — dozvolite da vas podsjetim — može li Ustavni sud sa stanovišta ustavnosti i zakonitosti izuzetno preispitivati pravosnažne odluke i redovnih sudova, ako se radi o povredi prava samoupravljanja ili nekom drugom osnovnom pravu ili slobodi građanina ili organizacija. O ovom pitanju postojala su vrlo divergentna mišljenja. Ona su se zadržala i do kraja rada na izradi ovog prijedloga zakona. Na posljednjoj zajedničkoj sjednici Odbora za organizaciono-politička pitanja i Komisije Organizaciono-političkog vijeća na kraju je odlučeno, uzimajući sve u obzir, da Ustavni sud u ovim pitanjima može odlučivati samo onda kada nije predviđena nadležnost redovnog suda. Prema tome, Ustavni sud ne može odlučivati o zaštiti prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda ako je odlučivanje o toj zaštiti stavljeno u nadležnost drugog redovnog suda. U ovim slučajevima konačno i jedino odlučuje redovni sud u okviru svoje nadležnosti.

Prihvaćeno rješenje je moguće. Da li je najbolje, na to će dati definitivni odgovor sama praksa. Ako praksa ukaže na potrebu da prihvaćeno rješenje treba korigirati, tada neće biti nikakvih zapreka da se to i ne učini.

Redovni sudovi će svakako učiniti nove napore da bi s još većim uspjehom izvršavali svoje odgovorne dužnosti i pužili što efikasniju zaštitu, posebno u oblasti prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda građana i organizacija. Oni u tome zaslužuju svestranu podršku.

Ovo odvajanje redovnog sudstva i ustavnog sudstva ne znači i ne može značiti i njihovo stvarno odvajanje. Oni djeluju u istoj oblasti, njihovi se zadaci susreću i isprepliću, oni su upućeni jedni na druge i nema nikakve sumnje da će oni u praksi najuže sarađivati.

Daljnji problem, koji je trebalo u ovoj oblasti riješiti odnosi se na pitanje kako osigurati jedinstvenu primjenu ustavnih odredaba, kada se radi o zaštiti osnovnih prava i sloboda, pošto o njima odlučuju, u okviru svoje nadležnosti, republički ustavni sudovi, sudovi opće nadležnosti, specijalizirani sudovi, organi uprave i organi samoupravljanja. U takovoj situaciji gotovo su u praksi neminovna različita pravna shvatanja ovih ustavnih odredaba.

Prijedlog zakona ovaj problem rješava tako što predviđa da Ustavni sud u ovoj oblasti može, u cilju jedinstvene primjene Ustava, zauzimati načelne stavove kojima se utvrđuje smisao ovih ustavnih odredaba. Ovakovo rje-

šenje se zasniva na dužnostima Ustavnog suda koje logički slijede iz njegovog položaja, kao nosioca zaštite ustavnosti i zakonitosti.

Sva ostala rješenja koja sadrži predloženi zakon raspravljana su u Odboru za organizaciono-politička pitanja Saveznog vijeća i Komisije Organizaciono-političkog vijeća. Mnoge odredbe su dotjerane, neke izmjenjene, neke dodane, a neke izostavljene, s obzirom na rješenja koja su u odnosu na osnovna pitanja ove materije konačno prihvaćena.

Naglašena je samostalnost Ustavnog suda, utvrđena je nezavisnost u položaju sudaca Ustavnog suda, a time i Ustavnog suda u cjelini, određene su dimenzije i način javnosti u radu Ustavnog suda, izmjenjen je i poboljšan tekst svečane izjave koju članovi Ustavnog suda daju prije stupanja na dužnosti i predviđeno je da oni ovu svečanu izjavu daju pred Predsjednikom Republike.

Odredbe koje se odnose na postupak također su revidirane, precizirane i dotjerane. Od posebnog je principijalnog značaja nova odredba sadržana u članu 71. prijedloga zakona koji predviđa da se odluke i rješenja Ustavnog suda dostavljaju predlagачu na jeziku onoga naroda Jugoslavije na kojem je sastavljen prijedlog, a ostalim učesnicima na jeziku naroda Jugoslavije kojim se govori u republici iz koje je učesnik.

U pogledu odredaba koje se odnose na izvršenje odluka, značajnu dopunu predstavlja odredba koja Ustavnom sudu daje pravo da od nadležne skupštine i drugog ovlaštenog organa zatraži da se poduzmu određene mjere prema odgovornom licu u slučaju ako ono ne postupi po odluci Ustavnog suda.

Od prelaznih odredaba, u razdoblju dok se ne uskladi Zakon o upravnim sporovima sa Ustavom, dozvolite mi da skrenem vašu pažnju na one odredbe koje se odnose na zaštitu prava samoupravljanja i drugih Ustavom utvrđenih osnovnih prava i sloboda. Da bi se osigurala sudska zaštita Ustavom utvrđenih prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda u slučaju da ona budu povređena pojedinačnim aktom bilo je neophodno predvidjeti mogućnost vođenja upravnog spora dok se važeći Zakon o upravnim sporovima ne uskladi sa Ustavom i ti slučajevi definitivno ne riješe. Ovakovo rješenje nužno proizlazi iz same postavke Ustava, koji predviđa da sudska zaštita osnovnih sloboda i prava zajamčenih Ustavom mora biti osigurana (član 70. stav 3. Ustava).

Drugarice i drugovi poslanici, dozvolite mi da na kraju kažem još i ovo.

Osnovna sadržina predloženog zakona o suštini je određena Ustavom. U njemu se bliže određuju nadležnosti, postupak, djelovanje odluka Ustavnog suda i još neka pitanja koja su u uskoj vezi sa ustavnim odredbama u odnosu na Ustavni sud.

Sva rješenja koja sadrži ovaj zakonski prijedlog nisu savršena. To je razumljivo, tim više što se radi o novoj instituciji u našem ustavnom sistemu. No, u cjelini, ovaj prijedlog zakona predstavlja solidnu osnovu za početak rada Ustavnog suda Jugoslavije. Zakon daje dovoljno orijentacije i mogućnosti Ustavnom sudu da izgrađuje svoj originalni metod rada, da uspostavlja odgovarajuće odnose, da stvara vlastitu praksu i da razvija praksu rada Ustavnog suda uopće. Ustavni sud će moći, u okviru ovog zakona, svoja prava i dužnosti vršiti uvijek na najsvrsihodniji način i gipko, ali kada treba i vrlo energično. Ustavni sud ovim zakonom nije postavljen izolirano već povezano sa životom i svim osnovnim faktorima u njemu. To ima posebnu vrijednost i specifičnu težinu. Zakon u cjelini uspješno ukazuje na vodeći položaj Ustavnog suda u oblasti zaštite ustavnosti i zakonitosti, ali ne u hijerarhijskom smislu. I konačno, zakonski tekst koji je pred vama dovoljno upućuje na zaključak da je Ustavni sud jedan, a ne jedini organ za zaštitu ustavnosti i zakonitosti, da je on organ od izuzetnog značaja u ovoj oblasti, da on raspolaže izuzetnim ovlaštenjima, ali da sam ne može osigurati punu zaštitu ustavnosti i zakonitosti.

Naš život je vrlo složen. To je razumljivo. Prelazno razdoblje izgradnje slobodnog društva ne može, u osnovi, ni biti drukčije. Razlozi su poznati. Oni su materijalni i subjektivni. Milioni ljudi, hiljade kolektiva upravljaju društvom. Svaki u okviru svojih prava i dužnosti. Svi su oni u određenim uzajmno zavisnim odnosima. Ako jedan ili više njih zastaju u svojim upravljačkim funkcijama, izađu iz okvira svojih prava i dužnosti i skrenu, odvoje se od osnovnog zajedničkog kursa u kretanju — tada se to negativno odražava na samu tu sredinu, a u određenim slučajevima može izazvati poremećaje u širem području, pa i u cijelom društvu. Sve ono što mi svi mislimo kada pomenemo poznato Pismo Izvršnog komiteta CK SKJ i govor druga Tita u Splitu dio je toga i na to se odnosi.

Situacije u životu su vrlo različite, materijalne i subjektivne. Kršenje uslova i zakonitosti nešto je što se neminovno dešava — u većoj ili manjoj mjeri — danas ovdje, sutra na drugom mjestu. To nije dobro, ali je tako. Uzroci su brojni i različiti, od neznanja do svijesnog kršenja ustavnosti i zakonitosti. S tim se mora računati, ali se ne smije miriti i to tolerirati. Tu se još mnogo toga može i treba učiniti.

Osnovna borba za ustavnost i zakonitost vodi se na širokom frontu sistema samupravljanja. Tu se ustavnost i zakonitost svakodnevno primenjuju, ostvaruju, ali i narušavaju. Taj proces treba pomoći i usmjeravati. To je dužnost svih a posebno organa kojima je zaštita ustavnosti i zakonitosti osnovna funkcija. U toj aktivnosti značajna uloga namijenjena je

ustavnim sudovima, posebno Ustavnom sudu Jugoslavije.

Šta je naš krajnji cilj u ovoj oblasti, u oblasti ustavnosti i zakonitosti? Evo, šta o tome kaže — dozvolite mi da vas podsjetim — Program Saveza komunista Jugoslavije (čita):

»Zakonitost se ne osigurava samo, pa ni prvenstveno, postojanjem objektivnog pravnog poretka i organa pravosuđa, mada su ovi faktori uvijek imali, i danas još imaju svoje posebno mjesto u društveno-političkom razvitku Jugoslavije. Zakonitost se mora sve više zasnivati na društvenoj solidarnosti, na socijalističkom usklađivanju zajedničkih i ličnih interesa i na svijesti socijalističkog čovjeka, koja neizbježno niče iz ovakvih društvenih odnosa. Zakonitost treba sve više da bude unutarnja potreba kolektiva i pojedinaca i osjećanje nužnog ličnog ponašanja, koji se pojavljuju u procesu likvidiranja društvenih suprotnosti i subjektivnog egoizma.«

Mi smo, razumije se, još daleko od konačnog cilja i kao društvo i kao cjelina i u ovoj oblasti. Ali, mi nismo više ni na početku ni kao društvo u cjelini, ni u ovoj oblasti, u oblasti ustavnosti i zakonitosti. Gdje se nalazimo danas na tom putu, rečeno je nedavno u Ustavu. A kojim tempom ćemo se kretati naprijed zavisí, u velikoj mjeri, i od toga koliko ćemo umiješno, dosljedno i efikasno obezbjediti ustavnost i zakonitost u svim mjestima, u svim sredinama, na svim nivoima, kod sebe i kod svakog drugog.

Treba postići — kako je rečeno u Programu Saveza komunista Jugoslavije — »da ustavnost i zakonitost postane unutarnja potreba kolektiva i pojedinaca i osjećanje nužnog ličnog ponašanja.«

Drugarice i drugovi poslanici, u završnim odredbama prijedloga zakona predviđeno je da Ustavni sud Jugoslavije počinje sa radom 15. veljače 1964. godine. Očekuje se da će pripremni rad, koji je u toku, do tada biti završen.

U ime Odbora za organizaciono-politička pitanja Saveznog vijeća i Komisije Organizaciono-političkog vijeća molim vas da ovaj prijedlog zakona prihvatite, da u praksi budete tumači njegovih odredaba i da Ustavnom sudu Jugoslavije dadete punu podršku u vršenju njegovih izuzetno značajnih funkcija.

Predsjedavajući Krsto Popivoda:

Otvaram opšti pretres.

Riječ ima drugarica Vera Krstić.

Vera Krstić (Izborna jedinica Centar — Sarajevo):

Drugarice i drugovi poslanici, u predloženom zakonu o Ustavnom sudu Jugoslavije prihvaćene su neke značajne postavke koje tre-

ba da Ustavni sud učine efikasnim društvenim organom za zaštitu ustavnosti i zakonitosti. U tom smislu posebnu vrijednost mislim da ima odredba zakona da svako može tražiti od Ustavnog suda da pokrene postupak za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti propisa i drugih opštih akata. Zakon, istina u saglasnosti sa Ustavom, izdvaja organe i organizacije po čijem zahtjevu sud mora pokrenuti postupak, kao što su Savezna skupština i republička skupština i drugo. U ostalim slučajevima, kada drugi organi, organizacije ili građanin traži pokretanje postupka, sam Sud odlučuje da li će datu inicijativu prihvatiti. Međutim, ova mogućnost Suda da u vezi sa prijedlogom različito postupi niukoliko ne umanjuje praktični i politički značaj zakonske odredbe po kojoj je svaki organ, svaka organizacija, pa i svaki građanin, ovlašten da od Suda traži pokretanje postupka, štaviše da i sam Ustavni sud po sopstvenoj inicijativi takav postupak može pokrenuti.

Ovako široka mogućnost inicijative za pokretanje postupka pred Ustavnim sudom ima veliki značaj, prije svega, sa stanovišta djelovanja sistema samoupravljanja, pošto omogućava onima u čije se ime zakoni donose i čija prava zakoni štite da se staraju da se ti zakoni poštuju i dosledno sprovedu u život.

Poseban značaj je u određivanju položaja radne organizacije. Dajući ovoj pravo da od Ustavnog suda traži pokretanje postupka za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti opšteg akta, zakon ju je u odbrani zakonitih prava izjednačio sa državnim organima, jer se oba na ravnopravan način mogu pojaviti pred sudom u odbrani i zaštiti ustavnih i zakonitih prava.

Ovakvo rješenje je značajno i sa stanovišta vaspitanja i jačanja odgovornosti onih organa koji pripremaju i donose zakonske propise i druge opšte akte i koji su dužni da stručno pomažu u donošenju zakona, propisa i opštih akata. Jer, nema sumnje da će se svaka društveno-politička zajednica, odnosno organ koji priprema ili donosi neki opšti propis, savesno starati da taj propis bude u skladu sa zakonom i Ustavom kada zna da je svako, pa i svaki građanin, ovlašćen da traži njegovo ukidanje ili poništenje ako nije u skladu sa Ustavom i zakonom. Pogotovu, što poništenje odnosno ukidanje takvog akta može imati za onoga koji ga je donio značajnih materijalnih i političkih posljedica.

U praktičnoj primjeni zakonskih odredaba koje daju pravo svakom, pod zakonom određenim uslovima, da pred Ustavnim sudom pokrene postupak za zaštitu ustavnosti i zakonitosti mogle bi se ispoljiti dvije krajnosti:

Prvo, da se građani, pa i organizacije, pasivno drže i ne koriste se datim im pravom da budu zaštitnici zakonitosti i ustavnosti, jer radi se o jednom sasvim novom pravu čije ko-

rišćenje pretpostavlja razvijenu društvenu svijest pojedinaca. Iz tog razloga ne bi smio izostati, i opravdano je očekivati određen napor društvenih organizacija na upoznavanju radnih ljudi s pravima koja za njih izviru iz ovog zakona. No, više od toga treba stvarati kod ljudi volju, htenje da se tim pravom služe, a to se može postići samo neprekidnim djelovanjem svih društvenih faktora na podizanju socijalističke društvene svijesti čovjeka.

Kao druga krajnost mogla bi se pojaviti težnja da se građani obraćaju Ustavnom sudu kad god smatraju da su nekim, pa i pojedinačnim, aktom povređena njihova Ustavom priznata prava i slobode. Od takve tendencije ogradili su se sam Ustav, a i predloženi zakon. Propisano je da Ustavni sud neće odlučivati o zaštiti prava samoupravljanja i drugih prava građana kada su ona povređena pojedinačnim aktom, ako je odlučivanje o toj zaštiti stavljeno u nadležnost redovnog suda. Time je ujedno osigurana i samostalnost sudske funkcije, te jasno razgraničena nadležnost između ustavnog sudstva i redovnih sudova, što svakako treba pozitivno ocijeniti.

I ostala rješenja koja su usvojena u predloženom zakonu pravilno su i u duhu Ustava dopunila i razradila ustavne odredbe koje se odnose na funkciju i rad Ustavnog suda. Poznato je da su predložena rješenja usvojena nakon veoma iscrpne diskusije u kojoj su saslušana, s najvećom pažnjom razmotrena i o najbitnijim pitanjima uvažena mišljenja najkvalifikovanijih foruma i istaknutih stručnjaka. Poznato je i to — to smo malo prije čuli — da su o nekim bitnim pitanjima bila zastupljena sasvim suprotna shvatanja i da su u veoma kvalifikovanoj diskusiji nađena zadovoljavajuća rješenja. To je svakako dobro i moglo bi poslužiti kao koristan primjer u budućoj praksi naših zakonodavnih organa.

Stoga izjavljujem da ću glasati za predloženi zakon.

Predsedavajući Krsto Popivoda:

Ima riječ drug Milovan Jovanović.

Milovan Jovanović (Izborna jedinica Beograd II — Voždovac):

Drugarice i drugovi narodni poslanici, tekst Predloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije, o kojem danas odlučujemo, znatno se razlikuje od prednacrt, od onoga teksta o kojem smo mi raspravljali na sednici oba ova veća.

Učinjene izmene nesumnjivo su rezultat širokog konsultovanja, proučavanja i predložena rešenja su takva da zadovoljavaju sve potrebe i da omogućavaju da Zakon o Ustavnom sudu Jugoslavije posluži i samom Ustavnom sudu i nama u celini da Ustavni sud što uspešnije izvršava dužnost koja mu je Ustavom određena.

Pri izradi teksta prednacrtu konsultovani su i naši eminentni stručnjaci i uvek se imalo u vidu da predloženo rešenje treba da bude u saglasnosti sa ustavnim odredbama i da bude praktične prirode.

Jedno od najvažnijih spornih pitanja — kako je rekao izvestilac drug Dragutin Desput — bilo je pitanje da li treba dati ovlašćenje Ustavnom sudu Jugoslavije da preispituje pravosnažne odluke redovnih sudova. Stalo se na stanovište da je znatno bolje, praktičnije i celishodnije da to pravo nema Ustavni sud Jugoslavije, da se njemu ne da to pravo zakonom, jer se smatra da redovni sudovi, kada je predviđena zaštita prava samupravljanja i osnovnih sloboda i prava, imaju mogućnosti i sredstava da ta prava zaštite na način koji će da zadovolji potrebe našeg društva. Ukoliko i ima nedostataka u sistemu te zaštite stalo se na stanovište da treba poboljšavati taj sistem, kako bi redovni sudovi mogli što uspešnije da izvršavaju svoj zadatak.

Sasvim pravilna je konstatacija da se time nikako ne stvara nekakva posebna podvojenost, neka nejednakost ili neka stroga podvojenost između redovnih sudova i Ustavnog suda Jugoslavije. Mi znamo da ne samo sudovi, nego svi organi, sve organizacije, svi mi, dužni smo da radimo na sprovođenju ustavnosti i zakonitosti, jer je to uslov za što bržu izgradnju socijalističkih odnosa kod nas, a samim tim, i ustavnost i zakonitost su jedan od kamenajtemeljaca na kojem počiva naše uređenje i to je pitanje kojem treba da poklone punu pažnju svi organi i organizacije, pa i svi građani u celini.

Predlog zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije određuje da Ustavni sud rešava samo posle održanih rasprava ili na sednicama. Takvo rešenje je sasvim razumljivo, kada se stalo na stanovište da Ustavni sud Jugoslavije ne razmatra one pojedinačne akte donesene na osnovu zakona i drugih propisa kojima je obezbeđena sudska zaštita. Pretpostavljalo se sasvim logično da će biti masa takvih neosnovanih podnesaka gde nadležnost po sadanjem predlogu neće biti data Ustavnom sudu i da nije teško da se o tome rešava i na sednicama Suda, te je otuda i otpala ona institucija veća koja je bila predložena u prednacrtu zakona.

Na poslednjoj sednici Odbora za organizaciono-politička pitanja Saveznog veća i Komisije Organizaciono-političkog veća postavilo se pitanje kada se smatra postupak pred Ustavnim sudom pokrenutim, bolje reći, ko pokreće postupak. Da li organi koji su pobrojani u članu 249. stav 1. Ustava ili pak postupak pokreće sam Ustavni sud, a da se ono obraćanje određenih organa i organizacija smatra samo kao predlog.

Iz čisto praktičnih razloga predloženo je rešenje da postupak pokreće Ustavni sud Jugo-

slavije, da se obraćanje organa i organizacija Ustavnom sudu smatra kao predlog za pokretanje postupka. Mislim da je takvo rešenje praktično i da ono nije u suprotnosti sa duhom Ustava Jugoslavije.

Sva ostala rešenja koja su predložena Predlogom zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije maslim da zadovoljavaju, kako u pogledu svoje pune saglasnosti s našim Ustavom, tako i u pogledu omogućavanja Ustavnom sudu Jugoslavije da uspešno izvršava svoju dužnost.

Donošenjem i prihvatanjem Predloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije zadovoljiće se jedna potreba i popuniće se jedna praznina koja je dosada bila u našem ustavnom sistemu.

Mislim da je predlog zakona takav da treba da bude prihvaćen u celini i zbog toga izražavam svoju spremnost da glasam za predloženi zakon.

Predsedavajući Krsto Popivoda:

Ima riječ drug Mihajlo Ilić.

Mihajlo Ilić (Izborna jedinica Novo Sarajevo):

Drugarice i drugovi poslanici, mi smo vidjeli da je do ovog prijedloga zakona došlo u procesu jednog intenzivnog zakonodavnog rada, u kojem su učestvovali i Odbor za organizaciono-politička pitanja Saveznog vijeća i Komisija Organizaciono-političkog vijeća i stručna komisija, niz ustanova državnih organa, institucija itd. I, doista, ovakav metod priprema zakonskih prijedloga — kao što smo mi vidjeli i u Zakonodavno-pravnoj komisiji — dao je pozitivne rezultate. Dao je pozitivne rezultate i u tom smislu što su doista i u spornim kapitalnim pitanjima nađena najbolja rešenja u današnjim našim uslovima. I zato Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine nije imala težak posao, ocjenjujući ovaj zakonski prijedlog sa svoga aspekta, jer je bila u toku čitavog ovog intenzivnog rada, a, djelimično, preko pojedinih članova i aktivno učestvovala u radu. I zato smo mi i stavili i pismeni prijedlog da nemamo nikakvih primjedaba na ovaj Prijedlog zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Ja bih želio naročito da istaknem politički značaj ovog Prijedloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije, njegov značaj u daljoj izgradnji našeg pravnog sistema, u daljoj izgradnji naše socijalističke ustavnosti i zakonitosti, a time i u daljoj izgradnji naših socijalističkih društvenih odnosa.

Iz Prijedloga zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije jasno je vidljiva ona ustavna koncepcija koja je jasno izražena u Ustavu SFRJ u nizu odredaba o tome da je Ustavni sud osnovni nosilac ustavnosti i zakonitosti u našoj zemlji i, dalje, da su svi redovni sudovi, svi dr-

žani organi, ustanove, institucije i organizacije, pa i svaki pojedinac, dužni da ostvaruju ustavnost i zakonitost u granicama svoje kompetencije i svog rada.

Osnovna pitanja koja je trebalo da riješe ovaj zakonski prijedlog — kao što rekoh u početku — mislim da su na najbolji mogućan način riješena. Na primjer, ono pitanje o kojem je maločas govorio i drug Milovan Jovanović, a to je pitanje pokretanja postupka pred Ustavnim sudom, mislim da je riješeno adekvatno i teorijskim shvatanjima i koncepciji izraženoj u Ustavu o pokretanju postupka pred Ustavnim sudom.

Krug ovlašćenih lica, to jest lica, organizacija, organa itd. koji su aktivno legitimisani da stave prijedlog za postupak pred Ustavnim sudom je pravilno odmjereno, ni suviše ekstenzivno, ni restriktivno, nego onako, po mom mišljenju, kako je to inicirao sam Ustav, dopuštajući da zakon proširi krug lica. I taj krug ovlašćenih lica je proširen ne suviše, po mom mišljenju, tako da ti organi i organizacije, ti aktivno legitimisani imaju pravo pokretanja, to jest da je Ustavni sud dužan da pokrene postupak kada neko od tih aktivno legitimisanih lica stavi svoj prijedlog.

No, mislim da je najznačajnija, u suštini, ona osnovna odredba koja je izražena u članu 4. prijedloga — koju su istakli drug Dragutin Desput, u svom ekspozeu, i drugarica Vera Krstić — da se omogućuje svakom građaninu da preduzima inicijativu za postupak pred Ustavnim sudom za ocjenu ustavnosti ili zakonitosti opštih normativnih akata.

Jasno, ne može svako lice, svaki građanin, imati i formalno pravo u tom smislu da je Ustavni sud dužan da vodi postupak i po neosnovanim inicijativama, ali kreirano je jasno pravo svakog da traži od Ustavnog suda svojom predstavkom, svojom inicijativom, da Ustavni sud ocjeni ima li mjesta vođenju postupka pred Ustavnim sudom i, ako su se ostvarile sve pretpostavke po prethodnoj ocjeni Ustavnog suda, onda je, naravno, dužan i da povede postupak.

Ovo pravo mnogo znači za zaštitu prava samoupravljanja, osnovnih sloboda i prava svakog građanina i, kao što su i drugovi predgovornici istakli, mislim da je ova osnovna odredba od izvanrednog značaja.

U osnovnim rješenjima koja — kao što ste vidjeli ovaj zakonski prijedlog postavlja — uključujući ove izmjene i dopune, ispravke itd., želio bih da istaknem naročito princip koji je izražen u ovom zakonskom prijedlogu da Ustavni sud prati sve društvene pojave koje se odnose na zaštitu ili kršenje ustavnosti i zakonitosti i da ima mogućnosti da interveniše, obavještavajući nadležne organe, dajući svoja mišljenja i političkim organizacijama i

političkoteritorijalnim zajednicama itd. To davanje mišljenja, to praćenje društvenih pojava u radu Ustavnog suda, biće od velikog značaja i mnogo će doprinjeti daljem razvoju naše ustavnosti i naše zakonitosti.

No, konačno, ne samo Ustavni sud, nego i redovni sudovi, svi državni organi, organizacije, pa i svaki građanin imaju jednu daljnu dužnost — kao što je malo prije neko od predgovornika istakao — da vode računa da se pravilno izvršuju sve odluke Ustavnog suda. Autoritet Ustavnog suda je izražen u konkretnim odlukama, koje će biti javno publikovane i objavljene u »Službenom listu SFRJ«, službenim listovima socijalističkih republika i službenim glasilima komuna itd., a koje treba i da se izvršuju. To znači, svi ovi organi i svi pojedinci u sprovođenju u život odluka Ustavnog suda treba doista da se, respektujući autoritet Ustavnog suda i svaku takvu odluku, založe svim snagama za pravilno, efikasno, brzo i dosljedno izvršivanje takvih odluka. Time će svaki od nas doprinijeti da te odluke Ustavnog suda imaju i onaj značaj kakav im Ustav i zakon daju.

Smatram da će i u narednom radu Ustavnog suda SFRJ doista biti izražene sve ove tendencije i koncepcije koje su u Ustavu i predloženom zakonu o Ustavnom sudu izražene i da će se time učiniti veliki doprinos u daljem razvoju naših socijalističkih društvenih odnosa.

Predsjedavajući Krsto Popivoda:

Ima riječ drug Živko Juzbašić.

Živko Juzbašić (Izborna jedinica Petrinja):

Drugarice i drugovi poslanici, u prilog današnjoj diskusiji o Prijedlogu zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije želim da istaknem neke momente.

Prijedlogom ovog zakona — kao što se vidi — završava se višemjesečni uspješni rad Odbora za organizaciono-politička pitanja Saveznog vijeća i Komisije Organizaciono-političkog vijeća. Treba uskoro očekivati donošenje i zakona o ustavnim sudovima naših republika, čime se u cjelini završava jedan značajan posao u izgradnji jedne nove institucije našeg društveno-političkog sistema u zemlji.

Vjerujem da se svi slažemo u tome da je čuvanje ustavnosti i zakonitosti osnovni zadatak svih društveno-političkih faktora naše zemlje, u čemu naše sudstvo, a naročito Ustavni sud, ima posebnu ulogu.

Zbog toga, mi koji radimo u svakodnevnoj živoj praksi u našim komunama, posebno se radujemo ovom zakonu i početku rada Ustavnog suda, jer vjerujemo da će to biti još jedna snažna brana u borbi za zakonitost i ustavnost u našoj zemlji. Razumljivo, tamo gdje se život odvija bilo je i biće i ukuduće pojava kr-

šenja ustavnosti i zakonitosti. Međutim, tu je osnovno da se svi društveno-politički faktori naše zemlje, počevši od ovog visokog Doma, do opštinskih skupština i svakog našeg radnog čovjeka, bore i izbore da tih pojava bude što manje.

Kada je riječ o raznim pojavama i problemima u komunama, smatram da kršenje zakonitosti i ustavnosti ima svoje osnove, bar, u najviše slučajeva u neusaglašenosti prava i obaveza općina koje im daje Ustav s njihovim stvarnim materijalnim mogućnostima.

Isto tako, gledajući u praksi mnoge primjere, treba reći da mi nismo još do kraja učvrstili pravnu sigurnost naših građana. Sagledavajući ovo u praksi, mislim da su korjeni raznih deformacija našeg sistema, između ostalog, baš u tome. Problemi s tog područja su mnogobrojni, a njih su najbolje osvijetlili drug Tito u svom poznatom govoru prošle godine u Splitu, kao i poznato pismo našeg Izvršnog komiteta Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije.

Zbog toga obezbjeđenje prava našeg radnog čovjeka, obezbjeđenje prava naših komuna i drugih društveno-političkih zajednica, obezbjeđenje našeg samupravljanja kao osnove cijelog političkog sistema, vjerujem da će to biti osnovna djelatnost Ustavnog suda Jugoslavije, jer s tog područja stvarno i ima najviše problema.

Rješavanje baš ovih problema dobija svoju osnovu u prvom stavu člana 4. prijedloga ovog zakona. To rješenje ovim članom traži od Suda da zauzme stav u slučaju kada mu se obrati bilo koji građanin naše zemlje. To je zaista krupna stvar, jer se time proširuje krug onih kojima je to pravo Ustavom dato.

Zbog toga vjerujem da će ovaj član — kao i zakon u cjelini — biti pozdravljen od naših radnih ljudi u cijeloj zemlji.

I na kraju, drugarice i drugovi poslanici, želim istaći još jedan problem. Riječ je o sprovođenju u život odluka Ustavnog suda Jugoslavije, ovo tim više pošto svi dobro znamo kako se mnoge odluke redovnih sudova teško sprovode u život, a mnoge nikako. Moram reći da bi to bilo za mnoge građane naše zemlje, pa i za razne druge institucije, veliko razočaranje ako bi se to dešavalo i sa odlukama Ustavnog suda Jugoslavije.

Zbog toga smatram da ovo pitanje zasluži da se posebno istakne u ovoj skupštinskoj debati, jer od toga ovise ne samo autoritet Ustavnog suda Jugoslavije, već i konkretna

zaštita ustavnosti i zakonitosti, što je osnovni zadatak te visoke ustanove.

U drugom stavu člana 2. prijedloga zakona jasno je rečeno da su odluke Ustavnog suda obavezne, ali imajući u vidu mnogobrojne primjere iz prakse redovnih sudova, smatrao sam za potrebno da se ovo pitanje posebno istakne, kako bi se o tome stvarno posebno vodilo računa u praksi rada Ustavnog suda Jugoslavije.

U cjelini uzevši, mišljenja sam da predloženi zakon o Ustavnom sudu Jugoslavije na današnjem stepenu našeg razvitka najbolje odražava naše stvarno stanje i mogućnosti, te ću za predloženi zakon u cjelini glasati.

Predsedavajući Krsto Popivoda:

Da li još neko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, otvaram pretres teksta zakonskog prijedloga.

Da li se ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, prije nego što pređemo na glasanje o zakonskom prijedlogu, pitam članove oba vijeća da li se slažu da se o ovom zakonskom prijedlogu i glasa na zajedničkoj sjednici, s tim da članovi svakog vijeća glasaju posebno. (*Glasovi: Slažemo se*).

S obzirom na donesenu odluku, stavljam na glasanje Prijedlog zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije i pitam samo članove Saveznog vijeća koje za usvajanje ovog zakonskog prijedloga, neka digne ruku. (Svi poslanici Saveznog veća dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Savezno vijeće jednoglasno usvojilo Prijedlog zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Pitam sada članove Organizaciono-političkog vijeća, ko je za usvajanje ovog zakonskog prijedloga, neka digne ruku. (Svi poslanici Organizaciono-političkog veća dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je i Organizaciono-političko vijeće jednoglasno usvojilo Prijedlog zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Objavljujem da su Savezno vijeće i Organizaciono-političko vijeće Savezne skupštine usvojili Prijedlog zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije.

Pošto je ovim dnevni red iscrpen, zaključujem sjednicu.

(Sednica je zaključena u 10 č 40 min).

PRILOZI

IZVEŠTAJ

O IZMENAMA I DOPUNAMA I REDAKCIJSKIM
IZMENAMA UZ PREDLOG ZAKONA O USTAVNOM
SUDU JUGOSLAVIJE

IZMENE I DOPUNE

Na zajedničkoj sednici Odbora i Komisije održanoj 19. XII 1963. godine prihvaćene su sledeće izmene i dopune u tekstu Predloga zakona koji je ranije dostavljen poslanicima:

1. Na kraju člana 4. dodaje se novi stav koji glasi:

»Ustavni sud pokreće postupak u drugim slučajevima iz svoje nadležnosti na predlog građana, organa i organizacija, saglasno Ustavu i ovom zakonu«.

2. Izostavlja se član 5.

3. U članu 20. tačka 2. menja se i glasi:

»(2) Savezni sekretari i republički sekretari, svaki u svom delokrugu, osim za ocenjivanje ustavnosti zakona, saglasnosti republičkih zakona sa saveznim zakonom, kao i ustavnosti i zakonitosti propisa Saveznog i republičkog izvršnog veća«.

Briše se stav 3. člana 20.

4. U članu 26. stav 4. postoje stav 3, menja se i glasi:

»Kad utvrdi da republički zakon nije u saglasnosti sa Ustavom ili saveznim zakonom, Ustavni sud će odlučiti da se do donošenja konačne odluke o tome, ne primenjuju odredbe republičkog zakona koje nisu u saglasnosti sa Ustavom, odnosno sa saveznim zakonom. Ako u slučaju nesaglasnosti republičkog zakona sa saveznim zakonom utvrdi da savezni zakon nije u saglasnosti sa Ustavom, Ustavni sud će odlučiti da se, do donošenja konačne odluke o tome, ne primenjuju odredbe saveznog zakona koje nisu u saglasnosti sa Ustavom«.

Sadašnji stav 3. postaje stav 4.

5. U članu 32. stav 2. izostavljaju se reči:

»s tim da taj rok ne teče dok traje izvršenje krivične sankcije«.

6. U članu 33. stav 2. izostavljaju se reči:

»s tim da ovaj rok ne teče dok traje izvršenje krivične sankcije«.

7. U članu 37. menja se stav 3. i glasi:

»Predlog za zaštitu prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda koji su povređeni pojedinačnim aktom može se podneti samo ako su korišćena redovna pravna sredstva za zaštitu ovih prava i sloboda«.

8. U članu 39. prenosi se izmenjeni član 5. kao stav 1. i glasi:

»Predlog za pokretanje postupka za zaštitu može podneti svako čije je Ustavom utvrđeno pravo samoupravljanja ili drugo osnovno pravo ili sloboda povređeno«.

9. U članu 62. na kraju stava 2. dodaju se reči:

»prethodni postupak može se sprovesti i pre nego što Ustavni sud odluči da pokrene postupak«.

10. U članu 72. stav 1. iza reči »ukida« dodaju se reči »ili da se do donošenja konačne odluke ne primenjuju odredbe saveznog odnosno republičkog zakona (član 26. stav 3)«.

U stavu 2. istog člana iza reči »zakon ukida«, dodaju se reči »ili da se do konačne odluke ne primenjuju odredbe republičkog zakona (član 26. stav 3)«.

11. U članu 79. briše se stav 1. a dodaje se stav 5. koji glasi:

»Rešenja koja donosi Ustavni sud ili predsednik Suda o postavljenju i o drugim službeničkim odnosima koji povlače promenu zvanja ili promenu u plati, ne podleže oceni zakonitosti u smislu člana 79. Zakona o javnim službenicima«.

12. Iza člana 79. dodaje se novi član 79a koji glasi:

»Do usklađivanja Zakona o administrativnim taksama i Zakona o sudskim taksama, neće se plaćati taksa u postupku pred republičkim ustavnim sudovima«.

REDAKCIJSKE IZMENE

Na istoj sednici prihvaćene su sledeće redakcijske izmene u Predlogu zakona o Ustavnom sudu Jugoslavije:

Član 1. Iza reči »ustavnosti i zakonitosti« staviti reči »na osnovu Ustava«, a na kraju člana brisati reči »i na osnovu Ustava«.

Član 3. Umesto reči »obaveznih« treba staviti »autentičnih«.

Član 4. U stavu 1. umesto reči »tražiti« treba staviti »zahtevati«.

Član 7. U stavu 2. umesto reči »i drugim sredstvima« treba staviti reči »i na drugi način«.

Član 9. U stavu 3. u poslednjem redu brisati reč »će«.

Član 10. U poslednjem redu umesto reči »sudiji kome je prestala dužnost istekao mandat« treba da stoji »istekao mandat sudiji kome je prestala dužnost«.

Član 14. U stavu 1. iza reči »poslovnikom i« treba dodati reč »drugim«.

Član 20. U stavu 2. umesto reči »će pokrenuti« treba staviti reči »je dužan da pokrene«, a iza reči »kad« i reči »Ustavom« staviti zareze.

U tački 2. umesto reči »sekretar« treba da stoji »sekretari«.

Član 32. U stavu 1. iza reči »proizvodi u pogledu« dodati reči »konačnih i«.

U tački 1. brisati reč »pravosnažno«.

U tački 2. brisati reč »konačnim«.

Član 36. U stavu 2. iza reči »ova odluka Suda ima« dodati reči »u pogledu pojedinačnih akata«.

Član 38. Postaje član 39.

Član 39. Postaje član 38.

Član 40. U stavu 2. iza reči »takve radnje« treba brisati zarez, a iza reči »okolnostima slučaja«, staviti zarez.

Član 75. Iza ovog člana treba staviti naslov:

»IV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE«, koji je tehničkom omaškom stavljen iza člana 77.

Član 77. U stavu 2. u pretposlednjem redu iza reči »ovog Zakona« treba staviti zarez.

Obzirom da je ispušten član 5. i dodat 79a menja se numeracija tako da član 6. do člana 79a postaju članovi 5. do 79.

Predsednik
Komisije Organizaciono-
političkog veća za izradu
Predloga zakona o Ustav-
nom sudu Jugoslavije
Aleksandar Hristov s. r.

Predsednik
Odbora za Organizaciono-
politička pitanja Saveznog
veća Savezne skupštine
Makso Baće s. r.

PROSVETNO-KULTURNO VEĆE

4. SEDNICA

OD 23. DECEMBRA 1963. GODINE

SADRŽAJ

Pre dnevnog reda:

1. Usvajanje zapisnika prethodne sednice;
2. Odsustva poslanika;
3. Odgovor saveznog sekretara za prosvetu i kulturu Janeza Vipotnika na poslanička pitanja.

Dnevni red:

1. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu.

Govornici: Savezni sekretar za prosvetu i kulturu Janez Vipotnik, Božidar Debenjak, dr Rajko Tomović, dr Ilija Đuričić, Anica Devetak, dr Petar Drezgić, dr Ivan Supek, Josip Stipić, dr Vojislav Đurić, dr Hasan Hadžiomerović, dr Jože Smole, dr inž. Milan Osredkar, predsednik Savezne skupštine Edvard Kardelj, dr Nikola Balog i Vlasta Rivoli.

PRESEDAVAO

PREDSEDNIK

NIKOLA SEKULIĆ

Početak u 10 i 10 min.

Predsednik Nikola Sekulić (Izborna jedinica Šibenik):

Drugarice i drugovi poslanici, otvaram četvrtu sjednicu Prosvetno-kulturnog vijeća.

Konstatiram da postoji kvorum i da Vijeće može punovažno odlučivati.

Zapisnik treće sjednice dostavljen je članovima Vijeća. Da li ima primjedaba na zapisnik? (Nema).

Pošto primjedba nema, zapisnik će biti potpisan.

Obaviještavam Vijeće da su sprijećeni da prisustvuju ovoj sjednici Vijeća ovi poslanici: dr Mirjana Gros, Frančiska Varl, Neda Andri, Blagoje Popov, Radoslav Gluharić i dr Tomo Bosanac.

Obaviještavam članove Vijeća da ovoj sjednici prisustvuju Janez Vipotnik, savezni sekretar za prosvjetu i kulturu i dr Nikola Bolog, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju.

Dalje, obaviještavam Vijeće da su savezni organi uprave dostavili odgovore na poslanička pitanja koja su postavljena na trećoj sjednici Vijeća, i to na pitanje poslanika ovog Vijeća dr Rajka Tomovića, u vezi sa sistemom oporezivanja ličnih dohodaka, dobio sam pismeni odgovor od saveznog sekretara za finansije.

U odgovoru se naglašava da je Savezni sekretarijat za finansije pripremio nacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o porezu na lični dohodak građana, kojim je predloženo povećanje neoporezovanog minimuma na 900.000

dinara, kao i donošenje odredbe kojom se reguliše poreska olakšica i za članove domaćinstva poreskog obveznika koji u toku godine za koju se vrši razrez poreza na lični prihod građana ostvare neznatne prihode od 50.000 dinara. Nacrt je 5. XII o. g. dostavljen Saveznom sekretarijatu za opšte privredne poslove radi iznošenja na prvu narednu sjednicu Odbora za privredu Saveznog izvršnog vijeća. U međuvremenu je ovaj nacrt dostavljen i Saveznoj skupštini.

Na drugo pitanje poslanika dr Rajka Tomovića u vezi sa problemom režima studija i pitanja diferencirane uloge naših univerziteta, koje je upućeno saveznom sekretaru za prosvjetu i kulturu, drug Janez Vipotnik, savezni sekretar za prosvjetu i kulturu iznijet će stavove o ovim pitanjima.

Molim druga Janeza Vipotnika da uzme riječ.

Savezni sekretar za prosvetu i kulturu Janez Vipotnik:

Drugarice i drugovi poslanici, drug dr Rajko Tomović postavio je tri pitanja.

Prvo pitanje glasi: »Režimom studija na univerzitetima predviđeno je da se, posle ograničenja u prvoj godini, ispiti mogu polagati docnije neodređen broj puta. Naime, ispit se može ponoviti tri puta, posle toga se podnosi molba. Ukoliko se molba usvoji, a to se ponegde automatski rešava, praksa je da se ispiti na univerzitetu polažu deset i više puta. Drugi način da se zaobiđe molba je da se beleži nedolazak na ispit.

Ukratko, danas se događa da o trošku zajednice studenti polažu ispit sve dok ga ne polože. Ukoliko je nemoguće režimom studija regulirati ovo pitanje, predlažem da se donese odluka kojom bi se uvele osetne i progresivne takse za slučajeve ponavljanja ili nedolaska na ispite. Molim mišljenje Sekretarijata o ovom pitanju.»

Odgovor na ovo pitanje glasi: Savezni sekretarijat za prosvetu i kulturu je u svom elaboratu »Aktuelni problemi sprovođenja reforme visokog školstva«, koji je dostavljen na razmatranje Saveznom izvršnom veću, predložio da se prouči mogućnost uvođenja posebnih taksa za studente koji polaganje ispita odlažu ili ispite ponavljaju po nekoliko puta, čime opterećuju nastavu i oduzimaju nastavnicima vreme koje bi mogli koristiti za rad sa marljivijim studentima. Visina ovih taksa, čija bi stopa mogla biti progresivna, zavisila bi od broja odlaganja i ponavljanja ispita iz istog predmeta i iz svih predmeta od istog studenta.

Uvođenje ovakvih ispitnih taksa, s jedne strane, moglo bi podstaknuti one studente koji se slabo pripremaju za ispite ili olako odgađaju po nekoliko puta ispite na savesnije pripremanje i odgovorniji odnos prema ispitima i studijama uopšte. S druge strane, moglo bi osloboditi fakultet i nastavnike onih studenata kojima studij služi jedno kao »legitimacija« pred javnošću, odnosno kao faktor koji donosi i neke privilegije, kao što su dečji dodatak, zdravstvena zaštita, odgađanje vojnog roka i sl.

Sredstva prikupljena na taj način mogla bi se upotrebiti za pomoć i nagrade najboljim i najmarljivijim studentima.

Drugo pitanje glasi: »Mislim da se kod nas o režimu studija na univerzitetu govori uopšteno, tako da se čas čuju glasovi da su studenti preopterećeni, a čas da nisu. Smatram da rešavanju ovog vrlo važnog pitanja može znatno da pomogne jedna temeljitija analiza. Kao prilog tome predlažem da se na inicijativu Sekretarijata za prosvetu Saveznog izvršnog veća izradi od kompetentnih organa jedna uporedna studija o opterećenju i režimu studija odgovarajućih fakulteta kod nas i u inostranstvu. Ovde prvenstveno mislim na tehničke fakultete. Molim za mišljenje da li je Sekretarijat spreman da preuzme ovu inicijativu.«

Odgovor glasi: Nema sumnje da bi bilo veoma korisna uporedna analiza režima i sistema studija. Takva studija bi trebalo da pokaže u kojoj meri sistem studija odgovara naučnim i pedagoškim osnovama i zakonitostima i koliko može biti efikasan. U tom sklopu, opterećenost ili neopterećenost studenata je samo jedan faktor i jedan element koji može ukazati na naučnu opravdanost i na efikasnost sistema i režima studija. Opterećenost ili neopterećenost studenata, kao što je poznato, jeste posledica strukture nastavnih planova i programa,

oblika i metoda izvođenja nastave, sastava nastavničkog kolegija, metoda rada sa studentima i slično. (A, kao što je takođe poznato, i na tu stranu stvari ima takođe niz ozbiljnih primečaja.) Prema tome je razumljivo što je Savezni sekretarijat za prosvetu i kulturu zainteresovan za ovakvu kompleksnu analizu i studiju u kojoj bi se posebna pažnja poklonila opterećenosti studenata kao posledici i izrazu celokupnog sistema studija. Međutim, mislim da bi bilo najbolje da se ovaj posao organizuje od Zajednice jugoslovenskih univerziteta ili u okviru pojedinih grupa fakulteta (tehnički, filozofski, medicinski itd.), jer je to više stvar samih fakulteta, s obzirom na to što su organizacija nastave i nastavni planovi i programi stvar fakultetskih uprava i što nastavnici na fakultetima najbolje poznaju ovu problematiku i raspolazu s potrebnim kadrovima. Sekretarijat bi u tome mogao participirati na način koji može biti dogovoren sa Zajednicom jugoslovenskih univerziteta. U tom pogledu smo spremni da preduzmemo potrebne inicijative.

Treće pitanje glasi: »U našoj javnosti je više puta bilo pokretano pitanje diferencirane uloge naših univerziteta. To je predviđeno i reformom školstva, a posebno se saglasio s tim vaš prethodnik drug Krsto Crvenkovski. Kada se kaže — diferencirana uloga univerziteta, misli se na to da se talentovanim studentima omoguće paralelni kursevi i, posebno, da se neki naši univerziteti izdvoje strožom selekcijom studenata, nastavnika, režimom studija i karakterom nastave.«

Odgovor na ovo pitanje glasi: Problem diferencirane nastave je bez sumnje jedan od veoma krupnih problema, i jedno od snažnih sredstava za puniji i efikasniji studij i učenje. Potreba za ovakvom nastavom, koja ne gubi svoje fundamentalno i zajedničko jezgro za sve učenike i studente, javlja se već u osnovnoj školi, a na višim nivoima obrazovanja još u većoj meri i na poseban način. Ideja i koncepcija o diferenciranoj nastavi i diferenciranom studiju mogu da budu, kao što to pokazuju iskustva, ostvareni na različite načine, počev od posebne dodatne i izborne nastave za određene kategorije učenika i studenata, pa sve do formiranja posebnih škola i odelo fakulteta, za koje bi se mogli predvideti posebni uslovi prijema, sastav nastavničkih kolegija, režim studija i karakter nastave u cilju odgoja i obrazovanja pojedine vrste i nivoa stručnih i naučnih kadrova. (Na primer, prirodno-matematičke gimnazije, pojedina odeljenja specijalizirane tehničke i tehnološke škole i sl.). Ovu ideju možemo posebno opravdati permanentnom potrebom podsticaja i adekvatnog razvijanja talentovanih učenika i studenata, kao i izuzetnom potrebom pripremanja specijalističkih stručnih i naučnih kadrova, kao i potrebom razvijanja naučnog istraživanja. Ovaj problem ima i vrlo praktičan

aspekt. Kao što nam dnevna praksa pokazuje, u našim školama najmanje pažnje se poklanja razvijenim i talentovanim učenicima i studentima, jer su nastavnici, škole i fakulteti u celini stalno okupirani slabijim učenicima, a nivo i sistem svoje nastave često podešavaju prosečnim učenicima. Na svim školama, a posebno na fakultetima, trebalo bi razmotriti da se određenim režimom studija omogući da talentovani i vredni studenti ili učenici mogu i brže završiti škole i fakultete, kao i da se sa određenim grupama studenata na fakultetima i u školama posebno radi, kako bi dublje i temeljitije savladali znanja za koja pokazuju izrazitije interesovanje i talenat.

Savezni sekretarijat za prosvetu i kulturu smatra da je efikasno rešavanje ovog problema moguće samo u okviru škola i fakulteta, a, posebno, u prvom redu, naporima nastavnčkih kolektiva, ali bi istovremeno dao podršku inicijativi svakog fakulteta i škole koja bi išla ka ozbiljnom zahvatu koji bi bio rukovođen napred iznesenim intencijama. Budući da je ovaj problem veoma složen i da on ima svoj programsko-metodološki, organizaciono-pedagoški i sociološko-politički aspekt, to smo mišljenja da problemu treba prići studiozno, ali ga rešavati i da ga zbog teškoća koje se nameću ni u kojem slučaju ne bismo smeli skinuti s dnevnog reda. Sekretarijat će razmotriti mogućnost da u zajednici sa odgovarajućim stručnim i naučnim službama, posebno naučnim, pedagoškim i drugim radnicima, podstakne rešavanje ovog problema koji bez sumnje zaslužuje najveću pažnju svih društvenih faktora.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li poslanik drug Rajko Tomović, u vezi sa odgovorom saveznog sekretara za prosvjetu i kulturu, ima neko dopunsko pitanje ili želi objašnjenje? (Dr Rajko Tomović: Zahvaljujem drugu sekretaru na ovako iscrpnom odgovoru).

U vezi sa postavljenim pitanjem druga Zlatka Price, poslanika ovog Vijeća o statusu umjetnika, obavještavam da će odgovarajući organi savezne uprave, i to Sekretarijat za prosvjetu i kulturu i Sekretarijat za finansije, kao i na pitanje poslanika Đorđa Popovskog o odnosu srednjostručnih i visokokvalificiranih kadrova — dati odgovore na narednoj sjednici Vijeća.

Za ovu sjednicu, kao što ste već obaviješteni u pozivu, predlažem ovaj dnevni red:

1) Pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Općeg zakona o školstvu.

Da li ima kakvih drugih prijedloga za dnevni red? (Nema). Da li Vijeće prihvata predloženi dnevni red? (Prihvata). Prema tome, dnevni red je utvrđen.

Prelazimo na dnevni red. Kao što je poznato, formirana je Zajednička komisija Prosvjetno-kulturnog vijeća i Odbora za prosvjet-

no-kulturna pitanja Saveznog vijeća, kojoj je stavljeno u zadatak da prouči ovaj prijedlog zakona i podnese izvještaj, koji je ona dostavila i vi ste ga pismeno primili. (Videti u prilogu).

Nadalje, isto tako, Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine razmatrala je prijedlog ovog zakona i podnijela svoj izvještaj koji vam je takođe dostavljen.

Prema Privremenom poslovnom redu Vijeća, najprije otvaram opći pretres o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Općeg zakona o školstvu.

Dajem riječ drugu Janezu Vipotniku, saveznom sekretaru za prosvjetu i kulturu.

Savezni sekretar za prosvetu i kulturu Janez Vipotnik:

Drugarice i drugovi poslanici, u toku pripreme za usklađivanje Općeg zakona o školstvu i Zakona o fakultetima i univerzitetima sa Ustavom usvojeno je da se zadatak izrade novog zakona izvrši u dve etape.

U prvoj fazi treba da se otkloni sve ono što u ovim zakonima nije više u skladu s načelima novog Ustava, a time i sve ono što ometa donošenje republičkih zakona sa ovog područja, kako bi se omogućio kontinuitet u razradi ovih pitanja u republikama.

U drugoj fazi, koja će zahtevati više vremena, konsultacija i proučavanja, treba da se izradi novi savezni dokument o obrazovanju, koji bi polazio od Ustava i zahvatio čitav obrazovno-vaspitni sistem; one vidove njegovog života i rada za koje je celishodno i potrebno utvrditi opšte jugoslovenske norme kao osnovu za buduće republičko zakonodavstvo. Taj dokument bi obuhvatio ne samo opšta jugoslovenska načela o obrazovno-vaspitnom sistemu, nego i druge aspekte toga pitanja: stipendiranje, finansiranje, nostrifikaciju i ekvivalenciju školskih dokumenata kao i druga pitanja od bitnog značaja. Kodifikacija ovih opštih principa obrazovanja za čitavu zemlju izvršila bi se u duhu intencija novog Ustava i prema politici koja iz njega proizlazi i koja vodi ka sve većoj deatizaciji obrazovanja, ka decentralizaciji nadležnosti od komuna i u daljem procesu do njihovog prenošenja na radne organizacije u oblasti obrazovanja.

Obrazovanje u našoj društvenoj stvarnosti — prema Ustavu — jeste sve više briga pojedinih naroda i republika, a u delokrugu federacije ostaje samo donošenje okvirnih načela. Međutim, to ne znači da organizovano društvo ostaje za opštim kretanjima da prepušta osnovne društvene faktore i organe društvenog samoupravljanja da se sami i svaki za sebe probijaju do novih, progresivnih iskustava i rešenja. Naprotiv, organizovano društvo, kako u komuni, tako i u republici i federaciji, i dalje usmerava svoju politiku ka efikasnom jačanju samostalnosti institucija za obrazovanje i samoupravnosti

njihovih kolektiva, čime se sve više oslobađa ogromna latentna energija i pokreće inicijativa kadrova koji rade u obrazovnim institucijama, a i društvenih faktora i pojedinaca oko njih, kako bi se stvorio, uistinu, moderan, savremen sistem obrazovanja.

Iznoseći predlog za usklađivanje Opšteg zakona o školstvu sa Ustavom pred Prosvetno-kulturno veće Savezne skupštine, želeli bismo da se pokrene diskusija o osnovnim principima novog zakona o obrazovanju. Iz tog razloga, u ovom izlaganju iznosimo osnovne probleme daljeg razvoja obrazovanja, kako bi se omogućilo sagledavanje zajedničkih načelnih stavova na kojima treba da se zasniva budući opšti zakon o sistemu obrazovanja i vaspitanja u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

U dosadašnjem razvoju obrazovno-vaspitanog sistema postigli smo značajne rezultate. Oni se ogledaju u porastu broja dece obuhvaćene obaveznom školovanjem, u pozitivnim tendencijama daljeg razvoja stručnog obrazovanja, u povećanom broju visokoškolskih i naučnih ustanova i njihovoj dislokaciji u razvijene privredne i kulturne centre, u povećanim materijalnim sredstvima koja zajednica izdvaja za razvoj obrazovanja, u pozitivnim nastojanjima nastavnih i naučnih kolektiva za rešavanje organizaciono-pedagoških i drugih problema, u osamostaljivanju obrazovnih institucija kao samostalnih radnih organizacija itd.

U demokratizaciji celokupnog obrazovnog sistema postignuti su značajni rezultati orijentacijom toga sistema ka potrebama radnog čoveka, kao i omogućavanjem da pod jednakim uslovima svako može da ostvaruje pravo na obrazovanje. Taj proces se posebno ogleda, pored dislokacije obrazovnih institucija, i u uvođenju elastičnijih oblika obrazovanja koji odgovaraju radnim ljudima, osnivanjem večernjeg i dopisnog školovanja, omogućavanjem upisa na visokoškolske ustanove svakome ko raspolaže određenim znanjima i sposobnostima da prati studije itd.

Mnogi pokazatelji govore o pozitivnim tendencijama u razvoju obrazovanja u proteklom periodu i o nastojanjima da se realizuju osnovne intencije reforme pojedinih obrazovnih radnih organizacija i stupnjeva obrazovanja. Očigledno je da su i u tom pogledu postignuti ne mali rezultati, koji će svoju punu vrednost i značaj pokazati tek u narednom periodu. U procesu ostvarivanja jedinstvene osnovne škole, nekih koncepcija i pogleda na gimnaziju, na stručno i visokostručno obrazovanje, uz sve nedostatke, a ponegde i nedograđene stavove o pojedinim nivoima obrazovanja, stečeno je dragoceno praktično iskustvo, izgrađivani su stavovi o pedagoškim kvalitetima obrazovanja, a kod prosvetnih radnika je sazrelo shvatanje o neophodnosti savremenog odgoja i obrazovanja i o putevima njihovog ostvarivanja. Ako pozitivna

shvatanja i iskustva nisu i do kraja još došla do punog izražaja ili se nisu u potpunosti afirmisala, to nikako ne umanjuje njihov značaj kao objektivne snage koja deluje u obrazovno-vaspitnom procesu.

Međutim, uspesi postignuti na ovom području otvaraju niz novih aktuelnih problema koje će biti potrebno rešavati u nastupajućem periodu.

O obrazovanju se vode vrlo opširne diskusije. O tome ne raspravljaju samo stručnjaci, već je obrazovanje neprestano pod kritičkim okom svih roditelja koji imaju decu u obrazovnim radnim organizacijama, kao i privrede i društvenih službi koje apsorbiraju nove kadrove, pa i čitavog društva, koje je životno zainteresovano za kvalitet obrazovanja, za idejni i stručni nivo budućih kadrova. Iako su ocene i kritičke primedbe na račun obrazovanja često opravdane, ipak treba voditi računa o tome da je naše društvo zbog svojih potreba svesno išlo u ekspanziju školstva i da ekspanzija svuda u svetu, a kod nas posebno, jedno određeno vreme objektivno usporava istovremeno obezbeđenje onog kvaliteta kadrova koji traži savremeno društvo i razvoj nauke, tehnike i tehnologije. Ako je u životnom interesu društva da u jednom dosta kratkom periodu izvrši takvu ekspanziju obrazovanja da se procenat obuhvata onih koji pohađaju obrazovnu instituciju poveća za nekoliko puta, onda je sasvim razumljivo što će nivo i kvalitet obrazovanja biti neko određeno vreme niži od onoga koji bismo želeli da postignemo. U tome postoje danas određene poteškoće koje svi osećamo. No, čini mi se da smo ipak prebrodili najteži period i da već postoje mogućnosti da se sve više obezbeđuje i kvalitet obrazovanja. Te mogućnosti, pored uvođenja niza bitnih mera, ogledaju se i u sve stabilnijem statusu obrazovnih institucija, u njihovom samoupravnom mehanizmu i njihovoj samostalnosti, u demokratičnosti njihovih unutrašnjih odnosa. Usmeravanje i što šira primena značajnih iskustava organizacija i pojedinaca koji žele, mogu i imaju pravo da utiču na rad obrazovnih institucija i na učvršćivanje ustavnih principa o obrazovanju, podstičaće i podizanje kvaliteta nastave u obrazovnim institucijama na sve viši nivo.

Ako procesi u obrazovanju, zbog naglog privrednog i društvenog razvitka, idu ka sve većoj ekspanziji, uz istovremene napore da se stalno podiže kvalitet, opravdano se postavlja pitanje da li je obrazovanje posle obaveznog školovanja samo sastavni deo društvenog standarda. Da li danas — kad nam rezultati privrede otvaraju nove i nove perspektive daljeg razvoja proizvodnih snaga, a istovremeno i sve složenijih procesa u borbi za veću produktivnost rada — obrazovanje znači samo prosvetčivanje nepismenih i stvaranje ograničenog broja stručnjaka s viso-

kom spremom ili ono stvarno znači nešto drugo, znači faktor koji se u modernom društvu neminovno i tesno povezuje sa daljim razvitkom samih proizvodnih snaga. Obrazovanje je integralni deo progressa društva uopšte, a u razvijanju njegove baze posebno. No, sa zadovoljstvom možemo konstatovati da je u prvim nacrtima sedmogodišnjeg plana, a i u planu za 1964. godinu, ova koncepcija već usvojena. Potrebni su dalji naponi da se ona do kraja primeni, kako u konkretizaciji i izvršenju plana i u razvitku pojedinih grana, tako i u određivanju smernica obrazovanja uopšte.

Odnos privrede i drugih društvenih delatnosti prema problemima obrazovanja formulisan je i u novom Ustavu. Ustav je pravo na obrazovanje stavio u kategoriju osnovnih prava građana i utvrdio da radni ljudi sami u okviru svoga samoupravljanja rešavaju i pitanja koja su preduslov za najšire korišćenje ovoga prava.

Radne organizacije više ne mogu biti samo konzument kadrova koji postfestum daje ocene o njihovom kvalitetu, već moraju postati aktivan faktor koji neposredno i organizuje i ostvaruje obrazovanje, koji utiče na rad institucija za stručno obrazovanje. Na taj način radne organizacije faktički postaju deo integralno obrazovnog vaspitnog sistema i neposredni činilac koji formuliše kadrovske potrebe i kadrovske profile, to jest koji suštinski utiče na programsku nastavnu strukturu celokupnog obrazovno-vaspitnog sistema. Ove potencijalne mogućnosti radnih organizacija dobijaju u svome značaju ako se doda i činjenica da su te organizacije nosioci značajnih sredstava za obrazovanje kadrova.

Potrebno je, dakle, i sa ovakvih osnova sagledati razvoj obrazovanja u narednom razdoblju, kako bi zajednica mogla dobiti kadrove kakve traži proizvodni, naučno-tehnološki i društveni razvitak već danas, a u buduću će tražiti još više.

Savremeno društvo se sve više razvija na praktičnoj primeni tekovina nauke. Ono ne može da napreduje bez svakodnevnog primenjivanja naučnih dostignuća koja prodiru u sve pore njegovog života. Industrijska proizvodnja sve se više organizuje na bazi primene savremene tehnologije, koja je u procesu permanentnog evoluiranja. Živimo u eri za koju su karakteristične izvanredne promene u tehnici i tehnologiji, ali i u eri sve veće afirmacije čoveka i proizvođača u našem društvu, u proširivanju i produbljivanju radničkog samoupravljanja na sva područja društvenih delatnosti.

Razvitak nauke, tehnike i tehnologije, kao i razvitak samoupravljanja i demokratizacije društva i njihov uticaj na dalji progres u proizvodnji i društvenim službama u celini nameće i dalje usavršavanje, podizanje nivoa i prilagođavanje sistema obrazovanja potrebama pri-

vrede i društvenih službi. Naučne tekovine i njihova uloga u menjanju postojećih metoda proizvodnje, tehnologije i načina rada, moraju biti stalna orijentacija i oslonac za usavršavanje sistema obrazovanja i za ugrađivanje u taj sistem onih vrednosti nauke, tehnike i kulture, koje po svom karakteru predstavljaju temelj savremenog obrazovanja, koje razvijaju naučno i tehnološko mišljenje i utiču na izgrađivanje metoda rada i radne kulture, te kao takve treba da postanu svojina svih radnih ljudi naše zemlje.

Prema tome, u nastupajućem periodu obrazovni sistem treba da bude zasnovan na onim naučnim, tehničkim i opštekulturnim i radnim vrednostima koje će omogućiti brže prilagođavanje radnih ljudi promenama u proizvodnji i omogućiti im da ovladaju naučnim metodama, da što više uoče moć nove tehnologije i društvenih kretanja, da su u toku svih komponenata koje razvijaju život društva i da postanu nosioci novog u budućem razvoju. Ovo se postavlja tim više što je učestvovanje radnih ljudi u javnom životu i odlučivanju organski vezano za naš celokupni privredni i društveni rad. Zahtev za obrazovanjem proizlazi iz preduzeća, iz privrednih grana, iz društvenih službi, ali se, pri tome, mora imati na umu činjenica da obrazovanje stručnih kadrova traži određeno vreme, da, na primer, formiranje jednog naučnika traje gotovo dve decenije, pa i više, ne računajući na neminovno stalno popunjavanje znanja koje mora da traje i čitav radni vek. Zato obrazovni programi treba da što više i što brže integriraju nova dostignuća nauke i tehnike, da apsorbiraju progresivna kretanja našeg društva i društvenih odnosa, kako bi novi kadrovi koji dolaze iz obrazovnih institucija stvarno bili kadrovi odgovarajućih profila kakve traži savremeno socijalističko društvo i njegov brži i efikasniji razvoj. Ako sredina iz koje proizlazi zahtev za kadrovima nije u toku savremenih kretanja već ima, na primer, proizvodnju organizovanu na stari način, nesavremenu, zastarelu, bez savremenih tehnoloških dostignuća i organizacije rada, onda ni zahtevi za kadrovima ne mogu da budu savremeni i moderni. No, upravo zato što se jedan deo proizvodnje još nije izvukao iz zaostalosti (a to se ogleda i u rezultatima produktivnosti rada), zahtevi ovakve proizvodnje za kadrovima često su nesavremeni i javljaju se kao potreba podmirivanja profila stručnih kadrova karakterističnih za zaostalu proizvodnju. Stoga i povezivanje obrazovnih institucija sa zastarelom i nesavremenom proizvodnjom, koja traži odgovarajuće kadrove, predstavlja permanentnu opasnost za politiku formiranja kadrova.

Naše društvo postavlja cilj da se svakom radnom čoveku pruži i najšire mogućnosti obrazovanja i omogućiti sticanje najviših kvalifikacija. Iako su na tom području postignuti vidni

rezultati, biće i u narednom periodu potrebno ulagati dalje napore da obrazovanje postane dostupno svakome. Radni ljudi radnih organizacija i društveno-političkih zajednica, prema svojim materijalnim mogućnostima, moraju da se bore za realizaciju ovog cilja. Ali, budućnost će tražiti još više, tražiće da svaki čovek može stvarno i realizovati svoje potencijalne sposobnosti. Dakle, naš put vodi ka stvaranju atmosfere i pružanja mogućnosti da se sposobnosti svakog pojedinca razvijaju do kraja, kako bi mogle da se afirmišu i doprinesu opštem razvitku. Treba zato dalje razvijati institucije za obrazovanje tamo gde su potrebe za kadrovima najveće, sve do fakulteta i univerziteta. Institucije za obrazovanje moraju se čitavom svojom aktivnošću približiti osnovnim potrebama privrede i društvenih službi, a time i širokim slojevima omladine i radnika. Naše intencije, pri ustanovljavanju obrazovnih institucija, treba, dakle, da idu napred, na nove lokacije, ka privrednim organizacijama i društvenim službama. Time će se mnogo šire omogućiti obrazovanje sposobne omladine i radnika. Naše društvo sve više ceni i ono znanje koje je pojedinac stekao svojim upornim zalaganjem ili učenjem i izvan klasičnih formi obrazovanja. U tome treba da dođe do punog izražaja stajnovište da je primarno znanje, a ne putevi koji vode do njega. Zato se sve više moraju u našem društvu afirmisati forme — učenje i rad, rad i učenje, ali ne rad bez učenja. Kako je obrazovanje vezano za ličnost, potrebno je ličnost dovesti u situaciju da mora da uči, a i da može da uči, da ulaže vreme i napore za svoje učenje, ali i da to može činiti.

Posebnu pažnju i brigu društva traže talenti, najспособniji ljudi, kako bi se kvalitet njihovog znanja neprestano uzdizao i omogućio im punu afirmaciju kroz stvaralaštvo. Konceptija naših obrazovnih institucija je dovoljno široka da one mogu pružiti mogućnost ispoljavanja talenata. Uzdizanje talenata i omogućavanje njihovog usavršavanja trebalo bi sagledati i kroz sistem obrazovanja i u njemu obezbediti njihov puni razvitak. Stimuliranje talenata, omogućavanje, na primer, da najспособniji učenici preskaču razred, da se za najспособnije studente organizuje posebna nastava, što razvijene zemlje već čine i slično, jeste aktuelna materija za izučavanje.

U skladu sa celokupnim društvenim razvojem i sa donošenjem novog Ustava, obrazovanje i status obrazovnih radnih organizacija doživljava snažne promene koje znače dalje i dublje oblikovanje i usavršavanje sistema samog mehanizma društvenog samoupravljanja.

Ustav polazi od činjenice da su ustanove za obrazovanje i vaspitanje samostalne i samoupravne radne organizacije, da njima upravljaju članovi njihovih radnih zajednica neposredno i preko organa upravljanja koje sami biraju i

opozivaju, da je delatnost ustanova za obrazovanje i vaspitanje od posebnog društvenog interesa i da zbog toga u upravljanju određenim poslovima u obavezno-vaspitnim ustanovama učestvuju i zainteresovani građani i predstavnici zainteresovanih organizacija, odnosno društvene zajednice.

Ustav, dakle, polazi, s jedne strane, od jedinstvenog tretiranja radnih organizacija na području obrazovanja sa radnim organizacijama u proizvodnji, a, s druge strane, ističe i njihov poseban karakter, s obzirom na njihovu delatnost koja je od posebnog interesa za društvenu zajednicu.

Dalji razvoj radnih organizacija u oblasti obrazovanja proizlazi od dve osnovne komponente. S jedne strane, radne organizacije u oblasti obrazovanja deo su jedinstvene strukture svih radnih organizacija u onoj meri i u onim stavovima koji su zajednički: u tretiranju rada, samog procesa rada, afirmacije i realizacije osnova raspodele prema radu. S druge strane, specifičnost radnih organizacija u oblasti obrazovanja proizlazi iz činjenice da one ne bi bile u stanju ostvariti svoje zadatke koje im je namenila društvena zajednica samo svojim unutarnjim snagama. Odgoj i obrazovanje je društvena kategorija, permanentna i neotuđiva formacija društva. Stalna i kontinuirana saradnja obrazovnih institucija s društvenim snagama, s društvenim radnim organizacijama, sa osnivačem, s političko-teritorijalnom zajednicom, sa roditeljima, sa omladinom — uslov je sveobuhvatne obrazovne funkcije tih institucija.

Radi se, s jedne strane, tako reći, o dva vida ispoljavanja samoupravnosti, od kojih prvi niče iz individualnog interesa radnog čoveka za nagrađivanje prema radu na osnovu principa o raspodeli prema radu, koji je društvo prihvatilo, a, s druge strane, radi se i o zajedničkom interesu ljudi da rešavaju svoje zajedničke potrebe i probleme na pojedinim područjima javnog života u okviru društveno-političkih zajednica. No, društveno-politička zajednica sebi zadržava pravo da utvrđuje i dimenzionira razvoj oblasti od zajedničkog interesa, a tu su obuhvaćeni i problemi obrazovanja.

Čini mi se da razvoju samoupravljanja u oblasti obrazovanja ništa nije više smetalo od neshvatanja takve njegove suštine. Činjenica je da su druga područja javnog života otišla mnogo dalje u razvijanju samoupravljanja, dok je samoupravljanje u obrazovnim, pa i u kulturnim institucijama, ostalo na mnogim početnim principima. Samo delegiranjem spoljnih članova u organe društvenog samoupravljanja ne rešava i ne ostvaruje društveni interes. Spoljni članovi organa društvenog samoupravljanja u obrazovnim institucijama ne mogu biti neko strano telo tih institucija, niti društvena kontrola samoupravljanja, nego su to direktni interesenti a i

izvršio ciljeva koje zajednica postavlja obrazovnoj instituciji.

Polemike koje su tražile usavršavanje samoupravljanja često su se kretale do dijetmetralno suprotnih krajnosti: od vulgarnog upoređivanja oblasti obrazovanja, pa i kulture, s radnim organizacijama u oblasti materijalne proizvodnje i traženja autonomije u samoupravljanju, braneći, pri tome, tezu da društveno samoupravljanje ograničava stvaralačku snagu radne zajednice — do druge krajnosti gde se veoma urpošćeno govorilo o neposrednom uticaju masa na samoupravljanje u ovim oblastima. I jedna i druga krajnost ispuštaju iz vida činjenicu da se društvo za obezbeđenje neposrednog uticaja u obrazovanju organizovalo kroz sam princip raspodele prema radu, kroz mehanizam samoupravljanja u radnoj organizaciji, kao i političko-teritorijalnoj jedinici, u republici i federaciji, kroz brojne oblike stručnog i političkog organizovanja i udruživanja ljudi, kroz princip javnosti institucija, pa i kroz razvijeni sistem informisanja, obaveštavanja i kritike.

Napravili bismo veliku štetu samoupravljanju i raspodeli u oblasti obrazovanja kada bismo branili stanovište da društvo ostvaruje svoje interese jedino i samo kroz savete radnih organizacija kao samostalnih tela, jer bi se time ispuštala iz vida čitava struktura samoupravljanja u našem društvu i posebno u obrazovanju, od radnog čoveka u radnoj organizaciji i saveta ustanove, saveta za prosvetu opštine, opštinskih skupština do prosvetno-kulturnih veća.

Ako se samoupravnost i samostalnost obrazovnih ustanova ne stavlja u odnos sa celokupnom strukturom društvenog samoupravljanja, onda može doći do toga da se za samostalnost i samoupravnost traži zamena u autonomiji i zatvaranju u sebe. Takvi stavovi ne mogu biti prihvatljivi. Otvaranje obrazovnih institucija prema društvu od vitalnog je značaja, pre svega, za same te institucije, jer se baš njihovom naiširem povezivanju s društvenom sredinom ostvaruje spajanje svih interesa.

Radne organizacije iz oblasti obrazovanja zasnivaju se na principu raspodele prema radu i samoupravljanju radnih organizacija. Ustav izdvaja samoupravna prava radnog kolektiva u ostvarivanju raspodele prema radu, dajući ta prava u potpunosti radnom kolektivu, kao i kompetencije koje se odnose na unutrašnji život institucija i raspodelu sredstava radnog kolektiva.

Međutim, problemi obrazovanja nisu samo problemi radnih ljudi koji rade u radnoj organizaciji u oblasti obrazovanja. Prema tome, u društvenom samoupravljanju u obrazovnim institutima učešće ljudi spolja koji nisu članovi radnog kolektiva, kao i delovanje posebnih samoupravnih organa u oblasti obrazovanja u opštini, republici i federaciji, kao i organa samo-

upravljanja u celini, samo su izraz visokog stepena interesovanja društva za obrazovanje. Kako i na koji način ispoljiti u društvenom samoupravljanju delatnost i poslove od posebnog društvenog interesa zainteresovanih građana, zainteresovanih organizacija i društvene zajednice, stvar je zakona, pa i statuta obrazovnih institucija.

Naredne diskusije morale bi, dakle, raščistiti pitanje unutrašnje organizacije organa samoupravljanja, delokrug i odgovornost organa društvenog samoupravljanja, prava radnih ljudi u upravljanju radnim jedinicama, radne i druge unutrašnje odnose, status učenika i studenata u mehanizmu samoupravljanja i slično. Pitanja samoupravljanja, kao i pitanja društvenog samoupravljanja u obrazovnim institucijama, traže izučavanje i pronalaženje takvih rešenja u kojima će se preplitati samoupravna prava kolektiva, nastavnika, drugog osoblja u tim institucijama, učenika i studenata, kao i spoljnih članova u društvenom samoupravljanju, u onim srazmerama koje će stimulirati i jedne i druge za što veće angažovanje u podizanju obrazovnih institucija na viši nivo.

Dalji razvoj samoupravljanja je najtešnje povezan sa stvaranjem i jačanjem materijalne osnove samoupravljanja. Uspešno ostvarivanje zadataka na području celokupnog obrazovnog i vaspitnog sistema zavisi ne malo i od finansiranja, kao i od unutrašnjeg poslovanja i organizacije obrazovnih institucija.

U sagledavanju funkcija pojedinih vrsta obrazovnih institucija možemo njihovu delatnost određivati sa nekoliko aspekata, i to:

— sa aspekta onog nivoa obrazovanja koje društvena zajednica garantira svakom građaninu ustavnim načelima, a koji, u stvari, odražava dostignuti nivo materijalnih snaga društva i njen kulturno-politički i društveni standard;

— sa stanovišta neposredne povezanosti obrazovnih institucija s razvojem i procesom proizvodnje i društvenih službi;

— i konačno, obrazovanje bi trebalo sagledati i kao stalni i kontinuirani proces svih zaposlenih radnih ljudi, njihovo prilagođavanje i usavršavanje za rad.

Interes i uloga radnih organizacija u odnosu na obrazovanje, osposobljavanje i stalno usavršavanje potrebnih kadrova su ovde najuže povezani sa rezultatima proizvodnog procesa određene radne organizacije ili privredne grane.

Ovakvo posmatranje mesta obrazovanja u našem društvu, kao i delatnost obrazovnih ustanova, omogućuju nam da tražimo adekvatniji mehanizam finansiranja obrazovanja, koji će više odgovarati ulozi i zadacima pojedinih obrazovnih institucija i njihovih delatnosti.

Ako određeni nivo obrazovanja, pa, prema tome, i delatnost njemu odgovarajućih obrazovnih institucija, predstavlja obrazovanje utvrđeno za svakog građanina kao minimum njegovog

društvenog standarda, onda takvo obrazovanje i takvu delatnost treba vezivati za postignuti društveni standard na određenom području, to jest za ostvareni dohodak na tome području. No, to ne znači da se ovaj nivo obrazovanja ne može vezati i za druge dodatne izvore finansiranja.

No, ima i komuna koje nisu u stanju da u celini pokrivaju potrebe ni obaveznog osnovnog obrazovanja. Teškoće ovakvih komuna rešavale su se budžetiskim sredstvima, intervencijom, ali ne čvrstom orijentacijom na trajnoj pomoći, nego globalnim pomaganjem nerazvijenih rejonu. Put rešavanja tog problema je i dalje u primenjivanju dosadašnjeg principa da više političko-teritorijalne jedinice pružaju pomoć nerazvijenim rejonima.

Ako dalje posmatramo obrazovanje sa stanovišta njegovog uticaja na razvoj proizvodnje, na ovladavanje novim tehnološkim procesima na uvođenje savršenije organizacije rada i slično, onda bi za delatnost obrazovnih institucija koje osposobljavaju kadrove za takav rad trebalo obezbediti sredstva iz istih izvora iz kojih se osiguravaju sredstva za investicionu izgradnju — za privredni i društveni razvoj društva. Ako pođemo sa stanovišta da jedan obrazovan radnik predstavlja materijalnu snagu u postojećim i budućim proizvodnim kapacitetima i da kvalitet njegovog rada bitno utiče i na povišenje nacionalnog dohotka, onda veličinu sredstava za obrazovanje takvih kadrova treba uključivati u funkciju zacrtane produktivnosti, planiranog bruto-produkta, to jest u proporciji i iz istih sredstava iz kojih se izdvajaju sredstva za investiranje u privredni i društveni razvoj.

Dakle, sredstva za obrazovanje kadrova koji pokreću proizvodne kapacitete i utiču na privredni razvoj morala bi se planirati u onoj meri koliko je potrebno da se mogu izvršavati određeni proizvodni i privredni zadaci, dakle, prema onome što želimo postići na planu proizvodnje. Izvor sredstava za ovu grupu ustanova i delatnosti obrazovanja trebalo bi tražiti u investicionim fondovima, namenjenim razvoju određenih privrednih organizacija, pojedinih privrednih grupacija ili razvoju određenih službi, zatim, u poslovnim fondovima radnih organizacija i u bankarskim sredstvima, namenjenim za obrtno kredite radnim organizacijama.

I konačno, ono obrazovanje koje služi prilagođavanju i usavršavanju za rad u određenim radnim uslovima, gde se za obrazovanje kadrova pojavljuje interes određenih radnih organizacija ili privrednih grupacija, dakle, gde se radi o tekućoj zameni stručnih kadrova, trebalo bi — kao i dosada — da izvori za obrazovanje predstavljaju sastavni deo cene koštanja proizvoda, pa bi njihova visina trebalo da zavisi od specifičnih uslova privređivanja i rada pojedinih radnih organizacija i od njihove vlastite poslovne politike.

Osnova za sticanje ukupnog prihoda obrazovnih ustanova trebalo bi, u prvom redu, da bude zasnovana na programu rada pojedinih ustanova i na kvalitetu obrazovanja koje one pružaju. Na osnovu utvrđenog programa rada i zadataka doći će do cene učenja određene obrazovne ustanove. Programi rada, zadaci škola i izračunata cena učenja, određeni ugovori, drugačiji odnosi između obrazovnih institucija i »naručilaca« programa, doprinosiće da obrazovne institucije postanu i u ekonomskom smislu samostalnije. One će, u stvari, biti obavezne da ostvare programe rada i zadatke za koje su im osigurana sredstva, a na koji način i kako će postaviti unutrašnju organizaciju, odnose i nagrađivanje, da bi najbolje ostvarili postavljene im zadatke, to je stvar samih radnih organizacija, njihovih kolektiva i organa samoupravljanja.

Od rešavanja pitanja izvora sredstava za finansiranje obrazovanja umnogome zavisi u praksi i realizacija raspodele dohotka u obrazovnim ustanovama. Ova raspodela treba, u prvom redu, da podstakne nastavne kadrove da se više zalažu u radu. S druge strane, problematika raspodele dohotka i nagrađivanja prema radu vrlo je složena i delikatna. Bitno je što više omogućiti ekonomsku i ostalu samostalnost obrazovnih radnih organizacija, a, zatim, prepuštiti sva prava i slobodu članovima radne organizacije da sami samoupravljanjem uređuju svoje odnose. Dosadašnja iskustva pokazuju da tamo gde se raspodela dohotka uvodi pažljivo i smišljeno, gde ona ide na to da se postigne bolji kvalitet obrazovanja u obrazovnim organizacijama, rezultati nisu izostali. Veliki broj obrazovnih organizacija već radi po principu raspodele dohotka. Može se reći da su te organizacije, uz sve poteškoće, već na početku postigle bolji odnos prema radu, manje izostanaka sa nastavnih časova i redovnije praćenje kvaliteta rada od čitavog radnog kolektiva. Raspodela dohotka, osim toga, podstiče obrazovne organizacije na drugačiju unutrašnju organizaciju nastave, na drugačiju poslovnu i ekonomičnost u radu i na drugačije unutrašnje odnose.

U unutrašnjoj raspodeli u obrazovnim organizacijama ima ponegde i vulgarizacija. I oko nagrađivanja prema radu ima istih pojava. Da li je moguće u obrazovnim institucijama uvesti nagrađivanje po merilima koja imamo u privredi ili u sistemu nagrađivanja nastavnih kadrova treba ceniti celokupnu ličnost jednog nastavnika — to su još uvek aktuelna pitanja u praksi.

Dakle, u narednom periodu jedan od značajnih zadataka na kojem treba raditi i podsticati obrazovne ustanove jeste nagrađivanje nastavnika kadrova prema kvantitetu i kvalitetu rada. S tim u vezi, otvaraju se novi problemi odnosa obrazovne radne organizacije i njenog finansiranja. Tu je, u prvom redu, pronalaženje

metodologije za utvrđivanje cene koštanja školovanja, a s ovim je povezano i iznalaženje objektivne osnovne jedinice — menila za utvrđivanje ovog faktora u pojedinim obrazovnim radnim organizacijama na osnovu elemenata kao što su: program rada, učenik, nastavni čas itd. Određivanje ovih i drugih elemenata je najvažnije, ali još nerešeno pitanje, koje će ubuduće tražiti velike napore za što celishodniju primenu.

Dakle, problematika finansiranja i sve što je vezano za usavršavanje i primenu ekonomike obrazovanja jesu zadaci za nastupajući period, čije rešavanje treba, sa svoje strane, da doprinese poboljšanju kvaliteta obrazovanja i sve sadržajnijem osmastaljivanju obrazovnih radnih organizacija.

O nastavnicima, naročito o njihovoj stručnoj spremi, vode se ponekad vrlo žučne diskusije. No, ipak treba istaći da su nastavnici u ogromnoj većini izvršivali zadatke koje je od njih tražilo društvo. Njihovi rezultati su vidljivi u realizaciji reforme, u rešavanju unutrašnjih problema i utvrđivanju samostalnosti obrazovnih radnih organizacija i slično. No, to ne znači da ne bi trebalo ulagati i dalje stalne napore, kako bi se nastavnici neposredno usavršavali u stručnom pogledu i izgradili u što bolje pedagoge — stvaraoce, kako bi se što više rasteretili administrativnih i tehničkih poslova, kako bi se što brže potpuno oslobodili činovničkog mentaliteta. Međutim, treba ipak računati sa izvesnim kretanjima koja postoje danas kod nastavnog kadra, a koje je gotovo karakteristično za intelektualne radnike uopšte. Zbog promena u društvenom razvitku, nastavnici u obrazovnim institucijama postavljeni su u isti materijalni i društveni položaj kao i ljudi u ostalim radnim organizacijama. Dakle, društveni razvitak je dostigao onaj stepen koji već traži izlaz iz administrativnih državnih spona i u toj oblasti. Ono što se decenijama razvijalo i živelo na principima organizacije državnih ustanova i najmanjih odnosa između administrativnih organa i državnih radnih organizacija iz temelja se ruši i menja, iz staroga niču moderne, savremene institucije za obrazovanje, samostalne u raspodeli i organizaciji rada, a istovremeno sve više vezane za okolinu svog akcionog radiusa. No, najbitnije je pri tome da se sadržinske promene vrše gotovo sa istim ljudima koji su bili vaspitani na ostacima starih odnosa. Zato treba računati sa poteškoćama, te sa strpljenjem odstranjivati prepreke na putu revolucionarnog procesa koji društvo traži na tome području. Procesi deatizacije i demokratizacije, samoupravljanje i raspodela prema radu, menjaju jedan ustaljeni mentalitet velike kategorije ljudi, koji su dugo živeli u činovničkim odnosima. Zato i ima u tim procesima najrazličitijih mišljenja, stavova, ideja. Ima predloga i zahteva koji traže puteve ka pobeđi i ustaljivanju pro-

gresivnih principa, ali ima i sentimentalnosti prema prošlosti, a ponekad čak i malograđanskog uticaja. Dakle, jedna velika kategorija društva krenula je sa svojih dosadašnjih ustaljenih pozicija u pokret i hoće da ide ukorak sa čitavim društvom. Ukoliko će biti više izučavanja i strpljenja, a, u prvom redu, ubeđivanja na ovom putu — utoliko će biti više i trajnijih uspeha.

Uspeši u oblasti obrazovanja biće, prirodno, u velikoj meri vezani za stručnu spremu nastavnika. Ako za neka zanimanja vredi pravilo da čovek čitav radni vek popunjava i usavršava svoje znanje, onda to svakako važi za nastavnički poziv. U državnim institucijama za nastavnike nikako se ne završava njihovo obrazovanje. Treba ozbiljno voditi računa da se omladina kreće u sredini u kojoj su sve razvijeniji društveni odnosi, u kojoj su tekovine civilizacije — kao što su televizija, radio, štampa, film — sve uticajnije. Savremeno obrazovanje sve više traži integraciju tih sredstava u obrazovni sistem, ali ne polazeći od zabluda da ta sredstva mogu nadoknaditi nastavnike nego, naprotiv, uz napore nastavnika i drugih naučnih radnika treba i televizijom, radijom, filmom, štampom i drugim sredstvima uzdizati kvalitet nastave. Zato savremena obrazovna institucija traži od nastavnika sve više znanja, traži da on bude u toku naučnih, društvenih i političkih kretanja i razvoja, a istovremeno da bude u toku stručnih i pedagoških dostignuća do kojih dolazi savremeno društvo. Stalno uzdizanje kvalitetnog nivoa nastavnika potrebno je obezbediti i sistemom obrazovanja. To će biti efikasan put za rešavanje ozbiljnih problema kvaliteta nastave i za otklanjanje osipanja dosta velikog procenta učenika i studenata.

U vezi s tim, pojavljuje se još jedna činjenica. Ako računamo da se poslednjih godina uključuje u nastavni proces 6% do 8% novih nastavnika, onda raspoložemo njihovim dosta brzim prilivom. Uzdizanje stručnosti nastavnih kadrova vrlo osetno menja opšti kvalitetni nivo nastave, te je nužna koncentracija napora na podizanje kvaliteta rada u svim institucijama za obrazovanje nastavnika.

U predloženim izmenama Opšteg zakona o školstvu pošlo se od koncepcije da su izvesne zajedničke i jedinstvene osnove za obavezno osmogodišnje školovanje interes zajednice, dakle, svih naroda Jugoslavije. Taj interes ima svoje korene u opštem društvenom zadatku da u dogledno vreme osnovna škola postane sveobuhvatna za sve generacije dece od 7 do 15 godina života. Mi smo pred neposrednim ostvarenjem toga. U republikama gde ima još nepismenih postavlja se poseban zadatak tih republika u bržem rešavanju ovoga pitanja. Tendencija da osnovna škola postane u celoj zemlji sveobuhvatna ukazuje da je ova škola

zajednička za sve narode Jugoslavije i da njene osnove treba da budu opšte i jedinstvene. Isticanje ove potrebe, a time i odgovarajućeg karaktera osnovne škole, ne znači da ona u tim uslovima opšte jedinstvenosti ne može i ne treba da bude i nacionalna, pa i komunalna institucija. Razume se, ove karakteristike osnovne škole ne mogu da se određuju iz centra već s republičkim snagama i u mehanizmu društvenog samoupravljanja u pojedinim komunama. Međutim, postavlja se praktično pitanje kako utvrđivati jedinstvene, jugoslovenske osnove za obavezno školovanje. Ranije se to obezbeđivalo osnovama nastavnog plana i programa koje je za osnovnu školu donosio Prosvetni savet Jugoslavije, polazeći upravo od razloga o kojima je ovde već govoreno. Sada se Prosvetni savet ukida i zato postaje aktuelno pitanje kakva konkretna rešenja izabrati za naredni period, ali je istovremeno potrebna kritička analiza da li je u praksi sve u redu.

Nastavni planovi i programi za osnovnu školu uglavnom odgovaraju koncepciji, kao i društvenoj ulozi i zadacima osnovnih škola. Međutim, na osnovu dosadašnjih iskustava ispoljile su se i neke slabosti i nedostaci, koje bi u narednom periodu trebalo ispraviti. Te slabosti su u tome što su nastavni planovi i programi u izvesnom smislu enciklopedijskog karaktera, pa se postavlja pitanje šta je u njima bitnije i važnije za intelektualni, moralni i druge aspekte odgoja i obrazovanja, a šta je od toga manje važno. Koncentracija napora nastavnika i učenika na bitne elemente dovela bi ne samo do uštede vremena i snaga i eliminisanja opterećenosti učenika već i do naglašavanja u obrazovanju onih trajnijih i univerzalnijih vrednosti koje u dobroj interpretaciji imaju optimalni efekat. Iskustvo je sabrano, treba ga sistematizovati i odrediti naučne i pedagoške kriterije po kojima će se vršiti izbor i raspored gradiva, kako u pojedinim nastavnim disciplinama, tako i u školskim programima u celini. S tim u vezi, pored ostalog, biće nužno dati i dovoljno podloge za zaključivanje šta je to specifično nacionalno, a šta opštejugoslovensko u nastavnim sadržajima osnovne škole. Zato za naredni period stoji kao aktuelni zadatak ocena realizacije reforme osnovnog obrazovanja, s gledišta potrebe za jedinstvenim opštejugoslovenskim idejnim osnovama nastave i vaspitanja, ali i za ukazivanje na specifičnosti republičkih planova i programa. U nizu izvršenih konsultacija najčešće je isticano da utvrđivanje ovih osnova treba da bude prepušteno jednom društveno-stručnom telu, koje bi svojim sastavom i ovlašćenjima bilo verovatno okrenuto i Prosvetno-kulturnom veću Savezne skupštine. Ukoliko to rešenje bude prihvaćeno biće potrebno rešiti i pitanje da li će se to telo baviti samo osnovnim jedinstvom osnovne škole ili će biti celishodno koristiti njegove stručne i društveno-političke

snage i na drugim pitanjima koja potencijalno znače dalje kvalitativno i organizaciono učvršćivanje sistema obrazovanja i vaspitanja. Davanje, na primer, u zadatak tome telu da i pri razmatranju drugih opštih problema može biti saradnik ne samo organa Savezne skupštine, nego i drugih faktora koji se bave problemima obrazovanja i vaspitanja, verovatno bi bilo celishodno rešenje. Međutim, u tim pitanjima ne bi bila potrebna nikakva administrativna ovlašćenja tome telu, pošto bi zaključci zasnivali svoj autoritet i uticaj na snazi argumenata.

Izgleda da će biti potrebno da se zadatak toga tela orijentiše mnogo više na proučavanje nastavnih planova i programa, na izučavanje iskustava, na sugeriranje predloga, preporuka i rezolucija, a nastavni planovi i programi za osnovnu školu da se donose na drugom mestu, odnosno donošenje nastavnih planova i programa svih drugih vrsta državnih radnih organizacija prepustiti republikama.

Verovatno će biti potrebno da se pokrene još jedno pitanje. Pri reformi nastavnih sadržaja osnovne škole istaknuta je ideja o jedinstvenoj školi na čitavoj teritoriji zemlje, ne uzimajući mnogo u obzir razlike u nerazvijenim krajevima i ne vodeći dovoljno računa o razlikama koje postoje između sela i grada. Često su bila pokrenuta pitanja da li je to sasvim celishodno na našem stepenu razvitka. Rad na novom zakonu o obrazovanju moraće i te diskusije dovesti do kraja i raščistiti stanovišta, pa i razmotriti da se u poljoprivrednim rejonima u završnim razredima osmogodišnje osnovne škole omogućuju i neke praktične delatnosti, koje će doprineti boljem snalaženju svršenih učenika ovih državnih institucija u intenziviranju poljoprivrede i u naporima za više prinose po hektaru. Možda će diskusija otvoriti i pitanje tešnijeg povezivanja završnog ili dva završna razreda osnovne škole sa stručnim obrazovnim radnim organizacijama, tako da bi stručno usmeravanje počinjalo već i pred kraj obaveznog školovanja.

Ustav omogućuje produženje obaveznog školovanja i u dužem trajanju od osam godina. Otvaranje ovakvih perspektiva stavlja na dnevni red nekoliko pitanja. Proučavanje toga pitanja u svetlu, u razvijenim zemljama, sve više vodi ka sagledavanju nužnosti da obrazovanje i tehnički nivo pojedinih naroda dostigne stepen koji, otprilike, odgovara drugom stepenu obrazovanja, što znači da i drugi stupanj obrazovanja postane sveobuhvatan, da bude, dakle, obavezan za svu omladinu koja završava osnovnu školu. Ovakva traženja u najužoj su povezanosti s vrlo brzim razvojem nauke i tehnike, gde sve savršenija sredstva za proizvodnju traže sve više obrazovanje ljudi koji ih pokreću i kontrolišu. Postavljati već sada našu zemlju u isti red sa tim razvijenim zemljama — gde se

drugi stupanj obrazovanja uključuje kao sveobuhvatan deo obrazovno-vaspitnog sistema — bilo bi nerealno. No, ipak treba voditi računa o raznolikosti pojedinih krajeva u Jugoslaviji. S jedne strane, treba voditi najodlučniju bitku za obuhvatanje sve dece osmogodišnjim školovanjem i za opismenjavanje nepismenih proizvođača i uzdizanje njihovog obrazovnog nivoa na nivo potpunog osmogodišnjeg školovanja. Međutim, s druge strane, treba u razvijenim rejonima dalje otvarati mogućnosti obrazovanja, s jasnom orijentacijom na stručno obrazovanje kakvo traži savremeni razvitak proizvodnih snaga, kako obrazovni profil kadrova ne bi sputavao mogućan normalan razvitak.

Ovde treba imati u vidu i neke druge momente. Činjenica je da privredne organizacije pokazuju mnogo veći interes za sklapanje radnih odnosa sa sedamnaestogodišnjakom, jer navodno omladinac sa 15 godina koji je završio osnovnu školu nije još dovoljno sazreo za uslove neposredne proizvodnje. Te tendencije upućuju na razmišljanje o produžavanju školovanja, i u ovom smislu već su započeti neki eksperimenti sa devetim i desetim razredom osnovne škole. Svakako da ta pitanja traže temeljna izučavanja. Do sada stečena skromna iskustva govore da ovim putem ne bi trebalo ići linearno u čitavoj zemlji, već to treba prepustiti pojedinim rejonima, prema njihovim potrebama i mogućnostima. Produženje bi zasada, možda, moglo da bude i u tim rejonima fakultativno, a ne obavezno. Iskustva govore i o tome da fizionomija produžnog školovanja ne treba da bude okrenuta prema gimnaziji već prema stručnom obrazovanju. No, i rešavanje ovakvih pitanja traži uočavanje perspektive našeg daljeg razvoja privrede i društvenih službi, a uz to orijentaciju na formiranje takvih profila kadrova i na dostizanje takvog nivoa obrazovanja radnika koji će biti stimulativni činioci daljeg napretka. U nekim rejonima pokazaće se da još ne mora ići na produženje obavezne osnovne škole već na niz praktičnih kurseva ili slično, gde bi se za 6 meseci ili godinu dana omladinci okvalifikovali za pojedina zanimanja.

Postaje sve akutniji problem obuhvatanja učenika koji su završili obavezno školovanje, ali nemaju mogućnosti zbog nedovoljnih kapaciteta obrazovnih institucija drugog stupnja, da produže školovanje. Trebalo bi, dakle, mnogo više nego dosada, naročito u nerazvijenim područjima, ići šire na kraće oblike obrazovanja, kao što su različiti tečajevi za daktilografe, za ugostiteljski kadar, za transport, za trgovinu, za turizam, za poljoprivredu i slično.

Područje tercijarne delatnosti otvara velike mogućnosti angažovanja novih ljudi, gde bi veći broj kadrova doprineo kulturnijem posluživanju, racionalnijem radu, manjem gubljenju vremena i slično. No, treba istaći da, iako se ova-

kav način rešavanja problema već duže vremena predlaže, ipak nema interesovanja u političkoteritorijalnim jedinicama, gde je često mnogo čvršća orijentacija na otvaranju obrazovne institucije drugog stepena, na izgradnju nove škole i slično (za šta se često nerealno čeka na sredstva), dok se problem ne rešava kanalizacijom svršenih učenika u onom pravcu koji je po jedinim područjima.

Ovde bismo hteli da istaknemo još jedno pitanje. Vršeci napore u povezivanju obrazovnih institucija s neposrednim praktičnim radom, bilo bi potrebno sve više praktikovati i obratan put — da se svim onim mladim ljudima koji već rade (dakle, koji imaju praksu), a žele da proširuju svoje obrazovanje prekinuto iz bilo kojih razloga omogući da idu u škole, bilo kao redovni, bilo kao vanredni đaci i studenti. Ovakvim putem mnogo bi se dobilo u kvalitetu, a i snalžljivosti tako obrazovanih kadrova, koji svoje praktično iskustvo popunjavaju teorijskim znanjem. Praktično, primena njihovog znanja mnogo bi brže i efikasnije dolazila do izražaja posle njihovog povratka na radno mesto nego obratnim putem — prvo u školi, pa tek onda u praksu, na rad.

Osnove obrazovno-vaspitnog sistema u Jugoslaviji zacrtane su Opštim zakonom o školstvu u junu 1958. godine kao rezultat višegodišnjeg rada Komisije za reformu školstva Savezne skupštine i Saveznog izvršnog veća. Međutim, razvoj stvari je već dve godine kasnije ukazao da su neka rešenja koja su tada bila prihvaćena više ili manje prevaziđena i da njihovo postojanje može da koči razne korisne inicijative u daljem razvijanju obrazovno-vaspitnog sistema. Iz ovih razloga, u prvom redu, donela je Savezna skupština 1960. godine novi dokument — Rezoluciju o obrazovanju stručnih kadrova, u kojoj su mnoga rešenja elastičnija, perspektivnija i celishodnija od onih u Opštem zakonu o školstvu. Trogodišnja praksa u primeni ove Rezolucije takođe je otvorila izvesna pitanja i ukazala na prednosti novih oblika i koncepcija u oblasti obrazovanja. Sva ta iskustva sada treba sumirati, u saradnji sa socijalističkim republikama i svim onim ljudima koji mogu doprineti ovom zadatku, utvrditi opšte zajedničke stavove koji mogu biti predmet sadržaja budućeg saveznog zakona o sistemu obrazovanja.

Ovo izlaganje ni u kojem slučaju nije imalo pretenzija da postavi okvire novog zakona o obrazovanju. Namera je bila otvoriti u Skupštini diskusiju koja bi mogla da bude početak rada na tom zakonu. Biće potrebno da se taj rad zasniva i na analizi dosadašnjih uspeha i slabosti u čitavom obrazovnom sistemu. U toj nameri već su upućeni neki materijali Prosvetno-kulturnom veću Savezne skupštine, a drugi materijali se pripremaju. No, ipak smo smatrali potrebnim da, uz taj ekspoz, dodamo neke od

najbitnijih problema obrazovanja, kako bismo i na taj način upozorili na potrebu njihovog rešavanja.

Predsednik Nikola Sekulić:

Određujem odmor od 15 minuta.

(Posle odmora)

Predsednik Nikola Sekulić:

Nastavljamo sjednicu.

Za riječ se javio poslanik Božidar Debenjak.

Božidar Debenjak (Izborna jedinica Ljubljana II):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi poslanici, mada se u principu slažem sa predloženim izmenama i dopunama, mislim da pojedine formulacije ne zadovoljavaju potpuno, te bi ih trebalo izmeniti polazeći, razume se, od toga da je zakon samo sređivanje i usaglašavanje empirije.

Primerbe koje želim da učinim odnose se na one stavove zakonskog predloga koje, po mom mišljenju, ili ne uzimaju u obzir empiriju ili ne doprinose u dovoljnoj meri sređivanju te empirije. Neke od formulacija zaostaju za ekspozicijom saveznog sekretara za prosvetu i kulturu druga Janeza Vipotnika, koji je upozorio na najaktuelnija pitanja iz ove oblasti.

Prva primerba odnosi se na član 6. prečišćenog teksta zakona.

U poređenju sa Ustavom, ova formulacija znači sužavanje mogućnosti za republičko zakonodavstvo. U Ustavu SFRJ, u članu 44, druga alineja, kaže se: »Obavezno je osnovno školovanje u trajanju od osam godina. Zakonom se može propisati i duže obavezno školovanje.« To znači obavezno, ali, samim tim, i ne i osnovno školovanje. Imali smo prilike da ovde čujemo dva ekspozicija druga Janeza Vipotnika. Već u prvom, pa sada i u drugom, rečeno je da industrija i privreda neće da zapošljavaju petnaestogodišnjake, jer naše društvo nema razloga da uverava privredu kako njeno stanovište nije pravilno. Ne sećam se da je tom prilikom izneta neka primerba ili prigovor na navedenu formulaciju. Ako smo onda usvojili ekspoziciju saveznog sekretara za prosvetu i kulturu, onda ne bi bilo logično da ga demantujemo ovakvom formulacijom člana 6. Zato predlažem da dopunimo ovaj član trećom alinejom koja bi glasila: »Zakonom se može propisati i duže obavezno školovanje.«

U vezi sa članovima 6. i 28. imam jedno pitanje. Da li to znači da lica starija od 15 godina uopšte ne mogu redovno završiti osnovnu školu. To bi trebalo protumačiti u obrazloženju zakona.

Naredna primerba odnosi se na član 14. Druge alineje člana 14. govori samo o učestvovanju u upravljanju školama itd., u skladu sa zakonom. To nije u saglasnosti sa ostalim odredbama

ovog zakonskog predloga, pa bi trebalo dopuniti ovu formulaciju ukazivanjem na statut škole ili ustanove, kada se govori o učestvovanju učenika, studenata — samo u skladu sa zakonom — a mislim da bi trebalo staviti — i u skladu sa statutom škole ili ustanove.

Član 17. govori samo o povezivanju škole i drugih ustanova za vaspitanje i obrazovanje, a ne predviđa se povezivanje škola s drugim sektorima društvene podela rada. Međutim, takvo povezivanje postoji u praksi, kao patronat privredne organizacije nad osnovnom školom, kao povezivanje stručnih škola sa privrednim i drugim radnim organizacijama, povezivanje i teorijsko istraživanje na fakultetima i praktične problematike produkcije.

Trebalo bi ovo povezivanje koje već postoji u društvenoj empiriji, i na koje je u svom izlaganju upozorio drug savezni sekretar, regulisati zakonom.

Zbog toga predlažem da se posle člana 17. prečišćenog teksta, odnosno posle člana 18. predloga zakona, unese novi član koji bi, otprilike, glasio: »U cilju pretresanja pitanja od zajedničkog interesa i razvijanja uzajamne saradnje i međusobne pomoći, radne organizacije za vaspitanje i obrazovanje mogu se tešnje povezivati s radnim organizacijama van vaspitno-obrazovnog sektora rada.«

Dalje moje primerbe odnose se na glavu VI — Više i visoke škole, umetničke akademije i fakulteti. Osnovna primerba na ovu glavu je da se u njoj govori o višim školama i o visokoškolskim ustanovama, ali da te visokoškolske ustanove nisu definisane, a pogotovu nije data razlika između fakulteta i visoke škole. Razlika — kao što sledi iz zakona — jeste samo u tome da je fakultet naučna i najviša nastavna ustanova, a da visoka škola to može biti. Zašto onda fakultete i jedan tip visokih škola nazivati različitim nazivima!

Predlažem da se fakultet definiše kao naučna i najviša ustanova, u saglasnosti sa članom 39, prvom alinejom, a visoka škola kao ustanova za izvođenje nastave, u saglasnosti sa članom 44, trećom alinejom.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ja bih samo upozorio da je otvorena načelna diskusija. Međutim, kasnije će se voditi diskusija o pojedinim glavama i o pojedinim odjelima, pa mislim da bi vaši prijedlozi i primjedbe koji se odnose na pojedine članove kasnije došli u obzir.

Božidar Debeljak (nastavlja):

Onda bih imao samo još dva pitanja načelne prirode.

U pogledu daljeg razvoja školstva mislim da bi trebalo upozoriti na povezivanje školstva i ustanova za staranje o deci, jer u nekim

ljubljskim komunama, na primer, ima već 70% zaposlenih majki, i smatram da bi u drugoj fazi izgradnje školskog sistema trebalo svakako upozoriti i uzeti u obzir i ovo u pogledu vođenja fulten-sistema.

Takođe bi trebalo rešiti načelno pitanje kako je sa osnovnim školovanjem lica koja nisu završila osnovno školovanje u redovno vreme od 15 godina. Treba li za ovo školovanje da se plaća školarina ili da li ovo školovanje treba da bude besplatno, jer — u krajnjoj liniji — u praksi se na radničkim univerzitetima za to uzima školarina.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ dr Rajko Tomović.

Rajko Tomović (Izborna jedinica Beograd III — Voždovac):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi poslanici, nemam nekih načelnih primedaba na ekspozice i na sam zakon, samo sam hteo da ukažem, po mom mišljenju, na neke stvari koje bi trebalo da se iznesu u vezi s ovakvim izmenama koje se predlažu ili u vezi sa ekspozicijom.

Naime, meni se čini da su načela koja su izložena u zakonu i od druga sekretara za prosvetu i kulturu — manje-više — opšte prihvaćena. Sigurno je bilo dosta otpora kada se govorilo o reformi školstva, o izvesnim načelima koja su ovde izneta. Imam utisak — barem sa sektora u kojem radim — da je danas u pogledu tih otpora i takvih shvatanja, u stvari, prelomljeno i da se danas usvaja demokratizacija, dislokacija ustanova višeg obrazovanja, upravljanje, uvođenje principa raspodele prema dohotku itd. Naravno, to ne znači da nema još — tu i tamo — dosta jakih, možda, mišljenja ili struktura koja su protiv toga, ali mislim da to više ne predstavlja osnovni problem.

Smatram da bi u narednom periodu našeg rada — i zato sam se javio za reč — bilo vrlo važno da se postave neka sasvim određena pitanja realizacije ovih programa. I zahtevao bih da se u buduću, uz izlaganja, daju i određeni podaci iz kojih se može videti da li i kako sprovodimo u život ta načela. Naime, polazim od deklarisanog principa — koji verujem da smo svi koji radimo u nastavi vrlo rado prihvatili — da se danas u ovom periodu mora pokloniti pažnja boljem kvalitetu. Međutim, sam opšte konstatacije, ne vidim na koji način i kako će se to sprovesti u život. Naravno, ovde nije reč o tome — i mislim da ne treba diskutovati o tome — ali sam hteo da predložim da se izvesni pokazatelji možda u toku rada na realizaciji ovih principa prikupe i da nam se povremeno u Skupštini izlažu. Naime, u vezi sa kvalitetom nastave, koja je povezana od osnovne do najviše, možda bi trebalo izneti jednu analizu u kojoj se meri naše društvo stvarno sada i materijalnim sredstvima angažuje u pogledu poboljšanja kvaliteta nastave.

To znači, odnos plata u prosvetnoj struci prema drugim strukama. Naime, hoću da kažem da opšti pokazatelji statističkih zavoda — koji govore o vrlo grubim procesima — često nisu dovoljni i da ima dosta mišljenja i primedaba. Ovde, u Skupštini, trebalo bi da znamo kako se u raznim našim republikama i u raznim našim mestima stvarno tretiraju prosvetni radnici i rad u prosveti. Ukažio bih na jedan referat dekana Elektrotehničkog fakulteta u Zagrebu dr Požara o problemima rada na univerzitetima, gdje je izneo vrlo interesantne pokazatelje. Recimo, nagrađivanje mladih radnika na univerzitetu, odnos prema njihovim kolegama u drugim strukama; zatim, broj stanova podeljenih na 1000 ili 100 osoba, iz čega se vrlo jasno vidi da li jednu politiku faktički sprovodimo u život i u kojoj meri.

Isto tako, smatram da u pogledu nastave trećeg stepena treba, uz ove materijale, kazati koliko imamo takve nastave, u kojoj je meri uvedena, koliki je broj studenata, a posebno koliko imamo stipendista u toj nastavi. I želim da ukažem na jedan podatak koji bi trebalo videti. Ovde se pledira i svi se slažemo u tome da nastava treba da ima jugoslovenski karakter. Ali — koliko je meni poznato — mi danas nemamo nigde stipendije iz saveznih organa, iz jugoslovenskih ili republičkih, da bi se na postdiplomsku nastavu privlačili studenti iz drugih mesta, odnosno da bi se vršilo diferenciranje te nastave u pojedinih centrima. I smatram da bi nam dobro poslužili izvesni podaci o tome u kojoj meri Savezni fond za naučni rad ili druga tela nameravaju konkretno realizovati ovakvu jednu jugoslovensku politiku, jer nastavu trećeg stepena danas ne mogu da održavaju sopstvenim snagama — nastavnim i naučnim — ni zemlje znatno razvijenije nego što je naša i svaka nodela u tom pogledu na uske regione neće dati kvalitet koji se očekuje. Naravno, da se tu ne mogu preduzimati nikakve administrativne mere. Ja ne plediram za njih ali u pogledu realizacije ovih planova, bila bi vrlo pozitivna stimulacija na raznim nivoima. Jedini princip koji, po mom mišljenju, možda dolazi u pitanje, a koji je iznet ovde, to je u pogledu unisa na visokoškolske ustanove. O tome se govori na strani 41. Potrebno je doći do jedinstvenije prakse i u tom smislu dovesti do takvog stanja da se omogućiti studiranje svim građanima koji žele i koji su sposobni da studiraju. Naime, ovde dolazimo do onog problema — koji je izneo drug Janez Vinotnik u odgovoru na moje pitanje — da li priznavanje svih prava — za koje nemam direktno nema nikakve diskusije — svim građanima da studiraju automatski znači da na školama ne možemo uvoditi ograničenja u pogledu nivoa i kvaliteta znanja studenata koje pojedine nastavne ustanove mogu da traže.

Po mom mišljenju, to je principijelno pitanje i ono je vrlo osetljivo, i zato bih molio da se o

njemu više prodiskutuje. Moram reći da čak ni ja nisam sasvim kategoričan za jedno ili za drugo rešenje, jer svako rešenje ima svojih negativnih strana. Ali, trebalo bi jednom kazati da li — recimo — danas jedna škola u diferenciranoj nastavi, u jednom pravcu u kojem ona želi da ide, može u vezi s tim karakterom svoje nastave tražiti dodatne uslove za upis ili možda automatski prihvatiti, naravno, ako ima obezbeđene kapacitete. To, čini mi se, kao princip ovde nije jasno izrečeno. I još jedna stvar — koja isto tako kao princip nije do kraja izrečena — to je šta se sve smatra da naš građanin mora besplatno dobiti kao nastavu. Naime, tu nije samo u pitanju nivo dokle treba ići, nego i to do koje mere pomagati i one koji sami ne ulažu dovoljno napora da savladaju tu nastavu. Drugim rečima, ako ponavljaju više puta, ako se nemarno odnose prema mnogim drugim školskim obavezama — jer škola se ne iscrpljuje samo u nastavi — da li i u kojoj se meri naše društvo obavezuje da njima pruža sve one olakšice, kao i drugima koji redovno izvršavaju svoje obaveze. Smatram da je to jedan od principa o kojem se dosta diskutuje i u pogledu kojeg ne postoje jedinstvena mišljenja, tako da bih molio da se u daljoj razradi ovoga zakona i u pripremi narednog zakona to uzme u obzir i možda konkretnije razradi. Sada ne bih mogao dati neko sasvim određeno mišljenje.

Što se tiče samog zakona, slažem se u pogledu člana 64b) i hteo bih samo svoje mišljenje da iznesem, jer ne znam da li sam ga pravilno interpretirao. Nastava prvog i drugog stupnja traje ukupno četiri godine, a na određenim fakultetima može trajati tri i pet godina.

Ovo pitanje je u vrlo uskoj vezi s jednom stvari — koja je izazvala vrlo velike razlike u mišljenjima koja su često bila u kolektivima, a, možda, manje u širokoj javnosti, ali provejavai u i u širokoj javnosti — da li smo mi promašili s višestepenom nastavom. Lično smatram da ne bi bilo uopšte potrebno diskutovati da li smo promašili ili nismo, jer imamo škola gde je višestepena nastava uspela i imamo, možda, škola gde nije uspela. Prema tome, ako usvojimo jedan princip da se danas u nastavi mora ići vrlo različitim, vrlo individualiziranim putevima i da škole moraju naći svoj lik — a ne da sve bude ujednačeno i u pogledu načina nastave i režima studija itd. — smatram da ne dolazi u obzir negiranje uvođenja višestepene nastave. Ali hoću da ukažem u pogledu onih koji su isticali da su imali ogromne teškoće, jer se tražilo, na primer, od tehničkih škola da za dve godine stvore inženjera koji će moći u savremenoj industriji i tehnologiji da obavlja sve dužnosti na jednom određenom nivou pogona, konstrukcije, uopšte na usavršavanju proizvodnje. Mi smo bili u gotovo nemogućnoj situaciji da se to, i pored najbolje volje, uradi. I smatram da ovaj zakon treba u tom smislu interpretirati da će

se moći nastava prvog stepena odvijati negde — naravno — gde to treba tri godine, a nastava drugog stepena dve godine i smatram i tvrdim da će u tom slučaju ona imati znatno više uspeha i da će se na onim fakultetima gde je prihvaćena moći i dalje učvršćivati.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ dr Ilija Đuričić.

Dr Ilija Đuričić (Izborni srez Beograd IV — Vračar):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi poslanici, u vezi sa Predlogom zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu želim da ukažem na potrebu dopune zakonskih odredaba koje se odnose na fakultetsku nastavu drugog i trećeg stepena.

Današnji tempo razvoja nauke i tehnologije zahteva da svaki visokokvalifikovani stručnjak ide ukorak s naukom, kako bi u struci primenjivao najnovije naučne tekovine. Odmah po završetku fakultetskih studija on je za to sposoban, ali već posle dve do tri godine rada u praksi nameće se potreba za osveženjem ranije stečenog znanja, u smislu upoznavanja s najnovijim tekovinama nauke i s novim koncepcijama o tehnološkim procesima.

Iskustvo pokazuje da fakultetski stručnjaci koji ne osvežavaju svoja znanja već posle pet godina nisu u stanju da primenjuju savremene tekovine nauke, a posle deset godina gube svaku mogućnost da se stručno usavršavaju. To naročito važi za fakultetske stručnjake koji su pozvani da u svom proizvodnom radu primenjuju najnovije tekovine prirodnih nauka i tehničkih nauka i to, kako za stručnjake opšteg tipa, tako i za specijaliste.

Smatram da je ovo periodično osvežavanje znanja u vidu dopunskih upoznavanja s najnovijim tekovinama nauke od osobitog značaja za proizvodnost rada. Stoga predlažem amandman po kojem bi se uvela zakonska obaveza da fakultetski stručnjaci u toku svake tri godine svog radnog staža provedu bar šest nedelja na dopunskom stručnom usavršavanju. Ova dopunska osvežavanja znanja mogla bi se obavljati na fakultetima, u samostalnim naučnim institutima ili u onim stručnim ustanovama koje za to raspolazu opremom i kadrovima.

Ako postoje teškoće da se ova sugestija prihvati, predlažem da se ona uzme u obzir prilikom donošenja novog opšteg zakona o školstvu.

Predsednik Nikola Sekulić:

Za riječ se javlja drugarica Anica Devetak.

Anica Devetak (Izborna jedinica Karlovac):

Drugarice i drugovi poslanici, iako sa stano-
novišta usklađivanja Općeg zakona o školstvu s načelima Ustava i njegovog općeg karaktera mogu prihvatiti sve predložene izmjene i do-

pune, kao i njihovo obrazloženje, ipak sa stanovišta dosadašnje prakse u njegovoj primjeni može primjetiti sljedeće.

Prvo, u pogledu obaveze društvene zajednice prema obaveznom obrazovanju građana nije ovim izmjenama i dopunama ništa detaljnije određeno nego je gotovo sadržana ustavna načelna formulacija. Istina, u članu 9. prečišćenog teksta reguliše se obaveza društvene zajednice prema ustanovama za obrazovanje građana, ali je formulacija takova da se dobije utisak kao da se ona od ustavne formulacije razlikuje samo po broju riječi.

Upravo je ona takova da iz njenog prvog stava može da proizlazi da je jednaka obaveza društvene zajednice prema svim školama, osnovnim, srednjim itd. a koja stvarno nije jednaka prema obrazloženju izmjenjene člana 10. Općeg zakona o školstvu, na strani 13, kao i prema članu 3. Osnovnog zakona o finansiranju školstva, jer iz jednog i drugog je očito da je veća obaveza zajednice prema osnovnoj školi nego prema drugim školama i da društvena zajednica obezbeđuje materijalne uslove svih škola. A kako je za rad škole neophodan uslov, pored ostalog snabdjevanja učenika udžbenicima i ostalim potrebnim priborom za praćenje nastavnog procesa, kao i tačnost i redovitost dolaženja učenika na nastavu, moglo bi se na osnovu datog teksta zaključiti da je društvena zajednica obavezna nabaviti udžbenike i obezbijediti prijevoz udaljenijih učenika svih škola.

Međutim, u dosadašnjoj praksi, to jest u primjeni člana 10. Općeg zakona o školstvu, koji utvrđuje besplatnost nastave, bilo je primjera gdje se besplatna nastava tumačila kao besplatno školovanje. Ali, samo za osnovne škole su nekoje komune, na primer, Vrgin Most i Karlovac, u nekoliko svojih budžeta osiguravale i sredstva za nabavku udžbenika za osnovne škole sve od 1960. godine.

Prema tome, predloženi tekst daje mogućnost vrlo različitog tumačenja i postupaka u praksi u pogledu obaveze društvene zajednice prema školama i školovanju građana, iako bi on i pored svog općeg karaktera trebalo biti nešto određeniji u odnosu na obavezno osnovno obrazovanje, jer je i Ustav u svom sadržaju ovo obrazovanje posebno istakao i tretira ga ne samo kao pravo građana, nego i kao obavezu društvene zajednice da i u načelu određuje da se ono financira iz društvenih sredstava.

U vezi sa izloženim, trebalo bi član 9. prečišćenog teksta tako komponirati kako bi se omogućila jednaka primjena u svakoj našoj komunij ustavne odredbe koja je data ovim tekstom. Obavezno je osnovno obrazovanje u trajanju od osam godina i ono se financira iz društvenih sredstava. To jest, da se njim utvrdi da li ova odredba predstavlja obavezu zajednice

na besplatno školovanje obveznika osnovnih škola, a tu je i obezbjeđivanje udžbenika, pribora i prijevoza ili samo na besplatnu osnovnu nastavu, što je utvrđivao i Ustav iz 1946. godine tekstom — osnovna nastava je obavezna i besplatna — član 38.

Drugo, predložene izmjene i dopune utvrđuju samo djelomično jedinstvenost nastavnih planova i programa u osnovnoj školi. Doduše, u članu 10. prečišćenog teksta se određuju jedinstvenost osnove za nastavu, a u članu 24. istog teksta se predviđa donošenje novog zakona koji će utvrditi osnove za jedinstvenu nastavu u osnovnoj školi. Ali, i dosada je na sličan način bila regulisana jedinstvenost nastavnih planova i programa, to jest postojali su odredbe o jedinstvenim načelima, član 11. Općeg zakona o školstvu i propis — osnovi nastavnog plana i programa osnovne škole. Pa ipak, u praksi imamo veće razlike od nastavnih planova za osnovne škole u pogledu unutrašnje raspodjele, raspodjele kao da se radi o različitim nastavnim programima ili znatno različitim uslovima u subjektivnom i objektivnom smislu.

Za ilustraciju može poslužiti ovaj primjer. U Socijalističkoj Republici Hrvatskoj nastavnim planom predviđeno je četiri sata tjedno za nastavu matematike u prvom razredu osnovne škole, dok je u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini za istu nastavu predviđeno šest sati tjedno. Kao da se radi o savlađivanju različitih programa ili kao, da, na primjer, sedmogodišnjaci iz Bosanske Kostajnice i Hrvatske Kostajnice nemaju jednake uslove za savlađavanje računskih operacija do 20.

Zbog toga se postavlja pitanje da li je za osnovne škole neophodna i unutarnja jedinstvenost nastavnih planova i da li je to potrebno odrediti ovim zakonom. Mnogi nastavnici misle da nema razloga za postojanje razlike unutrašnje raspodjele jedinstvenog fonda sati za pojedine razrede u osnovnoj školi i da i tu unutrašnju jedinstvenost nastavnih planova osnovnih škola treba odrediti ovim zakonom, što bi poslužilo kao poseban oslonac pri donošenju posebnog zakona o osnovi za jedinstvenu nastavu u osnovnoj školi, u smislu člana 24. prečišćenog teksta.

Treće, predloženim izmjenama i dopunama izostavljena je opća odredba o trajanju nastave. (Vidjeti član 60. prečišćenog teksta). To jest, novim članom se ne utvrđuje minimum nastavnih dana u školskoj godini. Pošto je praksa pokazala da je za savlađavanje obrazovnog gradiva predviđenog za jedan razred osnovnih i srednjih škola neophodno ostvariti određeni broj nastavnih dana i u najboljim uslovima, potrebno bi bilo da takvu opću odredbu sadrži i ovaj zakon, bez obzira na to što sadrže i republički zakoni za pojedine vrste škola.

I, četvrto, u izmjenama i dopunama ponovno se utvrđuje osnivanje učeničkih zajednica i u

osnovnoj školi, s tim da se to odnosi samo na osmi razred. U obrazloženju ove izmjene, na strani 19, navodi se, pored ostalog, da je praksa pokazala opravdanost osnivanja učeničkih zajednica u osmom razredu osnovne škole. Međutim, ima prilično i suprotnih iskustava u tom pogledu. Naime, zapaženo je da škole ne organiziraju takve zajednice, jer neki nastavnici smatraju da bi to još više opteretilo četrnaestogodišnjaka i školu, te se rad u tom smislu ne bi pokazao svrsishodno.

Ovakvo stanovište je zasnovano, vjerovatno, na tome što se baš za taj uzrast osniva omladinska organizacija i što je baš taj uzrast najviše angažiran u raznim oblicima slobodnih aktivnosti, pa se pokazalo da se ponegdje već i ova djelatnost razvija na štetu redovne nastave, a što svakako nije u skladu sa zadacima i ulogom osnovne škole. S obzirom na uzrast učenika osnovne škole i zadatke osnovne škole u pogledu uvođenja učenika u savremene organizacije socijalističkog društva i razvijanja samostalnosti i smisla za kolektivni život, kao i jačanja saradnje učenika i nastavnika, dovoljno je da u osnovnoj školi postoje pionirska i omladinska organizacija, te druge učeničke organizacije u okviru slobodnih aktivnosti. Zbog toga ovaj zakon ne bi trebao utvrđivati učeničku zajednicu ni za osmi razred osnovne škole nego samo za učenike škola drugog stupnja.

Predsjednik Nikola Sekulić:

Drugarice i drugovi poslanici, želim da vam obratim pažnju na neka pitanja procedure.

Mi smo sada otvorili načelnu diskusiju o zakonu. Međutim, kasnije, po Poslovniku je predviđena diskusija o pojedinim dijelovima i odjelcima. Veći dio poslanika, trojica, dosada su, u stvari, u svojoj diskusiji predlagali izmjene, čak i amandmane na zakon. Zato ću vam pročitati član 46. Poslovnika koji glasi: »Amandmani na zakonski prijedlog mogu se, po pravilu, podnositi najdocije na 48 časova prije sjednice na kojoj se prijedlog pretresa. Amandmani se podnose pismeno preko predsjednika Vijeća i odmah se dostavljaju podnosiocu zakonskog prijedloga i Saveznom izvršnom vijeću, odnosno predlagачu, najdocije na 24 časa prije početka sjednice na kojoj će se zakonski prijedlog pretresati. Amandmani se izuzetno mogu podnositi pismeno i u toku pretresa ako se Vijeće s tim složi. Vijeće prethodno odlučuje da li će se raspravljati o amandmanu koji je član Vijeća podnio na sjednici Vijeća samo ako je amandman podržalo najmanje devet članova Vijeća.

Prije odlučivanja o amandmanu koji je podnjet na sjednici saslušaće se mišljenje i predstavnika Saveznog izvršnog vijeća«. U našem slučaju saslušaće se predstavnik predlagачa, to jest Savezne komisije za usklađivanje zakona sa Ustavom.

Zbog toga postavljam pitanje da li se insistira na tome da mišljenja koja su data, prijedlozi za izmjenu, budu samo ideja za novi zakon, ili se insistira na tome da to budu amandmani. Ako je posredi amandman, dakle, ako se predlaže izmjena ovog zakona, onda je potrebno da se dogovorimo kako da radimo, to jest, da li da prekinemo sjednicu i da omogućimo poslanicima da formiraju svoje prijedloge, odnosno amandmane, a isto tako da dobiju i podršku još devet poslanika i da se već na ovoj sjednici raspravlja o amandmanima. Ako to nije, i ako se insistira na amandmanima, u tom slučaju, naravno, ostaje nam čak i to da se i odgađa pretres ovog zakona za jednu od narednih sjednica, s tim da se onda zakon vrati komisiji koja je dosada radila i da se onda vodi računa o amandmanima koji su došli.

Ima riječ drug Janez Vipotnik, savezni sekretar za prosvjetu i kulturu.

Savezni sekretar za prosvetu i kulturu Janez Vipotnik:

Drugarice i drugovi poslanici, još jednom bih upozorio na to kojim smo putem išli pri rešavanju ovog problema.

Naime, mi smo dobili gotovo iz svih republika upozorenje da bi trebalo dosadašnje zakone o školstvu uskladiti sa Ustavom i to što brže da se sam zakonodavni rad u republikama ne bi sputavao. Zbog toga smo išli tim putem da prvo uskladimo sa onim najosnovnijim principima Opšti zakon o školstvu, Zakon o univerzitetima i fakultetima sa Ustavom, a da u drugoj etapi idemo na izradu novog zakona. Predložio bih da svi ovi predlozi koji su ovde izneti uglavnom budu predlozi i stvari koje bismo morali zahvatiti zapravo u novom zakonu o obrazovanju. Međutim, činjenica je da ako bismo išli nekim drugim putem u rešavanju ovih problema onda bismo zapravo sputavali mogućnost u republičkom zakonodavstvu da dalje radi na zakonima sa područja obrazovanja.

Ovim ne mislim da zaustavljam ovu diskusiju nego naprotiv, čini mi se da su sve ove ideje koje su tu bile iznete stvar koju bismo morali dalje proučavati u našem radu na novom zakonu o obrazovanju, ali bih ipak hteo da podstaknem da drugarice i drugovi poslanici shvate princip koji se ovog puta postavlja da sada moramo nešto da napravimo u pogledu usklađivanja ovih zakona sa Ustavom.

Predsjednik Nikola Sekulić:

Nastavljamo načelnu diskusiju.

Ima riječ dr Petar Drezgić.

Dr Petar Drezgić (Izborna jedinica Bečej):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi poslanici, sada će biti malo teško diskutovati posle ovih objašnjenja kakva bi trebalo da bude procedura. Zbog toga ću izneti neka svoja mišlje-

nja i neću insistirati da ona budu unošena sada u ovaj predlog zakona nego da ostanu za buduću zakon.

Naime, hteo sam da istaknem nekoliko pitanja.

Prvo pitanje je u pogledu profesionalne orijentacije u osmogodišnjim školama i produžnog školovanja. Drug Janez Vipotnik je u svom ekspozeu izneo i rekao da je to ostavljeno za rešavanje u narednom zakonu. Međutim, htio sam da iznesem želju birača iz mog izbornog sreza, u kojem sam video koliko se radi na upoznavanju naše omladine sa savremenom, modernom poljoprivrednom proizvodnjom. I moram da konstatujem da je to jako malo i gotovo sasvim nedovoljno da bi moglo tu našu omladinu — čiji jedan deo mora da ostane na selu — da unapred, još u školi, oduševi za jednu savremenu proizvodnju. Mislim da smo danas znatno dalje od onoga gde smo bili nekad kada su se ionako slabe poljoprivredne pouke predavale u osnovnim školama.

I zbog toga sam smatrao da bi se možda u novom zakonu moglo — ako ne direktno, bar kao mogućnost da ne čekamo novi zakon — nešto učiniti u izmeni nastavnih planova sedmog i osmog razreda osmoletki, i naročito u pogledu produženja u devetom i desetom razredu osmogodišnje škole s profesionalnom orijentacijom.

Drugo pitanje o kojem sam hteo da govorim je problem praktičke obuke, koja je ovde u zakonu — kako bih rekao — vrlo slabo definisana odnosno — da stručne škole poklanjaju posebnu pažnju uslovima i organizaciji praktičke obuke u školskim radionicama i privrednim organizacijama. Smatram da je to sasvim nedovoljno i da moramo biti svesni da ako ne poklonimo više pažnje praktičkom delu obuke — i to ovde mogu prvenstveno da kažem za poljoprivredne škole, počev od srednjih, pa do fakulteta, zato što njih dobro poznajem — onda mislim da ćemo napraviti jedan veliki propust i veliku štetu i za stručnjaka koga školujemo, a isto tako i za privredu koja očekuje korist od tih stručnjaka.

Prema tome, problem praktičke obuke je vrlo akutan i smatran da bi ga trebalo nekako određenije u zakonu postaviti, odnosno da bi se moralo u zakonu kazati čija je to obaveza, obaveza škole, obaveza osnivača ili obaveza zajednice. Kada je reč konkretno o poljoprivrednim školama svih kategorija, onda smatram da škole moraju imati svoje objekte ili moraju biti locirane na krupnim gazdinstvima gde će im biti omogućeno normalno školovanje. Ovakva rešenja su nađena svuda u svetu i smatram da nema razloga da to kod nas bude drukčije. Ovo posebno ističem zbog toga što znam da su neki pokušaji i da se dođe do školskih objekata ostali nerealizovani ili su vrlo slabo rešeni.

I zbog toga bih insistirao da se o ovom problemu — ako ne sada, onda u narednom zakonu — pokloni mnogo više pažnje.

Naredno pitanje o kome sam hteo da govorim je u vezi sa sistemom nastave, odnosno sa sistemom školovanja, u visokoškolskim ustanovama. I u tom pogledu bih hteo nešto da kažem o višim školama i o prvom stupnju na fakultetima. I posebno bih hteo nešto da kažem u pogledu ocene višestepene nastave na fakultetima koja je data u ekspozeu.

Mislim da drug Rajko Tomović — izvinjavam se — možda nije dobro shvatio. Tamo nije reč o tome da prvi stupanj može biti tri godine nego ukupno školovanje prvog i drugog stupnja može biti tri, odnosno pet godina. Kakva može biti raspodela između stupnjeva, to je druga stvar.

Smatram da zakonom uopšte nije dobro preciziran zadatak prvog stupnja. Naime, nastava drugog stupnja — kako stoji u zakonu — prema stručnjake s višom spremom za razne oblasti privrede i drugih društvenih delatnosti, dajući im potpuno i sistematsko obrazovanje.

Koliko je meni poznato — a o tome je malopre govorio drug Rajko Tomović — osnovna tendencija pri uvođenju višestepene nastave je bila da se što brže dobiju stručnjaci i to uže specijalizovani za pojedine grane ili oblasti proizvodnje, bar kada se radi o tehničkim strukama. A to znači da je zadatak bio isti kao i u pogledu viših škola. I tako je i postupljeno na pojedinim fakultetima. Osnovni zadatak je bio da se za dve godine napravi takav nastavni plan i program koji treba da spremi određenog stručnjaka za jednu oblast proizvodnje i da vodi tamog pogon, ili bar da vodi jednu grupu u tom pogonu. Zbog toga je i moralo doći do mnogo više praktičkih predmeta u nastavnim planovima, a samo toliko teorijske podloge da bi se mogli proizvodni procesi razumeti.

Takođe je bila data preporuka da nastava bude tako organizovana da se može bez velikih smetnji i ograničenja nastaviti studiranje na drugom stupnju, uz jače uvođenje osnovnih disciplina za određenu struku.

Prema tome, osnovni zadatak nastave prvog stupnja je bio da da isti ili sličan profil kadra kao i više škole, pa bi to trebalo da se vidi u zadacima koji se unose u zakon.

Međutim, ne vidim potrebu da se posebno ističe potpuno i sistematsko obrazovanje na prvom stupnju, kada se to ne ističe ni kod viših škola, ni kod drugog stupnja na fakultetima, tim pre što je baš pitanje sistematskog i potpunog obrazovanja na prvom stupnju predmet mnogih diskusija.

U pogledu zaključaka u ekspozeu o dosadašnjim mogućnostima ili nemogućnostima da se oceni nastava prvog stupnja, smatram da bi za tu ocenu morala da bude data i detaljna analiza i to ne uopšteno nego po pojedinim fakultetima i strukama. Ovo je svakako vrlo i veliko i komplikovano pitanje i nije ni predmet današnje diskusije, tim pre što predlog zakona i da-

lje ostavlja mogućnost da nastava može biti organizovana u tri samostalna i uzajamno povezana stupnja, a ne postavlja izrično da to tako i mora biti.

Kao što je to u ekspozeu naglašeno, osnovni princip pri uvođenju višestepene nastave je bio da ona bude fakultativna i da uvođenje ove nastave zavisi od mogućnosti i potrebe za kadrovima određene struke i da je treba gipko uvoditi. To je svakako najispravniji put, jer će se tako napraviti najmanje pogrešaka.

Međutim, smatram da zaključak koji je dat o održavanju višestepene nastave po svaku cenu na onim fakultetima gde je ona uvedena, i pored ukazivanja na nedostatke takvog sistema, bilo bi štetno i smatram da bi o tome naše Veće trebalo da zauzme konkretan stav, na to nas obavezuju zaključci koji su isto tako uneti u ekspozu, osim zakonskih propisa.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ prof. dr Ivan Supek.

Ivan Supek (Izborna jedinica Krapina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi poslanici, prije nego što pređem na svoje primjedbe o samom zakonu i ekspozeu druga Janeza Vipotnika, htio bih da zamolim našeg predsjednika da nam pomogne nekako u pogledu amandmana i prijedloga do dođemo u sklad sa zakonskom procedurom, jer mnogi od nas nisu vješti, pa bi bilo dobro da nam se pomogne da te naše ideje dobiju konačnu zakonsku formu. U tom slučaju, možda bi bilo dobro da se i sutra sastanemo i da neke stvari koje su bitne u ovom zakonu ispravimo.

Ponajprije, najtoplije pozdravljam ono što je drug Janez Vipotnik u referatu istakao, a to je težnja da se naš čitav sistem školstva saobrazi sa Ustavom. Ustav, to je velika stvar, to je kapija u novo vrijeme koja likvidira stare forme centralizma. I mi ne treba da budemo nimalo nostalgичni zbog toga što ti njeni centralni oblici sada odumiru. Ustav je postavio školske ustanove kao radne organizacije, međutim, mislim, da je u tome nešto zaboravljeno, a to je da treba isto tako ići brzo i putem integracije.

Ako se ostane na tome da se svakoj školi, odnosno školskoj ustanovi, da to pravo radne, samostalne organizacije, onda će se vrlo brzo doći do velikih teškoća. Pogotovo što je rad u mnogim radnim organizacijama, školskim, sasvim isti, problemi su vrlo slični, i onda hiljade ljudi rješava iste probleme, što bi sigurno mogli da riješe mnogo lakše kada bi ih rješavali u nekim integracionim formama. U tom pogledu bih pleđirao da se uvedu neka udruženja nastavnika, udruženja učitelja, nastavnika gimnazija, slič-

nih ustanova i fakulteta, kojima bi se povjerila briga za organizaciju nastave.

Kada govorimo o ovom zakonu, nije mi bliska ideja što se univerzitet sasvim razbio — na neki način — da se sve nekako predalo fakultetima, pa čak i doktorati.

Ono što je danas najvažnije u razvitku našeg univerziteta, to je upravo posdiplomski studij. Postdiplomski studij je uvod u naučni rad i time se univerziteti najtješnje vezuju sa privredom; taj naučni rad treba da vodi primjenu, on treba da povezuje teoriju i praksu. Međutim, nije moguće da pojedini fakultet riješi sam postdiplomski studij. Postdiplomski studij je takav da traži angažman nekoliko fakulteta i sigurno je da se može mnogo bolje da odvija u univerzitetskim oblicima.

Uzmimo samo jedan primjer, a njih ima vrlo mnogo. Kemija se uči na mnogo fakulteta. Hoće li svaki fakultet da organizira svoju posdiplomsku nastavu iz kemije, kada ja faktički to ista kemija i tek se ta kemija u raznim vidovima primjenjuje.

Ovdje bi ukazao na još jednu stvar koja mislim da je vrlo bitna. Htjelo se po svaku cijenu naći definicije za školstvo koje bi bile obavezne za sva tri stupnja, to jest da vrijede od osnovne škole pa sve do postdiplomskog studija. Takve definicije je vrlo teško dati. Ponajprije, ako uzmemo osnovnu školu, pa to su djeca, čiji rast, intelektualni, emotivni i moralni, treba da pomogemo. Međutim, već se tu dolazi do formulacija o naučnim dostignućima itd. Kada se ide na gimnaziju, tu se već govori o produbljivanju i širenju naučnih i tehničkih znanja, iako nema ni govora da đak može da ima bilo kakav produbljen pogled, na primjer, na fiziku, jer ono što se o fizici nauči u gimnaziji to je nešto vrlo, površno i učenik nije u stanju svojim uzrastom, svojom inteligencijom, da u to vrijeme dublje uđe u naučne formulacije.

Zatim, kada se govori o daljoj nastavi mnogo se insistira na prilagođavanju sa privredom. Mislim da je potrebno u mnogo vjećoj mjeri istaći onaj kulturni elemenat, kulturnu cjelinu na kojoj treba da se zasniva sva nastava, osobito u osnovnim školama i gimnazijama.

Samo bih usput rekao, da je za jednog budućeg učenjaka možda, mnogo važnije ako je u gimnaziji razvijao svoju fantaziju, pa pročitao neke romane i poeziju, nego ako je suviše vremena gubio u nekim čisto tehničkim zanimanjima.

Svi ti problemi kulturne izgradnje pojedina — od mladosti, pa na dalje — moraju biti mnogo jače istaknuti u svim predloženim formulacijama.

Zatim, kad je riječ o postiplomskom studiju, vrlo je važno da se istakne da nauka obično danas ide prije privrede, i ono što je nauka to će biti sutra primjena, privreda. Međutim, moment privrednog prilagođavanja svuda je istaknut na način koji ne odgovara onome što bismo htjeli u suvremenom svijetu.

Na kraju, htio bih reći da ono što je drug Janez Vipotnik iznio u vezi sa finansiranjem školstva, da je to krupan problem kojem treba da poklonimo više pažnje, a on u ovom zakonu nije riješen.

Svakako da je normalno i kontinuirano finansiranje uvjet za razvitak cjelokupnog našeg školstva, pa i nauke. Tu, naravno, u Zakonu o univerzitetima treba istaći da, zapravo, univerzitet nije dosad odigrao dovoljnu ulogu u razvitku naše cijele zemlje i da je zapravo univerzitet najpozvaniji da bude glavni nosilac čitave naše nauke i sve one primjene koja treba da ide u industriju i u sve djelatnosti našeg društva.

Predsjednik Nikola Sekulić:

Ima riječ drug Josip Stipić.

Josip Stipić (Izborni srez Subotica):

U vezi sa kompleksom pitanja koja su pokrenuta predloženim zakonom o školstvu, a posebno u vezi s onima koja se nameću iz obrazloženja, odnosno iz pripreme novog takvog dokumenta, govorio bih svega o dva, od kojih je jedno više organizacionog karaktera, a drugo, po mom mišljenju zadire u obrazovno-vaspitni sadržaj na svim nivoima i u svim oblicima, pa, prema tome, ima izvestan karakter principijelne prirode.

Prvo pitanje je i pravnog, pa i društvenog statusa školskih centara na nekim nivoima obrazovanja, za koje bismo mogli reći da predstavljaju prve, već nastale produkte integracije u obrazovanju i ne samo u obrazovanju uopšte, nego i u obrazovanju i najtešnjoj vezi sa samom privredom.

O ovim školskim centrima kao novim oblicima, nastalim poslednjih nekoliko godina, spominje se u članu 5, koji nabroja postojeće oblike i predviđa, doduše, u zagradi, da se oni mogu osnivati kao oblici za obrazovanje odraslih. Kada su u pitanju školski centri, ne stavljam primedbu zbog toga što su oni dobili mesto u zagradi jednog zakonskog teksta nego zbog toga što se predviđaju samo kao mogućnost za obrazovanje odraslih. Meni su poznati slučajevi

gde su oni nastali kao jedinstveni funkcionalno objedinjeni oblici obrazovanja u jednoj određenoj oblasti nauke, ekonomskih nauka, tehničkih i drugih, i u kojima se pod istim krovom, maltene u istim odeljenjima, obrazuju i redovni učenici i odrasli, pri čemu su tu zajedno, kako radnička omladina, tako i srednjoškolska i odrasli.

Mislim da ovakva koncepcija školskog centra — kojih, koliko mi je poznato, u Republici Srbiji ima oko 56 — zaslužuje da se u pripremi novog dokumenta svestraniije oceni i sa pedagoške i s drugih strana, jer po onome što su oni već sada dali, a još više po onome što nose u sebi kao jedan oblik organizovanog rada u obrazovanju i privređivanju, zaslužuju da u novom dokumentu budu drukčije tretirani.

Iz iskustva nekih centara u Subotici — gde ih ima oko šest — mogu da kažem, prema onome što su ispoljili dosad, a što je u ovom trenutku vrlo interesantno, da je u njima u vezi sa obrazovanjem ostvarena najpovoljnija cena. Mi smo vršili neka upoređenja i znamo da se u pojedinim tehničkim školama, u Srbiji, recimo, troškovi školovanja po jednom učeniku kreću od 115.000 do 112 hiljada dinara, u Subotici u nekim centrima, ekonomskim, elektromasinskim, građevinsko-tehnološkim, iznosi oko 80.000 dinara. Doduše, tu se može postaviti pitanje da li na jednoj strani nisu suviše rasipana sredstva, a na drugoj, možda, nedovoljno nagrađivan izvršen rad. No, u svakom slučaju, to je stvar koja zaslužuje bolju obradu.

Međutim, ono što je u pogledu ovih centara, pored onih prednosti, najznačajnije, a što su u praksi pokazali i ostvarili — jeste to što je u njima obezbeđen vrlo kvalitetan nastavni kadar u tehničkim centrima, u centrima za tehničko obrazovanje. Tu je pretežno inženjerski sastav, a u centrima za ekonomsko obrazovanje su pretežno ekonomisti, ekonomski stručnjaci, bilo iz privrede, ili oni koji su se za ovu oblast opredelili, razume se, uz odgovarajući broj nastavnika za opšte obrazovanje.

Na taj način — a i s obzirom na to što je to jedan sistem školstva, dakle, da upotrebim izraz iz privrede, kombinat-škola, koji može da primi veliki broj učenika — obezbeđuje se stabilnost, kako same institucije, isto tako i stabilnost u održavanju nastavnog kadra. Zbog toga i zbog drugih prednosti koje oni pokazuju, smatram da zaslužuju da budu određeni, da se iskustva koja su nastala sakupe i koriste.

Drugo pitanje — o kojem je i drug Petar Drezgić govorio — jeste pitanje proizvodnog rada u sistemu obrazovanja.

Meni se čini da naša praksa u obrazovanju zaostaje za političkim i pravnim tretiranjem proizvodnog rada u sistemu obrazovanja, pa u tom smislu mislim da bi trebalo, možda, već i u ovom novom dokumentu — a u novom svakako — određenije odrediti mesto proizvodnog rada kao obrazovnog elementa u sistemu obrazovanja na svim nivoima.

Ja upotrebljavam izraz proizvodni rad za razliku od praktičke obuke, jer ono što je dosada bilo praktično to je neka vrsta praktičke obuke, gde je bila svrha, manje-više, i određeno eksperimentisanje, određeno trošenje materijalnih sredstava, gde se retko kada postavljao krajni cilj takvog jednog proizvodnog rada, dakle, proizvod kao krajnji rezultat svakog smišljenog i proizvođenja i učenja, pa je možda to i dovelo do toga što su se vrlo oskudna sredstva davala za opremanje i školskih radionica, i ne samo u školama nego — kako sam imao prilike da vidim u nekim statutima opština — i u određenim proizvodnim odeljenjima radnih organizacija, na gradilištima građevinskih preduzeća, na ekonomijama poljoprivrednih organizacija, gde se tačno određuje mesto gde se taj proizvodni rad kao obavezni i sastavni element obrazovanja ima izvoditi.

Razume se, ako bi ovakav položaj proizvodni rad dobio u tome i bio tako ozakonjen, tu se u sasvim drugom svetlu postavlja i problem finansiranja svih tih obrazovnih ustanova, u tome smislu što će to zahtevati znatno veća sredstva za stvaranje materijalno-tehničkih uslova za vršenje toga rada, jer ono što sada postoji su neopremljene laboratorije, zanatske radionice s najzaostalijom tehnikom. Prema tome, to je nešto što je suprotno onakvom radu koji već imamo, možda, tehnički manje opremljen pri prvim organizacijama.

Međutim, pri finansiranju takvog opremanja takve obrazovno-proizvodne delatnosti, svakako treba računati i sa izvesnim materijalnim, ekonomskim efektima, koje će sam proizvodni rad dati, jer u praksi već takve rezultate daje. Znam primere gde su učenici jedne škole u Subotici na kraju godine izvršili geodetski primer jedne opštine i na tome zaradili pet miliona dinara, a taj bi posao još nešto više koštao da su ga radili ovlašćeni geodetski stručnjaci.

Pitanje u kojoj meri sarađivati na učenju svakako je i pedagoško. U svakom slučaju, ne bi trebalo ispustiti i tu mogućnost, tim pre što su radne organizacije zainteresovane da potpomažu opremanje takvih centara. Takođe ima primera, recimo u ekonomskom školskom centru u Subotici, koji od društvenih fondova dobija 46 miliona u ovoj godini, a svojim obrazovnim delatnostima zarađuje od privrede još 118 miliona, dakle, dva i nešto puta više nego što dobija iz društvenih fondova. A to svakako govori o

materijalnoj spremnosti i zainteresovanosti radnih organizacija za takvo obrazovanje.

Zbog toga smatram da su centri stvarno pogodan oblik udruženog rada i obrazovnih i radnih organizacija, pa bi im u tom smislu trebalo dati podršku, tim pre što oni već sada služe kao — tako da kažem — neka zajednička odeljenja velikog broja radnih organizacija, za koja spremaju kadrove i koja ih i finansiraju.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ dr Vojislav Đurić.

Dr Vojislav Đurić (Izborna jedinica Aranđelovac):

Ja sam shvatio da u današnjoj diskusiji treba odvojiti Opšti zakon o školstvu usaglašen sa Ustavom od pitanja koja se pokreću u ekspezu saveznog sekretara za prosvetu i kulturu za buduću zakon.

Ta pitanja je pokrenula sama naša školska praksa. Postoje u nizu pitanja neslaganja među ljudima koji rade u školi ili na bilo koji način prate školu i utiču na nju. Sve to, naravno, ne može nikada da uđe u Opšti zakon o školstvu, jer on, po svojoj definiciji, sadrži opšte linije o strukturi kretanja, ali ta naša diskusija treba da na niz materijala, niz principa, niz stavova za posebne zakone, za preporuke, za razradu školskog sistema.

Ja ne mogu ovog trenutka da nabrojim sva ta pitanja. Mi svi dobro znamo da je tu čitav niz pitanja. Svako će se nametnuti kao jedno od osnovnih pitanja struktura našeg školstva. Ne verujem da će se osnove ove opšte linije menjati — osnovne, osmogodišnje, srednje, stručne škole opšteobrazovne, umetničke — pa ni sam univerzitet, iako je ova takozvana stepenasta nastava pod udarom velike kritike. Da li će biti baš tri, ili će biti dva, tek ona stepenasta mora biti, jer je ona takva u celom svetu i jer je naš razvoj zahtevao te stupnjeve. I razvoj nauke zahteva stupnjeve. Nauka tako brzo raste da se mora i u stupnjevima usvajati.

Na primer, u pogledu osnovne škole — to je drug Janez Vipotnik vrlo dobro pokrenuo i što se inače pokreće u našim raznim časopisima i o čemu govore ljudi sa raznih stanovišta i sa raznim idejama — da li može i da li je korisno da naša osmogodišnja škola ima iste završne razrede, isti plan i program u selu, kao i u gradu, i — ako hoćete — u raznim rejonima koji imaju razne privredne profile, zadatke i mogućnosti. Mnogi ljudi misle da ta razlika treba da bude napravljena, o to se ne treba oglušiti i to treba ozbiljno proučiti. Ja plediram za to da se ovaj zakon prihvati, a da mi vrlo dugo proučavamo i angažujemo sve stručne institucije i vršimo velike ankete za ove stvari. Ustav nas obavezuje da tu razliku tako napravimo da dete koje završi školu, bilo u gradu bilo, u selu — recimo, u gradu usmereno na uključivanje u in-

dustriju, u selu usmereno na uključivanje u poljoprivredu — može da ostvari ono pravo koje mu Ustav daje i koje ono zaslužuje po svojim sposobnostima i po tome šta posle može dati zajednici i da produži školovanje. Prema tome, ta situacija je vrlo delikatna i vrlo kompleksna.

Ili, drugi problem. O samoj strukturi drugog stupnja školstva — da ne ulazim u razne vidove srednjih stručnih škola — već samo gimnazija, velike su diskusije i one traju odavno. One traju u celom ovom našem periodu — ako hoćete — u vezi sa procenom prirodno-matematičkog obrazovanja i takozvanog humanističkog obrazovanja. Mi smo bili skloni — mnogi ljudi među nama — da shvatimo i da pođemo od toga da pravilan, naučni, marksistički pogled na svet obezbeđuju prirodne nauke. Drugi ljudi su, opet, nepoverljivi prema tome, možda s razlogom. Neki citiraju same klasike marksizma, kada smo došli već do toga obrazovanja, ne toliko preko prirodnih nauka, koliko preko humanističkih nauka.

Eto jednog problema. Ja neću ovog puta da se izjašnjavam, mada mislim da treba mnogo veće mesto dati humanističkim naukama uopšte nego što ga imaju. Ne toliko kvantitetom-koliko kvalitetom. Tu se govori o nekim opštečovečanskim saznanjima, uopšte čovečanskim tekovinama, koje treba mladi ljudi u našoj zemlji da usvoje i to je, naravno, sasvim u skladu sa vaspitanjem, obrazovanjem u duhu internacionalizma itd. — da ne govorim, opet, poznate, banalne stvari. Ali, kako i u kojoj meri i šta uzeti — recimo, pored nacionalne književnosti — iz svetske. Jedanput sam čuo druga Borisa Zihlerla — to je bila ona prva Komisija za reorganizaciju — kada je kazao da ne treba uzeti svakog drugorazrednog pisca, ali uzeti, recimo, Šekspira ili Tolstoja itd. Ja mislim da je to sasvim u redu. U vezi s ovim, mislim da je veliki problem ono što je drug Janez Vipotnik rekao. Reč je o sistemu školstva i o toj samoj strukturi koja treba tim sistemom da bude ispunjena, o tome šta je specifično nacionalno i šta je opštejugoslovensko. Priznajem da za hiljadu hiljada stvari ne umem da se izjasnim šta je, recimo, specifično srpsko ili specifično slovenačko ili hrvatsko, a nije opštejugoslovensko. I treba biti vrlo obazriv u definisanju tih stvari. Mislim da je materija vanredno složena. Isto se to odnosi i na univerzitete, struktura svakako mora da se procuava.

Druga stvar o kojoj bih ovde rekao dve-tri reči — jer sam o tome i kao profesor, i kao prosvetni radnik mnogo razmišljao i srećem se stalno s mladim ljudima po svojoj profesiji — jesu talenti i razvijena područja i nerazvijena područja. Naravno, naš razvitak je neravnomeran, on teče po svojim zakonima. Ali deca se rađaju po drugim zakonima, darovita i nedarovita, i dešava se to da u nekim nerazvijenim regionima vrlo darovita deca ne mogu da produže školu. Tale-

nat je nešto što ne pripada komuni, ni srezu, ni republici, što čak prevazilazi i federaciju — mislim, ako je u pitanju veliki talenat. Talenti imaju ogroman značaj za sve, pored sveg poštovanja proseka, jer prosek sve rešava, ali talenti su ti koji pokreću. I ja predlažem da se razmisli o tome da se osnuju specijalni republički fondovi za školovanje izuzetno talentovanih i darovitih ljudi, čak i fondovi federacije i da to ne zavisi od razvika koji ide po nekim objektivnim zakonima. Smatram da to što će se uložiti u talente, u smišljeno prihvatanje talenta, da će se stotruko i nebrojano puta vratiti zajednici.

Treći problem, o kojem moramo diskutovati i koji je glavni problem u školstvu — i pored vaskolikog prodiranja civilizacije, množenja sredstava — to je nastavnik, upravo briga za nastavnika. Mi moramo sagledati da na nastavničke fakultete u toku niza godina dolaze ljudi u vrlo velikom broju. Ne treba preterati pa reći — svi, a kod nas tih preterivanja ima na hiljade — ali to su u vrlo velikom broju ljudi koji tu ne bi došli da su mogli otići na druge fakultete, na druge discipline. Nastavnički poziv je in-zvanredno težak poziv, kao što su i drugi pozivi teški. U svojoj suštini i to je vrlo delikatna poziv. Radi se sa živom materijom, sa živim ljudima, upravo formiraju se ljudi, i nastavnik — posebno u našoj situaciji kada je i majka zaposlena, kada porodica ne može da vrši onu funkciju koju treba do kraja da vrši — postaje glavna ličnost, vaspitač, on modelira tog mladog čoveka.

Trebalo bi preispitati politiku stipendiranja za studente nastavnčkih fakulteta, onih fakulteta koji stvaraju nastavnike škola. Tu privreda nije pokazala zainteresovanost, tu mi nismo bili na visini. Mi nismo u dovoljnoj meri podržali ljude koji imaju afiniteta, koji bi uprkos manjim nagradama, zato što vole izvesne discipline studirati na tim fakultetima zato što žele da budu nastavnici. Ima takvih mladih ljudi i mi treba da ih podržimo i da im damo mogućnosti. A, naravno, za nastavnike imamo posebnih stvari o kojima treba govoriti. Opšti zakon predviđa pedagoško obrazovanje, a na Beogradskom univerzitetu ni na jednom fakultetu koji sprema nastavnike ne uči se pedagogija, ne uči se nijedna jedina metodika i oni u tome pogledu izlaze potpuno nespremni. Oni dolaze na časove samo koliko nauče od svojih starijih kolega itd.

Ukratko, smatram da su stvari vrlo kompleksne. I drug Janez Vipotnik je u svom ekspozeu pokrenuo, i ono što se još može pokrenuti, što je pokrenula naša praksa. I u tom pogledu treba izvršiti nekakvu mobilizaciju i pozvati na saradnju sve naše institucije i naše ljude, a to je ono što je u svom ekspozeu pokrenuo drug Janez Vipotnik, i što je naša praksa pokrenula. Ja sam bio u nekim opštinama, razgovarao sam sa prosvetnim radnicima i oni imaju vanredno mnogo ideja i mnogo predloga. Mislim da insti-

tucije koje to treba da znaju — ne znaju, bar, mnogo toga ne znaju.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ drug Hasan Hadžimerović.

Dr Hasan Hadžimerović (Izborna jedinica Zvornik):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi poslanici, osećam potrebu da, prihvatajući osnovne postavke referata druga Janeza Vipotnika, ipak istaknem neke momente koje bi možda trebalo jače naglasiti.

Ovde mislim, prije svega, na neke probleme koji se odnose na koncepciju i na praksu našeg osnovnog školstva. Ako bi u jednom Opštem zakonu o školstvu išta trebalo da bude posebno i naročito ujednačeno, onda mislim da su to, u prvom redu, postavke koje se odnose na osnovno školstvo.

U ekspozeu ima jedan stav u kojem se kaže — da obrazovanje i obezbeđenje obrazovanja treba da bude izraz i društveno-ekonomskog standarda određene sredine. Ako ovaj stav želimo da dovedemo u vezu sa ekonomskom osnovom osnovnog školstva, onda mislim da tako uopšten i deklarativan stav ne bi mogao biti najadekvatniji u pogledu ovog nivoa obrazovanja. U vezi sa tim, mislim da bi tu upravo trebalo odstupiti od toga deklarativnog stava, suviše uopštenog, i da bi u pogledu osnovnog školstva trebalo biti još određeniji i, donekle, korigirati taj deklarativni stav. Naime, ako je riječ o osnovnom školstvu, smatram da ono u jugoslovenskim razmjerama treba da bude prvenstveno što više ujednačeno. Istina, u ekspozeu je tako i rečeno, ali bi to trebalo još jače naglasiti. Kada govorimo o ujednačenosti, onda mislim da treba ipak da preovladava ujednačenost i u pogledu planova i u pogledu programa nastave.

Osim toga, ukoliko u planovima i programima osnovnoškolske nastave se naslanjamo na nacionalne specifičnosti, ukoliko od njih obavezno i sasvim normalno polazimo — utoliko u donijoj fazi osnovnoškolskog obrazovanja, osobito u njenom drugom dijelu, treba da budu jače naglašeni i internacionalni momenti. Internacionalni momenti prvenstveno u jugoslovenskom okviru, a mislim i u još širem.

Dalje, u pogledu ujednačenosti i kriterija koji ujednačavaju bazu osnovnog školstva, tu kao jedna od najvažnijih komponenti, u svakom slučaju, dolazi ekonomska baza osnovnog školstva i njegovo finansiranje. Mislim da osnovno školstvo ne može biti naslonjeno, odnosno njegovo finansiranje, njegovo materijalno obezbeđenje, ne može biti zasnovano na principu vezanosti za ekonomski i društveni standard uže sredine u kojoj se realizuje. U tom pogledu treba da postoji opštejugoslovenska ujednačenost, jer osnovnoškolskim obrazovanjem svi mladi građani na-

še zemlje dobijaju prvi uslov da mogu biti mobilni i da se mogu prema privrednim uslovima pokretati s onih mjesta gdje nema ekonomskih uslova za optimalan razvoj ka onim mjestima gdje su glavna žarišta društveno-ekonomskog razvoja.

U vezi s tim, baš zbog nerješivosti ovog problema, postoje veliki problemi u našoj praksi. Ima mnogih osnovnih škola koje ne mogu da funkcioniraju zbog toga što komune ili privredne organizacije — za koje su katkad vezane — nemaju sredstva ili neće da daju sredstva u vidu dotacija za prijevoz učitelja ili učenika, ili za održavanje nekih osnovnoškolskih institucija za koje nema dovoljno sredstava. Ja bih zbog toga pledirao, ovdje da se, možda, i ovom prilikom — kao i u našem narednom radu — izdejstvuje takav stav po kojem bi se fondovi za finansiranje osnovnog školstva posebno izdvojili čak i u okviru fonda za školstvo i gdje bi se stvorila takva situacija da ne bi došlo u pitanje funkcionisanje osnovnoškolskih institucija zbog nedostajanja ekonomskih i finansijskih sredstava komune ili privredne organizacije.

Stoga bih predložio da se i u načelnim stavovima i u tekstu samog zakona finansiranje osnovnog školstva tretira van ekonomskog nivoa samih komuna, odnosno osnovnih jedinica koje finansiraju školstvo.

Što se tiče ostalih stepena obrazovanja, u tom pogledu različenosti su razumljive i o njima se može posebno razgovarati.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ drug Jože Smole.

Jože Smole (Izborna jedinica Koper):

Druže predsjedniče, drugovi i drugarice poslanici, podržavam metod koji je iznet u referatu druga Janeza Vipotnika da se, prvo, Opšti zakon o školstvu i Zakon o fakultetima i univerzitetima usklade sa Ustavom, a da se, drugo u narednoj fazi pristupi izradi novog saveznog dokumenta o obrazovanju.

Smatram da je usklađivanje Opšteg zakona sa Ustavom izuzetno značajno kako bi se omogućio dalji rad u socijalističkim republikama i rad u republičkim skupštinama, a kao što znamo, obrazovanje je, pre svega, stvar naših socijalističkih republika i, prema tome, u našim republičkim skupštinama predstoji jedan veoma obiman i značajan rad. U delokrugu federacije je, pre svega, donošenje okvirnih načela.

Nemam primedaba na Predlog zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu. Ovu načelnu diskusiju, kao što je već nekoliko drugova istaklo, smatram pre svega, kao prilog radu na formulisanju novog saveznog dokumenta o obrazovanju i dopustite mi da u tom smislu iznesem četiri konkretne sugestije.

Prvo, u vezi sa radom na budućem saveznom dokumentu, predložio bih da se konkretnije

razmotri mogućnost da se u osnovnom školovanju ide i na besplatno obezbeđivanje školskih udžbenika. Naime, samo ako pređemo na besplatno obezbeđivanje školskih udžbenika, stvarno ćemo doći i do obaveznog i besplatnog osnovnog školovanja. Nema potrebe da govorimo o tome da su mnoge države već ostvarile taj princip, i, prema tome, jasno je da bismo pogotovu mi kao socijalističko društvo trebali još aktivnije da težimo ostvarenju takvog principa.

Drugo, u izradi novog saveznog dokumenta trebali bismo još više da vodimo računa o potrebi stvaranja takve atmosfere u našim školama u kojoj bi zaista u najvećoj mogućoj meri došao do izražaja princip ravnopravnosti i ravnopravnog položaja svakog učenika. Drugim rečima, morali bismo da stvorimo takve uslove da u što većoj meri ukidamo socijalno-materijalne razlike među učenicima. Jasno je da na današnjem stepenu materijalnog razvitka našeg društva imamo razlike, a — na kraju-krajeva — te razlike proizlaze već iz samog principa podele prema radu. Neizbežne su te razlike u sadašnjoj fazi razvitka našeg društva. Međutim, veliko je pitanje da li te razlike treba baš automatski i u potpunosti da se odraze i u školama, osobito u osnovnim školama, i ne postoje li određene mogućnosti da u samom unutrašnjem radu naših škola stvaramo, bar, u najvećoj mogućoj meri, takve uslove u kojima bi tih razlika među decom bilo što manje.

Treće, želeo bih predložiti da se u pripremi novog dokumenta konkretnije razmotri i odnos škola prema svršenim đacima i studentima, odnosno da se razmotri njihov odnos prema samom zapošljavanju svršenih studenata, odnosno da se razmotri njihovo učešće i rad na radnom mestu. Smatram da je taj kontakt danas prilično slab. Tako, na primer, neki fakulteti uopšte ne znaju gde su otišli njihovi kadrovi, odnosno kako su se ti kadrovi snašli na određenim radnim mestima. Ako mi dopustite da kažem veoma pojednostavljeno rekao bih da neki naši fakulteti i ne znaju kakva je »proda« njihovog proizvoda na »tržištu«. Smatram da bi bilo neophodno uspostaviti takvu određeniju i konkretnu vezu, drugim rečima, da se funkcija fakulteta ne završava onog trenutka kada je student položio sve ispite, već bi fakulteti trebali dalje da žive sa čovekom kome su omogućili kvalifikacije i da vide kako te kvalifikacije dolaze do izražaja na radnom mestu.

I četvrtu sugestiju bih želeo da učinim u vezi s napomenom i konstatacijom druga Janeza Vipotnika da u našem društvu u opštem vaspitavanju i u školstvu treba sve veću ulogu da imaju štampu, televiziju, radio i film. Predložio bih da se u pripremi novog saveznog dokumenta detaljnije razmotri taj aspekt, i to, kako sa materijalne strane, koja je ovde veoma važna, pogotovo ako je reč o televiziji, tako i sa sadržajno, ako želimo da imamo obra-

zovnu funkciju televizije i širi obrazovni program televizije. To što važi i za mnoge druge vidove masovnih sredstava informacije, to isto važi i za štampu, film itd. Jednom rečju, da razmotrimo i materijalni aspekt, a s tim u vezi, svakako, i sadržajni aspekt masovnih sredstava informacija, i u jednom novom saveznom dokumentu obrazovanja trebalo bi da masovna sredstva informacija nađu odgovarajuće mesto.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ dr inž. Milan Osredkar.

Dr. inž. Milan Osredkar (Izborni srez Ljubljana I):

Drugarice i drugovi poslanici, mislim da je vrlo teško u jednom dokumentu kao što je Predlog opšteg zakona o školstvu obuhvatiti tako različitu problematiku od predškolskog i osnovnog školskog obrazovanja do najvišeg obrazovanja.

Ja bih skrenuo pažnju na jedan vrlo uzan problem, a to je problem doktorata i trećeg stepena uopšte, koji nije u ovom pogledu dovoljno jasno obuhvaćen. Možda bi se moglo i s manjim ispravkama nešto popraviti, a svakako bi trebalo u narednom zakonu o tome da se vodi računa.

To pitanje postavljam zbog toga što smatram da je opštepoznata činjenica da se sa gledišta kvalifikacije radnika u proizvodnom procesu — osobito ako se obuhvati ne samo rutinska proizvodnja, nego i proširena proizvodnja — taj spektar kvalifikacija stalno pomiče prema gore, sve se više traže kvalifikovaniji ljudi i sve je manje s najnižim kvalifikacijama. I pošto taj spektar ide prema gore, znači, sve više dolazi do izražaja uloga naučnih radnika, a to su oni koji obično formalno postižu stepen doktora. Prema tome, broj doktorata i način postizavanja doktorata, u stvari, odraz su našeg razvitka. To znači da će biti sve više doktorata i da tome treba pokloniti određenu pažnju.

Smatram da u tom pogledu budući zakon treba da odredi jasnije stanovište kakve doktore želimo, i kako treba da se postižu. U tom pogledu, treba postaviti izvesne kriterije i videti kakve puteve to može da otvara.

Predsednik Nikola Sekulić:

Riječ ima Edvard Kardelj.

Predsednik Savezne skupštine Edvard Kardelj (Izborna jedinica Ljubljana I):

Drugovi i drugarice poslanici, želim da kažem samo nekoliko reči u vezi sa procedurom, sa Poslovníkom.

Molim vas da ne shvatite da ovo što ću sada reći znači da bih hteo — pošto poto — da

insistiram na usvajanju predloženog zakona na današnjoj sednici ovoga Veća. Naprotiv, mislim da nema naročitih razloga zbog kojih ne bismo mogli i odgoditi donošenje ovog zakona. U tom slučaju, naravno procedura bi zahtevala da odgodimo sednicu za dva-tri dana, kako bismo omogućili da se u međuvremenu, prema Poslovniku, formulišu amandmani na pojedine paragrafe i da se, zatim, na narednoj sednici diskutuje o tome. Mislim da je to moguće — ako bi ovo Veće tako odlučilo — mislim da bi zakon posle toga dobio u svom kvalitetu.

No, pre nego što bismo se odlučili za tako nešto, ipak bih želeo da upozorim na nekoliko momenata.

Predlozi i sugestije koji su danas ovde izneti, u vezi s predloženim zakonom, u stvari su suštinske prirode i ulaze upravo u materiju o kojoj treba da diskutujemo u vezi sa donošenjem novog zakona o obrazovanju.

Kada smo pre dve-tri godine pokrenuli proces razvijanja konkretnih oblika samoupravljanja u oblasti prosvete i školstva, tada smo, u stvari, vrlo malo znali na kakve ćemo konkretne probleme naići. Nama je bilo jasno da moramo, kao i u oblasti privrede, stvoriti uslove da se i u prosveti, zdravstvu i socijalnoj politici, to jest, u oblastima koje su najduže ostale u zavisnosti od budžeta i državnog aparata, stvore uslovi za samoupravljanje, za to da radni ljudi i u tim oblastima prestanu da budu državni činovnici i da postanu samostalni stvaraoci u jednom integriranom društvu, isto tako kao i ljudi koji rade za mašinom ili na poljima. To je bila osnovna ideja. No, problemi koji su poslednjih nekoliko godina nikli u našoj praksi zahtevaju jednu temeljitu diskusiju da sagledamo ceo put koji smo prešli, da vidimo šta se potvrdilo, a šta je praksa odbacila kao neadekvatno, uspehe i neuspehe na tome putu, tako da bismo još smelije mogli ići u tom pravcu, s tim da se istovremeno korigiramo tamo gde nas je praksa demantovala.

I zato mi izgleda da bismo — ma koliko bilo korisno da još diskutujemo i popravljamo amandmanima ovaj zakonski predlog — možda time više izgubili u vremenu nego što bismo dobili. Izgleda mi da je za nas najvažnije da sada formalno uskladimo postojeće zakone sa Ustavom, da bismo omogućili da praksa normalno teče dalje i da u toku te prakse steknemo još neka nova iskustva, ali da istovremeno — ne gubeći, tako reći, nijedan dan — stavimo na dnevni red ovoga Veća i čitave naše Skupštine sve probleme o kojima je danas diskutovano, tako da bismo bili u stanju da što pre donesemo nov zakon, o kojem je drug Janez Vipotnik danas govorio.

U toku današnje diskusije izneto je niz predloga s kojima bismo se sigurno svi veoma brzo složili. Ali, ima i predloga s kojima se verovatno pojedinci ne bi složili, ili se većina ne

bi složila, a koji, u svakom slučaju, traže temeljito izučavanje i diskusiju, da bi se svestrano sagledali neki problemi. Jer, ne radi se samo o stručnoj, nego i o političkoj strani ovih pitanja. Na primer, danas se govorilo i o ujednačavanju i o nacionalnim specifičnostima, o tome šta je opštejugoslovensko, a šta je specifično nacionalno itd. Ovi pojmovi su veoma relativne prirode, jer se ne radi samo o nacionalnim specifičnostima koje neko odozgo treba da utvrđuje, nego se radi o političkoj praksi i o pravima naroda u toj oblasti. Znači, ne radi se o problemu specifičnosti nego o elementarnom pravu naroda da odlučuje o pitanjima prosvete i školstva, ukoliko se to odnosi na probleme nacionalne kulture i njenog razvoja.

Takođe, čini mi se da ćemo se svi složiti s mišljenjem koje je danas ovde izneto, a prema kojem je nemoguće govoriti o primeni samoupravljanja u oblasti školstva i prosvete, a da se, u isto vreme, ne govori i o problemu integracije. Pogotovo zato što postoji mišljenje da samoupravljanje u školstvu i prosveti znači predaju školstva, prosvete i kulture, komunama i demobilizaciju sentara u tom pogledu. To je sasvim pogrešno shvatanje, jer samoupravljanje u oblasti prosvete, školstva i kulture, ne znači predaju tih oblasti, odnosno ustanova koje su aktivne na tome području, komunama, nego znači pojednostavljeno govoreći, predaju tih ustanova iz ruku državnog aparata u ruke kvalifikovanih samoupravnih organa društva koje se sve više integrira demokratskim putem odozdo prema gore, sve do raznih oblika udruživanja u jugoslovenskim merilima.

Razume se, moglo bi se reći da je o tome pitanju lako načelno govoriti, a da je to teže konkretno ostvariti. To je, donekle, tačno, ali ja mislim da nas takođe ne smeju sprečavati u tome da se i ovde uporno probijamo dalje i tražimo puteve da stvorimo uslove da čovek i na ovom području bude maksimalno slobodan i samostalan u svom stvaranju, ali kao deo jedne zajednice koja usklađuje pojedine elemente te delatnosti sa zajedničkim interesima. Na tome putu mi moramo biti dovoljno smeli i odlučni, ali realni, moramo računati sa stepenom razvitka u toj oblasti koji je čitavo naše društvo dostiglo. Pri tome je bitno da — ako već ne možemo konkretno trasirati čitav put za jedan duži period — bar onaj put koji budemo trasirali danas moramo sagledati do kraja, to jest da vidimo do kakvih rezultata želimo da dođemo i kakve rezultate možemo da postignemo.

Problemi na tome putu nisu laki. Na primer, u toku sprovođenja u život reforme na univerzitetima, u srednjim i osnovnim školama, već na početku smo se sreli s teškim problemima koji su, delom, povezani s materijalnom strukturom našeg društva, a, delom, i sa tradicijom, sa shvatanjima koja žive godinama u

glavama ljudi. No, bilo je teškoća i na svim drugim društvenim područjima, ali ipak smo radikalno i odlučno pošli na stvaranje uslova za razvitak socijalističkih odnosa među ljudima.

Mislim da sve to moramo dobro da prodiskutujemo u toku narednih meseci i da tek na osnovu toga pristupimo izradi novoga zakona. U tom pogledu najvažnije je da se pripreme za izradu toga zakona obavljaju uz saradnju veoma širokog kruga ljudi. Čini mi se da bi, pre svega, ovo Veće, zajedno sa svojim odborima koje će stvoriti, moralo biti stalni nosilac te diskusije i priprema za izradu zakona, s tim da u tome najtešnje sarađuju sa Saveznim sekretarijatom za prosvetu i samim Saveznim većem, kao i sa svim drugim organima koji su zainteresovani.

Dalje, izgleda mi da bismo u toku priprema za izradu ovog zakona morali govoriti ne samo o stvarima koje treba da uđu u zakon, koje treba da postanu obaveza, odnosno pravna norma, nego i o onome što formalno ostaje van zakona, a što je, u stvari, sastavni deo procesa demokratske integracije, o kojem sam ranije govorio. Na primer, ne možemo i ne smemo da namećemo protiv volje pojedinih naroda ili republika određene norme koje se odnose na jedinstvenost, na razne organizacione probleme u užem smislu u toj oblasti. Međutim, nezavisno od toga što mi nećemo to zakonom uraditi, mislim da je ovo Veće, kao predstavnik radnih ljudi — stvaralaca u oblasti školstva, prosvete i kulture — dužno da bude nosilac daljeg razvijanja te — tako da kažem duhovne integracije, to jest zajedničkog sagledavanja problema koji će omogućiti da ljudi u praksi ipak jedinstveno postupaju. Zato smatram da kada u Saveznoj skupštini budemo diskutovali o tim pitanjima treba da obuhvatimo čitav kompleks problema. Recimo, mi smo u oblasti privrede razvili i razvijamo, s većim ili manjim uspehom, takve demokratske samoupravne forme, kao što je, na primer, privredna komora. Ponegde su se i u oblasti prosvete, kulture i školstva već razvila neka udruženja, na primer, univerzitetski saveti, odnosno Zajednica univerziteta i slično. No, to je sve još prilično u početnom stadijumu; mnogo toga je više jedna forma profesionalnog udruživanja nego forma samoupravnog udruživanja. Ali, izgleda mi da je to jedna perspektiva koja može biti izvanredno interesantna u daljem tretiranju svih tih problema.

Ako bismo konkretnije sagledavali mogućnosti stvaranja i razvijanja samoupravnih organizacija i formi udruživanja u oblasti prosvete, kulture i školstva, čini mi se da bismo lakše mogli da sagledamo i neke probleme samostalnosti škola i samoupravljanja u školama, koji danas bune neke druge i smetaju im — tako da kažem — da od sveg srca prihvate takav kurs. Jer, neke može pomalo da izgleda

da mi sada, napuštajući jedan sistem birokratske centralizacije predajemo čitav sistem prosvete i školstva — koji predstavlja jednu bitnu komponentu društva kao celine — komunama, i na taj način dovodimo čitavo to područje u jedno stanje nesigurnosti, atomiziranja, cepanja i dezintegracije. Sigurno je da se taj strah neće u toj meri pojavljivati kao smetnja da jasno sagledavamo probleme samoupravljanja, ako istovremeno budemo konkretnije sagledavali i forme udruživanja. U predloženom zakonu, pa i u obrazloženju druga Janeza Vipotnika, nije se, naravno, o tome moglo mnogo govoriti. Principi su i ovde dati, tako da i predloženi zakon ne smeta da se takvi procesi odvijaju, naprotiv, on ih stimulira. No, o tome tu nismo mnogo diskutovali, ni načelno stvari nisu potpuno jasne, tako da nam to ostaje kao zadatak za naredni period.

Sve što sam rekao, hteo sam da iznesem manje-više samo kao ilustraciju u prilog tvrdnji da su problemi koji su danas u diskusiji i raznim predlozima otvoreni takve prirode da, u stvari, zahtevaju da se odmah uđe u čitavu materiju novog zakona o obrazovanju. Međutim, Ustav nam daje svega dve godine mogućnosti za usklađivanje zakona sa Ustavom. Zato se bojim da bi — ako bismo sada hteli da požurimo u tom pravcu — ustavni rok mogao da nas preduhitri. Pa čak, i bez obzira na ovaj rok, sada je takva situacija da na osnovu starog zakona niko ne može u praksi ništa da radi na daljem razvijanju sistema, a donošenje novog zakona zahteva vremena. Zato bih ipak upozorio na to da vodite računa o toj alternativni da li se sada ograničiti na elementarno usklađivanje postojećeg zakona sa Ustavom, za što pruža mogućnost predloženi zakon ili poći putem doterivanja ovog zakona — što će, naravno, tražiti određeno vreme, a, opet, nas ostaviti na pola puta, jer bismo, i pored toga, morali što pre prići pripremi zakona o opštem obrazovanju, o kojem je drug Janez Vipotnik govorio.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ predstavnik Savezne komisije za usklađivanje zakona sa Ustavom drug Nikola Balog.

Nikola Balog:

Drugarice i drugovi poslanici, prve diskusije u Komisiji za usklađivanje zakona sa Ustavom kretale su se oko toga da li doneti ovakav zakon koji ima svoje slabosti i nedostatke ili izvršiti opštu reviziju koja bi bila trajna osnova i obezbeđivala određeno jedinstvo. Savezna komisija je smatrala da je neophodno predložiti ovakav zakon, jer federacija ne može preuzeti odgovornost da još prilično vremena onemogućiti i blokirati rad republika u donošenju zakona u ovoj oblasti. Štaviše komisija je smatrala da je do-

nošenje ovog zakona uslov da se kasnije na osnovu republičkih omogućući svestranije sagledavanje onih odnosa koji treba da budu predmet opšte revizije.

Ograničio bih se samo na neke primedbe koje su drugovi izneli, i, u dogovoru sa drugom Janezom Vipotnikom, mislimo da bismo mogli uzeti da su i pojedinačne primedbe koje su iznete, zapravo, sastavni deo načelne diskusije. One možda više proističu iz nesporazuma u shvatanju pojma opšteg zakona.

Hoću da kažem da je to prvi opšti zakon koji se donosi posle novog Ustava. U opštem zakonu — i to, inače, proističe iz Ustava, a i poseban stav koji je zauzela Komisija za usklađivanje zakona sa Ustavom — ne ovlašćuju se republike. Republike imaju pravo regulisanja odgovarajuće materije bez ovlašćenja iz opšteg zakona, i to na osnovu svog ustava. Prema tome, ne bismo rekli u saveznom zakonu da se ovlašćuju republike, na primer, u pogledu produženja osnovnog školovanja na više godina. To ovlašćenje republika ne proističe iz ovog opšteg zakona nego iz sopstvenog republičkog Ustava.

Postavilo se pitanje da li bi trebalo u članu 14. zakona spomenuti statut radnih organizacija. To spominju republički ustavi. Međutim, kada je reč o učestvovanju učenika u upravljanju školama to je unekoliko drukčije učestvovanje u upravljanju od onoga što se inače shvata, pod učestvovanjem u upravljanju od strane predstavnika društvene zajednice. Ta stvar se mora regulisati nesumnjivo zakonom, pa je naglasak dat na određeni uzrast koji bi zakon odredio, a onda u okviru zakona bi statuti utvrdili ona prava koja inače ima svaka druga radna organizacija.

U pogledu predlaganja novog člana 18. mi bismo upozorili na član 4. koji, po našem mišljenju, u dovoljnoj meri, to jest, u meri koja je za ovaj zakon neophodna, definiše ovaj odnos. U članu 4. je inače istaknuto da u ostvarivanju cilja vaspitanja i obrazovanja, škola i druge ustanove sarađuju sa porodicom, radnim, društveno-političkim, stručnim i drugim organizacijama. Prema tome, ta saradnja je načelno data ovde zakonom i mi mislimo da je ovo načelo dovoljna osnova za republičko zakonodavstvo. Opšti zakon uostalom obavezan je a ne primenjuje se neposredno za republičko zakonodavstvo. Republičko zakonodavstvo će prema tome razraditi utvrđena načela.

U pogledu finansiranja, bilo je mnogo diskusija i u Komisiji za usklađivanje zakona sa Ustavom, u Sekretarijatu za prosvetu i kulturu, a i u skupštinskim odborima. Komisija se odlučila da predloži ustavnu formulaciju jer smatra da time izaziva najmanje diskusije u ovom momentu. S obziroma na značaj ovog problema ne bi bilo u redu da u ovaj zakon — koji samo omo-

gućuje republikama da donese svoje zakone, da razvijaju sistem prema sopstvenom Ustavu — unesemo više o finansiranju, ne znajući još dovoljno ceo kompleks odnosa.

Komisija i Sekretarijat za prosvetu i kulturu imali su u vidu formulaciju koja je predložena, naime, da se za osnovne škole kaže više nego za druge škole. Međutim, ako se za osnovne škole kaže više nego što je uneto u predlog opšteg zakona, odmah bi to navelo na misao i tumačenja da obrazovanje u drugim školama nije besplatno. Takva interpretacija bi dovela do slabljenja onoga što je u praksi, što je fakat. Stoga je usvojena — kao što rekoh — ustavna formulacija, kao »neutralno« ono dovoljno načelo za dalji rad na ovim pitanjima.

U pogledu praktičke obuke, odnosno proizvodnog rada, član 57. utvrđuje ono što je minimum ne ulazeći u to kako taj sistem odnosa treba stvarno da funkcioniše. Naravno, ne govorim o konačnom rešenju tj. o opštem zakonu koji će se izraditi na osnovu svestranih diskusija — kako je danas bilo reći — nego onoliko — koliko ovaj zakon može u ovom momentu da sadrži. U pogledu praktičke obuke, odnosno proizvodnog rada i jedno načelo je dovoljno za potpuniju razradu u republičkim zakonima.

Još bih želeo da upozorim na dve stvari.

Ovde nije dat ceo sistem integracije. To je inače jedno veoma složeno pitanje u oblasti obrazovanja. Ali, ono što ovaj zakon sada može da da to je ovde utvrđeno u članu 17. i pre svega se odnosi na udruživanje radnih organizacija u oblasti prosvete. Mi, naime, ne mislimo da se integracija sastoji samo u tome području i samo za te odnose. Međutim, onoliko koliko u ovom momentu može da se kaže o ovom pitanju — rečeno je i time otvoreno je čitavo područje integracije. Teško će biti, uostalom, i doneti neke konačnije stavove bez dovoljno prakse u toj oblasti, a odredba člana 17. opšteg zakona zajedno sa republičkim zakonodavstvom, daće u tom pogledu znatno veće mogućnosti udruživanja, odnosno osnovu za donošenje novog opšteg zakona.

U pogledu školskih centara republičkih u članu 5. mi razmišljamo da bi možda stvarno bilo bolje, radi razumevanja stvari, da se učini jedna izmena. Ukoliko bi se ovde dao amandman, možda bi tu stvarno trebalo uneti jasnoću u tom smislu da školski centri nisu samo ustanove za obrazovanje odraslih, i možda bi bilo bolje izostaviti reč »odraslih« i samo reći — za obrazovanje i stručno usavršavanje. Prema tome, mislim da je ovde stvarno učinjen jedan manji propust, koji doduše ne bi učinio nikakve štete praksi, ali bi izmena doprinela čistoti ovog zakona.

Ima niz drugih pitanja koja su ovde istaknuta. Ona su značajna i sigurno od velikog interesa za izradu budućeg zakona. Sada se vrši samo usklađivanje važećeg zakona sa ustavom, pa ta pitanja ne bi mogla biti sada obuhvaćena.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li se još tko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se nitko ne javlja za riječ u općem pretresu, prelazimo na pretres teksta zakona.

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Općeg zakona o školstvu je redigovan. U tekstu ranijeg zakona izvršene su izmjene i izmijenjene su glave i odeljci. Prema tome, ovaj zakon nije podeljen na glave i odeljke. Prema Poslovniku, Vijeće određuje da li će se pretresati o odeljcima i glavama, odnosno o pojedinim članovima. Pošto nemamo odeljke i glave, predlažem da pretresamo o pojedinim članovima, s tim da se pojedini članovi ne čitaju. Da li se Vijeće slaže s ovim Prijedlogom? (Slaže se).

Prema tome, Vijeće se s ovim prijedlogom složilo.

Prelazimo na pretres člana 1. Da li se tko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

(Zatim je Veće usvojilo u pojedinostima bez diskusije članove 2. do 30).

Predsednik Nikola Sekulić:

Prelazimo na član 31. (Dr Vojislav Đurić: Molim za reč).

Ima riječ drug Vojislav Đurić.

Dr Vojislav Đurić:

Druga alineja člana 31. glasi: »U gimnaziji se ispiti mogu polagati i vanredno«. Da li ovo »vanredno« obuhvata kada dete hoće da polaže dva razreda iste godine. To ne razumem. To isto ima u članu 33. za srednjostručnu školu, ali nema člana koji bi govorio o umetničkoj školi, a dete može biti sprečeno da redovno pohađa umetničku školu i muzičku školu, a može imati veliki talenat i učiti kod kuće.

Predsednik Nikola Sekulić:

Molim druga Nikolu Baloga da da objašnjenje.

Nikola Balog:

Član 31. to ne sprečava. To je pitanje režima školovanja. Pod vanrednim se to ipak ne bi moglo računati nego nastava traje četiri godine i mogu polagati vanredno. To mislim da je u saglasnosti sa režimom studija i moglo bi da se u jednoj godini polažu dva razreda

Dr Vojislav Đurić:

A zašto za umetničke škole nema toga člana da se polaže vanredno, upravo nema te alineje.

Ne vidim razlog da se umetničke škole izuzmu i da ne bude po istom sistemu kao u gimnazijama i srednjostručnim školama, bar za umetničke škole nekog tipa.

Nikola Balog:

Za umetničke škole nije brisano iz starog teksta, prema tome, to ostaje.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li se još tko javlja za riječ o članu 31? (Niko se ne javlja).

(Zatim je Veće usvojilo 32. do 38 bez diskusije).

Predsednik Nikola Sekulić:

Prelazimo na član 39. Tko želi riječ? (Božidar Debenjak: Molim za reč).

Ima riječ poslanik Božidar Debenjak.

Božidar Debenjak:

Može li stajati u tekstu da su umetničke akademije dužne da organizuju i unapređuju naučni rad i da se staraju o podizanju naučnog podmlatka?

Predsednik Nikola Sekulić:

Molim druga Nikolu Baloga da da objašnjenje.

Nikola Balog:

Može biti da ovaj predlog doprinosi čistoti, ali je i ovaj tekst u tom pogledu jasan. Jer, kada se na kraju kaže — fakulteti, visoke škole i umetničke akademije, onda ne mora sve ovo što je ovde navedeno da se odnosi na svaku od ovih škola. To se ovde odnosi na onu školu na koju se po prirodi svojoj odnosi.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li drug Božidar Debenjak prima objašnjenje? (Božidar Debenjak: Primam).

Da li se tko javlja za riječ u pretresu člana 39? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na član 40. (Petar Drezgić: Molim za reč). Ima riječ drug Drezgić.

Petar Drezgić:

Zašto je ovako formulisan prvi stepen nastave? Moj je predlog da se u drugoj alineji istakne — da sprema specijalne stručnjake.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ drug Nikola Balog:

Nikola Balog:

Ovo je opšti zakon. Ako bi se kazalo »specijalizovane stručnjake« bojim se da bi onda trebalo raščlaniti. Ovo je izraz i za jedno i za

drugo, a onda u republičkim zakonima može se staviti formulacija za one stručnjake koji se obrazuju u pojedinim vrstama škola.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li se tko javlja za riječ u vezi sa članom 40? (Niko se ne javlja).

Prelazimo na član 41.

Ima riječ drug Božidar Debenjak.

Božidar Debenjak:

Ovde se u prvom stavu kaže: »Nastava prvog i drugog stupnja traje ukupno četiri godine, a na određenim fakultetima može trajati tri odnosno pet godina.

Predsednik Nikola Sekulić:

Mogao bih dati objašnjenje da se daje takva mogućnost da postoje fakulteti i visoke škole u kojima nastava može da traje i tri godine, a koje, to će kasnije odrediti zakon o takvoj školi ili statut takove škole.

Božidar Debenjak:

U poslednjem stavu trebalo bi reći mesto »sa fakultetskim statutom« — »u skladu sa fakultetskim statutom i statutom škole«.

Nikola Balog:

Moglo bi se reći umesto »fakultetski« — sa svojim.

Predsednik Nikola Sekulić:

Slažete li se s ovom izmjenom da uđe kao čistija i jasnija? (Slažemo se).

To je u članu 64. a).

Petar Drezgić:

U članu 64 a) se kaže »Nastava prvog stupnja sprema stručnjake sa višom spremom za razne oblasti privrede i drugih društvenih delatnosti dajući im potpuno sistematsko obrazovanje.« Ja predlažem da ovo »dajući im potpuno sistematsko obrazovanje« otpadne.

Predsednik Nikola Sekulić:

Molim predstavnika Komisije za usklađivanje zakona sa Ustavom da se izjasni o ovom prijedlogu.

Nikola Balog:

Ja bih se odmah složio sa drugom Petrom Drezgićem kada bi prvi stupanj već bio uveden. Ako bismo našli bolju formulaciju mogla bi se uneti. Može se reći »dajući im sistematsko i celovito obrazovanje«.

Petar Drezgić:

To se podrazumeva da škola mora dati celovito obrazovanje.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li se slažete da se to ispusti, jer se pretpostavlja da svaka škola daje celovito i siste-

matsko obrazovanje za onaj profil kadrova za koji obrazuje.

Ima riječ poverenik Saveznog izvršnog vijeća Novak Milošević.

Poverenik Saveznog izvršnog veća Novak Milošević:

Doći će u obzir kao škole koje odgovaraju prvom stepenu samo one koje su verifikirane. Tu ima izvesne razlike.

Petar Drezgić:

Mislim da je to nemoguće zbog toga što se u članu 63. kaže: »Više škole spremaju kadrove sa produbljenim odnosno specijalizovanim stručnim obrazovanjem i vrše usavršavanje stručnih kadrova«. Zar nije to jasno definisano?

Nikola Balog:

Vi biste želeli da se ipak izrazi ideja u vezi sa prvim stepenom, da se to smatra jednim završnim obrazovanjem, u izvesnom smislu, završnim obrazovanjem.

Petar Drezgić:

To je jedna od pretpostavki.

Nikola Balog:

S obzirom na ideju druga poslanika, ja bih predložio da se kaže — dajući odgovarajuće završno obrazovanje.

Petar Drezgić:

Tako može.

Predsednik Nikola Sekulić:

Znači, prima se.

Da li se još tko javlja za riječ u vezi sa članom 41? (Milan Osredkar: Molim za riječ).

Ima riječ drug Milan Osredkar.

Milan Osredkar:

U članu 64 b) uvodi se terminus »akademski stepen magistra«, koji se ranije nije uopšte pominjao. Mi znamo da je akademski stepen magistra vezan za završavanje trećeg stepena. Ja mislim da bi negde trebalo uvesti magistra kao izraz i ovde napomenuti — građani sa završenim trećim stepenom stiču doktorat. Dakle, uvodi se terminus akademski stepen magistra koji ranije uopšte nije definiran. Ja mislim da bi trebalo ranije definirati ili uneti ovde — građani sa završenim trećim stepenom stiču doktorat.

Predsednik Nikola Sekulić:

Ima riječ dr Ivan Supek.

Dr Ivan Supek:

Da li bi bilo moguće ispustiti tačku o doktoratu. Ja bih upravo rekao to da ima fakulteta u našoj zemlji kojima mi možemo jedva povjeriti pravo da daju doktorske titule. Pre-

ma tome, ovo nije obavezno da bude u zakonu. Pošto nije obavezno, ja bih to o doktoratima iz ovoga nacrtu ispustio.

Nikola Balog:

Prvo je bilo pitanje o akademskom stepenu magistra. Ovde ne treba ništa posebno reći o tome zbog toga što je već Skupština dala ovlašćenje Saveznom izvršnom veću da donese odgovarajući akt o sticanju akademskog stepena.

Međutim, u pogledu doktorata, želeli bismo da ostane ovako kako je regulisano. Međutim, s obzirom na to što je nešto drukčije stoji o doktoratima nego o ovim pitanjima, bar, privremeno stoji nešto drukčije, to je jedino mesto gde se to zasada u ovoj fazi može regulisati. Inače, odmah bi se složio da se to briše, ali s obzirom na to što je to jedino mesto gde se to sada može regulisati mi bismo tražili da to ovde ostane.

Predsednik Nikola Sekulić:

Niste dali objašnjenje u pogledu primjedbe poslanika Milana Osredkara.

Nikola Balog:

Prvo, postoji savezni propis o sticanju akademskih stepena. Prema tome, ovde je dovoljno u stavu 3. člana 64. v) rečeno ono što je poznato. Poznato je šta je magistar i definisano je u propisima o sticanju akademskih stepena. Prema tome, nema potrebe da se ovde unosi.

Predsednik Nikola Sekulić:

Šta predlaže poslanik Milan Osredkar?

Milan Osredkar:

Predlažem da se kaže — ako to treba da ostane — građani sa završenim trećim stepenom.

Nikola Balog:

Po važećim propisima, stepen magistra se stiče završenim trećim stepenom. Prema tome, to je već regulisano. Ne treba dva puta regulisati istu stvar. Nepotrebno je ovde ponovo unositi i zato bismo molili da ne uđe ovde jedna stvar koja je već regulisana.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li se postavljaju pitanja radi objašnjenja ili se postavljaju pitanja kao amandmani? Ako se postavljaju pitanja kao amandmani, onda smo u drugom položaju i čuli smo već raniju proceduru. Ako se postavljaju pitanja radi objašnjenja, onda se može postaviti pitanje i saslušati objašnjenje.

Da li ima još tko kakvo pitanje o ovom članu 41? (Niko se ne javlja).

(Zatim je Prosvetno-kulturno veće usvojilo bez diskusije članove 42. do 53.)

Predsednik Nikola Sekulić:

Prelazimo na član 55.

Ima riječ drug Božidar Debenjak.

Božidar Debenjak:

Da li se član 55. odnosi na više škole, jer prema članu 55. prečišćenog zakona izlazilo bi da se odnosi i na više škole, jer se stalno upotrebljava termin »studenti«, a tekst člana 54. prečišćenog zakona odnosi se i na nastavničke škole za opšte obrazovanje. U članu 55. reč je i o đacima.

Nikola Balog:

Mi se slažemo da se doda — učenike i studente. U članu 55. u prvoj alineji iza »stručno« staviti — učenike i studente. To treba sprovesti i u drugoj alineji — pružiti učenicima i studentima pedagošku spremu. Dakle, dopuniti ovaj član predlogom koji je izneo drug Božidar Debenjak.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li se još tko javlja za riječ u vezi sa članom 55? (Niko se ne javlja).

(Zatim je Vijeće usvojilo članove 56. do 72. bez diskusije.)

Predsednik Nikola Sekulić:

Prelazimo na član 73.

Ima riječ drugarica Vlasta Rivoli.

Vlasta Rivoli (Izborna jedinica Slavenska Požega): Ja bih predložila da se u ovom članu 73. na kraju kaže — uvodi se obavezno periodično usavršavanje nastavnika koje će se izvoditi ili organizirati za vrijeme zimskog raspusta, jer zimski raspust nije za profesore, a da se ne bi vršila pomeranja u nastavi.

(Zatim je veće primilo članove 74. do 78.

bez diskusije).

Predsednik Nikola Sekulić:

Prelazimo na član 79.

Ima riječ drug Božidar Debenjak.

Božidar Debenjak:

Član 79. Predloga zakona ne pokriva se sa članom 79. prečišćenog teksta. (Nikola Balog: To je tehnička greška). Ja mogu da izvestim da su birači izrazili svoje prigovore na tu kombinaciju za izmenu i dopunu, a vidim da ove kombinacije nema u prečišćenom tekstu.

Nikola Balog:

Prečišćeni tekst nije predmet diskusije već samo pomoćni materijal. Da li drug poslanik misli da nešto što se ne predlaže kao izmena da se izvrši izmena, jer u prečišćenom tekstu su neke stvari koje se ne menjaju. Vi, duže poslanice, tražite da se tekst koji nije ovde predložen promeni, jer ovde nije predložen da se promeni.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li vas zadovoljava tekst člana 79. u Predlogu zakona o izmjenama i dopunama?

Božidar Debenjak:

Ja vidim u Predlogu zakona o izmjenama i dopunama da stoji alineja koje nema u prečišćenom tekstu. (*Poverenik Rodoljub Jeumović:* To je tehnička greška. Tekst se mora još jedanput vrlo pažljivo prečistiti).

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li se tko javlja za riječ u pretresu člana 79? (Niko se ne javlja).

(Zatim je Veće primilo članove 80. do 88 bez diskusije.)

Nikola Balog:

Druže predsedniče, mislim da na jedno pitanje nije odgovoreno. Odgovoreno je, a nije shvaćeno kao odgovor. Drug Ivan Supek je postavio pitanje ako je moguće brisati — doktorat nauke. Međutim, mislim da nije shvaćeno izlaganje kao objašnjenje toga pitanja. Mi smo protiv toga samo zbog toga da ako bi se odavde brisalo, onda bi se uopšte ukinula mogućnost sticanja doktorata nauka, a to sigurno niko ne želi ali dotle — dok se to posebno ne reguliše mi moramo ovde dati.

Predsednik Nikola Sekulić:

Da li drug poslanik Ivan Supek prima ovo objašnjenje? (*Dr Ivan Supek:* Šta mogu drugo).

Pošto se više nitko ne javlja za riječ, stavljam Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Općeg zakona o školstvu na glasanje, zajedno sa izmjenama koje su predložili Zajednička komisija Prosvetno-kulturnog vijeća i Odbora za prosvetno-kulturna pitanja Saveznog vijeća za proučavanje Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Općeg zakona o školstvu i Općeg zakona o fakultetima i univerzitetima, te Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine, sa izmjenama koje je ovdje usvojio ovaj Dom, a odnose se na članove 41, 64 b i 64. a i b, i na član 55, upravo sa onim izmjenama koje su usvojene i koje smo već konstatirali da su usvojene.

Stavljam prijedlog zakona na glasanje. Tko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li tko protiv? (Nema). Da li se tko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatiram da je Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Općeg zakona o školstvu izglasan. (*Dr Ivan Supek:* Ako smo izglasali zakon, predlažem, da to bude sa svim rezervama koje je izrekao predsjednik Skupštine).

Ja ću na kraju dati još druge prijedloge.

Konstatiram da je Vijeće usvojilo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Općeg zakona o školstvu.

Takođe predlažem da se formira Odbor Prosvjetno-kulturnog vijeća Savezne skupštine koji će raditi na izradi novog zakona o obrazovanju, odnosno novog dokumenta u kojem bi bili formirani osnovni principi obrazovno-vaspitnog sistema u našoj zemlji, u saradnji sa Saveznim sekretarijatom za prosvjetu i kulturu i drugim institucijama i organizacijama.

Osim toga, upozoravamo da je naše Vijeće u programu, ranije prihvaćenom, formiralo čitav niz komisija za pojedina pitanja, a i za osnovno školstvo i za škole drugog stupnja i za visokoškološtvo, takođe, komisiju za finansiranje školstva, isto tako i u vezi sa statutima. Prema tome, i one prijedloge koji se odnose na pojedina pitanja koja treba i proučiti i dokumentirati i o kojima ćemo prethodno voditi raspravu u ovom Domu, takođe smatram da će ovaj odbor koji sada predlažemo da se formira sve to da ima u vidu.

Molim Vijeće da se izjasni da li se slaže da se formira ovaj odbor? (Slažemo se).

Ima li tko prijedlog za formiranje odbora? (*Josip Stipić:* Molim za reč).

Ima riječ drug Josip Stipić.

Josip Stipić:

U ime deset poslanika i to: dr Ilije Đuričića, dr Petra Drezgića, Olge Vitorović, Nenada Burazera, inž. Blaženke Dimić, Vlaste Rivoli, Vide Čuk, Milice Nikolićin, Sane Salahove i inž. Josipa Stipića predlažem, na osnovu člana 24. stav 2. Odluke o privremenom poslovnom redu Prosvetno-kulturnog veća Savezne skupštine, da se u cilju saradnje sa Saveznim sekretarijatom za prosvetu i kulturu i drugim institucijama i organizacijama koje će raditi na donošenju novog zakona o obrazovanju, odnosno novog dokumenta u kojem bi bili formulisani osnovni principi obrazovno-vaspitnog sistema u našoj zemlji, formira Odbor Prosvetno-kulturnog veća Savezne skupštine u sastavu: predsednik Vojislav Đurić, za članove: Stojanka Aralica, Rodoljub Čolaković, Bogdan Osolnik, Dragica Glavonić, Srećko Nedeljković i Puniša Perović.

Prilikom sastavljanja ovog predloga rukovodili smo se time da u ovaj odbor uključimo, pre svega, drugove koji su već angažovani u komisijama koje je Veće formiralo u vezi sa pretresom problema osnovnog obrazovanja srednjeg stupnja i visokog školstva, pošto će ta komisija, pretresajući ta pitanja, učestvovati direktno u izradi principa sistema obra-

zovanja. Zbog toga, u ovaj Odbor predlažemo drugove koji su već, uglavnom, obuhvaćeni u pomenutim komisijama, iako to ne bi bilo nužno činiti, pošto ima još poslanika koji nisu obuhvaćeni radom komisija, odbora i grupa, a čije bi učešće bilo od koristi.

Molimo Veće da ove razloge usvoji u izboru članova ovog Odbora.

Predsednik Nikola Sekulić:

Čuli ste prijedlog poslanika Josipa Stipića u ime grupe od deset poslanika. Ima li tko kakav drugi prijedlog? (Nema).

Pošto drugih prijedloga nema, stavljam ovaj prijedlog na glasanje. Tko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li tko *protiv*? (Nema). Da li se tko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatiram da je prijedlog poslanika Josipa Stipića i grupe poslanika o sastavu Odbora za izradu novog prijedloga zakona o obrazovanju, odnosno dokumenata o osnovnim principima obrazovanja usvojen.

Pošto je ovim dnevni red iscrpen, zaključujem sjednicu.

(Sednica je zaključena u 14 č 35 min).

PRILOZI

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE
SKUPŠTINE O PREDLOGU ZAKONA O IZMENAMA
I DOPUNAMA OPŠTEG ZAKONA O ŠKOLSTVU

SAVEZNA SKUPŠTINA

AS Br. 40/1

18. decembar 1963. godine

Beograd

PROSVETNO-KULTURNOM VEĆU
SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 19. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu, koji je Skupštini podnela Komisija za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija predlaže Veću da se u pogledu zakonske obrade u predlogu izvrše sledeće izmene:

1. Posle naziva predloga zakona treba dodati sledeći tekst:

»Saglasno odredbi člana 8. Ustavnog zakona o sprovođenju Ustava, Opšti zakon o školstvu (»Službeni list FNRJ«, br. 28/58 i 27/60) usklađuje se sa Ustavom i u njemu se vrše izmene i dopune, koje glase:

»Zakon

o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu«

2. U članu 3. alineja 3. umesto reči »izgradnju« treba staviti reč »izgradnji«.

U alineji 5. istog člana umesto reči »kritičnog« treba staviti reč »kritičkog«.

3. U članu 5. stav 5. umesto reči »planova« treba staviti reč »članova«.

4. U članu 8. umesto reči »ukida« treba staviti reč »briše«.

5. U članu 10. stav 4. reč »Stavu« treba napisati sa početnim malim slovom.

6. U članu 18. stav 2. posle reči »za« dodati reč »ceļu«.

7. U članu 23. umesto reči »utvrđenju« treba staviti reč »utvrđuju«.

8. U članu 41. u prvoj rečenici umesto reči »dodaje se pet novih članova« stavljaju se reči »dodaju se novi čl. 64a — 64d«, a ispred reči »Član 64a« treba staviti znak navoda.

9. U članu 48. stav 2. umesto reči »briše« treba staviti reč »briše«.

10. U članu 50. umesto zareza posle broja »77« treba staviti tačku, a umesto reči »briše« treba staviti reč »briše«.

11. U članu 63. ispred reči »Član 100a« treba staviti znak navoda.

12. U članu 64. stav 1. umesto reči »razrada« treba staviti reč »razreda«.

13. U članu 78. treba brisati zarez ispred reči »brišu se«.

14. U članu 87. stav 1. treba izmeniti tako da glasi:

»Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe:

1) Zakon o Višoj železničkoj saobraćajnoj školi (»Službeni list FNRJ«, broj 35/47);

2) Zakon o upravnim školama (»Službeni list FNRJ«, br. 29/56);

3) Opšti zakon o fakultetima i univerzitetima (»Službeni list FNRJ«, br. 29/60);

4) Uredba o Železničkoj saobraćajnoj školi (»Službeni list FNRJ«, br. 1/47);

5) Uredba o osnivanju i radu Više pomorske škole (»Službeni list FNRJ«, br. 29/49);

6) Uredba o osnivanju i radu poštansko-telegrafsko-telefonskih tehnikuma u Beogradu i Zagrebu (»Službeni list FNRJ«, br. 32/49);

7) Uredba o stručnim školama (»Službeni list FNRJ«, br. 39/52);

8) Uredba o organizaciji i radu upravnih škola (»Službeni list FNRJ«, br. 44/56);

9) Odluka o konkursima i uslovima za upis na fakultete, visoke škole i umetničke akademije (»Službeni list FNRJ«, br. 12/59);

10) Opšta uputstva o obaveznoj praksi redovnih studenata i učenika srednjih stručnih škola (tehnikuma i specijalnih stručnih škola) (»Službeni list FNRJ«, br. 49/48);

11) Opšte uputstvo o školama za opšte obrazovanje radnika (»Službeni list FNRJ«, br. 67/49 i 5/50);

12) Opšte uputstvo o upisu diplomiranih slušalaca viših pedagoških škola na fakultete (»Službeni list FNRJ«, br. 77/49);

13) Pravilnik o organizaciji i radu Prosvetnog saveza Jugoslavije (»Službeni list FNRJ«, br. 10/59);

14) Uputstvo o izdavanju uverenja licima koja su izgubila svedočanstva za vreme okupacije (»Službeni list DFJ«, br. 44/45);

15) Opšte uputstvo o organizaciji, radu i kontroli obavezne prakse redovnih studenata i učenika srednjih stručnih škola (tehnikuma) (»Službeni list FNRJ«, br. 50/49);

16) Opšta uputstva o načelima za ocenjivanje učenika i o uslovima napredovanja u osnovnoj školi (»Službeni list FNRJ«, br. 7/60);

17) Rešenje o novčanoj naknadi radnika za vreme odsustvovanja sa posla u cilju polaganja ispita u školama za opšte obrazovanje radnika (»Službeni list FNRJ«, br. 95/49); i

18) Rešenje o poslovanju učeničkih radionica stručnih škola sa praktičnom obukom (»Službeni list FNRJ«, br. 46/52).«

15. Posle člana 87. dodaje se novi član 87a, koji glasi:

»Član 87a.

Ovlašćuje se Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine da utvrdi prečišćeni tekst Opšteg zakona o školstvu«

Sa predloženim izmenama saglasio se predstavnik Komisije za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom.

Za izvestioca je određen poslanik Aleksandar Vitorović.

Predsednik,
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Ljiljana Maneva s. r., Dordije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r., Aleksandar Vitorović s. r.

SOCIJALNO-ZDRAVSTVENO VEĆE

4. SEDNICA

OD 23. DECEMBRA 1963. GODINE

S A D R Ž A J

Pre dnevnog reda:

1. Usvajanje zapisnika prethodne sednice;
2. Odsustva poslanika;
3. Odgovor pomoćnika saveznog sekretara za zdravstvo i socijalnu politiku dr Svetomira Jaukovića na poslanička pitanja;
4. Obaveštenje predsednika Komisije za razmatranje uloge zdravstva i socijalne zaštite u statutu opština.

Dnevni red:

1. Pretres Predloga zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika;
2. Pretres Predloga odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja;
3. Izbor odbora Socijalno zdravstvenog veća.

Govornici: dr Svetomir Jauković, Vojislav Kosovac, Albreht Roman, Miodrag Filipović i Ilija Kaurin.

PRESEDAVALA
PRESEDNIK
OLGA VRABIČ

Početak u 10 č 10 min

Predsednik Olga Vrabič (Izborna jedinica Celje I):

Otvaram četvrtu sednicu Socijalno-zdravstvenog veća.

Konstatujem da postoji kvorum i da Veće može punovažno odlučivati.

Zapisnik treće sednice Veća dostavljen je poslanicima. Da li ima primedaba na taj zapisnik? (Nema).

Pošto primedaba nema, zapisnik će se otvoriti.

Molim vas da saslušate saopštenja.

Poslanici Dolfka Boštjančič, dr Ante Jamnicki i Jaglika Starović molili su da im se odobri odsustvo sa ove sednice zbog zauzetosti po službenoj dužnosti, odnosno zbog bolesti.

Da li se Veće slaže da se traženo odsustvo odobri? (Slaže se).

Za ovu sednicu je predložen ovaj dnevni red:

1) Pretres Predloga zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak za decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika;

2) Pretres Predloga odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja;

3) Izbor odbora Veća.

Ima li kakvih drugih predloga za dnevni red ove sednice? (Nema).

Da li Veće prihvata predloženi dnevni red? (Prihvata).

Objavljivanjem da je dnevni red utvrđen.

Obaveštavam Veće da su poslanici Ljubiša Popović, dr Nenad Trifković i dr Jelka Vesejnjak Hirjan uputili Veću poslanička pitanja.

Poslanik Ljubiša Popović postavio je pitanje zašto nisu doneti bliži propisi na osnovu čl. 125. stav 3. Opšteg zakona o organizaciji zdravstvene službe o uslovima rada i radnim odnosima za zdravstvene radnike, pošto se predstojeći propisi o radnom vremenu različito tumače i primenjuju posebno u zdravstvenim ustanovama? Postavljeno je pitanje šta je preduzeto i šta se namerava preduzeti da bi se odredbe ovog saveznog zakona primenile dosledno u celoj zemlji.

Poslanici dr Jelka Vesejnjak Hirjan i dr Nenad Trifković postavili su pitanja koja se odnose na iste probleme i to: šta je Savezni zavod za zdravstvenu i socijalnu politiku dosada preduzeo u cilju rešavanja materijalnog položaja lekara — stažera, s obzirom na različita rešenja ovog problema u republikama?

Pre nego što predemo na dnevni red, molim predstavnika Saveznog sekretarijata za zdravstveno i socijalnu politiku da odgovori na ova poslanička pitanja

Ima reč dr Svetomir Jauković, pomoćnik saveznog sekretara za zdravstvo i socijalnu politiku.

Dr Svetomir Jauković:

Na postavljena pitanja druga Ljubiše Popovića, saveznog poslanika, zašto dosada nije donet propis o radnom vremenu u zdravstvenim ustanovama, šta je dosada preduzeto i šta se namerava preduzeti u cilju rešavanja ovog pitanja, daje se ovo obaveštenje:

Problem radnog vremena zdravstvenih radnika je dosta složen, s obzirom na specifičnost uslova i raznovrsnost poslova i rada u zdravstvenim ustanovama i njega je trebalo kompleksno sagledati i rešavati.

Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za narodno zdravlje je ovo pitanje počeo da razmatra još u toku 1959. godine i, u vezi s tim, bio je u januaru 1960. godine pripremio nacrt odluke koju je trebalo da donese Savezno izvršno veće, na osnovu člana 339. stava 1. Zakona o javnim službenicima. Ovom odlukom su bila predviđena radna mesta u zdravstvenim ustanovama na kojima i pod kojim uslovima zdravstveni radnici imaju radno vreme kraće od 8, odnosno sedam časova i koliko ono traje. Ova odluka nije doneta zbog toga što je predstojalo donošenje opšteg zakona o organizaciji zdravstvene službe, kojim je trebalo i ovo pitanje određenije regulisati.

Odredbom člana 125. stav 1. pomenutog Zakona je određeno da bliže propise o uslovima rada u radnim odnosima, disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti zdravstvenih i drugih radnika u zdravstvenim ustanovama, gde spada i redovno radno vreme zdravstvenih radnika, donosi Izvršno veće u skladu sa odredbama ovog zakona.

Na osnovu ovog ovlašćenja, Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za narodno zdravlje je 22. juna 1962. godine bio pripremio nacrt odluke o radnom vremenu u zdravstvenim ustanovama. Do donošenja ovog propisa nije došlo, jer je u međuvremenu doneta Uredba o prenošenju poslova u nadležnost saveznih i republičkih organa, kojom su na osnovu člana 13. tač. 7. ovi poslovi preneti u nadležnost Sekretarijata Saveznog izvršnog veća za rad, s tim da on donosi propise iz ove oblasti, uz saglasnost sekretara za narodno zdravlje i socijalnu politiku.

Na osnovu ove uredbe, Sekretarijat za narodno zdravlje i socijalnu politiku je u oktobru 1962. godine pripremio Nacrt naredbe o radnom vremenu zdravstvenih radnika u zdravstvenim ustanovama. Ovim nacrtom je bilo predviđeno da redovno radno vreme zdravstvenih i drugih radnika u zdravstvenim ustanovama iznosi sedam časova dnevno, odnosno 42 nedeljno. Izuzetak je bio učinjen samo na radnim mestima na kojima se radi sa izvorima jonizirajućih zračenja i to utoliko što bi zdrav-

stveni radnici koji rade na tim mestima prestajali da rade sa izvorima ovog zračenja, kada se odgovarajućim dozimetrima ili filmovima utvrdi da su ozračeni do dozvoljenih doza, a do kraja radnog vremena bi produživali rad na poslovima u okviru svoje struke u istoj ustanovi.

Ovaj Sekretarijat je u oktobru 1962. godine nacrt ove naredbe dostavio svim republičkim savetima za narodno zdravlje, zainteresovanim savezima organima uprave, Sanitetskoj upravi JNA, Centralnom odboru sindikata zdravstvenih radnika, Saveznoj upravi za civilnu zaštitu i stručnim udruženjima zdravstvenih radnika. Na isti su neka stručna udruženja i neke organizacije imali primedbe i predloge u pogledu dužine radnog vremena na izvesnim radnim mestima.

Stav zauzet u pomenutom nacrtu je išao za tim da se redovno radno vreme zdravstvenih i drugih radnika uskladi sa zadacima i potrebama zdravstvenih ustanova, u cilju pružanja zdravstvene zaštite građanima, kao i da se uvođenje prekovremenog rada, dežurstva i honorarnog rada, koji angažuju velika sredstva u zdravstvenim ustanovama, svede na što je moguće manju meru u ovim ustanovama.

Iz napred iznetih razloga, kao i iz razloga što je predstojalo donošenje novog Ustava SFRJ, i ovaj propis nije konačno donet, jer bi predstavljao privremeno rešenje, pa je bio zauzet stav u ovom Sekretarijatu da se sačeka sa donošenjem ovog propisa dok se pitanje radnog vremena uopšte ne reguliše zakonom na osnovu novog Ustava. O ovom stavu obavešten je Savezni sekretarijat za rad, s kojim se i složio.

U vezi s ovim, Savezni sekretarijat za rad je pripremio probleme i predlog nacrtu za donošenje zakona o izmenama i dopunama Zakona o radnim odnosima. Ovim nacrtom je predviđeno da se na radne odnose u ustanovama uopšte primenjuju odredbe drugog dela Zakona o radnim odnosima, s tim što su zbog specifičnosti i raznovrsnosti poslova i uslova rada u zdravstvenim ustanovama predložena i izvesna odstupanja u pogledu radnog vremena zdravstvenih radnika, kao što su propisivanje kraćeg radnog vremena zbog posebnih uslova rada, težina ili štetnost po zdravlje, rad u smenama, duže radno vreme od 42 časa u sedmici u zdravstvenim ustanovama u slučaju pojave raznih bolesti, dežurstvo, duži godišnji odmor zdravstvenih i drugih radnika koji rade na radnim mestima ili poslovima na kojima se radi sa izvorima jonizirajućih zračenja ili se radi sa radioaktivnim supstancama i dr.

Prema tome, Savezni sekretarijat za zdravstvo i socijalnu politiku pripremiće materijal za izradu nacrtu naredbe o radnom vremenu zdravstvenih i drugih radnika u zdravstvenim ustanovama, i ovaj će propis biti donet odmah posle donošenja zakona o izmenama i dopunama

Zakona o radnim odnosima, u skladu sa Ustavom SFRJ.

Na postavljena pitanja saveznog poslanika druga dr Nenada Trifkovića — kakav je danas status lekara-stažera u pogledu plaćanja njihovog rada u određenim zdravstvenim ustanovama za vreme vršenja obaveznog staža i šta je do danas u pogledu ovog pitanja preduzeto, daje se ovo obaveštenje:

Do danas ne postoji nikakav savezni propis, pa ni republički, koji rešava pitanje materijalnog obezbeđenja lekara-stažera za vreme obavljanja njihovog obaveznog staža u određenim zdravstvenim ustanovama.

S obzirom na nastavu u svim višim školama i fakultetima, kao i postdiplomsko usavršavanje stručnih zdravstvenih kadrova, u nadležnosti republika, to je i rešavanje materijalnog obezbeđenja stažera za vreme staža kao sastavnog dela postdiplomskog usavršavanja u nadležnosti odgovarajućih republičkih organa. No, pošto se materijalno obezbeđenje lekara — stažera iz dana u dan zaoštravalo i što je postalo krupan problem, naročito posle prelaska na samostalno finansiranje zdravstvenih ustanova, to je Savezni sekretarijat za zdravstvenu i socijalnu politiku više puta na sastancima sa republičkim sekretarima za narodno zdravlje tretirao ovo pitanje i preporučivao im da s tim pitanjem upoznaju svoja izvršna veća i da od njih traže odgovarajuća rešenja.

Otuda je i došlo do različitih rešavanja ovih pitanja u pojedinim republikama.

U socijalističkim republikama Hrvatskoj i Sloveniji ovaj problem je rešen tako što je plaćanje diplomiranih studenata za vreme staža vršeno iz republičkih sredstava, ukoliko stažeri nisu bili stipendisti ili u radnom odnosu.

U SR Makedoniji predstavlja manji problem, jer se u obavezan staž priznaje osam meseci provedenih na odsluženju obaveznog vojnog roka. Pored toga, u ovoj republici je omogućavano stažerima — volonterima da u popodnevnom slobodnim časovima rade honorarno u zdravstvenim ustanovama.

U SR Bosni i Hercegovini problem stažiranja i plaćanja dosada se nije u većoj meri zaoštravao, pošto su mnogi stažeri bili stipendisti ili su bili u radnom odnosu s nekom zdravstvenom ustanovom.

Problem plaćanja stažera je naročito izražen u SR Srbiji, gde godišnje ima najviše diplomiranih studenata medicinskih fakulteta, a relativno mali broj stipendista.

Republičko izvršno veće SR Srbije je razmatralo ovo pitanje i isto nije moglo tako brzo rešiti iz razloga što bi se plaćanjem obaveznog staža opteretio republički budžet sa oko 150 miliona dinara godišnje.

No, da bi se ovo pitanje bar, donekle rešilo Sekretarijat za narodno zdravlje SR Srbije, u saglasnosti sa Sekretarijatom za rad SR Srbije doneo je naredbu (Službeni glasnik SR Srbije

49/63), kojom se daje pravo zdravstvenim ustanovama u kojima rade lekari-stažeri da u cene usluga mogu ukalkulisati i dohotke stažera, ukoliko nisu stipendisti, odnosno u nekom drugom radnom odnosu. S ovom naredbom se složio i Republički zavod za socijalno osiguranje.

Na postavljeno pitanje saveznog poslanika drugarice dr Jelke Vesejnjak Hirjan — zašto nije jedinstveno organizovan i sproveden obavezan staž na području cele zemlje, i zašto je neadekvatno plaćan, daje se ovo objašnjenje:

Pravilnikom o stručnim ispitima zdravstvenih službenika (Službeni list FNRJ, 14/60, 51/60 i 25/61), koji je doneo Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za narodno zdravlje, regulisan je plan i program stažiranja, a republičkim propisima određene su zdravstvene ustanove u kojima se sprovodi obavezan staž. Ovim pravilnikom je stavljeno u dužnost starešinama, odnosno šefovima organizacionih jedinica zdravstvenih ustanova u kojima se sprovodi obavezan staž, da se staraju i omogućavaju pravilno vršenje svih poslova u vezi sa sprovođenjem staža.

Odgovor na drugi deo pitanja drugarice dr Jelke Vesejnjak uglavnom je iscrpen u prvom delu ovog odgovora, a što se tiče adekvatnosti plaćanja rada stažera, to se rešava pravilnicima o raspodeli ličnih dohodaka u zdravstvenim ustanovama, odnosno visinom stipendija ili ugovorom o zasnivanju radnog odnosa.

Pitanje staža je i sada u fazi razmatranja i ono će verovatno biti rešeno opštim zakonom o stručnom obrazovanju i stručnom usavršavanju zdravstvenih radnika, odnosno, republičkim zakonima, pošto se i nastava na medicinskim, stomatološkim i farmaceutskim fakultetima, donekle, različito izvodi u pojedinim republikama.

Postoje različna mišljenja o tome da i staž treba računati kao praktičnu obuku, odnosno usavršavanje posle završenih studija, ili ga pak treba uključiti u studije, s tim da poslednju godinu studenti obavljaju samo praktičnu nastavu u okviru klinika i instituta.

Predsednik Olga Vrabčić:

Da li poslanici koji su postavili pitanja žele da postave još neka dopunska pitanja na odgovore koje su primili? (Ne žele).

Molim Veće da sasluša obaveštenje predsednika Komisije za razmatranje uloge zdravstva i socijalne zaštite u statutima opština druga Vojislava Kosovca.

Vojislav Kosovac (Izborna jedinica Smederevo):

Drugarice i drugovi poslanici, na osnovu programa rada ovog Veća, Komisija za praćenje mesta i uloge zdravstva i socijalne zaštite u statutima opština učestvovala je u zajedničkom radu sa nekoliko skupštinskih tela koja su razmatrala problematiku statuta opština.

Pošto je Organizaciono-političko veće matično Veće za ove probleme i odgovarajuća tela Saveznog veća, Komisija ovog Veća razmatrala je posebno mesto i ulogu zdravstva, socijalne politike i socijalnog osiguranja u statutima opština, kao prilog diskusiji o statutima opština. Na osnovu toga rada Komisija je pripremila jedan materijal svojih stavova i mišljenja koji je ranije dostavljen svim članovima Veća.

Ovaj materijal koristila je proširena redakciona komisija Organizaciono-političkog veća pri izradi materijala koji je rezultat obrade problema i diskusija u svim skupštinskim telima. Smatramo da su stavovi Komisije o mestu i ulozi zdravstva, socijalne zaštite i socijalnog osiguranja u odgovarajućoj meniju uključeni u ovaj materijal.

Na osnovu sugestija Predsedništava Skupštine da o celishodnosti stavljanja na dnevni red ove problematike daju mišljenje Organizaciono-političko veće i odgovarajući odbori Saveznog veća, proširena Redakciona komisija je zaključila na sednici od 26. novembra da se ova problematika ne stavlja na posebnu sednicu ovih tela već da se materijal kada bude utvrđen njegov definitivni tekst dostavi svim saveznim poslanicima, jer im može korisno poslužiti u njihovoj aktivnosti pri izradi statuta, zato predlažem da i Socijalno-zdravstveno veće, ne stavlja ovu problematiku na dnevni red.

Isto tako, napominjem saveznim poslanicima, članovima ovog Veća, da će materijal ove Komisije koji vam je dostavljen takođe dobro poslužiti u radu.

Predsednik Olga Vrabich:

Da li se Veće slaže sa predlogom druga Vojislava Kosovca? (Slaže se).

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika.

Obaveštavam Veće da sednici prisustvuju, u vezi sa prvom i drugom tačkom dnevnog reda, drug Rista Džunov, savezni sekretar za rad, drug Albreht Roman, državni podsekretar u Saveznom sekretarijatu za rad, a kao poverenik drugarica Vera Micić, savetnik u Saveznom sekretarijatu za rad.

Sednici Veća takođe prisustvuje drug Milorad Zorić, direktor Saveznog zavoda za socijalno osiguranje.

Ovaj predlog zakona razmatrala je Komisija Veća i o tome dostavila izveštaj koji vam je podeljen. Isto tako, predlog zakona je pretresala Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine i o tome dostavila izveštaj ovom Veću. (Videti u prilogu).

Otvaram opšti pretres.

Dajem reč drugu Albrehtu Romanu, podsekretaru u Sekretarijatu za rad.

Albreht Roman:

Drugarice i drugovi savezni poslanici, pred vama se nalazi Predlog zakona o granicama za određivanje stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika u 1964. godini, kao i Predlog odluke o obaveznom izdvajanju za sigurnosnu i valorizovanu rezervu fondova invalidskog i penzijskog osiguranja.

Prema odredbama Zakona o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja i Zakona o službi zapošljavanja radnika, federacija propisuje najvišu granicu do koje se ukupno mogu odrediti stope osnovnih doprinosa za zdravstveno, invalidsko i penzijsko osiguranje, doprinosa za dodatak na decu i doprinosa za zapošljavanje radnika, zatim najvišu granicu do koje se, u okviru ukupnih stopa, može odrediti stopa doprinosa za dodatak na decu, kao i jedinstvenu stopu doprinosa za zapošljavanje radnika.

Pri utvrđivanju predložene najviše granice od 24,5% od bruto iznosa ličnih dohodaka za sve stope doprinosa ukupno, pošlo se od ukupnih potreba u okviru federacije za socijalno osiguranje, dodatak na decu i zapošljavanje radnika za 1964. godinu.

Uzimajući za osnov obračuna fond ličnih dohodaka predviđen Predlogom društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu, procenjeno je da bi prosečna stopa za pokrivanje potreba u svim granama socijalnog osiguranja, zajedno sa dodatkom na decu, u celoj Jugoslaviji iznosila 24,7% od bruto ličnih dohodaka. Potrebe po republikama, međutim, znatno se razlikuju i to: Bosna i Hercegovina 24,8%, Crna Gora 29,5%, Hrvatska 25,4%, Makedonija 26,9%, Slovenija 22,9% i Srbija 24,5%.

Kako se deo sredstava fondova obezbeđuje dodatnim doprinosima za zdravstveno i za invalidsko osiguranje, a procenjeno je da bi dodatnim doprinosom mogao da se pokrije deo ukupnih potreba u visini od 1,2% od bruto ličnih dohodaka, što predstavlja u proseku oko 10% od ukupnih potreba za zdravstveno i invalidsko osiguranje, stalo se na stanovište da se predloženom najvišom granicom obezbeđuju, prvo, dovoljna sredstva za većinu republika i, drugo, da u tom okviru preostaju još i sredstva za obavezno minimalno izdvajanje u valorizacionu i sigurnosnu rezervu invalidskog i penzijskog osiguranja.

I posle primene svih redovnih instrumenata, na osnovi predviđenih graničnih stopa, neće biti ostvarena dovoljna sredstva u fondu invalidskog i penzijskog osiguranja u Crnoj Gori i u fondu dodatka na decu u Makedoniji. Zbog toga je predviđeno da se razlika obezbedi u odgovarajućim zajedničkim fondovima rezerve.

ve pri Saveznom zavodu za socijalno osiguranje, s tim da se ovi fondovi rezerve alimentiraju dotacijom, o čemu će Savezno izvršno veće doneti posebnu odluku. S obzirom na to da se najvišom graničnom stopom pokrivaju sve republike, izuzevši spomenute, ocenjeno je da je celishodnije da se na taj način obezbedi pokriće nego da se ono rešava podizanjem najviše granice za sve republike. Stoga se u saveznom budžetu za 1964. godinu predviđa da se Zajedničkom fondu rezerve socijalnog osiguranja i Zajedničkom fondu za dodatak na decu pri Saveznom zavodu za socijalno osiguranje obezbede sredstva u ukupnoj sumi od 3,5 milijardi dinara. Iz tih fondova — prema odlukama skupštine Jugoslovenske zajednice socijalnog osiguranja — moći će se intervenisati prema stvarnim potrebama koje će se ukazati u toku poslovanja. Na osnovu prvih stečenih iskustava, funkciju zajedničkih fondova rezervi, uporedo sa funkcijom fondova reosiguranja, biće potrebno pratiti, pažljivo proučiti i na osnovu toga dalje izgrađivati.

Najviša granica za određivanje stope doprinosa za dodatak na decu predlaže se da ostane 8%, kao u 1963. godini. S obzirom na to da je za dodatak na decu u SR Makedoniji potrebna stopa od 8,5%, iz zajedničkog fonda rezerve za dodatak na decu obezbediće se razlika.

Predložena granična zbirna stopa doprinosa za socijalno osiguranje sadržava i jedinstvenu stopu doprinosa za zapošljavanje radnika. Služba zapošljavanja radnika iskazala je potrebe za 1964. godinu od oko 15 milijardi dinara, što bi, pretvoreno u prosečnu stopu, predstavljalo oko 0,7%, dok je sadašnja stopa 0,5%. S obzirom na specifičan mehanizam finansiranja tih rashoda, koji uključuje dotacije opština i republika, kao i sa obzirom na velike razlike među republikama u pogledu odnosa između potreba i pokrića, predloženo je da stopa toga doprinosa ostane na sadašnjem nivou, s tim da se u saveznom budžetu za 1964. godinu obezbedi dotacija u visini od 960 miliona dinara za potrebe službe zapošljavanja radnika u SR Makedoniji, u kojoj je debalans najveći.

U vezi sa mehanizmom doprinosa koji reguliše predloženi zakon, treba spomenuti i jedan instrument. U pitanju je obračunska podela granične zbirne stope na fiksni deo od 22%, koji se obračunava i plaća iz bruto iznosa ličnih dohodaka radnika, i varijabilni deo od najviše 2,5% od bruto iznosa ličnih dohodaka radnika, koji se obračunava i plaća iz ukupnih sredstava namenjenih za lične dohotke. Takva podela instrumenata čini se pogodnim rešenjem u uslovima kada su granične stope socijalnih doprinosa varijabilne po republikama i zbirne stope tih doprinosa varijabilne po komunalnim zajednicama, dok je stopa doprinosa budžetima, stambenog doprinosa i za naknade saobraćajnim organizacijama, još uvek fiksna. Da bi se dalje održale potrebne proporcije i obezbedili odgo-

varajući efekti primene instrumenata, moralo bi se preći na složen i za praksu neprikladan način obračuna pomenutih doprinosa, što se otklanja predloženim načinom obračuna.

Koristim priliku da se kratko osvrnem na praktična iskustva, koja su već dosada stečena primenom nekih novina u načinu finansiranja fondova socijalnog osiguranja.

Takvu pažnju zaslužuje, pre svega, praktična primena dodatnog doprinosa, koji predstavlja jedan od značajnih stalnih izvora prihoda fondova zdravstvenog i invalidskog osiguranja. U ovom Veću su već razmatrani i pozitivna uloga i pojave iskripljavanja ovog instrumenta finansiranja zdravstvenog i invalidskog osiguranja. Ipak, nije suviše da pomenem potrebu da se i u buduće čine naponi kako se ova mera za pravilnu podelu opterećenja ne bi pretvorila u običan fiskalni instrument, kakvih tendencija ima u praksi.

U praksi se je pokazalo da očekivani uticaj koji ima prenošenje dela rizika — u stvari, briga o zdravstvenom stanju i uslovima rada na radne organizacije — nije izostao. Obavezom da iz određenih ustupljenih sredstava pokrivaju troškove naknade ličnih dohodaka za vreme bolovanja i troškove lečenja od povrede na radu i profesionalnih bolesti za prvih 30 dana, prirodna briga radnih organizacija i svakog člana radnih zajednica o svom zdravlju, odnosno o zdravstvenom stanju i uslovima rada uopšte, postaje deo dobrog privređivanja. Ali i u primeni ove mere pojavljuju se određene slabosti. U pojedinim slučajevima ustupaju se radnim organizacijama očigledno nedovoljna ili prevelika sredstva. To umanjuje efikasnost ovog načina finansiranja. U celini, pokazalo se da je ova mera sistema finansiranja od takvog značaja za unapređenje zdravstvene zaštite da joj u narednom periodu treba da poklone naročitu pažnju i komunalne zajednice socijalnog osiguranja i organi samoupravljanja u radnim organizacijama, a takođe i društveno-politički faktori u komunama, pa i šire.

Od izuzetnih instrumenata, pomenuo bih samo vanredni doprinos u zdravstvenom osiguranju. Objektivnom primenom instrumenata finansiranja zdravstvenog osiguranja i dobrom politikom zdravstvene zaštite može se izbeći ova represivna mera, kojom se neposredno opterećuju osiguranici i sredstva radnih organizacija kojima samostalno raspolažu. Dovoljne stope doprinosa u celini ne isključuju mogućnost manjkova u poslovanjima (završnim računima) fondova zdravstvenog osiguranja pojedinih komunalnih zajednica. Smatramo potrebnim da ukažemo da je u takvim slučajevima vrlo delikatan zadatak politike određivanja vanrednih doprinosa.

U potrebe za 1964. godinu uključeno je i formiranje obaveznih sigurnosnih i valorizacionih rezervi fondova invalidskog i penzijskog

osiguranja. Predloženom posebnom odlukom predviđa se obavezni minimum izdvajanja u visini od 1% za sigurnosne rezerve i 7% za valorizacione rezerve.

Predloženi nivo izdvajanja za ove rezerve rezultat je trenutnih okolnosti. Treba istaći da se zasada još ne može u celini ostvariti suština tih rezervi, a to je: ostvarivanje dugoročne politike finansiranja. Da bismo mogli to ostvariti u punom obimu potrebno je, pre svega, izmeniti i sistem penzijskog osiguranja, dakle, realizirati jedan od najvažnijih zadataka u oblasti socijalnog osiguranja, na kojem se intenzivno radi. A pored toga, jedan deo sredstava koja će se ostvariti valorizacionim rezervama potrošiće se za pokriće jednokratnog dodatka na penzije, čija je isplata upravo u toku.

Prema tome, tek izmene u sistemu penzijskog, i analogno tome, invalidskog osiguranja, omogućiće da ove rezerve u potpunosti služe određenoj svrsi. Pre toga nemoguće je da ove rezerve u potpunosti služe određenoj svrsi. Pre toga nemoguće je odrediti obaveze ovih grana socijalnog osiguranja koje će dospevati posle perioda za koji su utvrđene stope doprinosa. A to je svrha sigurnosne rezerve. Drugim rečima, utvrđivanje realnog nivoa izdvajanja za sigurnosnu rezervu zahteva da se odrede osnovni elementi politike penzijskog osiguranja, kretanje nominalnih vrednosti za duže razdoblje i sl. Ovi faktori su odlučujući — možda još u većoj meri — za određivanje nivoa izdvajanja za valorizacione rezerve, jer bez toga ne mogu se utvrditi potrebna sredstva za obezbeđenje realne vrednosti penzija u odnosu na troškove života, niti se mogu orijentaciono predvideti sredstva potrebna za usklađivanje njihove vrednosti sa porastom životnog standarda.

Da bi samostalna organizacija osiguranih ubuduće mogla odlučivati o tako važnim faktorima naše politike u oblasti socijalnog osiguranja, čemu treba naročito da posluže ove rezerve, neophodno je da što pre sprovedemo nužne izmene u sistemu penzijskog osiguranja. Kada izvršimo ovaj zadatak moći će ova Skupština odrediti minimum, to jest najniži procenat obaveznog izdvajanja iz tekućih doprinosa i maksimalni obim tih rezervi za pojedine periode perspektivnih planova privrednog razvoja, jedinstveno za celu federaciju. U tom okviru visinu izdvajanja za te rezerve određuje skupština republičke zajednice socijalnog osiguranja.

U pogledu korišćenja pomenutih rezervi, Savezna skupština određuje samo kad se i u kojem obimu sredstva valorizacionih rezervi mogu koristiti za namene određene zakonom, a sve ostalo, čitava konkretizacija u pogledu povećanja penzijskog primanja u nadležnosti je zajednica socijalnog osiguranja.

Kao što je poznato, prilikom utvrđivanja instrumenata za finansiranje socijalnog osiguranja u 1963. godini stalo se na stanovište da bi

bilo teško pronaći sredstva koja bi bilo potrebno izdvojiti po određenim stopama doprinosa, ako se u okviru granične stope propiše i minimum obaveznog izdvajanja u cilju formiranja ovih rezervi. Zbog toga je bilo odlučeno da se izuzetno za 1963. godinu odustane od propisivanja minimuma obaveznog izdvajanja dela tekućih doprinosa za valorizacione i sigurnosne rezerve, kako bi se omogućilo da najviša zbirna stopa doprinosa ne premaši granicu od 24,5% u odnosu na bruto lične dohotke, što je prema planskim predviđanjima tesno pokrivalo samo obaveze fondova, bez namenskih rezervi. To je razlog — kao što je već rečeno — što će neke republike obezbediti sredstva za isplatu jednokratnog dodatka na penzije kreditom koji će naknadno pokriti iz valorizacionih rezervi u 1964. godini, dok će neke republike, blagodaću prvenstveno pozitivnom dejstvu novog sistema finansiranja, sredstva za ovaj dodatni pokriti iz redovnih sredstava fondova u 1963. godini.

Primenom 7% minimuma izdvajanja za valorizacione rezerve, obrazovala bi se u tim namenskim rezervama — ukupno u svim republikama — sredstva od blizu 17 milijardi dinara do kraja 1964. godine, a primenom konkretno određenih procenata izdvajanja, koja će u pojedinim republikama biti nešto veća, predviđa se da bi masa izdvojenih sredstava trebalo doseći preko 19 milijardi dinara za celu 1964. godinu. Sredstva za sigurnosne rezerve po minimalnom procentu izdvajanja od 1% dosegla bi oko 2,4% milijarde dinara za celu federaciju.

U načelu, sistem finansiranja polazi od toga da se sredstva potrebna za socijalno osiguranje i njegov razvitak utvrđuju za periode za koje se donose društveni planovi privrednog razvoja. Prema tome, ubuduće određivaće se duža razdoblja i stope doprinosa i najviše granice za određivanje stopa. Već u toku 1964. godine biće potrebno odrediti posebne stope za ceo period sedmogodišnjeg plana. Time je određena i osnova sistema finansiranja socijalnog osiguranja, koji će se zasnivati na dugoročnom sagledavanju svih odnosa, kao osnovnom zahtevu za stabilizaciju doprinosa i unošenje elemenata poslovnosti u socijalno osiguranje i za dalje razvijanje samoupravljanja u toj oblasti.

Ostvarivanjem tih osnova tek će se omogućiti da se sistem finansiranja socijalnog osiguranja, ustanovljen zakonom iz 1962. godine, koji je već u prvoj godini sprovođenja pokazao pozitivne rezultate u oblasti poslovanja zdravstvenog osiguranja, sprovede u život u punoj širini i pokaže pozitivne rezultate za ukupno poslovanje socijalnog osiguranja.

Predsednik Olga Vrabich:

Dajem reč poslaniku Miodragu Filipoviću, izvestiocu Komisije za praćenje Zakona o organizaciji finansiranja socijalnog osiguranja.

Miodrag Filipović (Izborna jedinica Kragujevac):

Komisija za praćenje Zakona o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja, na svojoj sednici od 20. XII. 1963. godine, pretresla je Predlog zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika i na isti nema primedaba.

Ovim zakonom se reguliše pitanje doprinosa iz nadležnosti federacije posebno za 1964. godinu, a kasnije uporedo s donošenjem društvenog plana privrednog razvoja 1964—1970. godine, doneli bi se propisi kojima će se ove stope regulisati za ceo period za koji se donosi plan privrednog razvoja.

Usvajanjem predloženog zakona obezbeđuju se potrebni izvori sredstava i omogućuje da republike i komune blagovremeno donesu svoje odluke o stopama doprinosa koje će se primenjivati u 1964. godini.

Predloženim zakonom utvrđuje se kao najviša granica doprinosa 24,5% od bruto ličnih dohodaka za sve stope osnovnih doprinosa za socijalno osiguranje, uključujući doprinos za dodatak na decu i doprinos za zapošljavanje radnika, što, u osnovi, odgovara potrebama za podmirenje utvrđenih prava osiguranika i mogućnostima za izdvajanje sredstava u 1964. godini. Ova stopa, međutim, nije dovoljna socijalističkim republikama Makedoniji i Crnoj Gori za pokriće rashoda socijalnog osiguranja, pa će ovaj problem morati da se reši dotacijama iz zajedničkog fonda rezerve socijalnog osiguranja i zajedničkog fonda rezerve za dodatak na decu pri Saveznom zavodu za socijalno osiguranje u iznosu od oko 3,5 milijardi dinara. Ovaj iznos obezbeđuje se predlogom saveznog budžeta za 1964. godinu i dotira se pomenutim fondovima pri Saveznom zavodu za socijalno osiguranje, radi njihove intervencije u pomenutim republikama.

Posebno se ističe da se u okviru ovih stopa obezbeđuju i sredstva potrebna za zadovoljenje zakonske obaveze da se u 1964. godini izdvoje neophodna sredstva iz osnovnih doprinosa za invalidsko i penzijsko osiguranje, za formiranje sigurnosne i valorizacione rezerve fondova invalidskog i penzijskog osiguranja, što je predviđeno zakonom. Ovo će se ostvariti donošenjem posebne odluke Savezne skupštine, koja je danas na dnevnom redu ovog Veća.

Pozitivna privredna kretanja u 1963. godini i stabilizacija u poslovanju fondova socijalnog osiguranja omogućuju nam da u 1964. godini odredimo isti nivo doprinosa za socijalno osiguranje kao i u ovoj godini, što je, u osnovi, pozitivno.

Pošto sadašnja struktura ličnih dohodaka sadrži doprinos za socijalno osiguranje od 22%, predloženim zakonom se utvrđuje da se doprinos

za socijalno osiguranje po zbirnim stopama od 22% obračunava i plaća iz iznosa ličnih dohodaka radnika, kao i dosada, a da se deo doprinosa koji premašuje 22% (najviše do 2,5%) obračunava i plaća iz sredstava namenjenih za lične dohotke.

Daljim merama štednje, boljom organizacijom i racionalnim poslovanjem u radnim organizacijama, zdravstvenim ustanovama naročito korišćenjem unutrašnjih rezervi u službi socijalnog osiguranja, omogućiće se pozitivniji rezultati u primeni predloženog zakona.

Pri razmatranju ovog predloga zakona istaknuta je potreba da se izmene propisa i instrumenata koji imaju za posledicu povećanje rashoda sagledaju i predlažu na vreme, kako bi se s tim obavezno računalo i predviđati ih planovima potreba socijalnog osiguranja. Na taj način bi se izbegli eventualni poremećaji i posledice u poslovanju.

Komisija predlaže Veću da usvoji Predlog zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika.

Komisija je za izvestioca ovog predloga odredila saveznog poslanika Miodraga Filipovića.

Predsednik Olga Vračić:

Otvaram pretres teksta predloga zakona. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam predlog zakona na glasanje. Ko je za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Predlog zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika jednoglasno usvojen u Veću.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja.

Ovaj predlog razmatrala je Komisija Veća i o tome je dostavila izveštaj koji vam je podeljen. Ovaj predlog odluke takođe je pretresla Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine i o tome dostavila izveštaj Veću. Izveštaj je podeljen. (Videti u prilogu).

Otvaram opšti pretres. Dajem reč poslaniku Miodragu Filipoviću, izviocu Komisije za praćenje Zakona o organizaciji finansiranja socijalnog osiguranja.

Miodrag Filipović:

Drugarice i drugovi poslanici, Komisija za praćenje zakona o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja, na svojoj sednici od 20. XII 1963. godine pretresla je Predlog odluke o naj-

nižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja, i na isti nema primedaba.

Ovom odlukom se rešava jedno od značajnih pitanja u sistemu finansiranja socijalnog osiguranja. Odlukom se utvrđuje samo procenat obaveznog izdvajanja sredstava iz osnovnih doprinosa za invalidsko i penzijsko osiguranje, za sigurnosne i valorizacione rezerve (1% za sigurnosne rezerve i 7% za valorizacione rezerve), dok će procenat po kojem će se vršiti izdvajanje za ove rezerve, u smislu zakona, određivati skupštine republičkih zajednica socijalnog osiguranja, u saglasnosti sa republičkim izvršnim većima.

Ukupna sredstva koja će se formirati po ovoj odluci iznose u 1964. godini za valorizacione rezerve oko 16,8 milijardi dinara, a za sigurnosne rezerve oko 2,4 milijarde dinara. Namena sigurnosne i valorizacione rezerve je određena zakonom. Valorizaciona rezerva služiće zavodima za socijalno osiguranje u 1964. godini i za povraćaj kredita korišćenih za isplatu jednokratnog dodatka penzionerima u 1963. godini i za slične intervencije u narednoj godini.

Međutim, ovaj predlog odluke ne sadrži odredbe o visini do koje treba da se formiraju sigurnosne i valorizacione rezerve, kako je to predviđeno odredbom čl. 133. Zakona o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja, budući da su predloženi instrumenti za 1964. godinu dovoljni, a da će se uporedo sa donošenjem društvenog plana privrednog razvoja kasnije regulisati prosečne stope i okviri u kojima bi se kretalo obrazovanje obaveznih rezervi.

Komisija predlaže Veću da usvoji Predlog odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja.

Komisija je za izvestioca predloga ove odluke odredila saveznog poslanika Miodraga Filipovića.

Predsednik Olga Vračić:

Otvaram pretres teksta predloga odluke. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam predlog odluke na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Predlog odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja jednoglasno usvojen u Veću.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: Izbor odbora Veća.

U vezi sa programom rada Veća, potrebno je da Veće odluči da se, pored već izabranih tela

Veća, obrazuje još pet odbora koji će razmatrati pojedina pitanja i probleme i to:

1) Odbor za organizaciju i finansiranje zdravstvene službe;

2) Odbor za staranje o deci;

3) Odbor za probleme boraca i ratnih vojnih invalida;

4) Odbor za probleme rehabilitacije i zaštite na radu i

5) Odbor za socijalne službe.

Osim toga, potrebno je uneti neke izmene u sastavu dosadašnjih komisija.

Prema sugestiji Predsedništva Skupštine da veća radnih zajednica, kada imaju u programu svog rada razmatranje pojedinih problema obrazuju odbore, a ne komisije, predlažem da već izabrane komisije budu odbori, s obzirom na karakter problema koje ova tela treba da razmatraju i to:

Prvo, da se Komisija za praćenje zakona i organizaciju i finansiranje socijalnog osiguranja nazove Odborom za organizaciju i finansiranje socijalnog osiguranja.

Drugo, Komisija za praćenje zdravstvenog stanja naroda i rada zdravstvene službe da se nazove Odborom za zdravstveno stanje naroda, praćenje zdravstvenog stanja naroda i rada zdravstvene službe.

Treće, Komisija za razmatranje mesta i uloge zdravstva i socijalne zaštite u statutima opština, mesnih zajednica i radnih organizacija da se nazove Odborom sa istim radnim naslovom.

Cetvrt, Komisija za praćenje rada na donošenju zakona o penzijskom osiguranju da se nazove Odborom za penzijsko osiguranje.

Peto, Komisija za društveni plan i privredni razvoj Jugoslavije za sedmogodišnji plan, da se nazove odborom.

Da li se Veće slaže s ovim predlogom? (Slaže se).

Pošto je Veće saglasno s predlogom da se izaberu novi odbori i da se izvrše predložene izmene prema članu 24. stav 2. Odluke o privremenom poslovnom redu ovog Veća, predlog za izbor odbora mogu podneti najmanje deset poslanika Veća. S obzirom na to da treba da bismo što više odbora i da izvršimo izmene u postojećim komisijama, predlažem da grupa od 10 članova Veća podnese jedinstveni predlog za sastav novih odbora i izmene u postojećim komisijama.

Da li Veće prihvata ovaj predlog? (Prihvata).
Određujem odmor od 20 minuta.

(Posle odmora)

Predsednik Olga Vračić:

Nastavljamo sednicu.

Ko ima predlog za izbor odbora?

Reč ima poslanik Ilija Kaurin.

Ilija Kaurin (Izborna jedinica Sanski Most):

Drugovi i drugarice savezni poslanici, na osnovu člana 24. stav 2. Odluke o privremenom

poslovnom redu Socijalno-zdravstvenog vijeća Savezne skupštine, predlažemo da se u odbore Vijeća izaberu i to:

1) U Odbor za organizaciju i finansiranje zdravstvene službe za predsjednika dr Saša Lutar, za članove: Ljubica Radić, Ljubiša Popović, Ljubica Spahić, Momčilo Petrović, Petrit Agoli, prof dr Jelka Vesejnjak, dr Marijan Morelj, Vitez Dinić.

2) U Odbor za društveno staranje o deci za predsjednika Mara Naceva, za članove: Ruža Tadić, dr Miljenko Marković, Lenka Antičević, Ilija Smoljanović, Grozdana Solar, Marija Kambiž, Jagoda Maksimović, Mileva Ognjanović.

3) U Odbor za probleme boraca i ratnih vojnih invalida za predsjednika Elisie Popovski, za članove: Radojko Ilić, Ivan Jadan, Đorđe Matić, Miodrag Filipović i Branko Šotra.

4) U Odbor za probleme rehabilitacije i zaštite na radu za predsjednika Radoslav Jonak, za članove: Olga Stošić, Mitra Minovski, Vitez Dinić, dr Nikola Đuknić, Ivan Matović, Jaglinka Starović, Ljubiša Popović.

5) U Odbor za socijalne službe za predsjednika Dantev Jasnić, za članove: Ela Bervaldi, Dragica Vojinović, Petar Arizanov, Olga Glovac, Mileva Ognjanović, dr Ines Todić.

U smislu Poslovnika da savezni poslanik može biti član u najviše dva odbora ili u dve komisije, prelažemo da se oslobodi rada u Komisiji za društveni plan privrednog razvoja Jugoslavije za 1964. godinu i sedmogodišnji plan

dosadašnji predsjednik Mileva Planojević. Za predsjednika ove Komisije predlažemo dr Antu Jamnickog, a za novog člana Komisije Zorku Pešić Golubović.

Predlagači: Ilija Kaurin, dr Tihomir Milev, Božidar Čović, dr Živojin Brzanović, Blažo Kamčevski, Ignjac Nagoda, Milovan Batanović, Vojislav Kosovac, Radoslav Jonak i Simo Krmar.

Predsjednik Olga Vrabić:

Ima li drugih predloga? (Ljubiša Popović: Ja nisam u mogućnosti da budem član dva odbora, pa predlažem da u Odbor za rehabilitaciju i zaštitu na radu uđe drug dr Nenad Trifković). Ima li još ko kakav predlog? (Nema).

Da li opšte ima još kakvih primedaba ili predloga za izmene? (Nema).

Pre nego što predemo na glasanje, da glasamo o predlogu u celini. Da li se Veće slaže s ovim predlogom? (Slaže se).

Stavljam na glasanje predlog za izbor odbora i izmene u sastavu odbora. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Veće izabralo članove odbora koje je obrazovalo i prihvatilo izmene u sastavu nekih odbora.

Ovim je dnevni red iscrpen i zaključujem sednicu.

(Sednica je zaključena u 11 č 30 min).

PRILOZI**IZVEŠTAJ**

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE SKUPŠTINE O PREDLOGU ZAKONA O GRANICAMA ZA ODREĐIVANJE U 1964. GODINI STOPA DOPRINOSA ZA SOCIJALNO OSIGURANJE I ZA DODATAK NA DECU I O STOPI DOPRINOSA ZA ZAPOSŁJAVANJE RADNIKA

SAVEZNA SKUPŠTINA
AS Br. 50/1
18. decembar 1963. godine
Beograd

SOCIJALNO-ZDRAVSTVENOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine, razmatrala je Predlog zakona o granicama za određivanje u 1964. godini stopa doprinosa za socijalno osiguranje i za dodatak na decu i o stopi doprinosa za zapošljavanje radnika, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona, Komisija izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik,
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Ljiljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE SKUPŠTINE O PREDLOGU ODLUKE O NAJNIZIM PROCENTIMA OBAVEZNOG IZDVAJANJA U 1964. GODINI ZA SIGURNOSNU REZERVU I VALORIZACIONU REZERVU FONDOVA INVALIDSKOG OSIGURANJA I PENZIJSKOG OSIGURANJA

SAVEZNA SKUPŠTINA
AS Br. 51/1
18. decembar 1963. godine
Beograd

SOCIJALNO-ZDRAVSTVENOM VEĆU SAVEZNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 18. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog odluke o najnižim procentima obaveznog izdvajanja u 1964. godini za sigurnosnu rezervu i valorizacionu rezervu fondova invalidskog osiguranja i penzijskog osiguranja, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće.

Pošto je razmotrila predlog ove odluke, Komisija izveštava Veće da na isti nema nikakvih primedaba.

Za izvestioca je određen poslanik Đorđije Peruničić.

Predsednik,
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Ljiljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r.

SAVEZNO VEĆE

6. SEDNICA

OD 27. DECEMBRA 1963. GODINE

S A D R Ž A J

Pre dnevnog reda:

1. Usvajanje zapisnika prethodnih sednica;
2. Odsustva poslanika.

Dnevni red:

1. Pretres Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu;
2. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu;
3. Potvrda Statuta Jugoslovenske zajednice osiguranja;
4. Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja;
5. Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja;
6. Pretres Predloga odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije obrazovanih prema odredbi stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu;
7. Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije;
8. Pretres Predloga odluke o oslobođenju od plaćanja kamate na fondove u privredi;
9. Pretres Predloga zakona o davanju naknade društvenim fondovima za otpisivanje kredita i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na teritoriji Skoplja;
10. Pretres Predloga odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju 1964. godine;
11. Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu na dohodak privrednih organizacija;
12. Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana;
13. Pretres Predloga zakona o ustupanju određenih prihoda federacije rezervnom fondu grada Skoplja;
14. Pretres Predloga odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi i za delatnost proizvodnje soli;
15. Pretres Predloga odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija;
16. Pretres Predloga za razrešenje dvojice sudija Vrhovnog suda Jugoslavije i za izbor četiri nove sudije istog Suda.

Govornici: Radomir Bošković, Vidoe Smilevski i predsednik Saveznog izvršnog veća Petar Stambolić.

PRESEDAVAO
PRESEDNIK
MIJALKO TODOROVIĆ

Početak u 9 č 35 min

Predsednik Mijalko Todorović (Izborna jedinica Arandelovac):

Otvaram šestu sednicu Saveznog veća. Imamo kvorum i možemo punovažno da rešavamo.

Zapisnik pete sednice Saveznog veća, zapisnik treće zajedničke sednice Saveznog veća i Privrednog veća od 20. decembra i zapisnik treće zajedničke sednice Saveznog veća i Organizaciono-političkog veća od 21. decembra dostavljeni su članovima Veća.

Da li ima primedaba na ove zapisnike? (Nema).

Pošto primedaba nema, zapisnici će biti overeni.

Poslanici Ethem Čamo i Vladimir Bakarić obavestili su da su sprečeni da prisustvuju ovoj sednici i mole za odsustvo. Da li im Veće odobrava odsustvo? (Odobrava).

Obaveštavam Veće da današnjoj sednici prisustvuju predstavnici i poverenici Saveznog

veća o zakonskim predlozima koji su na dnevnom redu.

Predlog dnevnog reda vam je dostavljen. Ima li nekih dopunskih predloga za dnevni red ili primedaba? (Nema). Pošto dopunskih predloga nema, ja bih dao predlog za dopunu dnevnog reda.

Prvo, predlog za razrešenje dvojice sudija Vrhovnog suda Jugoslavije i za izbor četiri nove sudije istoga Suda.

I drugo, predlog za imenovanje zamenika saveznog sekretara za industriju i imenovanje zamenika saveznog sekretara za spoljnu trgovinu.

Ovaj predlog je podnelo Savezno izvršno veće. Da li se slažete da se ovi predlozi unesu u dnevni red, iako nije pre toga dostavljen pismeni predlog? (Slažemo se).

Prema tome, usvojeni dnevni red bi bio ovaj:

1) Pretres Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu;

2) Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu;

3) Potvrda Statuta Jugoslovenske zajednice osiguranja;

4) Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja;

5) Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja;

6) Pretres Predloga odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije obrazovanih prema odredbi stava 3. glava XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu;

7) Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije;

8) Pretres Predloga odluke o oslobođenju od plaćanja kamate na fondove u privredi;

9) Pretres Predloga zakona o davanju naknade društvenim fondovima za otpisivanje kredita i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na teritoriji Skoplja;

10) Pretres Predloga odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju u 1964. godini;

11) Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu na dohodak privrednih organizacija;

12) Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na lični prihod građana;

13) Pretres Predloga zakona o ustupanju određenih prihoda federacije rezervnom fondu grada Skoplja;

14) Pretres Predloga odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi i za delatnost proizvodnje soli;

15) Pretres Predloga odluke o oslobađanju delatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija;

16) Pretres Predloga za razrešenje dvojice sudija Vrhovnog suda Jugoslavije i za izbor četiri nove sudije istog Suda.

17) Pretres Predloga za imenovanje zamenika saveznog sekretara za industriju i saveznog sekretara za spoljnu trgovinu.

Pre prelaska na dnevni red, da li ima kakvih usmenih pitanja Saveznom izvršnom veću, državnim sekretarima i saveznim sekretarima? (Nema).

Ima reč drug Vidoe Smilevski.

Vidoe Smilevski:

Rekao bih nešto u vezi sa predloženom 17. tačkom dnevnog reda. Izvinjavam se što tu primedbu nisam stavio blagovremeno.

Komisija za pitanja izbora i imenovanja predložila je Saveznom izvršnom veću da se povuče predlog za imenovanje zamenika saveznog sekretara za industriju i saveznog sekretara za spoljnu trgovinu i Savezno izvršno veće se složilo da se ovaj predlog povuče.

Predsednik Mijalko Todorović:

Mi nemamo taj izveštaj Komisije za izbor i imenovanje, niti od Saveznog izvršnog veća. Tu je predsednik Saveznog izvršnog veća, pa ćemo ga moliti za objašnjenje. Mi nismo dobili zvaničnu informaciju o tome da se povlači predlog za izbor zamenika sekretara za industriju i sekretara za spoljnu trgovinu.

Predsednik Saveznog izvršnog veća Petar Stambolić:

Sada smo se dogovorili sa Komisijom za pitanja izbora i imenovanja da povučemo taj predlog.

Predsednik Mijalko Todorović:

Prema tome, možemo smatrati da se taj predlog povlači.

Od dnevnog reda koji smo usvojili, na osnovu ovog novog predloga, predlažem da se iz dnevnog reda izbriše tačka 17.

Predsednik Saveznog izvršnog veća Petar Stambolić:

Predlog se povlači do naredne sednice samo iz proceduralnih razloga.

Predsednik Mijalko Todorović:

Znači 17. tačka: Pretres Predloga za imenovanje zamenika saveznog sekretara za industriju i zamenika saveznog sekretara za spoljnu trgovinu briše se iz razloga koji smo čuli.

Pošto pitanja nema, pre no što predemo na dnevni red, pitam Veće da li se slaže da se o prvoj tački dnevnog reda — pošto je reč o predlogu koji je u ravnopravnom delokrugu Organi-

zaciono-političkog veća i ovog Veća na zajedničkoj sednici naših dvaju veća — saslušaju ekspozeci drugova Zorana Polića, saveznog sekretara za budžet i organizaciju uprave, druga Koče Popovića, državnog sekretara za inostrane poslove i druga Ivana Gošnjaka, državnog sekretara za narodnu odbranu i da održimo zajedničku sednicu? (Slaže se).

Pošto smo se odlučili da održimo zajedničku sednicu, prekidam našu sednicu, koju ćemo nastaviti posle zajedničke sednice, a objavljujem da ćemo zajedničku sednicu sa Organizaciono-političkim većem održati za pet minuta.

Prekidam sednicu.

(Sednica je prekinuta u 9 č 40 min).

Nastavak sednice u 12 č 40 min.

Predsednik Mijalko Todorović:

Nastavljamo sednicu.

Prelazimo na pretres Predloga zakona o Saveznom budžetu za 1964. godinu.

Za reč se javio drug Radomir Bošković.

Radomir Bošković (Izborna jedinica Aleksinac):

Drugarice i drugovi narodni poslanici, želim da u ime Odbora za budžet Saveznog veća kažem nekoliko reči o predloženom budžetu za 1964. godinu i da odmah napomenem da su mišljenja, stavovi i predlozi koji su dati zajednički stavovi i mišljenja ovog Odbora i odbora s kojima smo pretresali budžet, a to su, delom, Odbor za budžet i budžetski sistem Organizaciono-političkog veća, delom, Odbor za društvenu bezbednost i narodnu odbranu, kad je bilo reči o budžetu Državnog sekretarijata za narodnu odbranu, kao i o budžetu Sekretarijata za unutrašnje poslove.

Kao što ste iz ekspozee mogli čuti i pročitati iz materijala koji smo dobili, rashodi u saveznom budžetu za 1964. godinu se znatno povećavaju. Ali, oni se kreću u okvirima koji su dozvoljeni proporcijama društvenog palna koji smo usvojili pre nekoliko dana. Međutim, i u raspravi u Odboru, a, i inače, posmatrajući budžet u celini, pada odmah u oči da su ti rashodi, pre svega, takve prirode da se znatnim delom odnose na lične izdatke, materijalne izdatke i investicije, a, delom su, to izdaci za službe koje obavlja federacija i koji se odnose na rešavanje potreba i problema celokupnog našeg društvenog, privrednog i političkog života.

Pretresajući materijale o budžetu u samoj njihovoj pripremi odbor je želeo da se odmah u početku uključi u razmatranje prihoda i rashoda federacije i da učestvuje u stvaranje Saveznog budžeta uz pomoć sekretarijata za budžet i organizaciju uprave i drugih zainteresovanih saveznih organa i ustanova. I ako se u tome do kraja nije uspeo učinjeni su prvi napor u tom pravcu.

Međutim, ovde treba da naglasim da je savezna uprava u početku tražila povećanje novih

radnih mesta za oko 1.012 i da je posle široke i svestrane diskusije i posle rasprave između Sekretarijata za budžet i zainteresovanih ustanova i organizacija, ova cifra svedena u budžetu na oko 500 novih radnih mesta. Odbor smatra da treba voditi računa u narednoj godini da se na ta radna mesta postavljaju ljudi sa kvalifikacijama da bi mogli da zadovolje potrebe ustanova u kojima rade. Ovde je reč o tome da su sredstva samo za oko 500 novih radnih mesta obezbeđena, ali se ona neće davati pojedinim radnim organizacijama unapred već će se postepeno i prema potrebama pojedinih ustanova trošiti. To znači, uz jednu opštu kontrolu.

Ne bih ulazio u detalje o kojima smo već čuli u ekspozee druga Zorana Polića. Napomenuo bih samo — kada je reč o rashodima za nova radna mesta — da se radi, pre svega, o izdacima za novoformirane ustanove ili za reorganizovane ustanove. Osim toga, znatni rashodi proističu kao rezultat poskupljenja i povećanja cena na tržištu robe, potrošnog materijala i usluga.

Pozitivna je takođe intencija Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu — kada se radi o ličnim dohocima i povećanju plata u narednoj godini — što nije u pitanju jedno linearno i podjednako raspoređivanje novčanih sredstava na sve organizacije, kao što smo mogli već da čujemo, već će visina ličnih dohodaka zavisiti, pre svega, od efekta rada, kvaliteta rada, kao i značaja rada i poslovanja pojedinih organizacija. Prema tome, taj procenat neće biti podjednako svuda dodeljen.

Razmatrajući prihode i rashode jednog broja organizacija na zajedničkim sednicama Odbora za budžet Saveznog veća i Odbora za budžet Organizaciono-političkog veća, uz prisustvo predstavnika organizacija, kao što su Savezni zavod za međunarodnu tehničku saradnju, Savezni savet za koordinaciju naučnih istraživanja, Fond za naučni rad, Sekretarijat za saobraćaj i veze, Narodna tehnika, Savez organizacija za fizičku kulturu i Savezni zavod za statistiku, Odbor je tom prilikom uočio sledeće:

Da se veći deo delatnosti u znatnom broju samostalnih ustanova finansira na osnovu dogovora sa organima koji obezbeđuju sredstva za planiranje aktivnosti. Oba odbora su izrazila mišljenje da bi ovaj način finansiranja trebalo proširiti na najveći broj samostalnih ustanova i društvenih organizacija gde god je to moguće, što bi uticalo na konkretniju aktivnost i postizanje određenih rezultata u radu tih organizacija i na racionalnije korišćenje i trošenje materijalnih sredstava. Polazeći od toga da već u 1964. godini treba da se pređe na novi način finansiranja i nagrađivanja u svim oblastima društvene delatnosti, neophodno se nameće planiranje i programiranje rada u svim radnim organizacijama, što bi dovelo i do novog nagrađivanja po efektu rada, do povećanja produktiv-

nosti i kvaliteta rada, kao i do racionalnijeg korišćenja sredstava.

U Odboru je konstatovano da još uvek nije raščišćen status nekih ustanova, niti su pak rešeni izvori prihoda za njihovo finansiranje, što bi u narednom periodu trebalo učiniti.

Sagledavajući stanje pojedinih ustanova, videlo se da je bilo i takvih koje su dobijale globalne sume novca za svoje delatnosti iz budžeta federacije i trošile ih na tekuće godišnje zadatke. Takve organizacije tražile su povećana ukupna sredstva za 1964. godinu, mada svoje zahteve nisu mogle da pravdaju konkretnim programom rada za narednu godinu. Ovi primeri izrazito govore da je potrebno što pre preći na novi način finansiranja programa rada ugovorom.

U razmatranju budžetske potrošnje nekih društvenih organizacija odbori su detaljnije raspravljali finansijsko stanje i problematiku turizma. Poznato je da je turizam vanredno značajan faktor u razvoju naše privrede, pa čak i međunarodnih odnosa. Radi izučavanja problema korisnih za razvoj turizma, Turistički savez Jugoslavije formirao je institut, a da prethodno nije dobio saglasnost Saveznog izvršnog veća za obezbeđenje sredstava. Ovaj primer navodim samo zbog toga što nije usamljen. Takvih primera ima više na svim nivoima našeg društveno-političkog sistema, ali ga navodimo da bismo ukazali da u poslovanje i rad na ovaj način — upravo u eri jedne oštrije budžetske restrikcije i napora koji su činile sve društvene snage za uštede u budžetskoj potrošnji — nepravilni i da nisu u opštem kursu koji je vođen. Mi mislimo da bi to predstavljalo velike smetnje, ako bi se takva praksa nastavila i dalje. Ovaj primer ukazuje isto tako da je potrebno razmotriti na odgovarajućim forumima opravdanost postojanja i stvaranja ne samo ovog, već i inače tako velikog broja naučnih i drugih institucija, ne zbog toga što se ne shvata ogroman značaj ove vrste aktivnosti za naš celokupni dalji napredak, već radi boljeg korišćenja opreme i kadrova, kao i racionalnijeg trošenja finansijskih sredstava.

Shvatajući teškoće materijalne i druge prirode, kao i napore koje ulažu mnoge organizacije i ustanove u rešavanje poverenih im zadataka, odbori su došli do zaključka da je potrebno da se u matičnim skupštinskim odborima i drugim forumima bliže i kompletnije razmotre problemi niza saveznih organizacija i ustanova i za neke od njih nađu mogućnost i rešenja za stvaranje čvrstih izvora prihoda van saveznog budžeta, u okviru njihove aktivnosti i uz, eventualno, angažovanje privrede, kada je ona za to zainteresovana. Konkretno mislim na organizaciju za međunarodnu tehničku saradnju, turizam i niz sličnih organizacija.

U zajednici sa Odborom za društvenu bezbednost i narodnu odbranu, Odbor za budžet

Saveznog veća detaljnije je razmotrio budžetsku potrošnju Sekretarijata narodne odbrane i Sekretarijata za unutrašnje poslove. Treba istaći punu podršku koju su oba odbora ukazala Državnom sekretarijatu narodne odbrane u nastojanju i naporima koji se čine u Narodnoj armiji za stručno i moralno-političko obrazovanje mladih ljudi na odsluženju vojnog roka, kao i u pogledu brige za stvaranje uslova za podizanje standarda i kulturnijeg života tih ljudi.

Iz obrazloženja koje smo čuli vidi se da su povećanja za narodnu odbranu u prvom redu rezultat zakonskih povećanja, kao i rezultat porasta cena na tržištu, a posebno i zbog ulaganja koja Narodna armija vrši u privredne i društvene objekte, koji nisu samo stvar Narodne armije, već, pre svega, opšte-društvena stvar, kao što su: izgradnja putova, investiranje u stručno osposobljavanje kadrova i privredne delatnosti, kao i dotacije koje se iz ovih sredstava daju nekim društvenim organizacijama.

Ovde posebno ističemo efikasnost finansijske kontrole i kontrole materijalnog poslovanja u JNA koja može poslužiti kao primer mnogim našim privrednim i drugim organizacijama. Ako bismo sproveli takvu organizaciju — uštedeli bismo stotine i stotine miliona na svim drugim sektorima delatnosti naše društvene zajednice.

Smatramo da je potrebno da upoznamo ovaj forum sa zajedničkim stavom i zaključcima Odbora za unutrašnju bezbednost i narodnu odbranu i Odbora za budžet Saveznog veća koji se odnosi na neke krupnije probleme službe unutrašnjih poslova. Reč je, pre svega, o problemima i stanju tehničke opremljenosti ove službe. Zaključak je dvaju odbora da bi trebalo pripremiti program za rešenje ovih pitanja u okviru sedmogodišnjeg plana, kako bi ova služba išla ukorak sa savremenim kretanjem celokupnog razvoja u našoj zemlji i van nje i da bi takvim jednim programom trebalo da se pozabave nadležni i odgovarajući forumi. Pored toga, istaknut je u veoma oštroj formi stambeni problem narodne milicije koji takođe treba brže rešavati.

I pored pozitivnih tendencija i pokušaja Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu da se budžet izvuče iz dosadašnjih budžetskih okvira, budžet to u postojećim okolnostima nije mogao da postigne i van JNA.

Zakonom o budžetu odstupa se od stereotipnih dosadašnjih principa da se odobrena, a ne utrošena sredstva, gase krajem svake godine, što je umnogome ometalo normalno poslovanje, naročito na području investicija.

Isto tako, zakonom je predviđena mogućnost da se deo sredstava namenjenih za stambenu izgradnju može davati kao kredit službenicima saveznih organa koji grade stanove iz svojih

sredstava, što u principu, doprinosi bržem rešavanju stambenih problema.

Postojeći budžetski sistem ispoljio je u dosadašnjoj praksi niz slabosti i, kao što je poznato, vrše se pripreme za novi sistem koji bi bio u skladu sa unutrašnjom organizacijom našeg društvenog sistema i sistema društvenog samoupravljanja. Iz ekspozee druga Zorana Polića smo čuli da možemo očekivati u narednoj godini širu diskusiju o osnovama novog budžetskog sistema.

U diskusiji o predlogu budžeta za 1964. godinu učestvovao je veliki broj poslanika u odgovarajućim matičnim skupštinskim odborima. I pored dobre saradnje sa Saveznim sekretarijatom za budžet, Odbor nije bio u stanju, zbog kratkoće vremena, da uđe u sve probleme istaknute u predlogu budžeta i podnešenom ekspozeu o budžetu.

Na kraju, treba reći da je ovakav predlog budžeta izraz naših mogućnosti i rezultata privrednog razvika, pa je zbog toga Odbor za budžet jednoglasno prihvatio Predlog saveznog budžeta za 1964. godinu i Predlog zakona o saveznom budžetu i predlaže Saveznom veću da ih usvoji.

Predsednik Mijalko Todorović:

Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Pošto se više niko ne javlja za reč, prelazimo na pretres teksta Predloga zakona o saveznom budžetu.

Kao što vam je poznato, prema Odluci o privremenom poslovnom redu, pretres teksta budžeta se vrši po razdelima. Pošto ima ukupno 50 razdela, po svemu sudeći nema mnogo primedaba na sam tekst, mogli bismo ovu odredbu da sprovedemo na ovaj način da ne idemo od jednog do drugog razdela nego da poslanici odmah kažu svoje primedbe koje imaju, bez obzira na koji se razdeo one odnose.

Ko se javlja za reč u pretresu teksta zakona? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za reč, završili smo pretres.

Sada treba da pređemo na glasanje. Tu takođe treba da odlučimo da li će se glasati posebno o svakom razdelu budžeta ili će se o predlogu glasati u celini. (Glasovi: U celini).

Ja isto tako predlažem da glasamo o predlogu u celini. Ko je za taj predlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku).

Prema tome stavljam na glasanje Predlog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu u celini. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Veće jednoglasno usvojilo Predlog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu.

Pregstavnik Savezne komisije za usklađivanje saveznih zakona i drugih saveznih propisa sa Ustavom je dr Jovan Đorđević, predsednik Pravnog saveta u Saveznom izvršnom veću.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog zakona. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je usvojen Predlog zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o školstvu.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: Pretres Predloga za potvrdu Statut Jugoslovenske zajednice osiguranja.

Obavešten sam da neka pitanja nisu još u potpunosti usklađena između našeg Odbora za organizaciono-politička pitanja, Zakonodavno-pravne komisije Savezne skupštine, pa bih predložio da se ova tačka povuče, s tim da Odbor za organizaciono-politička pitanja podnese na narednoj sednici Saveznog veća ovaj predlog, a da se u međuvremenu usklade stavovi organa koje sam spomenuo.

Da li se slažete s ovim? (Slažemo se).

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu zakona je drug Moma Marković, savezni sekretar za zdravstvo i socijalnu politiku.

Ja bih predložio da u vezi s ovim predlozima koji se raspravljaju spojimo opšti pretres i pretres teksta, pošto neće biti mnogo razlika.

Da li se slažete s ovim? (Slažemo se).

Otvaram pretres. Da li se ko javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog zakona. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Veće usvojilo Predlog zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja.

Prelazimo na petu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti stambenih odnosa na teritoriji grada Skoplja.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je drug Moma Marković.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog zakona. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko

protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog zakona o posebnom regulisanju određenih pitanja iz oblasti finansiranja stambene izgradnje na teritoriji grada Skoplja.

Prelazimo na šestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije, obrazovanim prema odredbi stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je drug Kiro Gligorov, savezni sekretar za finansije.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog odluke. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog odluke o upotrebi sredstava na posebnom računu federacije, obrazovanim prema odredbi stava 3. glave XV Saveznog društvenog plana za 1963. godinu.

Prelazimo na sedmu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je takođe drug Kiro Gligorov.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog odluke. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije.

Prelazimo na osmu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o oslobođenju od plaćanja kamate na fondove u privredi.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je isto tako drug Kiro Gligorov.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog odluke sa izmenama koje je predložila Zakonodavno-pravna komisija. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo ovaj Predlog odluke o oslobođenju od plaćanja kamate na fondove u privredi.

Prelazimo na devetu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o davanju naknade društvenim fondovima i bankama za otpisane kredite i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na teritoriji grada Skoplja.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je drug Kiro Gligorov.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog zakona. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog zakona o davanju naknade društvenim fondovima i bankama za otpis kredita i o regulisanju kreditnih odnosa radnih organizacija i građana na teritoriji grada Skoplja.

Prelazimo na desetu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju u 1964. godini.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom zakonskom predlogu je drug Kiro Gligorov.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog odluke. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Veće usvojilo Predlog odluke o sredstvima za davanje naknade saobraćajnim privrednim organizacijama za povlastice u putničkom saobraćaju u 1964. godini.

Prelazimo na jedanaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je drug Kiro Gligorov.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog zakona. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog zakona o dopuni Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija.

Prelazimo na dvanaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na lične prihode građana.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom zakonskom predlogu je drug Kiro Gligorov.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog zakona. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na lične prihode građana.

Prelazimo na trinaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o ustupanju određenih prihoda federacije rezervom fondu grada Skoplja.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je drug Kiro Gligorov.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog zakona. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog zakona o ustupanju određenih prihoda federacije rezervnom fondu grada Skoplja.

Prelazimo na četnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost proizvodnje soli.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je Hakija Pozderac, savezni sekretar za opšte privredne poslove.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog odluke. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Veće usvojilo Predlog odluke o kamatnoj stopi na fondove u privredi za delatnost proizvodnje soli.

Prelazimo na petnaestu tačku dnevnog reda: Pretres odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća o ovom predlogu je drug Hakija Pozderac.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Stavljam na glasanje predlog odluke. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko

protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Veće usvojilo ovaj Predlog odluke o oslobođenju delatnosti proizvodnje morske soli od plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija.

Prelazimo na šesnaestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga Saveznog izvršnog veća za razrešenje dvojice sudija Vrhovnog suda Jugoslavije i za izbor četiri nove sudije istog Suda.

Komisija za pitanja izbora i imenovanja Savezne skupštine predlaže, prvo, da se razreše dužnosti sudija Vrhovnog suda Jugoslavije Jovan Đurić i Miloš Pjanić, zbog odlaska u penziju, i drugo, da se izaberu za sudije Vrhovnog suda Jugoslavije, i to: Hakija Kozaračanin, sudija Vrhovnog suda B i H, Dragomir Kostanjevac, predsednik Okružnog privrednog suda u Mariboru, Ljupče Mirkovski, sudija Vrhovnog suda Makedonije i Dušan Simić, sudija Vrhovnog suda Srbije.

Uz ovaj predlog Komisije, dobili ste pismeno obrazloženje i kratke biografije predloženih sudija.

Prelazimo na glasanje o ovom predlogu. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li ste ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je ovaj predlog jednoglasno usvojen.

Ovim je dnevni red iscrpen i zaključujem sednicu.

Pošto do kraja ove godine neće biti više sednica, članovima Saveznog veća čestitam Novu 1964. godinu. (Aplauz).

(Sednica je zaključena u 13 č 10 min.)

ORGANIZACIONO-POLITIČKO VEĆE

4. SEDNICA

OD 27. DECEMBRA 1963. GODINE

S A D R Ž A J

Pre dnevnog reda:

Usvajanje zapisnika prethodne sednice

Dnevni red:

Prešres Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu.

Govornici: Milenko Ostojić, Momčilo Cemović, Danica Jurković i Vojislav Paunović

PREDSEDAVAO
PREDSEDNIK
KRSTO POPIVODA

Početak u 9 č 30 min

Predsednik Krsto Popivoda (Izborna jedinica Titograd):

Otvaram 4. sjednicu Organizaciono-političkog vijeća Savezne skupštine.

Konstatujem da postoji kvorum i da Vijeće može punovažno odlučivati.

Zapisnik treće sjednice Vijeća od 21. XII 1963. godine dostavljen je svim članovima Vijeća. Da li ima kakvih primjedaba na zapisnik? (Nema).

Pošto primjedaba nema, zapisnik će biti ovjeren.

Poslanici: Desa Kukoč, Vaso Ostojić, Tahir Hadžović, Mihajlo Ilić, Husein Dupanović i Jože Vilfan tražili su odsustvo. Da li se Vijeće slaže da im se odobri traženo odsustvo? (Slaže se).

Objavljujem da su tražena odsustva odobrena.

Za ovu sjednicu predložen je ovaj dnevni red:

1) Prešres Prijedloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu.

Ovaj prijedlog zakona, koji je uputilo Savezno izvršno vijeće, prešresali su Odbor za budžet i budžetski sistem našeg Vijeća i Odbor za budžet Saveznog vijeća. Ima li još kakvih prijedloga za dnevni red? (Nema).

Da li Vijeće usvaja predloženi dnevni red? (Usvaja).

Konstatujem da je predloženi dnevni red usvojen.

Predlažem da se, u vezi sa Prijedlogom zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu na zajedničkoj sednici sa Saveznim vijećem, saslušaju ekspozici Zorana Polića, saveznog sekretara za budžet i organizaciju uprave, Koče Popovića, državnog sekretara za spoljne poslove i Ivana Gošnjaka, državnog sekretara za narodnu odbranu.

Da li Vijeće usvaja ovaj prijedlog? (Usvaja).

Konstatujem da je Vijeće odlučilo da se na zajedničkoj sjednici sa Saveznim vijećem saslušaju ekspozici u vezi sa Prijedlogom zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu.

Obaviještavam članove Vijeća da će se zajednička sjednica održati pet minuta poslije ove sjednice.

Naše Vijeće nastaviće sjednicu 20 minuta poslije saslušanja ekspozici.

Prekidam ovu sjednicu.

(Sednica je prekinuta u 9 č 30 min).

Nastavak sednice u 12 č

Predsednik Krsto Popivoda:

Nastavljamo sjednicu.

Podsjećam članove Vijeća da je naknadno dostavljen i dopunski prijedlog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu, koji je uputio sam podnosilac i koji, prema tome, čini sastavni dio zakonskog prijedloga. Takođe vam je podijeljen izveštaj Zakonodavno-pravne komisije (Videti u prilogu).

Predstavnik Saveznog izvršnog vijeća o ovom zakonskom prijedlogu je Vuksan Ljumbović, državni podsekretar, a povjerenik Anđelka Radulović, savjetnik u Saveznom sekretarijatu za budžet i organizaciju uprave.

Obaviješten sam od Odbora za budžet i budžetski sistem našeg Vijeća da je njegov izvjestilac na današnjoj sjednici poslanika Milenko Ostojić.

Dajem riječ drugu Milenku Ostojiću.

Milenko Ostojić (Izborna jedinica Visoko):

Odbor za budžet i budžetski sistem Organizaciono-političkog vijeća razmatrao je Prijedlog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu, kao i sam budžet, pa je, iako je vrijeme za šire razmatranje bilo ograničeno, predloženi budžet i tekst zakona usvojio u cjelini bez bitnih primjedaba.

Kao što je već rečeno u izvještaju koji vam je dostavljen, Odbor smatra da predloženi budžet odgovara proporcijama društvenog plana, našim sadašnjim uslovima i stvarnim mogućnostima.

Sredstva predviđena budžetom uglavnom su usklađena sa sadašnjim potrebama koje se finansiraju iz sredstava federacije, i predviđeni prihodi su — koliko se to moglo sagledati — realni i u skladu sa predviđenim privrednim kretanjima i promjenama koje predviđa Društveni plan Jugoslavije za 1964. godinu.

Zbog svega toga Odbor i predlaže da se Prijedlog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu u cjelini prihvati.

Dopustite mi da u nekoliko riječi iznesem neka pitanja koja su bila istaknuta u diskusiji na sjednici Odbora.

Prije svega, pokazalo se da će biti potrebno da se u toku iduće godine pripremama budžeta pride na nov način koji će biti u skladu s novom ulogom i metodima rada naše Skupštine.

Naime, biće potrebno da naš Odbor odnosno Vijeće još u toku godine ostvari saradnju sa Saveznim sekretarijatom za budžet i organizaciju uprave, kao i sa sekretarijatima i ustanovama čije se potrebe finansiraju iz saveznog budžeta i da pretresa pitanja i probleme u vezi sa pripremama i utvrđivanjem prihoda i rashoda. Ovakav način rada omogućuje Odboru odnosno Vijeću da se detaljno upozna sa svim problemima koji se javljaju u vezi sa utvrđivanjem budžeta i da zauzme odgovarajuće stavove u pogledu načina njihovog rješavanja, odnosno u pogledu utvrđivanja smjernica određene politike u toj oblasti.

Od posebnog značaja za naše Vijeće biće pitanje daljnje izgradnje našeg budžetskog sistema. O tim pitanjima bilo je riječi u ekspozitu saveznog sekretara za budžet i organizaciju uprave druga Zorana Polića.

Moram istaći da su ista ili slična pitanja, u vezi sa izgradnjom našeg budžetskog sistema, bila iznesena u toku diskusije. Mislim da bi naše Vijeće trebalo da temeljitije pretrese i raspravi ta pitanja, jer je, u stvari, riječ o usklađivanju našeg budžetskog sistema sa društvenoekonomskim odnosima kakvi su se formirali u našoj zemlji, odnosno riječ je o usklađivanju toga sistema s načelima našeg novog Ustava.

U vezi sa tim, u Odboru je naročito istaknuto nekoliko ključnih problema, kao na primjer, način formiranja budžetskih sredstava, sistem finansiranja iz budžeta, a posebno sistem finansiranja organa uprave, odnos fondova iz budžeta, problem regresa, premija, dotacija i drugo. U diskusiji u Odboru se postavilo pitanje iznalaženja takvih metoda i kriterija obezbjeđenja sredstava za organe uprave koji bi stvorili neophodne uslove da radni ljudi u — organima uprave mogu ostvariti Ustavom ut-

vrđena samoupravna prava (radi izjednačavanja njihovog društveno-ekonomskog položaja sa položajem ostalih radnih ljudi), kao i metoda koji bi omogućili raspodelu prema radu i koji bi doprinijeli efikasnijem vršenju poslova i racionalnijem trošenju sredstava.

Naime, sve dok se ne mijenja metod kojim organi uprave dobijaju sredstva i dok ne djeluju drugi faktori — sve dotle se ne mogu sagledati rezultati rada organa uprave, odnosno sve dotle se ne mogu finansirati iz budžeta rezultati izvršenja usluga organa uprave.

Samostalne ustanove i društvene organizacije takođe bi trebalo postaviti u drugačiji položaj prema budžetu i u budžetu utvrditi način na koji će se finansirati njihova određena djelatnost, odnosno program i konkretni zadaci, a ne, kao dosada, aparat odnosno administracija.

Kao jedno od prethodnih pitanja u ovoj oblasti predstoji preispitivanje pravno-finansijskog statusa pojedinih samostalnih ustanova i društvenih organizacija, jer federacija bi svoje materijalno-finansijske obaveze mogla konstituisati samo na osnovu konkretnih zadataka koje bi obavljale samostalne ustanove i društvene organizacije.

Sem toga, treba dati punu podršku sistemu ugovaranja tamo gdje je ugovaranje moguće između samostalnih ustanova i korisnika projekata. U sistemu ugovaranja se može lakše sagledati realizacija sredstava, s jedne strane, a s druge strane, lakše se data sredstva dovode u sklad sa obavezama i potrebama federacije.

Postavilo se takođe i pitanje da li sadašnji sistem regresa i premija odgovara novim uslovima i da li se time najuspješnije rešavaju problemi zbog kojih se predviđaju. Možda bi bilo svrsishodnije obezbijediti namjenske izvore sredstava i određenim fondovima zadovoljavati ove društvene potrebe.

Smatram da već ova pitanja koja su bila iznesena na sjednicama Odbora jasno pokazuju da su problemi koji se postavljaju u vezi sa budžetskim sistemom vrlo kompleksni. Razumije se da Odbor nije mogao u jednom kratkom roku detaljno pretrasti sva ova pitanja i zauzeti stavove. Problematika budžetskog sistema zahtijeva svestrane analize i sagledavanja svih problema. Raspravljanje i rješavanje tih pitanja zahtijeva puno angažovanje, kako našeg Vijeća i Odbora, tako i drugih skupštinskih tijela. Stoga smatram da budžetski sistem treba da nađe odgovarajuće mjesto i u programu rada našeg Vijeća za naredni period.

Predsjednik Krsto Popivoda:

Otvaram opšti pretres. Ima riječ drug Momčilo Čemović.

Momčilo Čemović (Izborna jedinica Ivan-grad):

Drugalice i drugovi, prethodne diskusije u skupštinskim odborima i podneseni ekspozei

potvrđuju realnost prijedloga saveznog budžeta koji danas razmatramo.

Bilans sredstava koje ovaj prijedlog sadrži odražavaju potrebe i mogućnosti budžetske potrošnje za 1964. godinu na nivou federacije. Zbog toga ne želim da se upuštam u utvrđene materijalne odnose predloženog budžeta već smatram za potrebno da samo istaknem neka pitanja postojećeg budžetskog sistema, čija obelježja ima i predloženi savezni budžet za 1964. godinu.

Neka od ovih pitanja su pokrenuta i u prethodnim diskusijama Odbora za budžet Organizaciono-političkog vijeća.

Diskusija o ovim pitanjima nema za cilj da mijenja predložene materijalne odnose u ovoj prijedlogu, jer to, po mom mišljenju, praktično i nije moguće ostvariti, a diskusija o budžetskom sistemu uopšte predstavlja problem kojem treba pokloniti više vremena, uz neophodna prethodna proučavanja i analize.

Smatram da mnoge promjene izvršene u posljednje vrijeme u našem privrednom sistemu i uopšte, a na osnovu ustavnih načela, zahitjavaju daljnje usavršavanje postojećeg budžetskog sistema i njegovu izmjenu u onim djelovima gdje se na stepenu našeg današnjeg razvika osjeća da nije usavršen i da ne prati ostala kretanja u našoj zemlji.

Smatram da se to manje odnosi na prihode, a više na utvrđivanje strukture i obima rashoda u saveznom budžetu, pri čemu je potrebno prethodno odrediti šta sve treba da bude finansirano iz saveznog budžeta.

Isto tako, postavlja se pitanje da li finansiranje određenih rashoda preko saveznog budžeta treba i dalje zadržati na dosadašnji način, kao i niz drugih pitanja koja će diskusija o budžetskom sistemu uopšte pokrenuti.

Iz dosadašnje prakse u određivanju budžetskih rashoda u nekim djelovima može se konstatovati da ne postoje sigurni i objektivni kriterijumi po kojima se reguliše nivo rashoda. To najbolje pokazuje to što se pri izradi prijedloga budžeta zahtjevi korisnika budžetskih sredstava u mnogim slučajevima razlikuju od prijedloga za nekoliko puta. Iz materijala uz prijedlog budžeta, uzimajući samo jedan od podnesenih zahtjeva, vidi se da su svi ostali zahtjevi veći od sredstava sadržanih u ovoj prijedlogu, a pogotovu od odobrenih i korišćenih sredstava u prošloj godini.

Veći zahtjevi se odnose, kako na lične, tako i na materijalne rashode saveznih organa koji se finansiraju iz budžeta i drugih korisnika sredstava saveznog budžeta.

Najvećim dijelom za ovu ocjenu realnosti zahtjeva i prijedloga u praksi se uzima nivo korišćenih sredstava u prethodnoj godini kao osnova koja je u nekim slučajevima stara i prenosi se iz godine u godinu duže vrijeme. Mislim da ovaj kriterijum ne može biti uvijek siguran, niti jedini za ocjenu stvarnih potreba.

Međutim, vrlo je teško pretpostaviti postojanje nekih drugih, a pogotovo sigurnih kriterija o svim vidovima budžetske potrošnje koji obezbijavaju potpuno realno i objektivno ocjenjivanje budžetskih rashoda, jer to praktično nije moguće, pogotovu nije moguća primjena punog automatizma, ali to ne znači da je postojeći metod najbolji i da ga nije moguće raznim novim mjerama unaprijediti.

Kao što je poznato, ubuduće nivo budžetskih rashoda za lične rashode u državnoj upravi moguće je lakše i sigurnije utvrditi primjenom stimulativnih oblika nagrađivanja, za čije se uvođenje preduzimaju mere ili su negdje već uvedeni. Bez sumnje, u uslovima primjene stimulativnih oblika nagrađivanja uspješnije će se iskoristiti sve rezerve koje postoje u eventualnom višku radnika i službenika u državnim organima, a to će imati pozitivne posljedice u pogledu visine materijalnih rashoda u ovim organima.

Već se sada postavlja pitanje dotacija koje se daju nekim samostalnim organima i ustanovama. Sve više preovlađuje mišljenje da dotacije gube svoj karakter, jer u praksi one predstavljaju naknadu za usluge tim organima i ustanovama i sve više ima elemenata koji mogu poslužiti kao osnova za utvrđivanje vrijednosti tih usluga. Na taj način se omogućuje da se i dalje preduzimaju mjere da se karakter dotacija izmijeni i da se takvi izdaci smatraju naknadama za izvršene usluge na osnovu ugovora.

To je moguće postići osobito u onim organima gdje je dotacija budžeta samo dio dohotka, odnosno gdje dotacija nije isključivo izvor prihoda za njihovo finansiranje.

Posebno mjesto imaju intervencije u privredi koje se vrše iz budžeta. Društveni značaj ovih intervencija je veoma važan. Međutim, znatan dio sredstava saveznog budžeta angažuje se u ove svrhe. Postojanje intervencija u privredi iz saveznog budžeta ukazuje na potrebu da se uporedo sa diskusijom o budžetskom sistemu izuče neki problemi. Na primjer, u uslovima decentralizacije funkcije i sredstava federacije na niže društveno-političke zajednice postavlja se pitanje da li je moguće i da li je opravdano da se sve dosadašnje intervencije finansiraju iz saveznog budžeta i da li bi bilo moguće da se više zainteresuju niže društveno-političke zajednice za efikasnije i pravilnije korišćenje ovih sredstava.

Bez sumnje je da će federacija trebati još duži period da interveniše u nekim oblastima, a naročito tamo gdje su intervencije po svome karakteru vezane za funkciju federacije, ali je sasvim sigurno da bi analize u tom pravcu dale korisne i pozitivne rezultate. U vezi s tim, izvršena decentralizacija saveznih sredstava, u uslovima postojanja deficita federacije, ukazuje na potrebu većeg angažovanja i obaveza nižih društveno-političkih zajednica za učešće u lik-

vidiranju toga deficita, koji je postojanjem ovih obaveza, uz, u isto vrijeme, sužavanje izvora prihoda za federaciju znatno teži.

Drugi problem je izgradnja još sigurnijih kriterijuma po kojima se daju i koriste sredstva za investicije u privredi. U diskusiji u Odboru za budžet Organizaciono-političkog vijeća postavilo se pitanje realnosti postojećih kriterijuma, u vezi s tim, dokle se proteže interes federacije, koji je osnov za davanje regresa saobraćaju. Ili, regresi u željezničkom saobraćaju stimuliraju vožnju na dužim relacijama, zbog čega neke privredne organizacije, radi korišćenja sredstava regresa, upućuju robu zaobilaznim putevima. Regresi se ne daju za prijevoz robe sredstvima drumskog saobraćaja, što otežava položaj privrednih organizacija koje su locirane u područjima gdje nema željeznica itd.

Postojanje nekih fondova čiji izvori prihoda najvećim dijelom potiču iz budžeta i dosta rašireno mišljenje o potrebi stvaranja većeg broja fondova u posljednje vrijeme sve više ističu problem odnosa budžeta i fondova. S obzirom na različita mišljenja o ovom pitanju bilo bi neophodno da se priđe njihovom svestranom izučavanju. Pri tome je isto tako važno proučiti i opravdanost mišljenja po kojem budžet nije finansijer već bilans sredstava.

Ova i mnoga druga pitanja, po mom mišljenju, zaslužuju pažnju i trebalo bi da budu predmet diskusije radi daljeg usavršavanja našeg budžetskog sistema u cjelini. Mislim da je to moguće učiniti u narednoj godini, kako bismo mogli ubuduće lakše i sigurnije utvrditi funkcije budžeta, te prema tome, njegove prihode i rashode koji se iz budžeta finansiraju.

Predsjednik Krsto Popivoda:

Ima riječ drugarica Danica Jurković.

Danica Jurković (Izborna jedinica Ljubljana II):

Drugarice i drugovi poslanici, povodom predresa Predloga saveznog budžeta za 1964. godinu ustanovili smo da zbog oskudice vremena ne možemo šire proveravati delove, partije i pozicije u prihodima i rashodima i dublje ulaziti u odnose između pojedinačnih stavki. Zbog toga smo se u načelu složili s predlogom budžeta i više vremena potrošili za upoznavanje problema u vezi sa budžetom.

Obrazloženje predstavnika Sekretarijata za finansije o metodu rada na sabiranju dokumentacije i bilansiranju, kako prihoda, tako i rashoda za 1964. godinu, i informacije koje su iznele neke ustanove i savezi odborima za budžet ukazale su na potrebu da se Savezno veće i Organizaciono-političko veće, a naročito njihovi odbori za budžet, orijentišu u budućem radu na praćenje iskorišćavanja sredstava datih saveznom budžetu na učešće u pripremama za izradu saveznog budžeta za 1965. godinu i na saradnju

u formulisanju osnovnih principa novog budžetskog sistema, usklađenog sa Ustavom SFRJ.

Pošto skupštinska veća nisu dosta aktivno učestvovala u pripremama za izradu saveznog budžeta za 1964. godinu, interesovanje skupštinskih veća i odbora treba usmeriti na praćenje iskorišćavanja budžeta datih sredstava, a naročito na završne račune za 1964. godinu, na šta bismo i skoncentrisali pažnju, zatim na ostvarenje partija i pozicija u prihodima.

U pogledu rashoda ne treba interesovanje usmeriti toliko na formalno izvršenje partija i pozicija — koliko na ostvarenje ciljeva i programa za koja su bila sredstva data, bilo u vidu dotacija, regresa ili premija, bilo ugovorima po programima i pojedinačnim zadacima, a takođe i u vidu investicija.

Na taj način došli bismo — u neku ruku — i do kriterijuma dodeljivanja sredstava za naredne godine, pošto bismo mogli davati prednost onim ustanovama i organizacijama, odnosno korisnicima sredstava, koji bi raspolagali konkretnim rezultatima svog rada. Naravno, da će ti rezultati biti vrlo različiti i da ćemo duže vreme tražiti najcelishodnije stavove za ocenjivanje rezultata rada u ovim društvenim delatnostima.

U pripremama za izradu saveznog budžeta za 1965. godinu mogli bismo učestvovati osobito u pretresanju analize o osnovama, ciljevima i efektima davanja sredstava preko saveznog budžeta za intervencije u privredi, koje iznose na primer, u 1964. godini 201 milijardu dinara, dalje, za opšte društvene potrebe, za društvene organizacije i samostalne ustanove, sa osvrtom na deficit u SFRJ, koji se u 1964. godini javlja još u većem razmeru nego u protekloj godini — osobito prema nacrtu društvenog plana, a u manjoj meri prema predlogu plana — i koji u budžetskoj materiji uopšte nije pomenut.

Diskusija o korisnicima sredstava saveznog budžeta, naravno, ne može biti samo negativno — kritička, već će biti potrebno i svesno ukazati na potrebu proširenja nekih delatnosti, a povodom toga obezbediti i sredstva. Među ova područja, ubrajam kao najvažniju naučnoistraživačku delatnost, za koju dajemo suviše malo finansijskih sredstava, pa da zbrojimo sva koja se sakupljaju u federaciji, republikama, komunama i u privrednim organizacijama. Pored toga, koordinacijom i specijalizacijom istraživačkog rada, a osobito smišljenom organizacijom korišćenja postojeće opreme i dokumentacije u institutima, ustanovama i fakultetima, mogli bismo, na osnovu projekata i precizno formulisanih pojedinačnih tema, efikasnije upotrebiti sredstva koja zasada određuje društvena zajednica za naučnoistraživačku delatnost.

U vezi s novim budžetskim sistemom, predlažem, prvo, da Veće i Odbor za budžet ukažu na deformaciju principa izlučivanja čistih privrednih stavki iz budžeta. Naime, po Predlogu

saveznog budžeta za 1964. godinu, za intervencije u privredi dodeljeno je gotovo 28% svih rashoda. Time je budžet u svom velikom delu instrument za još jednu preraspodelu novostvorene vrednosti, istina, po društvenim potrebama, i koje su — više ili manje — tačno određene. Ali, dodeljivanje sredstava stvorenih u nekim privrednim oblastima i granama i u drugim oblastima i granama koje su nerazvijene ili stagniraju mogli bismo verovatno vršiti i na neki drugi način, a pogotovu izvan budžetskog okvira. Ovim bi bio jasnije uočen i pojam deficita u našoj zemlji, nužnost te pojave, a osobito njegov obim, koji je vrlo interesantan zbog vrlo visokih kvota nekih namena.

Drugu polaznu tačku budućih diskusija mogli bismo postaviti nužnost ostvarivanja prava radnih ljudi na samoupravljanje u radnim organizacijama i u ustanovama, organizacijama i organima, a na osnovu toga i suštinske promene u odnosima između budžeta i ovih korisnika, te usklađivanje formi davanja i korišćenja sredstava datih budžetom s novim uslovima.

Posle ovakvih priprema i rada, u vezi sa budžetom, mogli bismo u narednoj godini mnogo svesnije diskutovati i glasati za predlog budžeta za 1965. godinu.

Predsednik Krsto Popivoda:

Ima riječ Vojislav Paunović.

Vojislav Paunović (Izborna jedinica Požarevac):

Drugarice i drugovi poslanici, moram odmah reći da ne mislim da diskutujem o konkretnom predlogu budžeta, jer se slažem s predlozima koji su dati i sa obrazloženjem koje je dato, ali bih u vezi sa diskusijom prvog diskutanta, hteo nešto da kažem o budžetskom sistemu. Upravo hteo bih nešto konkretno reći o nekim problemima kada je reč o raspodeli sredstava između društveno-političkih zajednica.

Prema dosadašnjim propisima društveno-političke zajednice, a osobito federacija i republike donele su takve propise u kojima su opštine u svakom tromesečju obavezne da određene iznose predviđene planom dostave federaciji i republici, bez obzira na to da li su ta sredstva ostvarena po planu za dotičnu godinu. Tu je osobito problem u pogledu sredstava koja se ubiraju od poljoprivrednih proizvođača, odnosno od poreza na dohodak od poljoprivrede, opštinskog prireza, koji, kao što znate, čine sredstva zajedničkih prihoda koji se dele između društveno-političkih zajednica, s obzirom na to da savezni budžet — kao što smo danas čuli — ubira sredstva najvećim delom iz pro-

izvodnje, iz privrede, i da 92% tih sredstava čine ova sredstva, u opštinama je upravo ta srazmera obratna i 90% i više čine prihodi od stanovništva, a u nerazvijenim opštinama prihodi od poljoprivrede učestvuju u velikom procentu.

Zbog ovakvih propisa kakvi su važili dosada veliki broj opština je stavio primedbe na taj propis, na takav način raspodele, i smatra da to nije čak ni u skladu s našim ustavnim načelima i da takav propis nema potrebe dalje da ostane, s obzirom na sam sistem ubiranja prihoda iz poljoprivrede, koji se ubiraju jedinstvenim čekom u koji su svrstani svi vidovi davanja, prema tome, i oni vidovi koji ne čine sredstva zajedničkih prihoda koji se dele između društveno-političkih zajednica, a na taj način dolazi samo do prelivanja posebnih prihoda opština u prihode viših društveno-političkih zajednica.

Smatram da odgovarajući savezni organi, a naročito Sekretarijat za budžet i organizaciju uprave, treba u tom smislu da razmotre ovaj problem i da ocene celishodnost daljeg postojanja ovakvih propisa i da se, po mogućstvu, to izmeni.

Predsednik Krsto Popivoda:

Da li se još ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Otvaram pretres teksta prijedloga zakona, zajedno sa razdjelima budžeta. Da li se ko javlja za riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za riječ, predlažem Vijeću da se o prijedlogu saveznog budžeta glasa u cjelini, a ne po njegovim razdjelima. Da li Vijeće prihvata ovaj prijedlog? (Prihvata).

S obzirom na to da je pretres završen i s obzirom na sada donesenu odluku da se o saveznom budžetu glasa u cjelini, stavljam Prijedlog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu na glasanje.

Ko je za usvajanje ovog zakonskog prijedloga, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Organizaciono-političko vijeće jednoglasno usvojilo Prijedlog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu.

Obaviješten sam od predsjednika Saveznog vijeća da je u istovjetnom tekstu usvojen Prijedlog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu u Saveznom vijeću.

Pošto je dnevni red ove sjednice iscrpen, zaključujem sjednicu.

(Sednica je zaključena u 13 č i 5 min).

PRILOZI**IZVEŠTAJ****ZAKONODAVNO-PRAVNE KOMISIJE SAVEZNE
SKUPŠTINE O PREDLOGU ZAKONA O SAVEZNOJ
BUDŽETU ZA 1963. GODINU**

SAVEZNA SKUPŠTINA
Zakonodavno-pravna komisija
AS br. 70/1
26. decembar 1963. godine
Beograd

**ORGANIZACIONO-POLITIČKOM VEĆU
SAVEZNE SKUPŠTINE**

Beograd

Zakonodavno-pravna komisija Savezne skupštine na svojoj sednici od 26. decembra 1963. godine razmatrala je Predlog zakona o saveznom budžetu za 1963. godinu sa dopunskim predlogom ovog zakona, koje je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće, a koje su na sednicama održanim 21. decembra 1963. godine usvojili bez izmena Odbor za budžet Saveznog veća i Odbor za budžet i budžetski sistem Organizaciono-političkog veća Savezne skupštine.

Pošto je razmotrila predlog ovog zakona sa izveštajem pomenutih odbora, Komisija predlaže Veću da se u predlogu izvrše još i sledeće redakcijske i stilske izmene:

1. U članu 2. tačka 4. reč »socijalističkim« briše se.
2. U članu 3. stav 1. umesto reči »razdela« stavlja se reč »razdeo«.
3. U članu 6. stav 2. reč »tromesečno« stavlja se posle reči »podnosiče«.
4. U članu 9. stav 1. u prvom redu posle reči »potrebe« stavljaju se reči »u oblasti«.

U istom članu i stavu u drugom redu, umesto reči »unapređenje« stavlja se reč »unapređivanje«, a u trećem redu istog stava, umesto reči »nosioca« stavlja se reč »nosilaca«.

U stavu 2. istog člana u prvom redu, umesto reči »izvršenje« stavlja se reč »izvršavanje«.

U stavu 3. istog člana u drugom redu, umesto reči »na osnovu predloga« stavljaju se reči »na predlog«.

5. U članu 10. stav 1. u poslednjem redu reč »bili« briše se.

U stavu 2. istog člana u prvom redu reči »od roka određenog stavom prvim ovog člana« brišu se.

6. U članu 11. stav 2. u drugom redu, umesto reči »a neutrošena« stavljaju se reči »koja nisu utrošena«.

U stavu 3. istog člana u prvom redu, umesto reči »za potrebe nuklearne energije« stavljaju se reči »za nuklearnu energiju«.

7. U članu 16. stav 1. u drugom redu, umesto reči »da vrše« stavlja se reč »vršiti«.

U stavu 3. istog člana posle reči »sredstava« dodaju se reči »u republičkom budžetu«.

8. U članu 17. u trećem redu i u članu 18. stav 2. u trećem redu, umesto reči »ovlasti« stavlja se reč »odredi«.

Sa predloženim izmenama saglasio se predstavnik Saveznog izvršnog veća.

Za izvestioca određen je poslanik dr Dan Đanković.

Predsednik,
Jovo Ugrčić s. r.

Članovi:

Ljiljana Maneva s. r., Đorđije Peruničić s. r., Borislav
Stančić s. r., Dragutin Stanković s. r.
dr Dan Đanković s. r.

SAVEZNO VEĆE

i

ORGANIZACIONO-POLITIČKO VEĆE

4 ZAJEDNIČKA SEDNICA

OD 27. DECEMBRA 1963. GODINE

S A D R Ž A J

Dnevni red:

Ekspozeci Zorana Polića, Ivana Gošnjaka i Koče Popovića povodom Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu.

PREDSEDAVAO
PRESEDNIK
SAVEZNOG VEĆA
MIJALKO TODOROVIĆ

Početak u 10 č

Predsedavajući Mijalko Todorović (Izborna jedinica Arandelovac):

Otvaram četvrtu zajedničku sednicu Organizaciono-političkog veća i Saveznog veća.

Kao što je već maločas na posebnim sednicama dvaju veća utvrđeno, na ovoj zajedničkoj sednici će se saslušati ekspozeci drugova Zorana Polića, Ivana Gošnjaka i Koče Popovića povodom Predloga zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu.

Prema tome, to bi bio i dnevni red ove zajedničke sednice. Da li veća usvajaju ovakav dnevni red? (Usvajaju).

Dajem reč drugu Zoranu Poliću, saveznom sekretaru za budžet i organizaciju uprave.

Savezni sekretar za budžet i organizaciju uprave Zoran Polić:

Drugarice i drugovi savezni poslanici, savezni budžet predložen za 1964. godinu iznosi 721.700 miliona i veći je od budžeta za 1963. godinu za 13,3%.

Sva povećanja, o kojima će biti kasnije reči, usklađena su s opštim proporcijama Saveznog društvenog plana koji na osnovu predviđenih privrednih kretanja dopušta u odnosu na 1963. godinu povećanje saveznog budžeta za 14,1%, a u tome privrednih investicija za 23,3%, neprivrednih investicija za 10%, materijalnih troškova za 8% i realne lične potrošnje za 8%. Ukoliko su bila potrebna neka unutarnja pomeranja potrošnje koja nisu u celini u skladu s planom utvrđenim odnosima, ona su ipak izvršena na način koji najviše odgovara planom predviđenoj strukturi opšte potrošnje i u najvećoj mogućnoj meri omogućava izvršenje zadatka saveznih organa na realizaciji plana za iduću godinu.

Iako je to opštepoznato, ipak treba ponovo upozoriti na posebnu strukturu saveznog budžeta u kojem samo prvi deo, naime — rashodi

saveznih organa, ustanova i organizacija — sadrži elemente koji se mogu, kako po sadržini, tako i po načinu trošenja, da upoređuju sa budžetskom potrošnjom socijalističkih republika, srezova i opština. Rashodi u ostalim delovima odraz su, kako posebne i isključive funkcije koju vrši federacija na nekim područjima (narodna odbrana) i njenog isključivog prava dugoročnijeg zaduživanja u zemlji i inostranstvu (otplata zajmova), tako i posebne uloge koju mora vršiti federacija, u skladu s merama koje su planom predviđene za izravnavanje disproporcija između određenih privrednih grana (regresi, premije, dotacije), kao i na području nekih opšt društvenih potreba (invalidske pr nadležnosti, tehnička pomoć, propaganda). U ovu drugu grupu rashoda dolaze i dotacije socijalističkim republikama. Rashodi u prvom delu iznose 62.107 miliona dinara i veći su od prošle godine za 9,7%. Ako upoređujemo te rashode za poslednje 4 godine, a godinu 1961. uzmemo sa 100, onda je kretanje u narednim godinama ovo: 1962 — 96,4%, 1963 — 103,8% i 1964 — 113,2%.

Ako na isti način upoređujemo budžete socijalističkih republika za koje je indeks u 1962. godini 105,7%, u 1963. godini 118,2% i budžete opština i srezova, gde je indeks porasta u 1962. g. 101,1%, a u 1963. godini 97,4%, vidimo da je porast saveznog budžeta u prvom delu usklađen sa kretanjima istovrsnih rashoda u socijalističkim republikama, opštinama i srezovima.

Skok ovih rashoda u 1964. godini rezultat je promena koje nastaju u organizaciji savezne uprave, pre svega, proširivanja rada Savezne skupštine, formiranja Ustavnog suda i proširivanja rada još i nekih drugih organa, a u velikoj meri i zadržavanja starih oblika finansiranja rada državnih organa i ustanova. Zbog toga se i nameće potreba — kako je zaključilo Savezno izvršno veće u diskusiji o predlogu budžeta

za 1964. godinu — da se donošenjem posebnih pravilnika o radu svih saveznih organa ponovo ispita njihov delokrug, program koji se postavlja za naredne godine, kao i, s tim u vezi, organizacija, sistematizacija i određeni profili kadrova. To će biti za savezne organe i ustanove, u stvari, osnov za primenu novih metoda finansiranja državnih organa i uvođenje principa samoupravljanja, što već gotovo dve godine proveravamo na svim nivoima društveno-političkih zajednica.

U vezi s tim, treba upozoriti da u traženju novih metoda finansiranja nije reč o slučajnim promenama u sistemu finansiranja, a time i nagrađivanja u organima uprave, već da je to sastavni deo naših nastojanja da se u našem društvu u celini što pre primene principi koji će svakom aktivnom građaninu obezbediti sredstva srazmerno njegovom udelu u stvaranju našeg nacionalnog bogatstva. Ovaj se princip ne može ograničiti na privredu već ga treba primeniti i na upravu, kako bi stvaranje jedinstvenog gledanja na formiranje ličnih dohodaka ubrzalo stvaranje novih odnosa, a time i novih uslova za bolji rad, veću produktivnost svih radnih ljudi, a time i povećanje sredstava koja će omogućiti porast njihovog standarda. Iako još ne zadovoljavaju podaci koje smo primili od organa koji vrše proveru, ipak smo mogli na osnovu njih pristupiti izradi prvih propisa koji treba da zamene stare, preživeli i s Ustavom neusklađene norme o pravima i obavezama državnih službenika i koji treba da što jedinstvenije angažuju državne službenike na ovakvom načinu rada koji sve više pomaže razvoju proizvodnih snaga kod nas i sve više zadovoljava potrebe građana i privrednih organizacija, a da se, pri tome, postigne najveća mogućna usklađenost prava i obaveza radnih ljudi u organima uprave s onim u privrednim organizacijama, kako to traži naš novi Ustav.

Propisi i teze o tim problemima biće u najskorije vreme predloženi Saveznoj skupštini na razmatranje.

U vezi s tim, a posebno sa zadacima saveznih organa, važno je upozoriti ovom prilikom na kretanja saveznih službenika, kako po broju, tako i po visini plate.

U 1961. godini u saveznim organima (bez SUP-a) bilo je 8.160 službenika.

U 1962. godini 8.579 službenika, u 1963. godini 8.312 službenika, a za 1964. godinu predviđeno je povećanje na 8.523 službenika, odnosno na nivo koji je već postojao u 1962. godini.

Prosek plata svih saveznih službenika kretao se ovako:

U 1961. godini	34.900 dinara	
U 1962. godini	38.800 „	ili 11% više
U 1963. godini	42.200 „	ili 8,8% više

a prosek plata samo visokokvalifikovanih kadrova u

1961. godini	46.500 dinara
1962. godini	49.000 dinara ili 5% više
1963. godini	53.400 dinara ili 9% više.

Ako s ovakvim primanjima upoređujemo porast realnih troškova života, s jedne strane, i lična primanja u nekim ustanovama, opštinama i srezovima i privrednim organizacijama, s druge strane, onda je sasvim očigledno da će se pojavljivati dalje teškoće u popunjavanju saveznih službi sa iskusnijim kadrovima iz prakse, ako u tom pogledu ne postignemo usklađenija kretanja. Zbog toga će verovatno biti potrebno preduzeti odgovarajuće mere koje treba, s jedne strane, postepeno da likvidiraju utvrđeno zaostajanje primanja saveznih službenika za realnim nivoom kakav traže kretanja na tržištu, a, s druge strane, da obezbede njihovo ravnomernije kretanje u odnosu na opšti porast ličnih primanja i u odnosu na opšti porast troškova života.

Iako je jasno i ekonomski jedino opravdano da se osnovno rešenje traži u samoj proizvodnji, u povećanju nacionalnog dohotka, a ne u automatskom povećanju plata, ipak i plate saveznih službenika treba ravnomernije da prate planom predviđena kretanja na tome području.

U tom pogledu, a u skladu s osnovnim proporcijama plana, predviđeno je da se opšti nivo plata saveznih službenika u 1964. godini poveća za 10%, s tim što ne bi smelo biti automatsko povećanje svih plata već što realnije sprovođenje principa nagrađivanja prema radu, a to opet traži što brže uvođenje novih elemenata nagrađivanja u saveznim organima uprave.

Kada tražimo uvođenje novih elemenata u sistem raspodele ličnih primanja u organima uprave ne mislim da ćemo se zaustaviti samo na propisima o principima raspodele u tim organima i o elementima samoupravljanja u njima, već da treba s tim povezati i ukupne promene u samom budžetskom sistemu.

Uvođenje novog sistema nagrađivanja za službenike i radnike državnih organa zahteva da se izmeni postojeći način utvrđivanja sredstava za rad tih organa. Obično se smatra da to treba ostvariti nekim vanbudžetskim metodama (određivanje posebnih izvora prihoda i sl.), pri čemu se polazi od toga da budžet zbog svoje birokratsko-administrativne suštine može samo da bude smetnja demokratskim procesima i delatnostima za koje on obezbeđuje sredstva, pa, prema tome, i smetnja za uvođenje novog sistema nagrađivanja. Dosadašnji budžetski sistem daje dovoljno osnova za takva gledanja na karakter i funkciju budžeta. Njegova sadašnja struktura, a posebno režim koji on nameće pojediniim korisnicima budžetskih sredstava zaista ne može biti osnov na kojem će se postaviti i izgrađivati novi sistem nagrađivanja u držav-

nim organima i ostvarivanje samoupravnih prava radnih kolektiva tih organa koja su fiksirana Ustavom. Međutim, i novi Ustav ponovo predviđa budžet kao osnovni instrument kojim se obezbeđuju sredstva za opšte potrebe društveno-političkih zajednica, a samim tim i za državnu upravu. To nas obavezuje da menjamo neke osnovne principe sadašnjeg budžetskog sistema. Treba napustiti režim koji nameće postojeći sistem budžetske klasifikacije i ukinuti sve one elemente koji ograničavaju slobodu pojedinih organa da sredstva koriste na način koji im omogućava najefikasnije izvršenje zadataka i najracionalniju potrošnju. Osim toga, treba osigurati neophodni kontinuitet obezbeđivanja sredstva za određene zadatke i potrebe (ukidanjem principa godišnje neutrošenih sredstava) i učvrstiti sigurnost organa da im određena sredstva pripadaju pod uslovom da pravovremeno i kvalitetno obavljaju zadatke po programu koji utvrđuje predstavničko telo.

To sve znači da se sadašnja funkcija budžeta može i treba da menja u tom smislu da budžet prestane da bude metod neposrednog funkcionisanja opštedruštvenih potreba i da se pretvori u opšti bilans za sva sredstva iz kojih se podmiruju potrebe opšte potrošnje društveno-političkih zajednica. To, dalje, znači da bi se, umesto sistema detaljnog utvrđivanja raznih vidova opšte potrošnje, budžetom utvrđivali samo odnosi na tom sektoru. Time bi bile stvorene neophodne pretpostavke za takav sistem u kojem bi neposredni nosioci zadataka i korisnici sredstava raspolagali sredstvima na način koji najviše odgovara, kako uspešnom izvršenju zadataka, tako i razvoju demokratskih procesa u državnoj upravi.

Tretiranje budžeta kao opšteg bilansa doводи nas do zaključka da budžet ne treba da bude prosto jedan od metoda finansiranja opšte potrošnje (uz postojanje budžetskih fondova kao njemu ravnopravnih instrumenata) već skup raznih metoda u kojem su fondovi, računi i drugi oblici izdvajanja budžetskih sredstava samo pomoćni elementi budžeta kao opšteg bilansa, kojima se u pogledu trošenja sredstava za pojedine delatnosti iznalaze najbolja rešenja. I najzad, takav budžet obezbedio bi neophodno jedinstvo svih sredstava namenjenih za potrebe opšte potrošnje, održavajući skladan odnos u kretanju prihoda i rashoda.

Mi više puta tražimo da se budžet očisti od raznih nepotrebnih izdataka, iako nismo uvek sigurni koji su to izdaci, kao i da uskratimo iz budžeta sva ona davanja koja treba direktno da podmiruju privreda ili građani, a da pri tom ne poduzimamo odgovarajuće mere koje bi nam s određenom sigurnošću pokazale šta stvarno ne treba budžet da pokriva. Naprotiv, da bismo našli olakšanja za neka trošenja više puta se kao osnovno, s jedne strane, traži njihovo »oslobađanje budžetskih stega«, čime se, s druge

strane, svesno zadržava sistem koji je, kako po formi, tako i po sadržini preživeo.

Čini nam se da treba takav pristup kao neodgovarajući odbaciti i umesto izvlačenja nekih rashoda iz budžeta — tobož zbog olakšanja finansijskog poslovanja — sada je mnogo više reč o tome da budžet oslobodimo svih birokratskih i administrativnih stega i da ga osposobimo da postane što savremeniji instrument društveno-političkih zajednica, preko kojeg će se slobodnije prelivati sredstva opšte potrošnje. To će biti istovremeno najefikasniji put ka što većoj štednji u budžetskoj potrošnji, pošto će štednja da dobije realniju sadržinu, a to znači da se ona neće odražavati u prosto mehaničkom smanjivanju sredstava već u organizovanju realnije potrošnje, u vezivanju potrošnje za određene zadatke, u kontrolisanju sprovođenja zadataka, u uprošćavanju svih postupaka koji su u vezi s trošenjem sredstava, u uvođenju savremene tehnike u sve oblike administrativnog poslovanja itd. To svakako traži od upravnih organa slobodno raspolaganje dodeljenim sredstvima i pravo tih organa da uštedena sredstva krajem godine zadrže, znači da se ona ne gase već služe potrebama kako su ih predviđeli sami organi.

To, opet, dalje, znači da treba u celini preispitati odnose koji izviru iz budžeta i prilagoditi ih novim merama koje preduzimamo, kako u upravi, tako i u drugim područjima opšte potrošnje. Postavljanje dugoročnih zadataka organima ili uvođenje višegodišnjih programa traži i promene u utvrđivanju sredstava u tom smislu da to ne mogu biti više samo jednogodišnji okviri, već i budžet treba da dobije dugoročnije okvire u kojima će sredstva za redovne zadatke organa doživeti promene samo ukoliko su se izmenili i uslovi rada (povećanje plata, porast cena materijalnih uslova i sl.) ili je nastala promena u samim zadacima, dok će organ — ako do toga ne dođe — za više godina unapred znati kolikim će sredstvima da raspolaže. Nešto slično treba da važi i za programe odnosno posebne zadatke koji se finansiraju iz budžeta. Time će i sam budžet sve više da gubi značaj samo jednogodišnjeg utvrđivanja zadataka i sredstava već će se pretvoriti u instrumenat dugoročnijeg bilansiranja sredstava i zadataka u području opšte potrošnje, kao i završnim računom u instrument godišnjeg proveravanja izvršenja programa rada odnosno zadataka koje je na tom području utvrdio predstavnički organ. Na tom putu uspeh će biti utoliko brži — ukoliko ćemo brže izdvojiti iz budžetskog poslovanja sve one delatnosti i zadatke za koje se može finansijsko poslovanje da vrši po već utvrđenim privrednim principima, odnosno gde nema mesta neposrednom finansiranju.

Takve i slične izmene u budžetskom sistemu nužne su, kako zbog novog sistema nagrađivanja i rada upravnih organa, tako i zbog usklađivanja samog budžetskog sistema sa principima

novog Ustava, pa je Savezno izvršno veće zaključilo da već u početku 1964. godine predloži Saveznoj skupštini propise o novom budžetskom sistemu.

Zasada se, kao prva mera koja treba da unekoliko olakša poslovanje upravnih organa, predlaže mogućnost slobodnijeg prebacivanja sredstava u okvirima istih razdela budžeta i to propisom čl. 16. predloženog zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu.

Iako ovom ovlašćenju nije ovde najbolje mesto pogotovu što ga treba predvideti za sve društveno-političke zajednice, pa bi zbog toga više odgovarala izmena u Zakonu o budžetima, ipak je prihvaćen ovakav put kao najefikasniji i svakako kao prelazna mera do donošenja novog zakona o budžetskom sistemu.

Drugarice i drugovi savezni poslanici, u vezi s prvim delom saveznog budžeta, želeo bih da dam samo još neke napomene u pogledu rashoda, koji su, pored ličnih i materijalnih za potrebe saveznih organa, najveći u tom delu saveznog budžeta.

1. Za razne delatnosti od interesa za federaciju (pored upravnih organa) postoji još oko 30 ustanova koje je osnovalo Savezno izvršno veće. Ove ustanove vrše delatnosti u oblasti društveno-ekonomskih nauka, prosvete i kulture, zdravstva i informacija itd.

Preko dvadeset od ukupno njihovog broja u celini ili pretežno dobijaju sredstva za rad iz saveznog budžeta. Ukupna visina sredstava predviđena u 1964. godini za delatnosti ovih ustanova iznosi 3.130 miliona, što u odnosu na 1963. godinu predstavlja povećanje od 7,1%. Ovaj iznos biće i nešto veći, s obzirom na to da neki upravni organi u okviru svojih predračuna predviđaju izvesna sredstva za zadatke koje će vršiti preko ovih ustanova.

Ovo područje delatnosti dobija sve više u svom značaju, pored ostalog, i zbog toga što mere na organizacionom sređivanju savezne uprave dovode do porasta broja ovih ustanova prevodenjem na status ustanova onih upravnih organa čije funkcije nemaju ili sadrže sasvim neznatna upravna ovlašćenja. Međutim, mnoga pitanja u vezi sa finansijsko-pravnim sistemom ovih ustanova nisu do kraja rešena. Dugotrajna praksa njihovog finansiranja po klasičnim budžetskim principima ostavila je znatne tragove u pogledu metoda njihovog rada i načina sticanja sredstava. Dosadašnji propisi istakli su princip da naknada za usluge treba da bude osnovni izvor sticanja sredstava. To bi značilo da ove ustanove samo izvršavaju poslove koje im zainteresovani organi povere naplaćujući takve usluge po određenim cenama. To je, dalje trebalo da znači opštu orijentaciju ustanova na zarađivanje sredstava naplatom usluga, u kojem slučaju je trebalo doći do postepenog smanjivanja onih sredstava koja se daju neposredno iz saveznog budžeta. S obzirom na

prirodu zadataka mnogih ustanova, vrednost njihovog rada ili usluga teško je meriti nekom određenom cenom, pa će u takvim slučajevima verovatno biti celishodnije da se pitanje obezbeđenja sredstava za rad takvih ustanova rešava na osnovi programa rada u vezi s opštedruštvenom ocenom postignutih rezultata. Međutim, organizovanog rada od kompetentnih organa na utvrđivanju programa rada ili nema ili se taj rad, ako ga ima, odvija prilično neorganizovano. U cilju otklanjanja ovih nedostataka u sistemu finansiranja ustanova poslednjih godina je preko saveznog budžeta sve više zavedena praksa ugovaranja zadataka sa ustanovama. Iako sistem ugovaranja pored ostalog, i zbog pomenutog nedostajanja rada na programima, nije doveo do bitnih izmena, izvesni rezultati su ipak postignuti. Pokazalo se da ugovaranje, s jedne strane, podstiče organizovaniji rad svih zainteresovanih na utvrđivanju realnih programa rada pojedinih ustanova, a, osim toga, pomaže bržem sagledavanju mogućnosti poslovanja pojedinih ustanova na osnovi usluga po određenim cenama.

Iz svih tih razloga biće potrebno da u našem daljem radu na regulisanju sistema poslovanja ustanova što više imamo u vidu iskustva stečena u dosadašnjoj praksi finansiranja. S tim u vezi, a u cilju što bržeg osamostaljivanja ustanova u njihovom poslovanju, biće potrebno dati ovim ustanovama neophodne mogućnosti za sticanje sredstava i kreditima kod banke. Sada su ove mogućnosti sasvim minimalne, pored ostalog, i zbog toga što banke, s obzirom na opštu prirodu zadataka ustanova, ne analiziraju dovoljno mogućnosti mnogih od njih da sopstvenim sredstvima i bankarskim kreditima uspešnije vrše svoje poslovanje.

2. Sredstva iz saveznog budžeta u vidu redovnih dotacija prima veliki broj (85) društvenih organizacija. Za 1964. godinu predviđeno je 2.330 miliona za pokriće tekućih rashoda centralnih tela tih organizacija i za aktivnosti koje se preko njih vrše. Budžetska dotacija je ujedno jedini ili gotovo jedini izvor njihovih sredstava, s obzirom na to što njihova sopstvena sredstva (od članarina i dr.) čine sasvim neznatan deo, odnosno njih, pre svega, ostvaruju osnovne organizacije i u celini ih i troše.

Osim toga, devet organizacija koje vrše socijalno-humane delatnosti dobijaju posebna sredstva iz prihoda Jugoslovenske lutrije. Ta sredstva u 1963. godini iznose oko 1.300 miliona, a u 1964. godini računa se sa približno istim iznosom. U prihodima lutrije (sportska prognoza) posebno učestvuju i organizacije u oblasti fizičke kulture, za njih je ostvareno u 1963. godini oko 1.100 miliona dinara.

I sistem finansiranja društvenih organizacija sadrži takođe određene slabosti. S jedne strane, iako su ukupna sredstva za ove potrebe prilično velika, njihova razdrobljenost na veliki broj organizacija, odnosno angažovanje njiko-

vog velikog dela na pokriće tekućih troškova tih organizacija, s druge strane, umanjuje efekat aktivnosti koja se preko njih obavlja. Naviknute da za sve svoje potrebe dobijaju sredstva iz budžeta organizacije ne ulažu dovoljno napora na iznalaženje sopstvenih mogućnosti, odnosno na iznalaženje mogućnosti da se smanje zahtevi menjanjem metoda rada. Čvrsti oslonac na budžet podstiče i praksu da se za istovredne ili slične delatnosti osniva više organizacija.

Stoga će biti potrebno da se preispita postojeći sistem finansiranja društvenih organizacija. Treba videti koje su to sve organizacije čija je delatnost od opšteg interesa za zajednicu i za koje će trebati i dalje najvećim delom obezbedivati sredstva iz saveznog budžeta. To znači da one brojne profesionalne organizacije s usko stručnim interesima i ciljevima trebalo bi da se u principu oslanjaju na sopstvene mogućnosti, a zajednica bi se sredstvima budžeta angažovala, uglavnom, u slučajevima kad im poverava određene opšte zadatke. S tim u vezi, biće potrebno da se prilikom osnivanja jedne organizacije od nadležnih političkih tela prethodno utvrde uslovi rada i finansiranja takve organizacije, što je u dosadašnjoj praksi zanemareno.

3. Investicije u saveznom budžetu kreću se već nekoliko godina na nivou između 7 i 9 milijardi. Predviđeno povećanje za 1964. godinu, uglavnom, proizlazi iz potreba nastalih reorganizacijom Savezne skupštine i potrebom za konačnim sređivanjem smeštajnih uslova saveznih organa (izgradnja plenumske sale, nove administrativne zgrade). Zbog toga je krug korisnika investicionih sredstava u 1964. godini prilično sužen. Iz istih razloga nije bilo moguće obezbediti ni neophodan porast sredstava za stambenu izgradnju, niti stvoriti uslove za radikalnije rešavanje niza investicionih potreba za organe i službe federacije.

Osnovni nedostatak načina finansiranja investicionih potreba federacije sastoji se u parcijalnom rešavanju ovih zadataka. Razlog tome je, s jedne strane, dosta nizak nivo ovih sredstava u proteklom godinama koji nije dozvoljavao kompleksniji pristup ovom problemu. S druge strane, uzrok tome je i nedovoljno organizovan rad na dugoročnijem sagledavanju potreba i, s tim u vezi, nedostajanje odgovarajućih programa. To je imalo za posledicu i sporost u izvođenju radova i često nepotrebni porast troškova.

Stoga ostaje i dalje važan zadatak saveznog budžeta da se pripreme dugoročniji programi za rešavanje investicionih zadataka, naročito u pogledu unapređenja savezne administracije u celini (a posebno onih službi kojima je tehnička oprema neophodan uslov za normalno funkcionisanje), za izgradnju odgovarajućih objekata za potrebe naših diplomatsko-konzularnih predstavništava, za obezbeđenje normalnih uslova

života i rada službi u pograničnim rejonima, za unapređenje carinske službe itd. U tom smislu već se radi na izradi programa za unapređenje carinske službe, kao i programa za organizovanju izgradnju administrativnih objekata za potrebe saveznih organa i službi. Razume se da i stambena izgradnja za potrebe službenika saveznih organa, ustanova i organizacija, ostaje i dalje važan zadatak saveznog budžeta, ali će biti potrebne izvesne izmene izvršiti u načinu rešavanja stambenih pitanja, u smislu angažovanja ličnih sredstava službenika, a u skladu s opštim merama koje se u tom pravcu preduzimaju.

U ostalim delovima saveznog budžeta predviđena su odgovarajuća sredstva za potrebe narodne odbrane, za određene opštedruštvene potrebe, dotacije socijalističkim republikama i sredstva za investicije u privredi. U vezi s ovim rashodima, stavio bih samo ove napomene:

1. Za potrebe narodne odbrane predviđen je iznos od dinara 316.900 miliona, što predstavlja povećanje za 10,8% u odnosu na 1963. godinu, znači, ovi su rashodi ispod opšteg nivoa povećanja saveznog budžeta. Iako se ovim sredstvima i u 1964. godini omogućava našoj Armiji održavanje i usavršavanje njene opšte, a pogotovo tehničke spremne, važno je napomenuti da opšti nivo troškova za potrebe narodne odbrane relativno — u odnosu na postignuti odnosno predviđeni nacionalni dohodak — dalje pada.

Učešće rashoda za narodnu odbranu u nacionalnom dohotku iznosilo je:

u 1961. godini 8,04%

u 1962. godini 7,43%

u 1963. godini 7,33%

u 1964. godini predviđeno je 7,05% (sa Svetom narodne odbrane 7,11%).

2. Sredstva za razne opštedruštvene potrebe namenjena su za obnavljanje poslova i izvršenje zadataka od šireg interesa za celu zajednicu. Iz tih razloga ona se ne predviđaju neposredno u predračunima onih saveznih organa koji su nosioci ovih sredstava, već se izdvojeno iskazuju, s obzirom na to što ne predstavljaju u užem smislu rashode administracije. U ove rashode dolazi čitav niz raznih akcija, zadataka, delatnosti i sl. a obzirom na visinu sredstava koja se angažuju, na prvom mestu trebalo bi pomenuti obaveze države po zajmovima, u pogledu primanja ratnih vojnih invalida s njihovom zdravstvenom zaštitom, međunarodne tehničke saradnje, kulturne saradnje sa inostranstvom, informativno-propagandne delatnosti za inostranstvo, turističke propagande u zemlji i inostranstvu, naknade nosiocima »Partizanske spomenice« i u pogledu drugih odlikovanja, bezbednosti plovide u pomorskom i rečnom saobraćaju itd.

Ako posmatramo kretanja ovih sredstava, bez obaveza države po unutrašnjim i inostranim

zajmovima i bez invalidskih prinadležnosti, ona su iznosila u 1961. godini 5.497 miliona dinara, u 1962. godini 6.993 miliona dinara, u 1963. godini 7.394 miliona dinara, a za 1964. godinu predviđa se 7.800 miliona dinara.

Sem obaveza države po unutrašnjim i inostranim zajmovima, čija visina zavisi od rokova dospelosti anuiteta u odnosnoj godini, posebno treba upozoriti na sredstva za isplatu invalidskih prinadležnosti ratnih vojnih invalida. Kao što je poznato, društvena zajednica poklanja posebnu brigu ratnim vojnim invalidima i njihovoj zdravstvenoj zaštiti. Stoga sredstva koja se za tu svrhu obezbeđuju u saveznom budžetu su znatna i u Predlogu saveznog budžeta za 1964. godinu ona su predviđena u iznosu od 29.750.000.000 dinara.

Kretanje ovih sredstava za poslednje 4 godine je ovo:

Godina	Iznos sredstava	Indeks
1961.	20.800.000.000. —	100
1962.	26.001.000.000. —	125,0
1963.	27.500.000.000. —	132,2
1964	29.750.000.000. —	143,0

Ovakvo povećanje ovih sredstava posledica je povećanja broja ličnih invalida, a i povećanih invalidskih primanja, a naročito od 1. VII 1963. godine, kada je stupio na snagu novi Zakon o ratnim vojnim invalidima, kojim su povećani iznosi invalidnine i opšteg invalidskog dodatka, u skladu s opštim kretanjem lične potrošnje. (Lične invalidnine su u periodu od 1961. do 1964. godine porasle za 33%).

Broj ličnih invalida povećao se od 1961. godine do 1964. godine za 12.345 ili za 11,4%, a broj porodičnih invalida smanjio se za 11.198 ili za 5,5%, s obzirom na to da su prosečne lične invalidnine oko 4 puta veće od porodičnih, to je srazmerno ponastu broja ličnih invalida i smanjenju broja porodičnih invalida dolazilo do porasta sredstava za invalidske prinadležnosti.

Broj korisnika opšteg invalidskog dodatka porastao je od 1961. godine do 1964. godine za 19.829 ili za 31,0% što uz neprekidno menjanje uslova za visinu dodatka i pomeranje njegove visine do maksimalnog iznosa predviđenog zakonom znatno povećava ove rashode.

3. Za opšte dotacije privredno nerazvijenim republikama predviđeno je u predlogu budžetu za 1964. godinu 50.640 miliona dinara, što predstavlja povećanje od 7.140 miliona dinara ili za 16,4% u odnosu 1963. godinu (ne uzimajući u obzir vanredne dotacije odobrene u ovoj godini iz privrednih rezervi federacije SR Makedoniji u iznosu od 4.000 miliona dinara i SR Srbiji 5.600 miliona dinara za otklanjanje posledica poplava, kao i dodeljena sredstva SR Makedoniji u iznosu od 1.000 miliona dinara na ime prve pomoći u vezi sa katastrofom u Skoplju).

Treba naglasiti da su opšte dotacije u proseku povećane za 9,1% u odnosu na 1963. godinu

i to u cilju obezbeđenja porasta sredstava za budžetsku potrošnju privredno nerazvijenih republika, a u skladu sa planiranim povećanjem ukupnih sredstava za budžetsku potrošnju. Međutim, sem ovog opšteg povećanja, za Autonomnu Pokrajinu Kosovo i Metohiju predviđeno je i posebno povećanje dotacija u visini od 2.000 miliona dinara da bi se i na području te Pokrajine omogućilo potpunije zadovoljavanje društvenih potreba i rad društvenih službi, što se, zbog izuzetno niskog nivoa budžetskih prihoda na tome području, ne može obezbediti sopstvenim sredstvima. Isto tako, predviđeno je i posebno jednokratno povećanje dotacija SR Makedoniji u iznosu od 1.200 miliona dinara radi pokrića vanrednih tekućih rashoda društvenih službi na području grada Skoplja, koji su nastali kao posledica nedavnog zemljotresa.

Ove dotacije u 1961. godini iznosile su 29.725 miliona dinara, u 1962. godini 39.680 miliona dinara, u 1963. godini 43.500 miliona dinara, a za 1964. godinu predviđa se 50.640 miliona dinara. Iz ovih podataka se vidi da je znatniji porast bio u 1962. godini, u kojoj je, u odnosu na 1961. godinu, iznosio 33,5%, dok u 1963. godini porast u odnosu na 1962. godinu iznosi 9,6%.

Pored opštih dotacija, u saveznom budžetu se predviđaju i namenske dotacije. Za 1964. godinu namenske dotacije su predviđene na istom nivou kao i u 1963. godini, to jest u ukupnom iznosu od 7.060 miliona dinara. Za učešće federacije u izgradnji univerziteta predviđa se 1.600 miliona dinara, a u finansiranju komunalnih radova u Novom Beogradu 1.000 miliona dinara. Isto tako, namenska dotacija SR Makedoniji za 1964. godinu za službu za zapošljavanje radnika predviđena je, kao i u 1963. godini, u iznosu od 960 miliona dinara.

Međutim, namenske dotacije za službu socijalnog osiguranja, mada su za 1964. godinu predviđene u istom iznosu od 3.500 miliona dinara, neće se, za razliku od 1963. godine, dodeljivati neposredno socijalističkim republikama već će se uneti u zajedničke fondove rezervi, koji su ustanovljeni u smislu čl. 141. i 207. Zakona o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja. Naime, ako se ispostavi da najviša granična stopa doprinosa za socijalno osiguranje, koja je za sve grane osiguranja za 1964. godinu utvrđena u visini od 24,5% od bruto iznosa ličnih dohodaka, ne može da pokrije nedostajanje sredstava za invalidsko i penzijsko osiguranje u SR Crnoj Gori, kao i nedostojanje sredstava za isplatu dodatka na decu u SR Makedoniji treba i to rešiti budžetskom dotacijom i bolje je — s obzirom na što je moguće da u 1964. godini u realizaciji ličnih dohodaka u pomenutim republikama dođe do izvesnih odstupanja od efekta koji se danas može sagledati, a koji može bitnije uticati na obim potrebnih sredstava — da se ove dotacije unesu u pomenute zajedničke fondove rezervi iz kojih će se sredstva

dodeljivati pomenutim republikama prema njihovim stvarnim potrebama.

Ovakav način dodeljivanja obezbediće, u istom, i bolji uvid u namensko trošenje ovih sredstava.

4. Sredstva za regres kretala su se ovako: u 1961. g. 81.301 milion dinara, u 1962. g. 92.256 miliona dinara, u 1963. g. 100.712 miliona dinara i plan za 1964. g. 113.085 miliona dinara odnosno u 1962. godini 13,5% više od 1961. godine, u 1963. godini 9,2% više od 1962. godine i u 1964. godini 12,3% više od 1963. godine.

Stalni porast mase regresa u oblasti poljoprivrede, i pored ukidanja regresa u 1962. godini, za čitav niz poljoprivrednih mašina i uređaja, za rezervne delove i za sredstva za zaštitu bilja, posledica je uglavnom bitnog povećanja upotrebe veštačkog đubriva, povećanja visine primanja za utovljenu stoku, porasta proizvodnje kvalitetne stoke, proširivanja ove premije za nove kategorije stoke (goveda-melezi i telad), kao i odobravanje novih regresa i premija (regres za stočnu hranu iz uvoza i premije za mleko).

Dok je u 1962. godini potrošnja veštačkih đubriva iznosila 1.476.000 tona, što je u odnosu na 1961. godinu više za 33,9%, dotle ocenjena potrošnja u 1963. godini iznosi oko 2.100.000 tona, odnosno za 42,3% više nego u 1962. godini. Planom za 1964. godinu predviđena je potrošnja veštačkog đubriva u količini od 2.900.000 tona, što predstavlja u odnosu na 1963. godinu povećanje za 38,1%. Visina premije za utovljenu stoku propisanog kvaliteta povećana je od 30 dinara po kilogramu žive mere u 1961. godini na 80 dinara za goveda i 45 dinara za mesnate svinje u 1962. godini, a pored toga, u ovoj godini, odobrena je nova premija u iznosu od 60 dinara za junad-meleze. U 1963. godini odobrena je nova premija za telad plemenitih rasa u iznosu od 100 din/kg i od 80 din/kg za telad-meleze.

Osetan je porast mase regresa u 1964. godini za stočnu hranu iz uvoza — 133,3% u odnosu na 1963. godinu.

Tokom 1963. godine povećana je savezna premija za mleko od maksimalnog iznosa 7,5 dinara/litar na 15 dinara po litru.

Povećanje regresa u oblasti industrije posledica je povećanja obima proizvoda koji se u ovoj oblasti regresiraju (beli lim, šećer, grež, proizvodi željezare »Boris Kidrič« iz Nikšića).

Smanjenje regresa koje se pojavljuje u 1962. godini i 1963. godini u oblasti saobraćaja posledica je iznalaženja novih instrumenata finansiranja izgradnje prekomorskih brodova. U periodu 1962/63. godine ukinut je dotadašnji regres, a finansiranje ovih potreba vrši se kreditom.

Glavnu stavku u okviru regresa u oblasti robnog prometa čini regres za pšenicu iz uvoza. Dok je u 1963. godini uvezeno 1.422.836 tona pšenice sa regresom od 16.870 miliona dinara, planirani uvoz za 1964. godinu iznosi 500.000 tona sa regresom od 6.000 miliona dinara.

Zajedno sa Predlogom saveznog budžeta za 1964. godinu sada se prvi put iznosi pred Saveznu skupštinu i predlog deviznog plana. Plan sadrži osnovnu raspodelu deviznih sredstava za plaćanje, pre svega, saveznih organa, ustanova i organizacija za one potrebe i obaveze koje se dinarski finansiraju iz sredstava obezbeđenih u saveznom budžetu kod odgovarajućih deviznih organa i ustanova. Prema tome, devizna plaćanja predstavljaju samo drugi vid tih rashoda koji su iskazani u saveznom budžetu.

Zbog toga, postoji tesna veza između saveznog budžeta i deviznog plana, što se naročito ogleda u visini deviznih sredstava predviđenih za potrebe saveznih organa i ustanova (preko 2/3 ukupnih sredstava deviznog plana predviđeno je za napred pomenute rashode) i to, pre svega, za izdržavanje naših diplomatsko-konzularnih i drugih predstavništava; za troškove saradnje sa međunarodnim institucijama; nabavku opreme u inostranstvu itd.

Isti ili slični vidovi potrošnje finansiraju se deviznim planom takođe i kod raznih vanbudžetskih i drugih organizacija, s tom razlikom što kupovinu stranih sredstava plaćanja ne vrše budžetskim sredstvima nego svojim sopstvenim. Tako se u ovim ustanovama i organizacijama pojavljuju, s jedne strane, rashodi iste vrste kao i kod budžetskih (predstavnici Savezne privredne komore, dopisnici raznih naših listova u inostranstvu, održavanje međunarodnih veza i saradnja sa inostranim institucijama i sl.), a, s druge strane, rashodi za specifične funkcije i zadatke ovih ustanova (plaćanje invalidnina i penzija u inostranstvu, zdravstvena zaštita naših službenika u inostranstvu, prodaja deviza građanima preko Narodne banke kada putuju u inostranstvo i dr.).

Devizna sredstva raspodeljena u deviznom planu su deo ukupnih deviznih sredstava koja su za celokupna plaćanja u inostranstvu predviđena platnim bilansom. Prema tome, devizni plan se zasniva na principima koji su služili za postavljanje osnovnih proporcija platnog bilansa za 1964. godinu.

S tim u vezi, potrebno je istaći da se moralo i pri utvrđivanju ukupne kvote deviznog plana voditi računa o opštim uslovima stvaranja deviza, odnosno o najracionalnijoj potrošnji u okviru opštedruštvenih potreba, što je zahtevalo da se štednji deviza pokloni naročita pažnja, ali uvek samo do granica koje obezbeđuju normalno funkcionisanje odgovarajućih službi, odnosno izvršenja zadataka i naših obaveza prema inostranstvu. Međutim, s obzirom na proširenje nekih funkcija, odnosno na povećanje izvesnih izdataka (na primer, invalidnina, penzije, poskupljenje usluga u inostranstvu) bilo je potrebno u 1964. godini, i pored napred pomenutih mera štednje, obezbediti nešto veća devizna sredstva. Zbog toga je i ukupan iznos deviznog plana za narednu godinu veći od odobrenih

sredstava u 1963. godini za oko 1.600 miliona deviznih dinara.

Pored obezbeđenja stranih sredstava plaćanja za potrebe saveznih organa, ustanova i organizacija, devizni plan predviđa i sredstva za potrebe socijalističkih republika. Za svaku republiku predloženi su u deviznom planu iznosi koje socijalističke republike samostalno raspoređuju na potrebe svojih organa i ustanova. Glavni korisnici ovih sredstava su prosvetne, naučne i zdravstvene institucije.

Utvrđivanje visine republičkih kvota u Predlogu deviznog plana za 1964. godinu izvršeno je prema dosadašnjem načinu raspodele, po kojem se devizna sredstva raspoređuju na pojedine republike, srazmerno njihovoj budžetskoj potrošnji, korigovano s obimom rada, a time i potrošnjom naučnih institucija. Primena ovog metoda raspodele krije u sebi izvesne slabosti, jer devizne potrebe pojedinih republika na neprivrednom području ne moraju uvek da budu odraz njihove budžetske potrošnje. Ali, zbog teškoća u vezi sa utvrđivanjem novih odnosa u pogledu odmeravanja republičkih deviznih kvota, za 1964. godinu primenjen je i dosadašnji princip raspodele. Ostaje da se ovo pitanje u 1964. godini temeljno prouči i nađu odgovarajuća merila koja će služiti za buduću raspodelu, odnosno uopšte drukčiji način stvaranja deviza za vanprivredne potrebe socijalističkih republika. Drugi problem koji treba na području deviznog plana što hitnije temeljito proučiti jeste pitanje izdržavanja odnosno sistem nagrađivanja u našim diplomatsko-konzularnim i drugim predstavništvima u inostranstvu.

U toku je izrada glavnih elemenata tog sistema, kako bi se već u I kvartalu 1964. godine moglo da pristupi njegovoj realizaciji.

Drugovi i drugarice, savezni budžet koji vam je predložen rezultat je, kako stvarnih mogućnosti u okviru sredstava koja će za te potrebe ostvariti privreda u 1964. godini, tako i sagledanih rešenja odnosno privremenih rešenja u problemima koji već duže vremena traže da se temeljito prouče.

Pored glavnih otvorenih problema — o kojima je već bilo reči i koji neodloživo traže prioritet za svoje rešenje, a to su pitanja novog sistema nagrađivanja i samoupravljanja u državnoj upravi odnosno u upravi u celini, kao i novi sistem budžetske potrošnje — pojavljuje se još niz krupnih pitanja koja u ovom budžetu još nisu našla svoje rešenje odnosno samo delimično.

Najvažnija od tih pitanja su: način daljeg finansiranja ustanova u vezi sa utvrđivanjem njihovog programa rada i sa ugovorima o radu;

problem kreditiranja ustanova i organa, odnosno uprave u celini;

utvrđivanje deviznih sredstava za potrebe socijalističkih republika, ustanova i uopšte vanprivrednih institucija;

postavljanje novog sistema plata u diplomatsko-konzularnim predstavništvima i drugim našim institucijama u inostranstvu;

način daljeg finansiranja stambene izgradnje za potrebe upravnih radnika;

problem daljeg finansiranja tzv. opštedruštvenih potreba;

dotacije društvenim organizacijama;

novi oblici finansiranja međunarodne tehničke saradnje itd.

O nekim od ovih problema bilo je ovde reći, i uglavnom, razrađuju se, pa će i u najskorije vreme moći o njima da diskutuju i odgovarajući organi ovog Doma.

Ovde bih želeo ukratko da upozorim na probleme naše međunarodne tehničke saradnje.

Svakodnevno se proširuje tehnička saradnja sa raznim zemljama, a posebno ova aktivnost raste na područje odnosa sa afričko-azijskim zemljama i zemljama Latinske Amerike. Ova saradnja se neposredno ostvaruje delatnošću Zavoda za međunarodnu tehničku saradnju. U tu svrhu u saveznom budžetu obezbeđuju se posebna sredstva. Za 1964. godinu predviđen je iznos od 1.400 miliona. Iako je to za 200 miliona više od iznosa predviđenog u 1963. godini, stvarni utrošak sredstava u ovoj godini (na nivou predloga za 1964. godinu) i već stvorene obaveze u ovom pregledu pokazuju da predviđen iznos sredstava za 1964. godinu verovatno neće biti dovoljan da pokrije sve troškove u idućoj godini.

Stoga će biti potrebno da se pitanje sredstava za ovu delatnost tokom naredne godine ponovo razmotri. Međutim, u prvom redu, treba videti da li je celishodno i opravdano da se svi troškovi u vezi sa sprovođenjem međunarodne tehničke saradnje pokriju iz saveznog budžeta, ili da se deo ovih obaveza pokriva i iz drugih izvora. Pri tom treba, u prvom redu, imati u vidu činjenicu da postojeći oblici saradnje sa raznim zemljama (učenje ili specijalizovanje inostranih studenata i stručnjaka u našim školama, ustanovama i preduzećima, slanje naših stručnjaka u razne zemlje radi pružanja stručno-tehničke pomoći itd.) neposredno stvaraju povoljne uslove za dalji razvoj i proširenje ekonomskih i drugih veza s tim zemljama, a samim tim otvaraju se povoljnije mogućnosti proširenja tržišta za plasman naših proizvoda. Otuda logički proizilazi i neposredni interes naših privrednih organizacija i potreba da se privreda direktno uključi u realizaciju programa međunarodne tehničke saradnje. Sada takvog učešća privrede ili nema ili je ono minimalno. Stoga je neophodno da se već u toku iduće godine ovaj problem temeljnije razmotre i da se utvrde dugoročniji programi naše aktivnosti u ovom pravcu, i to ne samo sa stanovišta određivanja obima te saradnje i njenog razvoja, već i sa stanovišta utvrđivanja izvora sredstava i obaveza koje u tom pogledu treba da izvršavaju, kako pojedini društveni

fondovi, tako i privredne organizaoije kojima je ova saradnja od neposredne koristi.

U pogledu prihoda dao bih samo nekoliko kratkih napomena.

S obzirom na strukturu rashoda saveznog budžeta, čija su sredstva najvećim delom namenjena za finansiranje raznih opšt društvenih potreba, kao što su: narodna odbrana, invalidnine ratnih vojnih invalida, obaveze države po unutrašnjim i inostranim zajmovima, dotacija privredno nerazvijenim socijalističkim republikama, razne akcije i delatnosti od širokog značaja (na sve to dolazi oko 64% od ukupnog obima budžeta), a posebno za finansiranje potreba u privredi, kao što su regresi, premije, dotacije itd. (na što dolazi oko 28% od ukupnog obima budžeta), prihodi saveznog budžeta se u znatnoj meri po svojim izvorima razlikuju od prihoda koji služe za pokriće rashoda koji se finansiraju iz budžeta ostalih društveno-političkih zajednica. Dok u republičkim, sreskim i opštinskim budžetima najjače izvore prihoda čine prihodi iz ličnih dohodaka stamovništva (doprinos budžetima iz ličnog dohotka, porez na dohodak, opštinski prirez itd.), dotle osnovni prihodi saveznog budžeta još uvek potiču neposredno iz privrede (porez na promet, carine i doprinos iz dohotka privrednih organizacija), koji čine oko 92% od ukupnih prihoda saveznog budžeta za 1964. godinu.

Porez na promet predstavlja najvažniji prihod saveznog budžeta od kojeg se očekuje u 1964. godini realizacija u iznosu od 368.000 miliona dinara, što zajedno s opštim porezom na promet (u iznosu od 92.000 miliona dinara) i porezom na promet vina i rakije (u iznosu od 2.000 miliona dinara) čini ukupno 462.000 miliona dinara ili 64,0% od ukupnog obima svih prihoda saveznog budžeta za 1964. godinu. U poređenju sa procenom ostvarenja ovih prihoda u 1963. godini (očekuje se oko 389.000 miliona dinara) to predstavlja povećanje od oko 73.000 miliona dinara ili 18,8%.

Porez na promet ne predstavlja samo po svome obimu najvažniji izvor prihoda saveznog budžeta, već i glavni instrument za regulisanje cena svih proizvoda. Stoga se često donose propisi o izmenama stope poreza na promet, pa se može očekivati da će takvih izmena biti i u toku naredne godine, i to, u prvom redu, da bi se delimično nadoknadilo smanjenje saveznih prihoda usled ukidanja doprinosa na vanredni prihod privrednih organizacija i doprinosa na eksploataciju nudnog blada.

Važan prihod saveznog budžeta su i carine. Za 1964. godinu su planirane u iznosu od 168.900 miliona dinara, što je u odnosu na očekivanu realizaciju u ovoj godini 21.000 milion dinara više ili 14,2%. Stopa porasta, slično porezu na promet, veća je od planirane stope rasta društvenog proizvoda. Povećanje treba da se ostvari na osnovi ispravke carinske tarife, ko-

jom treba da budu u 1964. godini povećane neke carinske stope.

Na treće mesto po značaju za savezni budžet dolazi doprinos iz dohotka privrednih organizacija koji samo manjim delom pripada saveznom budžetu (32.000 miliona dinara), dok će se njegov veći deo (179.500 miliona dinara) upotrebiti za finansiranje investioija i za pokriće ostalih vanbudžetskih rashoda.

Svi ostali rashodi ukupno iznose 58.800 miliona dinara, što čini oko 8% od ukupnih prihoda saveznog budžeta za 1964. godinu. Ovde dolazi: učešće saveznog budžeta u zajedničkim prihodima, prihodi saveznih organa i razni nepredviđeni i vanredni prihodi. Svi oni su za 1964. godinu predviđeni na ovogodišnjem nivou, neki se čak smanjuju, a rastu samo zajednički prihodi u kojima savezni budžet učestvuje sa stopom od 12%. Od svih zajedničkih prihoda (od kojih najveći deo odlazi na doprinos budžetima iz ličnog dohotka) očekuju se veći prihodi za savezni budžet od oko 4.200 miliona dinara u odnosu na 1963. godinu, s obzirom na planirani porast ličnih dohodaka (14%).

Saveznom budžetu je kao uvodni deo dodat zakon.

Iako se zadatak Zakona o saveznom budžetu uglavnom sastoji u tome da formuliše tekuću politiku budžetske potrošnje federacije u okviru postojećih propisa o budžetskom sistemu, on ipak nekim svojim rešenjima mora omogućiti i izvesne promene na koje upućuje iskustvo iz dosadašnje prakse finansiranja pojedinih delatnosti za koje se sredstva predviđaju u saveznom budžetu. Na taj način stvaraju se povoljniji uslovi za temeljnije izmene u sistemu budžetskog finansiranja u smislu intencija novog Ustava.

Osnovne karakteristike predloženog Zakona o saveznom budžetu za 1964. godinu su ove:

1. Uprošćavanje postupka korišćenja sredstava pojedinih organa ili službi, sa ciljem da se režim korišćenja sredstava što više uskladi s najcelishodnijim načinom vršenja određenih zadataka. To se, u prvom redu, odnosi na odredbe zakona u vezi sa korišćenjem sredstava za investicione rashode i regrese i na odredbe o virmanisanju sredstava između predračuna pojedinih organa ili u okviru njihovih predračuna. U pogledu virmana zakon proširuje prava i na socijalističke republike, opštine i srezove.

2. Odredba o korišćenju sredstava predviđenih za povećanje plata u saveznoj upravi isključuje mehaničku linearnu podelu tih sredstava — bilo na organe ili pojedince u njima — i ima za cilj takvu raspodelu koja će biti najviše u skladu sa zadacima pojedinih organa i kvalitetom rada pojedinih službenika i radnika.

3. U vezi sa stambenom izgradnjom, Zakon o saveznom budžetu nastoji da omogući bržu i ekonomičniju izgradnju stanova angažovanjem ličnih sredstava službenika i radnika. Odgova-

rajući predlozi pripremljeni su već tokom ove godine, ali njihovo sprovođenje u život traži izvesne izmene u propisima koji su u bilo kojem vidu povezani sa stambenim pitanjem, tako da se sprovođenje ove odredbe Zakona o budžetu treba da uskladi s opštim merama koje se sada, s tim u vezi pripremaju.

4. Veliki broj odredaba ovog Zakona utvrđuje obavezu ugovaranja za najveći deo zadataka koji se obavljaju preko pojedinih ustanova. Sistem ugovaranja, kako je već rečeno, ima za cilj da obezbedi što organizovaniji rad na utvrđivanju programa rada pojedinih ustanova, kao i sagledavanje mogućnosti da se, gde za to bude uslova, vršenje pojedinih zadataka i delatnosti organizuje na principu plaćanja naknade za usluge po utvrđenoj ceni.

Posebno treba napomenuti da je ove godine prvi put primenjena praksa da o pojedinim vidovima potrošnje u saveznom budžetu prethodno diskutuju i skupštinski organi, kako bi se i tu već u toku priprema budžeta došlo do stavova koji najviše odgovaraju konkretnim potrebama i kako bi se što širi krug narodnih poslanika već prethodno najdetaljnije upoznao sa potrebama pojedinih saveznih organa i ustanova. Iako je ove godine kratko vreme koje je bilo za to određeno onemogućilo da bi se ovakva praksa temeljitije pripremila, ipak su već prva iskustva pokazala da je to najbolji put za donošenje što boljih rešenja. I diskusija u Odboru za budžet Saveznog veća potvrdila je da postoji niz nerešenih problema kojima treba već odmah u početku 1964. godine pokloniti punu pažnju. Iako se stvarno nećemo zadovoljiti rešenjima koja su momentano nađena, odnosno produžavaju se iz ramijih godina, iako više ne odgovaraju stanju na određenim područjima potrošnje koju finansira savezni budžet i zajedno ćemo tražiti nove puteve, sigurno je da će, kako diskusija o budžetu za 1965. godinu, tako i njegove forme, a i sama sadržina, znatno više odgovarati novim uslovima koji nastaju u daljem razvoju našeg privrednog sistema, a i novim odnosima koji se stvaraju u procesu društvenog razvoja kod nas.

Drugarice i drugovi poslanici, na osnovu prilično obimnih diskusija o potrebama saveznih organa i ustanova, ovako sastavljen savezni budžet omogućava izvršenje osnovnih zadataka organa federacije usklađen je sa osnovnim proporcijama Društvenog plana za 1964. godinu i uravnotežen je, pošto predviđeni prihodi u celini pokrivaju postavljene potrebe, pa predlažem visokom Domu da ga prihvati kako je predložilo Savezno izvršno veće, kao i da prihvati predloženi Zakon o saveznom budžetu za 1964. godinu.

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Dajem odmor od 15 minuta.

(Posle odmora)

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Nastavljamo sednicu.

Ima reč dug Ivan Gošnjak, sekretar Državnog sekretarijata za narodnu odbranu.

Sekretar Državnog sekretarijata za narodnu odbranu Ivan Gošnjak:

Drugarice i drugovi poslanici, rashodi koji se ovim predlogom predračuna predviđaju iznose ukupno 316.900 miliona dinara.

Rashodi narodne odbrane opterećuju nacionalni dohodak za 1964. godinu sa 7,05%. Oni, u odnosu na nacionalni dohodak, pokazuju i dalje tendenciju relativnog opadanja.

Računajući po tekućim cenama, rashodi za narodnu odbranu teretili su nacionalni dohodak: 1962. godine sa 7,43%, 1963. godine sa 7,33%, 1964. godine sa 7,05%.

Predviđeni iznos predračuna za 1964. godinu u visini od 316.900 miliona dinara planira se za ove rashode:

— lični rashodi	121.418 miliona ili 38,03%
— rashodi opšte potrošnje	171.002 miliona ili 53,90%
— investicioni rashodi	24.480 miliona ili 8,07%

Predviđeni predračun Državnog sekretarijata za narodnu odbranu za 1964. godinu u odnosu na predračun za 1963. godinu — uzimajući u obzir sve naknadne izmene i povećanja u toku godine (na osnovu izmena saveznih instrumenata koji su regulisali povećanje visine dnevnice, odvojenog života, cene mesa, mleka, itd.) veći je za iznos od 30.615 miliona dinara ili 10,6%.

Navedeno povećanje odnosi se na ove rashode:

— lične rashode	za 13.950 miliona
— rashode opšte potrošnje	15.863 miliona
— investicije	800 miliona.

Ukupno povećanje predračuna Državnog sekretarijata za narodnu odbranu, u odnosu na prethodnu godinu, rezultat je povećanja plata, opšteg porasta cena, usluga i materijala, a delimično i većeg obima nabavki.

Posmatrajući po godinama, u strukturi rashoda narodne odbrane, lični rashodi rastu relativno brže od materijalnih. Ovo je posledica preduzimanja mera u podizanju ličnih dohoda građana i paralelnog povećanja ličnih dohoda u JNA u visini prihvaćenoj za javne službenike saveznih organa.

U pogledu predračuna prihoda i rashoda Državnog sekretarijata za narodnu odbranu za 1964. godinu predviđeno je da će se u jedinicama i ustanovama JNA ostvariti ukupno 1.500 miliona dinara prihoda saveznom budžetu, što je za 100 miliona više nego u 1963. godini.

Obrazloženje povećanja ličnih rashoda. — Povećanje ličnih rashoda u 1964. godini, u od-

nosu na 1963. godinu, nije uslovljeno porastom brojnog stanja armije već je isključivo posledica primene odgovarajućih novih instrumenata i propisa koji regulišu lična primanja u 1964. godini, a što se vidi iz ovog obrazloženja pojedinih stavki:

1. Predviđeno opšte povećanje fonda ličnih dohodaka javnih službenika i radnika u 1964. godini za 10% primenjeno na javne službenike, radnike i vojne starešine od 1. I 1964. godine, kao i redovno napredovanje po činovima i platnim razredima i prijem novih aktivnih oficira i podoficira koji završavaju vojne škole, ima odraza na povećanje ličnih rashoda Državnog sekretarijata za narodnu odbranu za iznos od 12.150 miliona.

2. Uvođenje 1% doprinosa na lične dohotke Fonda za obnovu i izgradnju Skoplja povećava rashode za 1.000 miliona.

3. Povećanje visina dnevnica u 1963. godini i odvojenog života prema opštim propisima zahteva povećanje rashoda i u 1964. godini za 800 miliona. Ukupno povećanje ličnih rashoda u odnosu na 1963. godinu iznosi 13.950 miliona.

Obrazloženje povećanja rashoda opšte potrošnje. — Rashodi opšte potrošnje u 1964. godinu veći su u odnosu na 1963. godinu za 15.865 miliona dinara. Pri sastavljanju predračuna ovih rashoda polazilo se od toga da se povećanja predlažu, pored pomenutih uvećanih rashoda, zbog donošenja novih privrednih instrumenata i povećanja cena samo kod onih stavki odnosno zadataka čije izvršenje ima direktnog odraza na normalan život i rad jedinica odnosno na borbenu spremnost armije. Povećanje ovih rashoda izvršeno je po sledećem:

1. Troškovi refundacije privrednim organizacijama — isplaćivanje jednomesečne plate pozvanih na odsluženje vojnog roka i pozivanje na vežbu su i pored pozivanja istog broja obveznika u stalnom porastu iz godine u godinu. To je uslovio veći procenat zaposlenih obveznika pozvanih na odsluženje vojnog roka, kao i povećanje ličnih dohodaka u zemlji. Povećanje ovih rashoda u odnosu na 1963. godinu iznosi 646 miliona.

2. Povećanje rashoda pojavljuje se kod remonta tehnike u iznosu od ukupno 1.823 miliona.

S obzirom na to da se broj tehničkih sredstava svake godine povećava to se nameću i veći rashodi za njihov remont i održavanje.

Na povećanje rashoda za remont uticalo je i povećanje cena usluga za remont, a što je uslovlilo povećanje ličnih dohodaka u remontnim zavodima u 1964. godini.

3. Preuzimanjem civilne zaštite od Sekretarijata za unutrašnje poslove na finansiranje po našem predračunu, preuzeli smo i plaćanje posebnog resornog dodatka službenicima civilne zaštite u opštinama, tako da ovi izdaci u 1964. godini iznose 370 miliona.

4. Za artikle ishrane u 1964. godini rashodi se povećavaju za ukupan iznos od 2.360 miliona.

Povećanje ovih rashoda uslovlila je manja potreba poboljšanja obroka, kao i nabavke izvesnih količina artikala ishrane za popunu rezervi na neophodni nivo za ukupno 1.038 miliona, dok prihvaćeno povećanje otkupnih cena mesa i mleka u zemlji u 1964. godini nameće veće rashode armiji za 1.330 miliona.

5. Troškovi tekućeg održavanja građevinskih objekata povećavaju se, usled većeg fonda građevinskih objekata i viših cena, za iznos od 120 miliona.

6. Školovanje omladinaca koji treba da stupe na služenje vojnog roka u motorizovane jedinice u organizacijama auto-moto saveza pokazalo se vrlo korisnim, ali je broj časova obuke povećan kroz ove organizacije od 35 na 50 mč po pojedincu. To nameće veće povećanje ovih izdataka za 660 miliona.

7. Veći broj tehničkih sredstava u JNA nameće i uvećanu potrošnju pogonskog goriva, pa se zbog toga povećavaju nabavke ovih materijala u vrednosti od 720 miliona.

8. U 1964. godini u cilju preduzimanja mera za poboljšanje higijene i opštih uslova života vojnika zahteva povećanje predračuna za 2.692 miliona.

9. U toku 1964. godine uvode se predregrutni specijalistički pregledi omladinaca pre upućivanja na služenje vojnog roka. Ova mera samo prividno povećava rashode narodne odbrane, a stvarno omogućuje zemlji znatno veće uštede. Naime, od vremena regrutnih lekarskih pregleda do upućivanja na služenje vojnog roka protekne izvestan period dovoljan da se regrut razboli i od težih oboljenja i tako bolestan dolazi na služenje vojnog roka. Zbog promene uslova života često dolazi do pogoršanja bolesti, zatim, dužeg lečenja, pa i do invalidnosti. Sve to stvara velike troškove. Uvođenje predregrutnih pregleda, kao i pregleda neposredno pred upućivanje na služenje vojnog roka, smanjuje dolaženje bolesnih regruta u JNA, te njihovo lečenje i vraćanje kućama biće svedeno na najmanju moguću meru, a time će se ubuduće izbeći nepotrebni troškovi za lečenje i invalidninu.

Zbog svega gore navedenog, povećavaju se rashodi sanitetske službe JNA za 850 miliona.

10. Za nabavku ratne opreme po svim vidovima oružanih snaga predviđa se povećanje u odnosu na 1963. godinu za iznos od 5.614 miliona.

Iako se zamena neke zastarele opreme postavlja ne samo kao neophodna, već i hitna, ukoliko želimo da armija ide u korak sa razvojem vojne tehnike i opremljenosti drugih armija, planirana su sredstva samo za najneophodnije nabavke u 1964. godini.

Ukupno povećanje napred iznetih rashoda opšte potrošnje iznosi 15.865 miliona.

Obrazloženje povećanja investicionih rashoda. — Rashodi za stambenu izgradnju povećavaju se u odnosu na 1963. godinu za ukupno 800 miliona dinara, od čega 480 miliona na ime uvedenog 2% doprinosa Fondu za izgradnju i obnovu Skoplja.

Rashodi za stambenu izgradnju za vojna lica u vezi sa zemljotresom u Skoplju nisu uzeti u obzir u ovom predračunu, s obzirom na to što se taj problem i za armiju rešava preko Fonda za izgradnju i obnovu Skoplja.

Kao što se iz ovog obrazloženja vidi, mi ćemo u narednoj godini za stambenu izgradnju dati svega 320 miliona dinara više. S obzirom na to što će verovatno doći u narednoj godini do izvesnog povećanja cena u građevinarstvu, mi ćemo u 1964. godini izgraditi manje stanova nego u ovoj godini.

Obrazloženje ličnih rashoda. — Od ukupno 121.418 miliona dinara predviđenih za lične rashode dolazi:

1. Na lična novčana primanja vojnika, pitomaca podoficirskih i oficirskih škola, obveznika, rezervnih oficira i podoficira koji se pozivaju na vojne vežbe, kao i aktivnih vojnih lica, putne troškove itd. 60.639 miliona.

2. Na plate, putne i selidbene troškove javnih službenika zaposlenih u JNA 4.035 miliona.

3. Na plate, putne i selidbene troškove i ostale lične rashode radnika zaposlenih u JNA 7.046 miliona.

4. Na doprinose iz ličnih dohodaka vojnih lica, javnih službenika i radnika zaposlenih u JNA i to:

— budžetima	14.806 miliona
— za socijalno osiguranje	24.182 miliona
— za stambenu izgradnju	3.949 miliona
— naknada za povlašćenu vožnju za godišnji odmor	1.479 miliona
— Fond za obnovu i izgradnju Skoplja	1.026 miliona
— ukupno	45.442 miliona.

5. Na troškove dnevnica, prevoznih troškova, pakovanja i prevoza stvari vojnih lica i javnih službenika premeštenih u toku službe u JNA, kao i za prijem novih u službu, 711 miliona.

6. Na troškove naknade zbog odvojenog života od porodice zbog premeštaja po potrebi službe 1.852 miliona

7. Na troškove školovanja vojnih stipendista u civilnim školama 824 miliona.

8. Na otpremnine vojnim licima kojima prestaje služba u JNA, kao i pomoć porodicama vojnih lica koja izgube život pri vršenju službe, 588 miliona.

9. Na nagrade vojnim i civilnim licima za vanredno zalaganje u izvršavanju zadataka 281 milion — ukupno 121.418 miliona.

Obrazloženje rashoda opšte potrošnje. — U ovoj vrsti rashoda su i tzv. operativni rashodi koji za 1964. godinu iznose 22.343 miliona dinara, a što je uglavnom na nivou 1963. godine. Ovde su troškovi za kulturno-prosvetne svrhe, nabavku štampe i časopisa, nabavka i štampanje stručne literature, knjiga i obrazaca, razne nastavne potrebe, troškovi bankarskih usluga, materijalna prevoženja, naknada za izgubljeno radno vreme privrednim organizacijama za vojne obveznike, podoficire, oficire i vojne službenike — rezervnog kadra koji će se pozivati na vojne vežbe, troškovi studija i istraživanja.

U ovoj grupi rashoda predviđeni su i troškovi moralno-političkog i opšteg obrazovanja starešina i vojnika u visini od 730 miliona, tj. na nivou 1963. godine.

Iako ovi rashodi, po svojoj visini, u odnosu na neke druge, ne predstavljaju znatnije izdatke, želeo bih ipak, s obzirom na važnost, da istaknem značaj ovog zadatka za JNA.

Polazeći od toga da je čovek najvažniji faktor u ratu, u armiji se svestrano radi na izgrađivanju socijalističke svesti njenih pripadnika i svesnog prihvatanja vojnih dužnosti i obaveza. Komande i organizacije Saveza komunista u jedinicama JNA ulažu ogromne napore u nastojanju da paralelno sa vojno-stručnom izgradnjom obezbede i svestrani ideološko-politički i vaspitni rad u jedinicama, uz konstantno praćenje i izučavanje svih problema i aktuelnih pitanja sa područja našeg društveno-političkog i ekonomskog razvitka i međunarodnih odnosa.

Domovima armije i klubovima vojnih škola pripada istaknuta uloga u sistemu ideološko-političkog, vojnog i opšteg obrazovanja starešina, kao i značajno mesto u razvijanju njihovog kulturnog i društveno-zabavnog života. Razvijajući različite oblike aktivnosti, domovi su postali vrlo često i značajne kulturne i društveno-zabavne ustanove mesta u kojem se nalaze. U domovima se prosečno godišnje održava 3.430 predavanja iz aktuelno-političke i vojne problematike, iz nauke i tehnike, umetnosti itd. Godišnje se organizuje oko 105 kurseva stranih jezika, zatim, organizuju se radio-amaterski, tehnički i drugi kursevi. Domovi takođe organizuju godišnje oko 3.580 dramskih, operskih, koncertnih i drugih priredaba, zatim 300 raznih izložbi, 12.750 filmskih predstava i dr.

Međutim, još uvek imamo garnizona i školskih centara koji nemaju zgrade za smeštaj domova, odnosno klubova ili su pak u slabim i neuslovnim prostorijama. Taj problem rešavamo postepeno u zavisnosti od opštih mogućnosti. Dosada su izgrađene 52 zgrade za domove, a u izgradnji je 9 domova JNA.

Posebna pažnja komandi, starešina i organizacija SKJ usmerena je na političko obrazovanje i vaspitanje vojnika. Pored tematike iz stalnog programa, u političkom obrazovanju vojnici se redovno upoznaju sa najvažnijim

društveno-političkim i ekonomskim zbivanjima i u našoj zemlji i sa događajima u svetu. U tom cilju, pored organizovanja političkih pregleda i informacija za vojnike i slušanja emisija radija i radiotelevizije, značajno mesto predstavlja praćenje naše dnevne štampe koja se obezbeđuje svim jedinicama u određenom broju. Za pretplatu dnevne štampe troši se preko 200 miliona godišnje. JNA takođe ima svoj nedeljni list »Narodna armija« i 7 armijskih listova.

Vannastavnim aktivnostima vojnika poklanja se sve veća pažnja i sprovodi se kroz sve bogatije i raznovrsnije oblike rada. Ove aktivnosti su sastavni deo vaspitno-obrazovnog procesa u armiji. Za vojnike se organizuje prosečno godišnje oko 44.000 filmskih predstava, 1.100 pozorišnih priredaba, preko 4.600 poseta raznim izložbama, muzejima, preduzećima i istorijskim mestima. Vojnici pokazuju naročito interesovanje za rad u raznim obrazovnim, zabavnim i sportskim sekcijama, što pokazuje i podatak da godišnje radi oko 7.000 takvih sekcija, u koje je uključen u proseku svaki drugi vojnik. Naročito je masovno učešće vojnika u pripremama i izvođenju raznih kulturno-umetničkih i drugih priredaba.

Veći broj jedinica snabdeven je neophodnim materijalnim sredstvima za potrebe političkog vaspitanja i obrazovanja, kulturno-zabavnog i društvenog života itd., za čiju se nabavku godišnje daje oko 140 miliona dinara.

Veliku ulogu u razvijanju vannastavnih aktivnosti imaju vojnički klubovi. Međutim, još uvek se veći deo vojničkih klubova nalazi u trošnim barakama i sličnim nepodesnim prostorijama. Dosada su odvojena minimalna sredstva za izgradnju vojničkih klubova. S obzirom na sve veći značaj vannastavnih aktivnosti vojnika, potrebno je postepeno ulagati znatnija sredstva za rešavanje ovog problema.

Zahvaljujući svestranom i intenzivnom vojno-političkom obrazovanju i opštem obrazovanju u armiji, vojnici iz nje odlaze ne samo kao osposobljeni branioци svoje socijalističke otadžbine, već i kao njeni još bolji i aktivniji graditelji.

Znatnu stavku u opštim troškovima predstavljaju davanja društvenim organizacijama koje rade na vanarmijskom vaspitanju. Za obučavanje omladinaca — obveznika predvojničke obuke Državni sekretarijat za narodnu odbranu sklapa ugovore sa društvenim organizacijama, koje izvođe obuku prema programima datim od Državnog sekretarijata za narodnu odbranu. Broj omladinaca koji će se obučavati zavisi od sredstava koje Državni sekretarijat za narodnu odbranu može staviti na raspolaganje odnosnim organizacijama. Što je veći broj omladinaca sa kojima je izvedena obuka i što je ista kvalitetnija, to je veća mogućnost da se u JNA obuka više koncentriše na sticanje ostalih vojno-stručnih znanja. Učešće armije u troškovima nekih društvenih organizacija u novcu,

a delimično i u materijalu, predviđeno je za 1964. godinu prema sledećem:

— Vazduhoplovnom savezu Jugoslavije	248 miliona
— Savezu radio-amatera	18 miliona
— Auto-moto savezu Jugoslavije	1.690 miliona
— Za predvojničku obuku	425 miliona
— Vanarmijskom vojnom vaspitanju	49 miliona
— Streljačkom savezu Jugoslavije	244 miliona
— Udruženju rezervnih oficira i podoficira	60 miliona
— Izviđačkom savezu Jugoslavije	8 miliona
— Smučarskom savezu Jugoslavije	3 miliona
— Planinarskom savezu Jugoslavije	6 miliona
— Jedriličarskom savezu Jugoslavije	3 miliona
— Veslačkom savezu Jugoslavije	2 miliona
— Savezu podvodnih izviđača	10 miliona

Svega: 2.766 miliona

Pored operativnih troškova, rashodi opšte potrošnje po materijalnim granama su sledeći:

1. Po grani tehničke službe, na koju, inače, dolazi najveći deo materijalnih rashoda za 1964. godinu, planirani su u visini od 56.303 miliona dinara. Od ove sume veći deo otpada na nabavke opreme i naoružanja, municije, pogonskog goriva i borbenih i neborbenih vozila. Takođe, unutar ove grupe, znatna sredstva otpadaju na nabavke rezervnih delova i konstruktivno-potrošnog materijala za remont i održavanje tehničkih sredstava.

Za potrebe inženjerije predviđeno je u 1964. godini ukupno 9.955 miliona dinara. Od tih sredstava obezbeđuje se za nabavku inženjerijske mehanizacije, opreme i naoružanja, nastavu, remont i inženjerijsko uređenje teritorije 4.132 miliona, a za izgradnju puteva i aerodroma 5.823 miliona dinara.

Inženjerijske jedinice JNA nastavile su i u 1963. godini sa izvođenjem radova značajnih za narodnu odbranu i privredni razvoj zemlje. Većina gradova bila je iz oblasti niskogradnje (izgradnja i rekonstrukcija puteva, izgradnja aerodroma). Ti radovi predstavljaju značajan doprinos JNA u realizaciji saveznih i republičkih planova izgradnje komunikacija. Pored ovog, inženjerijske jedinice učestvovala su u otklanjanju i ublažavanju posledica od elementarnih nepogoda i izvodile razne radove za potrebe mesnih vlasti, društveno-političkih i privrednih organizacija. Ukupna stvarna vrednost izvedenih radova u ovoj godini iznosi 10.551 milion dinara.

Radovi koje je izvodila inženjerija delom su finansirani iz sredstava armijskog predračuna, a delom iz investicionih fondova socijalističkih republika. Armija je realizacijom ovih sredstava omogućila da se pod povoljnim finansijskim uslovima, posredstvom njene operative i angažovanjem inženjerijskih jedinica, iskoriste tehničke, kadrovske, organizacijske i druge mogućnosti, kojima ona raspolaže za građenje velikih i složenih objekata. Uporedo sa izvođenjem ovih radova, inženjerijske jedinice izvodile su i praktičku obuku na konkretnim zadacima, čime su se obučavale za izvršenje svojih zadataka u miru i ratu.

U 1963. godini iz sredstava predračuna Državnog sekretarijata za narodnu odbranu utrošeno je za radove na komunikacijama 5.893 miliona dinara.

U režiji, inženjerijske jedinice JNA su u 1963. godini izgradile 106 km puteva, od kojih 60 km sa savremenim kolovozom, a 46 km sa tucaničkim.

Navedene puteve inženjerijske jedinice su gradile većim delom u našim nerazvijenim područjima i pod teškim zemljišnim i klimatskim uslovima. Trase su probijane kroz stenovite klisure Vardara, Pive, Drinjače, Zapadne Morave i Ibra.

Pored ovih, inženjerijske jedinice su izvele i mnoge druge radove, pružajući time praktičnu pomoć mesnim vlastima, društveno-političkim, privrednim i drugim organizacijama.

Inženjerijske jedinice pritekale su u pomoć stanovništvu Skoplja posle potresa, a potom produžile na radovima oko raščišćavanja, obnove i izgradnje porušenog grada.

Učestvovala su u otklanjanju mogućnih posledica koje bi prouzrokovalo eventualno rušenje prirodno stvorene brane kod sela Zavoja, rušile su led na Dunavu, Savi, Dravi i Vardaru, sprečavajući da nastala stihija ne poruši stalne mostove. Učestvovala su u spašavanju ljudi, stoke i drugih materijalnih dobara za vreme poplava u dolinama reka Vardara i Morave, vršile pošumljavanje goleti itd.

Pored toga, obukom i praktičnim izvršenjem zadataka u inženjerijskim jedinicama u toku godine osposobljeno je oko 1.300 vojnika za razne stručne poslove i za rukovanje savremenom inženjerijskom mehanizacijom, što će im omogućiti da se kao okvalifikovani ljudi po odsluženju vojnog roka uključe u privredne organizacije.

U 1964. godini inženjerijske jedinice će produžiti izgradnju puteva i angažovaće se još na izgradnji aerodroma. U tu svrhu iz sredstava Državnog sekretarijata za narodnu odbranu obezbediće se 5.823 miliona dinara, od kojih 4.500 miliona dinara za izgradnju 101 km modernih puteva i 1.323 miliona dinara za izgradnju aerodroma. Pored toga, očekuje se da će izvesna sredstva za ove svrhe biti dodeljena iz Opšteg investicionog fonda.

Finansijska sredstva za izgradnju puteva iz predračuna Državnog sekretarijata za narodnu odbranu u 1964. godini utrošiće se:

— 1.600 miliona dinara za izgradnju i rekonstrukciju Ibarske magistrale na deonicama Kraljevo—Glavinac i Donja Kamenica—s. Leposavić;

— 200 miliona dinara za radove na putu Gostivar—Kičevo;

— 400 miliona dinara za put Kladanj—Vlasenica;

— 60 miliona dinara za završetak puta Čermerno—Kalinovik;

— 700 miliona dinara za put Nikšić—Foča kroz kanjon Pive;

— 860 miliona dinara za izgradnju Zagorske magistrale na deonici Začretje—Krapina—Đurmanec;

— 700 miliona dinara za početak radova na putu Karlobag—Gospić na deonici Karlobag—Kubus i za završne radove na putu Maslenica—Pag.

3. Za službu veze planirana sredstva iznose 6.067 miliona dinara, a odnose se na nabavke novih sredstava veze, održavanje stalnih tt linija, plaćanje ptt usluga i sl.

4. Za ABH granu tehničke službe planirana sredstva iznose 2.794 miliona dinara, što predstavlja povećanje od 250 miliona dinara u odnosu na 1963. godinu, a što je u skladu s mogućnostima proizvodnje.

5. Za intendantsku službu planirana je suma u iznosu od 39.123 miliona dinara. Predviđena sredstva utrošiće se:

— za ishranu	21.038 miliona
— za ogrev	1.665 „
— za odeću i obuću	6.149 „
— za struju i vodu	2.471 „
— za materijalna prevoženja	1.150 „
— za mehanizaciju	740 „
— za ostale int. potrebe	5.901 „

Troškovi za intendantsku službu uslovljeni su, pored redovne opreme koja se nabavlja, i odlukom da se više brige posveti standardu vojnika. U mere koje se preduzimaju u cilju povećanja standarda vojnika dolazi i ovo:

Naročita pažnja je posvećena ishrani regruta za prva četiri meseca, to jest za period adaptiranja organizma mladih vojnika na nove uslove života. Za njih su predviđene posebne norme hrane. Spremanju hrane poklanja se u poslednje vreme znatno veća briga. Gde god smo uspeali stvoriti uslove prešlo se sa kazanske na restoranski način spremanja hrane. U tu svrhu je sagrađeno ili modernizovano veliki broj kuhinja, opremljenih savremenom mehanizacijom i priborom, čime je omogućena higijena rada, izgrađuju se savremene trpezarije.

Ostaje nam kao stalni zadatak da i dalje preduzmemo niz mera radi podizanja uslova života

i standarda vojnika u skladu s našim materijalnim i finansijskim mogućnostima.

6. Za potrebe sanitetske službe predviđena su sredstva u iznosu od 5.985 miliona dinara.

Uz obrazloženje rashoda po sanitetu, potrebno je istaći neke rezultate koji su dosada postignuti, kao i neke probleme, čijem se rešenju u narednom periodu mora pokloniti odgovarajuća pažnja.

Uvođenjem obavezne vakcinacije svih vojnika protiv trbušnog tifusa, paratifusa i tetanusa, ova oboljenja se danas javljaju kao izuzetna i to samo kod pojedinaca koji zbog raznih razloga nisu obuhvaćeni vakcinacijom. Jedna od najčešćih bolesti u armiji — zarazno oboljenje creva — pokazuje poslednjih godina stalnu tendenciju pada. Taj pad je u 1962. godini za 100% prema 1952. godini. Ovom padu, pored poboljšanja uslova smeštaja, snabdevanja vodom, doprinele su i medicinske mere koje preduzimaju naši sanitetski organi.

Isto tako postignut je i krupan uspeh u borbi protiv tuberkuloze. Dok je 1952. godine bilo 15,6% vojnika koji su se razboljevali od tuberkuloze, sa oko 115 smrtnih slučajeva, u 1962. godini razboljevanje vojnika od ove bolesti iznosilo je svega 4,6%, sa 2 smrtna slučaja. Ovi rezultati, pored promene opštih uslova u zemlji, postignuti su nizom medicinskih mera u armiji u koje dolaze: redovno fluorografisanje obveznika pre regrutovanja, ponavljanje ovih snimanja šest meseci po stupanju u armiju, cepljenje (besežiranje) protiv tuberkuloze i savremenom lečenje obolelih.

Postoji još niz problema koje treba rešiti, a koji su veoma značajni za zdravstveno stanje i higijenski standard vojnika, kao, na primer, niz jedinica pati od oskudice vode pa je nužno da se ovom pitanju da prioritet i da se svi garnizoni obezbede vodom za piće itd.

7. Za veterinarsku službu predviđena sredstva iznose 89 miliona dinara, čime se podmiruju osnovne potrebe veterinarske službe u 1964. godini.

8. Za saobraćajnu službu planirana sredstva iznose 1.439 miliona dinara, što predstavlja povećanje od 190 miliona u odnosu na prethodnu godinu. Ovo povećanje, kako je već ranije objašnjeno, odnosi se na povećanje broja moto-časnova za obuku omladinaca preko Auto-moto saveza Jugoslavije.

9. Za ostale manje grupe (geodetska služba, muzička služba i dr.) planirana je suma od 493 miliona dinara, kojom se obezbeđuje njihov normalan rad u 1964. godini.

10. Za naučnoistraživački rad po svim vrstama delatnosti (uključujući plate, dnevnice, studentske radove, izradu raznih prototipova i ostale vrste troškova) predviđena je suma u 1963. miliona dinara, to jest na nivou rashoda u 1963. godini.

U toku 1963. godine reorganizovani su vojno-naučni instituti. Uvedeno je društveno upravljanje i instituti su počeli da posluju kao vojno-naučne ustanove sa samostalnim finansiranjem.

Verujem da će se novi način poslovanja i upravljanja pozitivno odraziti na rad ovih ustanova, da će se postići veća zainteresovanost kolektiva i veće angažovanje za izvršenje svojih obaveza, veća briga za ekonomičnost poslovanja. Stvarni rezultati moći će se sagledati tek završetkom poslovne godine.

11. Za vazduhoplovno-tehničku granu po svim vrstama materijalnih rashoda planirana suma iznosi 25.706 miliona dinara. Ova suma upotrebiće se za nabavku, kako vazduhoplovne tehnike, tako i vazdušne odbrane, kao i njihovo remontovanje i održavanje. U odnosu na dosadašnje ulaganje, u 1964. godini predviđaju se znatnija sredstva za nabavku nove opreme.

12. Za mornaričku granu planirana suma iznosi 11.026 miliona dinara, što u poređenju sa 1963. godinom predstavlja povećanje od 1.500 miliona. Predviđenim sredstvima podmiriće se redovne — tekuće potrebe mornaričke grane, održavanje i remont postojećih, kao i nastavak izgradnje započetih plovnih objekata.

13. Plan građevinske službe JNA za 1964. godinu izrađen je u okviru iznosa od 47.212 miliona dinara.

Predloženi predračun po građevinskoj grani je na nivou plana za 1963. godinu i rešava istovetne probleme.

Od planiranih 47.212 miliona dolazi na:

- a) opšte rashode 2.670 miliona ili 5,8%
- b) investicione 44.542 miliona ili 94,2%

U kategoriji opštih rashoda ulaze dnevnice za službena putovanja, redovno (tekuće) održavanje građevinskih objekata i industrijskih koloseka, materijalna prevoženja, nabavka stručne literature i tehničkog pribora itd.

U sklopu ovih rashoda, najveća stavka je održavanje građevinskih objekata, koja iznosi 2.029 miliona dinara. Ovi izdaci su planirani na osnovi normativa primenjenih i u planu za 1963. godinu. Iako prividno veliki, ovi rashodi su dosta skromni u odnosu na građevinski fond kojim JNA raspolaže.

Izdaci za izgradnju građevinskih objekata dele se na dve osnovne kategorije:

- a) stambenu izgradnju u visini od 23.700 miliona
- b) izgradnju raznih vojnih objekata u visini od 20.842 miliona.

1. *Stambena izgradnja.* — Već niz godina vrše se znatna ulaganja za stambenu izgradnju i ovom pitanju daje se prioritet. Srazmerno tim ulaganjima, postižu se i odgovarajući rezultati u izgradnji stanova. Tako je u 1961. godini izra-

đeno 7.429 stanova, a u 1962. godini 5.972 stana. U 1963. godini predviđa se dovršenje oko 4.850 stanova.

U prednje podatke za 1963. godinu nisu uključeni podaci o vanrednoj akciji u Skoplju, posle katastrofalnog zemljotresa, koja se odvija na liniji obnove i izgradnje stanova za pripadnike armije. Izgrađeno je novo naselje od 996 porodičnih stanova i 300 samačkih soba.

Mada su rezultati znatni u izgradnji stanova poslednjih godina, rešavanje stambenog problema je i dalje vrlo aktuelno. Ovo se vidi iz podataka što je 1. I. 1963. godine bilo registrovano 25.183 nerešena stambena problema. Naime, opadanje broja stambenih problema nije adekvatno izgrađenom broju stanova. Na ovo utiče više faktora. Normalan priraštaj starijinskog kadra u JNA, stvaranje novih brakova, povećanje brojnog stanja porodica, prediskracije i premeštaj vojnih lica, prerastanje ranijeg fonda (u privatnim i drugim zgradama) u nepovoljan smeštaj itd. Uglavnom, situacija je objektivno takva da je stambeni problem vrlo akutan i da je nužno da se u ovu svrhu vrše znatnija ulaganja od dosadašnjih.

U 1964. godini predviđa se nastavak izgradnje 7.850 stanova i otpočinjanje 3.800, tako da bi u 1964. godini u izgradnji bilo oko 11.750 stanova. Predviđa se dovršenje oko 5.100 stanova.

2. Vojni objekti. — Izdaci predviđeni za izgradnju raznih vojnih objekata, uključujući odgovarajuće adaptacije i veće opravke objekata, iznose 20.314 miliona dinara. Ova suma koristi se za rešavanje armijskih problema smeštaja i to u približno istim proporcijama kao i poslednjih godina.

Osnovna podela planiranih rashoda za vojne objekte daje se kroz sledeću strukturu;

— trupni objekti	10.870 miliona
— objekti za vojne škole	1.900 "
— zdravstveni objekti	2.700 "
— skladišta	1.645,8 "
— objekti remontnih radionica i instituta	1.704 "
— aerodromski i drugi specifični objekti RV	1.998 "
— pomorski objekti	24 "

S v e g a : 20.842 miliona

Trupni objekti predstavljaju najveću stavku izdataka u sklopu vojnih objekata. Planiranim sredstvima ide se prvenstveno na podizanje standarda vojnika, što se manifestuje u izgradnji kasarni, kuhinja i trpezarija, kupatila i perionica, ambulanti, u rešavanju pitanja elektrike, vodovoda i kanalizacije itd. Isto tako, nisu u dosta vojnih logora rešavani problemi snabdevanja vodom, kao i odvođenje otpadnih voda,

zatim, pitanje kupatila, perionice itd. U svetlosti toga planiraju se izdaci:

— za kasarne	1.700 miliona
— za kuhinje i trpezarije	1.200 miliona
— za kupatila i perionice	700 miliona
za vodovod, kanalizaciju, električnu instalaciju	1.100 miliona
— za ambulante	300 miliona
itd.	

Osim prednjeg, planira se 1.450 miliona dinara za administrativne i štabne zgrade, dok je izgradnja ove vrste objekata u trupnim jedinicama svedena čak i ispod najnužnijih potreba. Dalje se predviđa za domove JNA oko 400 miliona, za objekte graničnih jedinica oko 650 miliona, za poligone i vežbališta oko 640 miliona, za trupne magacine oko 453 miliona itd.

Izdaci za objekte vojnih škola i akademija predstavljaju nastavak radova na kompletiranju postojećih škola sa najnužnijim objektima, kao i na adaptaciji i opravkama postojećih, kako bi se stvorili neophodni uslovi za normalan život i rad škola.

Izdaci za zdravstvene objekte su krajnje niski prema stvarnim potrebama za izgradnjom i rekonstrukcijom vojnih bolnica, lečilišta i odmarališta. U ovome najveća stavka je planirani iznos od 1,3 milijarde dinara za nastavak gradnje bolnice u Splitu, koja će ovim doći u završnu fazu i početkom 1965. godine biti potpuno dovršena. Sve ostale vojne bolnice su uglavnom veoma trošne i dotrajale i potrebna su stalno znatna sredstva za njihovo održavanje. Perspektiva je da ćemo morati ulagati veća sredstva za rešenje problema vojnih bolnica.

I pored znatnih potreba za obezbeđenje skladišnog prostora, nije moguće intenzivnije rešavati ovo pitanje u sklopu raspoloživih sredstava, tako da se ovo pitanje rešava znatno usporenim tempom i samo tamo gde je najnužnije.

Planirani rashodi za gradnju i adaptaciju remontnih radionica i zavoda iznose oko 900 miliona dinara, dok se iznos od oko 800 miliona namenjuje za institute i odgovarajuće poligone. I ovde je nužno istaći da su potrebe znatno veće, ali u datim mogućnostima obezbeđuje se najnužnije i, u stvari, prolongira kompletiranje kapaciteta remontnih radionica do potrebnog obima za održavanje i remontovanje složene i obimne tehnike kojom armija raspolaže.

Izdaci za razne vrste aerodromskih i drugih vrsta objekata potrebnih ratnom vazduhoplovstvu planiraju se za oko 2 milijarde.

Predviđeni izdaci za pomorske objekte predstavljaju minimalne izdatke i odnose se na vrlo skromne radove u sklopu opravki ili dogradnje postojećih pristanišnih postrojenja.

Napominje se da predloženi predračun po građevinskoj grani, iako dosta visok, predstavlja podmirivanje ili započinjanje rešavanja samo stvarno akutnih raznih problema smeštaja u armiji. Objektivno su potrebna znatno veća sredstva za efikasnije i brže rešavanje raznih problema vezanih za izgradnju ili rekonstrukcije građevinskih objekata. U skladu sa ostvarenim porastom standarda stanovništva u zemlji, nužno je obezbeđivati adekvatne uslove vojniku na odsluženju kadrovskog roka za razliku od nasleđenog stanja. Isto tako, savremena oprema i naoružanje armije i njeno održavanje, zatim, neophodne rezerve, kao i drugi tretmani savremene obuke, iziskuju ogromna sredstva za obezbeđenje potrebnih uslova za život i rad kadrovskog i starešinskog sastava, odnosno za čuvanje i održavanje svih vrsta zaliha, opreme i naoružanja.

14. Radi daljeg osposobljavanja vojne industrije za proizvodnju za tržište i JNA u 1964. godini predviđen je iznos od 800 miliona dinara.

Realizacija isporuka sredstava naoružanja za potrebe JNA iz proizvodnje preduzeća vojne industrije povećala se u 1962. godini po vrednosti za 8% u poređenju sa prethodnom godinom. Ovo povećanje je nastalo uvođenjem u proizvodnju u ovoj godini nekih novih, savremenijih, tehnički složenijih i zato skupljih sredstava naoružanja.

Značajan je dalji porast obima proizvodnje za tržište. Prema rezultatima postignutim za 10 meseci ove godine, ceni se da će ova proizvodnja porasti u ovoj godini za oko 50% u poređenju sa prošlom godinom. Ovako veliki porast proizvodnje za tržište rezultat je ranijih investiranja u ovu oblast proizvodnje, boljeg poslovanja preduzeća i pojačane tražnje industrijskih proizvoda na domaćem i stranom tržištu.

U aneksu predračuna Državnog sekretarijata za narodnu odbranu, predviđaju se sredstva za primenu civilne odbrane, to jest za funkcionisanje državne uprave u izvanrednim uslovima.

Dosada su ova sredstva obezbeđivana od sekretarijata Saveta narodne odbrane u rezervi saveznog budžeta. Ulaskom Sekretarijata Saveta narodne odbrane i Uprave za civilnu zaštitu u sastav Državnog sekretarijata za narodnu odbranu, pokazalo se nužnim da se sredstva za 1964. godinu obezbeđe u aneksu predračuna Državnog sekretarijata za narodnu odbranu.

U celini uzevši i pitanje finansiranja civilne odbrane zahteva posebno proučavanje, te će se u narednom periodu tražiti adekvatnije rešenje.

U aneksu predračuna za 1964. godinu predviđena je suma od 2.700 miliona dinara za potrebe civilne odbrane u 1964. godini, dok je u 1963. godini utrošeno za ove svrhe 2 milijarde dinara iz rezerve saveznog budžeta.

Odbrambene pripreme na civilnom sektoru zahtevaju odgovarajuća materijalna ulaganja. Naročito su nužne pripreme za zaštitu stanovništva, za istraživački rad na polju smanjenja posledica od radio-bioloških i hemijskih dejstava. Za uspešno funkcionisanje državnih i političkih organa u izvanrednim uslovima, nužno je da se obezbeđe savremena sredstva veze, sredstva za informativno-propagandnu delatnost, kao i da se obezbedi njihova zaštita.

Narodna odbrana u savremenim uslovima uopšte, a posebno u uslovima socijalističkog društvenog sistema, nije i ne sme biti samo zadatak oružanih snaga, već predstavlja zadatak cele zemlje, cele društvene zajednice. U ovom smislu, prema našem novom Ustavu, sve naše društveno-političke zajednice — od opština do federacije — nosioci su odbrambenih priprema, a isto tako u izvesnom smislu, i sve radne zajednice, pa i svaki pojedini građanin, imaju određenu aktivnu ulogu u narodnoj odbrani, kako u pripremama u vreme mira, tako i u slučaju rata. Iako su u ovom pogledu kod nas već postignuti značajni rezultati, smatramo da još dosta treba učiniti na sektoru civilne odbrane, kako u pogledu upotpunjavanja zakonskih i drugih propisa i planova, tako i u pogledu materijalnog ulaganja u brže razvijanje svih onih službi i mera koje doprinose široj i boljoj organizaciji, modernizaciji i podizanju na viši nivo svih naših odbrambenih priprema, a iznad svega u pravilnoj orijentaciji i punoj odgovornosti svih odgovarajućih faktora, koji su prema postojećim propisima odgovorni za rad na sektoru civilne odbrane.

Drugovi i drugarice poslanici, mogu vas obavestiti da se u Državnom sekretarijatu za narodnu odbranu već duže vremena vrše obimne studije za izvesne promene u armiji. Cilj je da se ubrza modernizacija i stvori savremena armija, naravno, prema našim mogućnostima. Međutim, kao preduslov za to nužno je, s obzirom na to što ne možemo suviše opterećivati zemlju rasnodima za narodnu odbranu, da smanjimo neke sadašnje izdatke koji nam usporavaju oprema-

nje armije savremenom vojnom tehnikom. U vezi s tim, verovatno ćemo krajem naredne godine, osim u ratnom vazduhoplovstvu i ratnoj mornarici, biti u stanju da smanjimo vojnicima rok službe sa dve na godinu i po. Ovo nikako neće biti smanjenje koje će oslabiti armiju, jer ćemo posle 1965. godine imati velike kontingente vojnika, veće nego što nam je neophodno, pošto će tada početi stupati u armiju ona godišta koja su rođena posle rata, a kao što je poznato natalitet je u posleratnim godinama znatno veći nego u ratnim godinama. Osim toga, brže opremanje armije savremenom tehnikom učiniće da će ona biti borbena još sposobnija i još, u svakom pogledu, jača i efikasnija.

Mi sami snosimo troškove za našu armiju, nemamo i ne želimo ni od koga nikakvu pomoć za održavanje i opremanje armije. Smatram da izvesnom promenom unutrašnje strukture troškova možemo u relativno kratkom periodu izvršiti sami svojim vlastitim snagama modernizaciju armije.

Pri planiranju rashoda za 1964. godinu pošlo se od važećih instrumenata u 1963. godini, koji regulišu visinu stopa socijalnog osiguranja i svih ostalih doprinosa. Takođe se pošlo od sadašnjih cena materijala i usluga. Prema tome, ako bi u narednom periodu, to jest u toku 1964. godine, došlo do izmene navedenih instrumenata ili znatnijeg povećanja cena nekim artiklima, to bi neminovno imalo uticaja i na visinu predračuna odnosno zahtevalo bi razmatranje dodele novih dodatnih sredstava iz saveznog budžeta.

Na kraju obrazloženja ovog predračuna prihoda i rashoda potrebno je istaći da su predviđeni rashodi za 1964. godinu usmereni, pre svega, da bi se sadašnji nivo opremljenosti naše armije održao i dalje i da će se jednim manjim delom poboljšavati njena borbena spremnost nabavkom novih savremenih sredstava.

I pored znatnog povećanja predračuna za 1964. godinu, ostaje u nizu oblasti armijskog života znatan deo problema čijem se rešavanju u narednim godinama mora pokloniti odgovarajuća pažnja.

Smatramo da sadašnja međunarodna situacija, iako nije idealna, ipak nije takva da bi zahtevala od naše zemlje veće naprezanje za svoju bezbednost od ovoga što je ovde predloženo, zato vas molim, drugovi i drugarice poslanici, da prihvatite ovaj predračun kako je predložen. (Aplauz).

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Ima reč drug Koča Popović, državni sekretar za inostrane poslove.

Državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović:

Drugovi i drugarice savezni poslanici, uzimajući reč u budžetskoj debati, smatram da mi je dužnost da iznesem pred ovim skupom u najkraćim crtama neka pitanja koja se tiču naše spoljne politike.

Front i intenzitet našeg delovanja u ovoj oblasti su vrlo široki i stalno se dalje proširuju. Takvo delovanje iziskuje i znatna materijalna sredstva. U saradnji sa ostalim nadležnim državnim organima, nastojali smo da i ovogodišnji predlog budžeta Državnog sekretarijata za inostrane poslove bude realna slika, odnosno sagledanje naših potreba i zadataka, u skladu sa stepenom aktivnosti naše države u spoljnopoličkoj oblasti, aktivnosti koja je postala redovan i značajan sastavni deo našeg državnog i nacionalnog života.

Principi na kojima se zasniva naša spoljna politika — koju definišemo opštim terminom aktivne miroljubive koegzistencije — opšte su poznati i našim narodima koji su sami nosioci te politike, i inostranstvu, pred kojim se ona već dovoljno dugo vremena javno odvija. Ti principi zapisani su i u našem Ustavu, vrhovnom zakonu naše socijalističke federativne zajednice. Naša spoljna politika izvire, dakle, iz našeg društvenog bića, kao socijalističke, nezavisne, zemlje. U njoj se izražavaju naša društvena stvarnost, naše osnovne idejno-političke koncepcije kao i, razume se, naši društveni i nacionalni interesi. To je ono što predstavlja osnovu i obezbeđuje doslednost naše dnevne spoljnopoličke aktivnosti.

Kao što sam već rekao, zadržaću se ovde samo na nekim spoljnopoličkim pitanjima.

Međunarodnu situaciju u poslednjem periodu karakteriše, po našem mišljenju, dalja pozitivna evolucija međunarodnih odnosa, na osnovi i u pravcu prihvatanja miroljubive koegzistencije od sve većeg broja vlada i zemalja. Moskovski sporazum o delimičnoj zabrani nuklearnih eksperimenata predstavlja svakako jednu od značajnijih manifestacija ovog pozitivnog procesa, naročito u odnosima među glavnim svetskim silama, i podstičaj da se on nastavi. Jasno je da se radi o postignuću koje je rezultat,

kako zalaganja samih nuklearnih sila, tako i akcije i interesa vrlo širokog kruga zemalja. U njemu se, dakle, odražava sve šire saznanje u svetu, uključujući obostrano saznanje nuklearnih sila, da nastale promene u međunarodnim odnosima i fantastičan razvitak nauke i tehnologije imperativno iziskuju koegzistenciju i rešavanje spornih problema mirom putem. Zbog svega toga je Moskovski sporazum, kad je postignut, naišao na najširu podršku u celom svetu. On predstavlja vrlo jasnu potvrdu mogućnosti rešavanja pregovorima problema, koji su izgledali i bili vrlo složeni i osetljivi. Treba naglasiti, međutim, da se radi samo o početnom koraku. U njemu nisu obuhvaćene nuklearne podzemne eksplozije, koje se sada vrše, tako reći, masovno. Još nije postignut nikakav sporazum o zabrani upotrebe nuklearnog oružja, o zabrani njegove proizvodnje i o uništenju postojećih stokova. Jasno je za svakog koji realno gleda da bez daljih uspeha u ovom pravcu, to jest bez postepenog razoružanja i samih nuklearnih sila, neće ni sadašnje stanje moći da bude konsolidovano. Jasno je, naime, da će, u sadašnjim okolnostima biti zemalja koje će težiti i biti u stanju da stvore svoju sopstvenu nuklearnu silu. Drugim rečima, ako ne dođe u dogledno vreme do radikalnijih i dalekosežnijih rešenja, postoji velika opasnost da će i dosad postignuti sporazumi postati više-manje bezvredni. Ovo samo potvrđuje sa koliko odlučnosti treba — pored i posle onog što je već postignuto — Moskovski sporazum, dogovor o neizbacivanju u orbitu nosilaca nuklearnog oružja i drugo — nastaviti napore za postizanje rešenja koja će sigurnije i trajnije obezbediti dalji napredak u ovoj oblasti i u međunarodnim odnosima uopšte.

Na ovo se neposredno nadovezuje vrlo složeni problem razoružanja uopšte, koje obuhvata i tzv. klasično naoružanje. Ni tu, na žalost, nije još postignut nikakav efektivni napredak. Od velikog značaja je, sigurno, rešenje sovjetske vlade da skratiti vojne efektivne, a ima indicija da je i na drugoj strani — mislim na SAD — nešto slično u toku. To su pozitivni rezultati, bez obzira na to što im nije prethodio izričiti dogovor. Ostaje, međutim, činjenica da se proizvodnja i gomilanje svakovrsnog najrazornijeg oružja i dalje nastavlja. Samo to predstavlja stalnu pretnju daljem pozitivnom razvoju međunarodnih odnosa, znači takvo materijalno sta-

nje na kojem nije moguće sagraditi i obezbediti trajni mir, da ne govorim ovde o tome kakav bi se izvanredan efekat mogao postići ako bi se i manji deo neproductivnih troškova za naoružanje upotrebio u produktivne svrhe, pre svega, u potpomaganju razvoja nedovoljno razvijenih zemalja, i uopšte u otklanjanju siromaštva i bede kojima su još uvek zahvaćene vrlo prostrane oblasti u raznim delovima sveta. Time bi mogao biti najuspešnije otklonjen i jedan od osnovnih uzroka postojeće međunarodne nestabilnosti.

Mi smo bili i ostajemo pristalice opšteg i potpunog razoružanja. Jasno je, međutim, da se u neposrednoj budućnosti treba orijentisati na postizanje delimičnih mera. Tu dolazi u obzir čitav niz mera, među kojima su od posebnog značaja neke koje je predložila sovjetska vlada, na primer, zaključenje pakta o nenapadanju između NATO i zemalja Varšavskog pakta, ograničavanje vojnih budžeta, zone bez atomskog oružja ili sa razređenim oružjem, sporazum o neširenju nuklearnog oružja, mere za sprečavanje iznenadnog napada, kontrolni punktovi na teritoriji obeju strana itd. Tu postoji, dakle, čitav niz mogućnosti i svaki novi sporazum o nekima od njih znatno bi olakšao postizanje sporazuma o ostalim i približio perspektivu ostvarenja opšteg i potpunog razoružanja. Mi nameramo ne želimo da tim predlozima određujemo prioritet, jer se u praksi pokazalo da je vrlo teško unapred to predvideti. Ovde je bitno da se postigne sporazum o onim pitanjima gde se uslovi pokazuju kao najzreliji. Jasno je, takođe, da je suštinski napredak moguće postići samo ako se odlučnije odbace izvesne preživle strateške koncepcije, koje se još uvek oslanjaju na takozvanu »ravnotežu straha« i koje predstavljaju glavnu smetnju i za prihvatanje početnih i delimičnih mera. Na toj osnovi, kao što sam već rekao, ne može se pouzdano obezbediti trajni mir, a bez daljeg stalnog napretka postoji opasnost da bude ugroženo i ono što je dosada postignuto. Da bi se tu sprečilo da nas inercija baci unazad, mora se ići napred.

Drugo krupno pitanje koje treba ovde spomenuti jeste pitanje ostataka kolonijalizma. Poznato je kako je tekao proces dekolonizacije i kako danas stoji s tim, a uopšte su poznati i naši stavovi, kao i aktivna podrška koju smo pružali i pružamo svim narodima koji su se borili ili se danas još uvek bore za svoje nacional-

no oslobođenje. Danas još samo mali broj naroda i zemalja nije postigao svoju formalnu nacionalnu nezavisnost. Donekle je novo, međutim, to što se uporno pojavljuju vrlo aktivne neokolonijalističke tendencije, to jest tendencije nekih još uvek moćnih imperijalističkih krugova u nekim razvijenim zemljama da, gde god je to moguće, svim raspoloživim sredstvima, prilagođavajući se novim uslovima, zadrže stare ili zadobiju nove pozicije u ranije zavisnim zemljama, kako bi ih što duže potčinjavali i eksploatisali. Tu se, razume se, koriste sve slabosti koje neizbežno preživljavaju ove zemlje. Razume se da će ova nastojanja i pokušaji da se održe odnosi tlačenja i neravnopravnosti doživeti poraz, ali oni zasad otežavaju razvitak zemalja protiv kojih su upereni, otežavaju njihovo normalno učešće u međunarodnom životu, a time i normalizovanje opštih međunarodnih odnosa. Obaveze međunarodne zajednice, i posebno svih progresivnih snaga prema narodima koji se bore za svoju nezavisnost su jasne. A ovim narodima niko ne može osporiti pravo da se bore svim sredstvima, a, razume se, i oružanom borbom za postizanje svog oslobođenja, protiv svih onih koji to hoće da spreče ili odlože za neko, tobože, pogodnije vreme. Mislim da je izlišno duže se zadržavati na iznošenju naših stavova u pogledu ovih pitanja, a i nemamo ni pred kim, ni pred čijom zlonamernošću da se pravdamo. Ti stavovi su poznati ne samo zato što smo ih jasno deklarirali, nego, pre svega, što smo ih dosledno sprovodili. Najbolja potvrda za to jesu razvijeni prijateljski odnosi koje imamo s velikim brojem novooslobođenih zemalja i nedvosmisleno poverenje koje narodi tih zemalja stalno ispoljavaju prema nama. Za nas ne postoji nikakva protivrečnost između naše politike aktivne miroljubive koegzistencije i pružanja dosledne podrške oslobodilačkoj borbi naroda. Naprotiv, to su dva vida iste političke koncepcije i prakse. Polazeći od prava svakog naroda na samostalni unutrašnji razvitak, mi znamo da aktivna miroljubiva koegzistencija i normalizovani međunarodni odnosi stvaraju pogodnu osnovu za slobodno odvijanje unutrašnjih procesa i za društveni progres u svim zemljama. Takođe znamo da sve dok budu postojali neravnopravni odnosi među narodima i zemljama, dok moćniji budu pritiskali i potčinjavali slabije, da sve dotle neće biti ni osnovnih preduslova za suštinsko i trajnije učvršćenje mira.

Pitanje učvršćenja politike nezavisnosti je danas, pored toga, za najveći broj zemalja u razvoju, posebno za novooslobođene zemlje, najtešnje povezano njihovim ubrzanim privrednim razvitkom. Na toj liniji treba razumeti i sve naše napore u tom pravcu pred raznim međunarodnim forumima, i u našim bilateralnim odnosima s ovim zemljama.

Ovde bih, u vezi s tim, istakao značaj Svet-ske konferencije o trgovini i razvoju koja treba da se održi u proleće naredne godine. Pripreme za održavanje ove konferencije pokazuju da je saznanje o neophodnosti bitnih promena u međunarodnim ekonomskim odnosima, naročito prema zemljama u razvoju, prilično napredovalo. Reč je o tome da se udruženim naporima otklone najteži oblici neravnopravnosti, monopolizma, eksploatacije i diskriminacije, kao i razne veštačke prepreke i restriktivne mere u trgovini i opštim ekonomskim odnosima, koje koče ekonomski razvitak zemalja u razvoju i normalno odvijanje svetske trgovine i uopšte ekonomskih odnosa u pravcu stvaranja jedinstvenog svetskog tržišta. Sagledavajući u celini, to nije samo nasušna potreba zemalja u razvoju, nego isto tako predstavlja važan dugoročni interes i razvijenih zemalja. Smatramo da Deklaracija 75 zemalja koja je prihvaćena na ovogodišnjem zasedanju Generalne skupštine OUN može da posluži kao pogodna osnova za dalju razradu stavova i koordinaciju napora sa svim zemljama koje pokazuju spremnost da doprinesu uspešnom radu ove važne konferencije. U tom sklopu biće potrebno pokloniti punu pažnju i izradi programa usklađenih međunarodnih akcija u cilju pomaganja ubrzanog razvitka nerazvijenih zemalja i područja. Posebnu pažnju zaslužuje takođe iznalaženje institucionalnih formi međunarodne ekonomske saradnje koje će biti u skladu s novim potrebama.

Novi pozitivni znaci u međunarodnim odnosima, naročito među glavnim velikim silama, našli su svog odraza i na ovogodišnjem zasedanju Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih nacija. Zasedanje je pružilo punu podršku politici miroljubivog pregovaranja i mirnog rešavanja svetskih problema. Ujedinjene nacije su se još jednom afirmisale kao aktivan faktor toga procesa i uložile su maksimum napora da svojim odlukama i preporukama doprinesu njegovom daljem učvršćenju. Istaknutu ulogu su u tome odigrale zemlje u razvoju. Koliko su svi narodi sveta zainteresovani za dalji pozitivan

razvoj međunarodnih odnosa i koliko je duboko prodrila svest o zajedničkoj odgovornosti za mir jasno se pokazalo i u reagovanju svetske javnosti na ubistvo Predsednika SAD. Atentat koji je izvršen na njega svetska javnost je primila kao pokušaj obračuna sa politikom pregovaranja i koegzistencija za koju se i on zalagao. Uveravanja novog Predsednika SAD da će nastaviti istim putem primljena su zato sa odobravanjem i nadom.

Ističući pozitivan bilans rada Generalne skupštine, neophodno je ukazati i na neke strukturalne probleme svetske organizacije, koji imaju i duboku političku sadržinu, a nisu još našli zadovoljavajuće rešenje. Imam ovde u vidu potrebu saobraćavanja Ujedinjenih nacija nastalim promenama u svetu, odnosno omogućavanje novooslobođenim zemljama da budu adekvatnije zastupljene u glavnim organima. Uporedo sa isticanjem potrebe da Ujedinjene nacije postanu zaista univerzalna organizacija, što smo uvek zastupali, mi smo svojom aktivnošću i glasanjem potvrdili i naše stavove u pogledu pravednije raspodele mesta u glavnim organima.

Zahvaljujući afirmaciji politike miroljubive koegzistencije i sporazumnog rešavanja spornog problema, stvoreni su, po našem mišljenju, uslovi da se učini korak dalje i da se pride kodifikaciji principa koegzistencije kao obaveznih normi međunarodnih obaveza i saradnje. Koliko možemo da vidimo, predlog koji je u tom smislu podneo u Generalnoj skupštini predsednik Tito naišao je na široku podršku. Povelja Ujedinjenih nacija već sadrži načela o pravu svakog naroda na nezavisnost i ravnopravnost, kao i obavezu svih zemalja da, sarađujući na tim principima, unapređuju mir. Mi smo, međutim, uvereni da je — saobrazno nastalim promenama u posleratnom periodu — potrebno dalje konkretizovati ova načela kao obavezne norme međunarodnog života i primeniti ih na sve oblasti međunarodnih odnosa.

Drugovi i drugarice poslanici, razume se da će se proces normalizovanja međunarodnih odnosa — u koji, kao što sam već rekao, kao bitan sastavni deo spada i proces ubrzanog zadobijanja i učvršćenja nezavisnosti svih naroda i zemalja — i dalje susretati sa suprotnim tendencijama. Jačanje snaga mira i sve šire prihvatanje miroljubive koegzistencije prirodno izaziva pojačan otpor reakcionarnih snaga.

Pozitivan razvoj međunarodnih odnosa pokazuje, međutim, da se aktivnost miroljubivih snaga zasniva na realnim procenama osnovnih problema, potreba i mogućnosti savremenog sveta. Postignuti napredak, ma koliko bio još labilan, potvrđuje ispravnost i delotvornost politike aktivne koegzistencije, kao i pravilnost orijentacije na prevazilaženje podeljenosti sveta u antagonističke vojne grupacije. Proces široke polarizacije društvenih i političkih snaga u celom svetu na pitanju rata i mira, koji obuhvata i pitanje ravnopravnih odnosa među svim narodima, kao i pravo svakog naroda na slobodan društveni razvitak, prouzrokovao je i proširenje osnove i sadržine politike »neangažovanosti«, »nesvrstavanja«, koja — prema rečima predsednika Tita — prerasta u opšti svetski pokret za mir i međunarodnu saradnju, a zatim i za sveopšti društveni progres.

Ova nova pozitivna stvarnost došla je do punog izražaja i prilikom posete predsednika Tita prijateljskim zemljama Latinske Amerike: Brazilu, Čileu, Boliviji i Meksiku. Razumevanje i prijateljstvo na koje smo naišli u tim zemljama izričito svedoče o poštovanju i priznanju koje uživaju naši narodi i drug Tito, zbog svoje dosledne nezavisne i miroljubive politike.

Neophodnost da se u današnjim okolnostima preduzmu nove inicijative na međunarodnom planu, kao i činjenica da je znatno porastao broj zemalja koje se, na ovaj ili onaj način, opredeljuju za politiku aktivne miroljubive koegzistencije, nameću, po našem mišljenju, potrebu da se sazove nova konferencija proširenog kruga ovakvih zemalja. Široki interes koji se već ispoljava u vezi s ovim čini nam se da potvrđuje ovakvu našu pretpostavku. Očekujemo da će i razmena mišljenja, koja je u mnogim pravcima već u toku, dovesti uskoro do zajedničkog gledišta o političkoj platformi ove konferencije, kao i vremenu i mestu njenog održavanja.

Mi smo nastavili sa svestranim razvijanjem bilateralne saradnje sa svim zemljama koje su pokazale spremnost da je prihvate na ravnopravnoj i obostranoj korisnoj osnovi. Sa zadovoljstvom možemo konstatovati da je bilans te saradnje u protekloj godini bio vrlo uspešan i da smo s velikim brojem zemalja uspeli unaprediti naše odnose. Brojne međudržavne posete do kojih je došlo u proteklom periodu pokazuju da je ta saradnja obuhvatila sve kontinente i veliki broj zemalja različitog dru-

štvenog i političkog uređenja, što potvrđuje kontinuitet naših nastojanja da razvijemo i proširimo naše odnose sa što širim krugom zemalja i da tako damo svoj doprinos pozitivnim međunarodnim kretanjima.

Posebno treba istaći susret predsednika Republike druga Tita sa brojnim najeminentnijim državniciima sveta. Oni najbolje izražavaju širinu i intenzitet naše međunarodne aktivnosti, kao i postignuti nivo odnosa sa pojedinim zemljama i područjima. Rezultati ovih susreta predstavljaju veliki doprinos daljem unapređenju naše bilateralne i međunarodne saradnje.

U našim naporima za razvijanje bilateralne saradnje posebno mesto zauzima vrlo uspešan razvitak naših odnosa sa socijalističkim zemljama. (Izuzetak su Kina i Albanija. Za rđavo stanje odnosa s njima mi ne snosimo nikakvu odgovornost. Tačno je da su posredi duboke razlike o bitnim idejnim i političkim pitanjima, ali što se to ispoljava s njihove strane na tako agresivan neprijateljski način ne može ni biti povezano sa neodgovornošću i netrpeljivošću koji su sadržani u takvoj opštoj političkoj koncepciji i delanju). Naši odnosi sa svim socijalističkim zemljama, osim sa ovim dvema, zabeležili su svestrani napredak, zahvaljujući obostranom zalaganju i međusobnom razumevanju. Brojne međusobne posete i razgovori koji su tom prilikom vođeni potvrdili su identičnost ili bliskost gledišta i interesa u najvažnijim međunarodnim pitanjima, kao i mogućnosti za dalje proširenje saradnje. Ova saradnja, kao i zajednička čvrsta orijentacija na nove napore za učvršćenje mira u svetu, vrši značajan pozitivan uticaj na celinu međunarodnih kretanja, kako u pogledu daljeg popravljanja me-

đunarodnih odnosa i rešavanja spornih problema, tako i u pogledu proširenja i unapređenja pozicija, delovanja i perspektiva socijalizma u svetu.

U našim odnosima s većinom zapadnih zemalja zabeležen je takođe dalji napredak i bolje razumevanje, uprkos razlikama i gledištima o nekim krupnim međunarodnim pitanjima. U odnosima sa SAD otklonjena je novom odlukom Kongresa smetnja koja je stajala na putu normalnom razvoju odnosa posle prošlogodišnje odluke o ukidanju klauzule o najpovlašćenijoj naciji. I pored naših nastojanja, nije došlo do poboljšanja odnosa sa Saveznom Republikom Nemačkom.

Želim, na kraju da i prilikom ovog kratkog ekspozee, gde nisam mogao da se duže zadržim na našim bilateralnim odnosima, istaknem povoljan razvoj naših odnosa sa susednim zapadnim zemljama Italijom, Austrijom i Grčkom.

Drugovi i drugarice poslanici, verujući da je ovo izlaganje moglo da doprinese vašem sticanju uverenja da su sredstva koja su predviđena u predlogu budžeta Državnog sekretarijata za inostrane poslove u skladu s našim predstojećim zadacima u ovoj oblasti, molim vas da ih odobrite. (Aplauz).

Predsedavajući Mijalko Todorović:

Ovim je dnevni red zajedničke sednice iscrpen, jer će se pretres o Predlogu zakona saveznog budžeta vršiti na posebnim sednicama ovih dvaju domova. Te sednice će se održati posle odmora od 20 minuta.

Zaključujem sednicu.

(Sednica je zaključena u 12 č 15 min)

Arhivski štampani sadržaj
1954-1955

